

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרח"צ שליט"א

פרשת
ויחי
ח' – י"א כסליו תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

ואין עשה. יבמה יבא עליה (דברים כה): **ביאה ראשונה.** דייבום מקיימא מצות עשה ביאה שניה לאו מצות יבום הוא: **ומן המקדש לא יצא.** בבהן גדול אונן כתיב (ויקרא כא) דהא כתיב לעיל מיניה לאביו ולאמו לא יטמא: **מקדושתו לא יצא.** כלומר יעשה חזקה לדבריו שלא יגרום לצאת מקדושה וליטמא: **מדרישת.** מרירות

היינו סגן היינו ממונה. וליכא למימר דהיינו משוח שעבר דפשיטא דלא מיקרי ממונה והר"ר יעקב בר' יהודצדק פירש דמשמע ממתני' גם כשהוא מתנהם מאחרים דממונה ממצעו ומוסיף הוא כל העם אומר לו וכו' ובברייתא ואקאמר משוח שעבר לא אתי גביה:

ושמע מינה אבלים משמאל וכו'. פירוש דתנן ממצעו בינו לבין העם בברייתא קתני ראש בית האב ואבלים משמאלו וכל העם אלמא שיהו העם הראשונים משמאלו ואם כן האבלים היו משמאל העם:

אבל מלכי בית דוד דן ודנין אותו. וא"ת וכי איך יכול לדון והא אמרינן לעיל אין מושיבין מלך בסנהדרין משום דכתיב לא תעשה על ריב ור"ל דהכא מיירי דוקא לדון דיני ממונות דלא איכפת לן אם לא יוכלו לענות אחריו דראמרי' (לקמן לב:) דיני ממונות מתחילין מן הגדול ומיהו קשה דאפילו דיני נפשות נמי אשכחן דכתיבי (ש"א כה) ויחבוק [גם] דוד [את] חרבו דהא לקמן (דף לו:) ילפינן מיניה דדיני נפשות מתחילין מן הצד ובין שהיה חושב דוד עצמו למלך היאך היה דן עמהם ור"ל בין שהיה אותו הדין לכבודו של שמרד בשל בו לא היה לו בושת אם יזדרו האחרים לפניו אבל בשאר מלכי בית דוד ודאי אין דנין דיני נפשות כדפרישית: **ינאי** המלך עמוד על רגליך ויעידו בך. ואם תאמר והא אמרינן התם אפי' ת"ח א"צ לעמוד משום דהאי מאן דאית ליה תורה אית ליה עשה ועשה דכבוד תורה עדיף כדאמר בפרק שבועת העדות (דף ל: ושם) ובין דחכם אינו צריך לעמוד ב"ש מלך דטפי עדיף מלך מת"ח כדקאמר לקמן דאפי' למ"ד הרב שמחל על כבודו כבודו מחול מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול שנאמר שום תשים עליך מלך וכו' ור"ל דודאי עשה דכבוד תורה עדיף וא"כ אעפ"י שאין ת"ח היה צריך לעמוד יינאי היה צריך לעמוד והאי דת"ח יכול למחול על כבודו משא"כ מלך הוא משום קרא דקאמר שום וגו' שתהא אימתו עליך כי כבודו בא לו משום דמעות המקום כך הוא ואין יכול להפקיע מצות המקום אבל ת"ח תורתו דיליה ויכול למחול היטב על כבודו דשלו היא דראמרי' במס' ע"ז (דף יט.) בתחלה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו שנאמר אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה: **ינאי** המלך עמוד על רגליך וכו'. והא דאמרינן פרק שבועת העדות (דף ל. ושם) שאם רצו להושיב שניהם מושיבין אותו

1 וְאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַּעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה. אֶלָּא, מִן הָאֵירוּסִין
2 אֲמַאי, יָבֹא עֲשֵׂה וְיִדְחֶה לֹא תַּעֲשֶׂה. גְּזֵירָה, בִּיאָה
3 רִאשׁוֹנָה אַטּוּ בִּיאָה שְׁנִיָּה. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי, אִם קָדְמוּ
4 וּבָעֲלוּ בִּיאָה רִאשׁוֹנָה, קָנוּ וְאָסוּר לְקַיְּמָן בְּבִיאָה שְׁנִיָּה:
5 מֵת לוֹ מֵת כּוּ': תָּנוּ רַבָּנָן, 'מִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא', לֹא
6 יֵצֵא עַמָּהֶן, אֲבָל יוֹצֵא הוּא אַחֲרֵיהֶן. כֵּיצַד, הֵן נִכְנְסִין
7 וְהוּא נִגְלָה, הֵן נִיגְלִין וְהוּא נִכְנָס: וְיוֹצֵא עַד פֶּתַח
8 כּוּ': שֶׁפִּיר קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לָךְ רַבִּי מֵאִיר, אִי
9 הָכִי, לְבֵיתוֹ נַמִּי לֹא. אֶלָּא הָכִי קָאָמַר, 'מִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא
10 יֵצֵא' מִקִּדּוּשָׁתוֹ לֹא יֵצֵא, וְכֵיוָן דְּאִית לֵיהּ הֶכֵּירָא, לֹא
11 אָתֵי לְמִינְעַג. וְרַבִּי יְהוּדָה, אַגַּב מָרֵירָה, דִּילְמָא מִקְרֵי
12 וְאָתֵי וְנָנֵעַ: כְּשֶׁהוּא מְנַחֵם: תָּנוּ רַבָּנָן, כְּשֶׁהוּא עוֹבֵר
13 בַּשּׁוּרָה לְנֶחֱם אֶת אֲחֵרִים, סָנֶן וּמְשׁוּחַ שֶׁעָבַר בִּימִינוֹ,
14 וְרֹאשׁ בַּיִת אָב וַאֲבֵלִים וְכָל הָעָם מְשַׁמְאֲלוֹ. וּכְשֶׁהוּא
15 עוֹמֵד בַּשּׁוּרָה וּמִתְנַחֵם מֵאֲחֵרִים, סָנֶן מִימִינוֹ וְרֹאשׁ בַּיִת
16 אָב וְכָל הָעָם מִשְּׂמֹאלוֹ. אֲבָל מְשׁוּחַ שֶׁעָבַר, לֹא אָתֵי
17 גַּבֵּיהּ. מַאי טַעְמָא, חִלְּשָׁא דַּעֲתֵּיהּ. סָבַר, קָא חָדֵי בִּי.
18 אָמַר רַב פָּפָּא, שְׁמַע מִינַּהּ מֵהָא מַתְנִיתָא תִּלְתָּא. שְׁמַע
19 מִינַּהּ, הֵיינוּ סָגָן דְּמִמּוּנֶּה. וּשְׁמַע מִינַּהּ, אֲבֵלִים
20 עוֹמְדִין וְכָל הָעָם עוֹבְרִין. וּשְׁמַע מִינַּהּ, אֲבֵלִים לְשֶׁמְּאל
21 הַמְנַחֲמִין הֵן עוֹמְדִין. תָּנוּ רַבָּנָן, בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אֲבֵלִים
22 עוֹמְדִין וְכָל הָעָם עוֹבְרִין, וְהָיוּ שְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת בִּירוּשָׁלַיִם
23 מִתְגָּרוֹת זוֹ בָּזוֹ, זֹאת אוֹמֶרֶת אֲנִי עוֹבֶרֶת תְּחִלָּה וְזֹאת
24 אוֹמֶרֶת אֲנִי עוֹבֶרֶת תְּחִלָּה, הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ הָעָם עוֹמְדִין
25 וַאֲבֵלִים עוֹבְרִין: (חֲזַר וְהַלֵּךְ וְסִיֵּם סִימָן): אָמַר רַבִּי בַּר
26 אַבָּא, הֶחֱזִיר רַבִּי יוֹסֵי אֶת הַדָּבָר לְיוֹשְׁנוֹ בְּצִיפּוֹרִי, שֶׁיְּהוּ
27 אֲבֵלִים עוֹמְדִין וְכָל הָעָם עוֹבְרִין. וְאָמַר רַבִּי בַּר אַבָּא,
28 הִתְקִין רַבִּי יוֹסֵי בְּצִיפּוֹרִי, שֶׁלֹּא תְּהֵא אִשָּׁה מְהַלֶּכֶת
29 בַּשּׁוּק וּבְנָהּ אַחֲרֶיהָ, מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה. וְאָמַר רַבִּי
30 בַּר אַבָּא, הִתְקִין רַבִּי יוֹסֵי בְּצִיפּוֹרִי, שֶׁיִּהְיוּ נָשִׁים מְסַפְּרוֹת בְּבֵית הַכִּפֵּא, מִשּׁוּם יִיחוּד. אָמַר רַב
31 מְנַשְּׁיָא בַּר עוּזִּי, שְׁאִילִית אֶת רַבִּי יְאוֹשִׁיָּה רַבָּה בְּבֵית עֲלְמִין דְּהוּצַל, וְאָמַר לִי, אֵין שׁוּרָה פְּחוּתָה
32 מֵעֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם, וְאֵין אֲבֵלִים מִן הַמְּנָיָן, בֵּין שֶׁאֲבֵלִים עוֹמְדִין וְכָל הָעָם עוֹבְרִין, בֵּין שֶׁאֲבֵלִים
33 עוֹבְרִין וְכָל הָעָם עוֹמְדִין: כְּשֶׁהוּא מִתְנַחֵם כּוּ': אֵימָעֵיהוּ לְהוּ, כִּי מְנַחֲמִי הוּא אַחֲרִינִי, הֵיכִי אָמַר
34 לְהוּ. תָּא שְׁמַע, 'וְהוּא אוֹמֵר תִּתְנַחֲמוּ'. הֵיכִי דָּמֵי, אִילֵימָא כִּי מְנַחֲמֵי אַחֲרִינִי לְדִידֵיהּ, אָמַר לְהוּ
35 אִיהוּ 'תִּתְנַחֲמוּ', נַחֲשָׁא קָא רָמֵי לְהוּ. אֶלָּא, כִּי מְנַחֵם לְאַחֲרִינִי, אָמַר לְהוּ תִּתְנַחֲמוּ, שְׁמַע מִינַּהּ, מֵלֶךְ לֹא דָן כּוּ': אָמַר רַב יוֹסֵף, לֹא שָׁנוּ
36 אֶלָּא מֵלְכֵי יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מַלְכֵי בֵּית דָּוִד דָּן וְדָנִין אוֹתָן, דִּכְתִיב 'בֵּית דָּוִד כֹּה אָמַר דִּינוּ לַבֹּקֶר מִשְׁפָּט', וְאִי לֹא דַּיְינִינַן לֵיהּ, אִינְהוּ הֵיכִי
37 דַּיְינִי, וְהָכְתִיב 'הִתְקוֹשְׁשׁוּ וְקוֹשׁוּ', וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ קַשֵּׁי עַצְמָךְ וְאַחַר כָּךְ קַשֵּׁט אֲחֵרִים. אֶלָּא, מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל, מַאי טַעְמָא לֹא, מִשּׁוּם
38 מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, דַּעֲבַדְיהּ דַּיְינַאי מַלְכָּא קְטֵל נַפְשָׁא, אָמַר לְהוּ שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח לַחֲכָמִים, תְּנוּ עֵינֵיכֶם בּוֹ וּנְדוֹנֶנּוּ. שָׁלְחוּ לֵיהּ, עַבְדְּךָ קְטֵל
39 נַפְשָׁא. שַׁדְּרֵיהּ לְהוּ. שָׁלְחוּ לֵיהּ, תָּא אַתְּ נַמִּי לְהָכָא, 'וְהוּעַד בִּבְעָלָיו' אָמְרָה תּוֹרָה, יָבֹא בַּעַל הַשּׁוֹר וְיַעֲמוֹד עַל שׁוֹרוֹ. אֲתָא וִיתִיב, אָמַר
40 לֵיהּ שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח, יַאי הַמֶּלֶךְ, עֲמוֹד עַל רַגְלֶיךָ וְיָעִידוּ בְּךָ. וְלֹא לְפָנֵינוּ אַתָּה עוֹמֵד, אֶלָּא לִפְנֵי מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם אַתָּה עוֹמֵד,
41 שֶׁנֶּאֱמַר 'וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הַרִיב' וְגוֹ'. אָמַר לוֹ, לֹא כְּשֶׁאֹמַר אַתָּה, אֶלָּא כְּמָה שֶׁיֹּאמְרוּ חֲבֵרֶיךָ,

אותו שנגנדו וי"ל דדיני נפשות שאני אי נמי הכא הוי קבלת עדות וקבלת עדות כשעת גמר דין ובשעת גמר דין אמרינן פרק שבועת העדות (דף לו: ושם) דברי הכל דיינים בישיבה ובעלי דינין בעמידה ואם כן יש ליזהר כשב"ד מושיבין שני בעלי דינין שלא ישבו בשעת קבלת העדות ולא בשעת גמר דין בשעת קבלת העדות כמו גמר דין חשוב:

מצוה שאני. וכה"ג לא משני הש"ס גבי המלך שעבר לפני כלה בפרק האשה שנתארמלה (כתובות דף טז.) דמשני פרשת דרכים הואי ואמאי לא משני מצוה שאני וי"ל דהתם אין המצוה כי אם בשביל כבוד החתן והכלה וכבוד מלך עדיף טפי מכבוד החתן וא"כ ליכא מצוה אבל הכא גבי יבום מצוה איכא:

שפראו מצער גידול בנים. פי' הקונטרס גידול י"ב שבטים ולא נהירא הוא דאינו צער אלא שמחה כדאמרינן (ברכות דף סג.) גבי עובד אדום שברכו ה' בבנים בשכר הארון שהיה בביתו ועוד דאברהם היו לו בנים מקטורה וצריך לומר צער של יוסף ואחיו וגלגול ירידת מצרים:

נשים

נְפָנָה לִימִינוֹ, כְּבָשׁוֹ פָּנִיהֶם בַּקַּרְקַע. נִפְנָה לִשְׂמֹאלוֹ, וְכָבְשׁוֹ פָּנִיהֶם בַּקַּרְקַע. אָמַר לָהֶן שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח, בַּעֲלֵי מַחֲשָׁבוֹת אַתֶּם, יָצָא בַּעַל מַחֲשָׁבוֹת, וְיִקְרַע מִכָּם, מִיָּד בָּא גַּבְרִיאֵל, וַחֲבָטָן בַּקַּרְקַע וָמֵתוּ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ, מֶלֶךְ, לֹא דָן וְלֹא דָנִין אוֹתוֹ, לֹא מֵעִיד וְלֹא מָעִידִין אוֹתוֹ: לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין וְכוּ': אֲנִי, וְהָאֲמַר רַב אַשׁ, אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר, נְשִׂיא שֶׁמֵּחַל עַל כְּבוֹדוֹ כְּבוֹדוֹ מָחוּל, מֶלֶךְ שֶׁמֵּחַל עַל כְּבוֹדוֹ אֵין כְּבוֹדוֹ מָחוּל, שֶׁנֶּאֱמַר 'שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ', שֶׁתְּהֵא אֵימָתוֹ עָלֶיךָ. מַצָּוָה, שֶׁאנִי: וְאֵין נוֹשְׂאִין כּוֹ': תַּנְיָא, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה, נָשִׁים הָרְאוּיוֹת לוֹ מִבְּנֵי הַמֶּלֶךְ.

וּמַאי נִינְהוּ, מִירָב וּמִיכַל. שָׁאֲלוּ תַּלְמִידָיו אֶת רַבִּי יוֹסֵי, הֵיאָךְ נָשָׂא דָּוִד שְׁתֵּי אֲחָיוֹת בְּחַיֵּיהֶן. אָמַר לָהֶן, מִיכַל אַחַר מִירָב נִשֵּׂאָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר, קִידּוּשֵׁי טָעוּת הָיוּ לוֹ בְּמִירָב, שֶׁנֶּאֱמַר 'הִנֵּה אֶת אִשְׁתִּי אֶת מִיכַל אֲשֶׁר אֵרַסְתִּי לִי בְּמֵאָה עָרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים'. מַאי תַּלְמוּדָא, אָמַר רַב פָּפָּא, מִיכַל אִשְׁתִּי וְלֹא מִירָב אִשְׁתִּי. מַאי קִידּוּשֵׁי טָעוּת, דִּכְתִיב 'וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יְבָנֶנּוּ יַעֲשֶׂרְנוּ הַמֶּלֶךְ עֹשֶׁר גָּדוֹל וְגוֹ', אֲזַל קְטַלֵיהּ, אָמַר לוֹ, מְלוֹה אִית לָךְ גַּבְּאי, וְהַמְקַדֵּשׁ בְּמִלְוֶה אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. אֲזַל יַהֲבַהּ לְעַדְרִיאֵל, דִּכְתִיב 'וַיְהִי בְּעֵת תֵּת אֶת מֵרַב בַּת שָׁאוּל לְדָוִד' וְגוֹ'. אָמַר לֵיהּ, אִי בָּעֵית דְּאֶתֵּן לָךְ מִיכַל, זִיל אֵיתֵי לִי מְאָה עָרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים. אֲזַל, אֵיתֵי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ, מְלוֹה וּפְרוֹטָה אִית לָךְ גַּבְּאי. שָׁאוּל סָבָר, מְלוֹה וּפְרוֹטָה, דַּעֲתֵיהּ אַמְלוֹה. וְדָוִד סָבָר, מְלוֹה וּפְרוֹטָה, דַּעֲתֵיהּ אַפְרוֹטָה. וְאִיבָּעֵית אֵימָא, דִּכְוֹתֵי עֲלָלָא, מְלוֹה וּפְרוֹטָה, דַּעֲתֵיהּ אַפְרוֹטָה. שָׁאוּל סָבָר, לָא חָזֵי וְלָא מִידִי. וְדָוִד סָבָר, חָזֵי לְכַלְבֵי וְשׁוּנְרֵי. וְרַבִּי יוֹסֵי, הַאי 'הִנֵּה אֶת אִשְׁתִּי אֶת מִיכַל' מַאי דָּרֵישׁ בֵּיהּ. רַבִּי יוֹסֵי לְטַעֲמֵיהּ, דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי הָיָה דוֹרֵשׁ מִקְרָאוֹת מְעוֹרָבִין, כְּתִיב 'וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת שְׁנֵי בְּנֵי רִצְפָּה בַּת אַיָּה אֲשֶׁר יָלְדָה לְשָׁאוּל אֶת אַרְמֹנִי וְאֶת מְפִבֹשֶׁת, וְאֶת חֲמֻשַּׁת בְּנֵי מִיכַל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעַדְרִיאֵל הַמְּחֹלָתִי' וְגוֹ', וְכִי לְעַדְרִיאֵל נִתְּנָה, וַהֲלֹא לְפַלְטִי בֶּן לַיִשׁ נִתְּנָה, דִּכְתִיב 'וְשָׁאוּל נָתַן אֶת מִיכַל בִּתּוֹ אֵשֶׁת דָּוִד לְפַלְטִי בֶּן לַיִשׁ' וְגוֹ'. אֶלָּא מַקִּישׁ קִידּוּשֵׁי מִירָב לְעַדְרִיאֵל, לְקִידּוּשֵׁי מִיכַל לְפַלְטִי. מַה קִידּוּשֵׁי מִיכַל לְפַלְטִי בְּעֵבֵירָה, אַף קִידּוּשֵׁי מִירָב לְעַדְרִיאֵל בְּעֵבֵירָה. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה נַמִּי, הָכְתִיב 'אֶת חֲמֻשַּׁת בְּנֵי מִיכַל בַּת שָׁאוּל'. אָמַר לָךְ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְכִי מִיכַל יָלְדָה, וַהֲלֹא מִירָב יָלְדָה. מִירָב יָלְדָה וּמִיכַל גִּידְּלָה, לְפִיכָךְ נִקְרְאוּ עַל שְׁמָהּ, לְלַמֶּדְךָ שֶׁכָּל הַמְגַדֵּל יְתוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִילּוּ יְלָדוֹ: (חֲנִינָא קָרֵא יוֹחָנָן וְאִשְׁתּוֹ אֶלְעָזָר וּגְאוּלָה וּשְׁמוּאֵל בָּלִימּוּדִי סְיָמָן): רַבִּי חֲנִינָא אוֹמֵר, מִדְּקָאָנָה לוֹ הַשְׁכָּנוֹת שֵׁם לְאִמּוֹ יָלַד בֵּן לְנֶעֱמִי. וְכִי נָעֳמִי יָלְדָה, וַהֲלֹא רוּת יָלְדָה, רוּת יָלְדָה וְנָעֳמִי גִּידְּלָה, לְפִיכָךְ נִקְרָא עַל שְׁמָהּ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, מַהֲכָא 'וְאִשְׁתּוֹ (הַיְהוּדִית) יָלְדָה אֶת יֶרֶד אֲבִי גְדוֹר' וְגוֹ' אֵלֶּה בְּנֵי בִּתְיָה בַּת פַּרְעֹה אֲשֶׁר לָקַח (לוֹ) מָרֶד'. מָרֶד זֶה כָּלֵב, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ מָרֶד, שֶׁמָּרַד בַּעֲצַת מְרַגְּלִים. וְכִי בִּתְיָה יָלְדָה, וַהֲלֹא יוֹכֶבֶד יָלְדָה. אֶלָּא, יוֹכֶבֶד יָלְדָה וּבִתְיָה גִּידְּלָה, לְפִיכָךְ נִקְרָא עַל שְׁמָהּ. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מֵהָכָא 'וְאַלְתָּ בְּזִרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה'. וְכִי יוֹסֵף יָלַד, וַהֲלֹא יַעֲקֹב יָלַד. אֶלָּא, יַעֲקֹב יָלַד וְיוֹסֵף כִּלְכֵּל, לְפִיכָךְ נִקְרְאוּ עַל שְׁמוֹ. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, כָּל הַמְלַמֵּד בֶּן חֲבֵירוֹ תּוֹרָה, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִילּוּ יְלָדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה' וְכִתְיב 'וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אַהֲרֹן' לוֹמַר לָךְ, אַהֲרֹן יָלַד וּמֹשֶׁה לִימֵּד, לְפִיכָךְ נִקְרְאוּ עַל שְׁמוֹ. 'לָכֵן כֹּה אָמַר אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם', וְכִי הַיְכִן מָצִינוּ בְּיַעֲקֹב שֶׁפָּדָאוֹ לְאַבְרָהָם. אָמַר רַב יְהוּדָה, שֶׁפָּדָאוֹ מִצַּעַר גִּידּוּל בָּנִים, וְהֵיכִנוּ דִּכְתִיב 'לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְגוֹ'. 'לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב' מֵאֲבִי אֲבִיו, 'וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ' מֵאֲבִי אֲבִיו. כְּתִיב פַּלְטִיאֵל. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, פַּלְטִי שְׁמוֹ, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ פַּלְטִיאֵל, שֶׁפִּלְּטוֹ אֵל מִן הָעֲבֵירָה. מָה עָשָׂה, נָעַץ חֶרֶב בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, אָמַר, כָּל הָעוֹסֵק בְּדָבָר זֶה, יִדָּקֵר בְּחֶרֶב זוֹ. וְהָכְתִיב 'וַיֵּלֶךְ אִתָּהּ אִישָׁהּ', שֶׁמִּצָּאתָהּ לְהָּ כְּאִישָׁהּ. וְהָכְתִיב 'חִלַּף וּבָכָה', עַל הַמְּצוָה דְּאָזַל מִינַּיהּ. 'עַד בְּחָרִים, שֶׁנַּעֲשׂוּ שִׁנֵּיהֶם כְּבַחוּרִים, שֹׁלֵא טָעֲמוּ טַעַם בֵּיאָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, תּוֹקְפוֹ שֶׁל יוֹסֵף כְּתוֹקְפוֹ שֶׁל בּוֹעַז, עַנְוְתָנוּתוֹ שֶׁל בּוֹעַז. תּוֹקְפוֹ שֶׁל בּוֹעַז, עַנְוְתָנוּתוֹ שֶׁל פַּלְטִי בֶּן לַיִשׁ. תּוֹקְפוֹ שֶׁל יוֹסֵף עַנְוְתָנוּתוֹ שֶׁל בּוֹעַז', דִּכְתִיב 'וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת'. מַאי 'וַיִּלָּפֵת', אָמַר רַב, שֶׁנַּעֲשָׂה בְּשׂוֹרוֹ פְּרִישָׁאֵי לְפָרוֹת.

תוקפו

נפנה. שמעון לימינו לידע אם יאמרו במותו: **כבשו פניהם.** שהיו יראין ממנו: **בעל מחשבות.** הקב"ה: **ולא חולצין לאשתו.** מפני שאסורה לינשא: חליצה נגאי היא לו לבא לב"ד ותהא רוקקת לפניו וייבום נגאי הוא לו לקום על שם אחיו: **הא דרב אשי.** בפ' קמא דקידושין (דף לב:): **הראויות לו.** המותרות לו אבל נשיו של שאול לא: **מלוה אית לך נבאי.** עושר גדול וקידושין אחרים לא קיבלתי: **בעת תת.** כשהגיע עת לתתה לדוד נתנה לעדריאל: **מלוה ופרוטה.** מלוה עושר גדול שנתחייבתי לך בשביל גלית ופרוטה שוה כסף שקבלתי ממך בהללו ערלות פלשתים: **שאול סבר דעתיה.** דמקדש במלוה דחשיבא הלכך לאו קידושי נינהו ואזל וידבה לפלטי בן ליש: **דוד סבר.** דעתיה אפרוטה משום הכי קרי לה אשתי: **האי תנה את אשתי את מיכל.** דמשמע זו אשתי ולא מירב אשתי: **מאי דריש ביה.** רבי יוסי דלא דריש ולא מירב אשתי: **למעמיה.** דדריש ממקרא מעורבב בדלקמן מה מיכל אשתי אף מירב אשתי: **קדושי מיכל לפלטי.** פשיטא לן דבעבירה דהא כתיב אשתי מיכל וקיימא לן (קידושין דף מג.) דעתיה אפרוטה דבת קידושין היא: **ואשתו היהודית.** בכלב בן יפונה משתעי קרא יהודית על שם שבפרה בע"ז ונתגיירה שכל הכופר בע"ז נקרא יהודי דכתיב (דניאל ג) איתי גוברין יהודאין וגו': **ירד אבי גדור:** כולן שמותן של משה הן: **מרד.** כלב שמרד בעצת מרגלים: **תולדות אהרן ומשה.** ומפרש בתריה בני אהרן ולא הזכירו בני משה שם: **שפראו מצער גידול בנים.** שהוטל עליו טורח השבטים שעל אברהם היה מוטל אותו טורח דכתיב (בראשית כו) והרביתי את זרעך והוא פראו: **והא כתיב אישה.** אלמא בא עליה: **שנעשה לה באישה.** שהיתה מגדלה ומחבבה: **חלך ובכה אחריה.** בקושיא קא נסיב לה: **עד בחורים.** קרא קא דריש ואזיל: **תוקפו של יוסף ענוותנותו של בועז.** דבר גדול של יוסף כדבר קל וקטן שבבועז תוקף דבר גדול וחמור ויש לו שם ענוה דבר שאין לו שם שאדם עושה לפי תומו: **שנעשה בשרו.** אבר: **כראשי לפתות.** נתקשה ואעפ"כ כבש יצרו ואף על פי שפנויה היתה ועמו במיטה אבל יוסף אשת איש היתה ואינה עמו במיטה:

תוקפו

תוקפו של בוגו עניוותנותו של פלטי. דאילו בוגו חדא לילה ופלטי שנים רבות: דורו של משה ויהושע. עסקו בתורה הרבה ודורו של חזקיהו יותר מהם כדכתיב (ישעיה י) וחבוב עול מפני שמן ואמרינן בחלק (לקמן דף צד:) חובב עול של סנהדרים מפני שמנו של חזקיה שהיה דולק בבתי מדרשות עד שבדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ: מתכסין בטלית אחת. עניים היו: רבי יהודה אומר לעולם. לפני המטה יוצאות שכן מצינו בדוד שיצא אחר מטתו של אבנר ואי ס"ד נשים אחר המטה אורחיה דדוד להלך עם הנשים: בתחילה לבריותו. שהיו סבורין שמאתו היתה הריגת אבנר: ולבסוף להבריותו. שידעו הבירור שלא מאת דוד נהרג אבנר: למחות בשאול. בהריגת נוב עיר הכהנים: ידיך לא אמורות. אדם חשוב היית לשאול והיה לך למחות ולפי שלא מחית בנפול לפני בני עולה נפלת: מכדי מחויי מחית. והכי קאמר ידיך לא אסורות היו לא ניהנת בעצמך כאדם חשוב אלא בכל כוחך גילית בדעתך ומחית בשאול: ששהה מלכות בית דוד. שהעמיד את איש בושת למלך ואם לא המליכו אבנר היו ממליכין את דוד ומשנמלך איש בושת עוד יום שמלך דוד על כל ישראל היו שתי שנים ומחצה שתי שנים לאיש בושת וחצי שנה בין מיתתו למלכות דוד שמשמת שאול מלך דוד בחברון וכתיב בחברון מלך שבע שנים ששה חדשים צא מדן חמש שנים שבע מיתת שאול למלכות איש בושת דתניא בסדר עולם (ולקמן דף קז.) והימים אשר מלך דוד על וגו' נמצאת מלכות ישראל בטילה חמש שנים אלמא חמש שנים היו בלא מלך נשתיירו שתי נשים ומחצה ממלכות איש בושת למלכות בית דוד: דרגש ערבא דגרא. נודגין היו לערוך מטה ושלחן בבית ולא היו משתמשין בהן כלל אלא למזל הבית מונחת משום ניחוש גדא מזל ודומה גד גדי וסנוק לא (שבת דף סז:): עד השתא לאו אותביניה. עד הנה לא ישב על אותה מיטה שהרי מונחת היא לנוי הבית: והשתא. דאבל הוא בעינן לאותביה עלה מהיכא תיפוק לן: השתא מובלינן ליה. משל אחרים: אלא אי קשיא. אדעולא הא קשיא עלה דתניא בעלמא (מו"ק דף כז.) דרגש אין צריך האבל לכפותו: מתיר קרביטין מי אית ליה. הלא בשאר מטות עושין אותה מטה: גילדא. רצענין: ערבא דצלא. מטה של עור ותולין רצועות בשפת העור סביב ובשרוצין לנטותו עונבין הרצועות בארובות המטה ובשמתירין אותה הוא נופל והן הן קרביטין וחס הוא עליו לכפותו שלא יתקלקל העור בלחלוח הקרקע שלא היו ראשי כרעיו גבוהין מסירוגו למעלה וקאמר ת"ק זוקפו על דופן הכרעים וארוכותיו למעלה ואמר ליה רבן שמעון מתיר קרביטין והוא נופל: סירוגו

'תּוֹקְפוֹ שֶׁל בּוֹגוֹ עֲנָוְתָנוּתוֹ שֶׁל פַּלְטִי בֶּן לַיִשׁ, דְּבֵאֲמַרַן. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַאי דִּכְתִיב 'רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חַיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כּוּלָּנָה', 'רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חַיִל' זֶה יוֹסֵף וּבוֹגוֹ, 'וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה' זֶה פַּלְטִי בֶּן לַיִשׁ. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מַאי דִּכְתִיב 'שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל הַיֹּפִי, שֶׁקֶר הַחֵן' זֶה יוֹסֵף, 'וְהֶבֶל הַיּוֹפִי' זֶה בּוֹגוֹ, 'יִרְאַת ה' הִיא תִתְהַלָּל' זֶה דּוֹרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ, 'וְהֶבֶל הַיּוֹפִי' זֶה פַּלְטִי בֶּן לַיִשׁ. דָּבָר אַחֵר, 'שֶׁקֶר הַחֵן' זֶה דּוֹרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, 'וְהֶבֶל הַיּוֹפִי' זֶה דּוֹרוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ, 'יִרְאַת ה' הִיא תִתְהַלָּל' זֶה דּוֹרוֹ שֶׁל חִזְקִיָּה. דָּבָר אַחֵר, 'שֶׁקֶר הַחֵן' זֶה דּוֹרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ, 'וְהֶבֶל הַיּוֹפִי' זֶה דּוֹרוֹ שֶׁל חִזְקִיָּה, 'יִרְאַת ה' הִיא תִתְהַלָּל' זֶה דּוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אִילְעַאי. אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אִילְעַאי, שָׁהָיוּ שִׁשָּׁה תַּלְמִידִים מִתְכַּסִּין בְּטַלִּית אַחַת וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה: **משנה** מֵת לוֹ מֵת, אֵינוֹ יוֹצֵא מִפֶּתַח פַּלְטְרִין שֶׁלּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם רוֹצֶה לָצֵאת אַחַר הַמִּיטָּה, יוֹצֵא. שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּדָוִד שֶׁיָּצָא אַחַר מִיטָּתוֹ שֶׁל אַבְנֵר, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד הוֹלֵךְ אַחַר הַמִּיטָּה'. אָמְרוּ לוֹ, לֹא הָיָה הַדָּבָר אֶלָּא לְפַיֵּס אֶת הָעָם, וּכְשֶׁמַּבְרִין אוֹתוֹ, כָּל הָעָם מְסִפְּדִין עַל הָאָרֶץ, וְהוּא מֵשִׂיחַ עַל הַדֶּרֶגֶשׁ: **גמרא** תָּנוּ רַבָּנָן, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ נָשִׁים לָצֵאת אַחַר הַמִּיטָּה, יוֹצְאוֹת. לִפְנֵי הַמִּיטָּה, יוֹצְאוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לְעוֹלָם נָשִׁים לִפְנֵי הַמִּיטָּה יוֹצְאוֹת, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּדָוִד שֶׁיָּצָא אַחַר מִיטָּתוֹ שֶׁל אַבְנֵר, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד הוֹלֵךְ אַחַר הַמִּיטָּה'. אָמְרוּ לוֹ, לֹא הָיָה הַדָּבָר אֶלָּא לְפַיֵּס אֶת הָעָם, וְנִתְפַּיְּסוּ. שֶׁהָיָה דָּוִד יוֹצֵא מִבֵּין הָאֲנָשִׁים וְנִכְנָס לְבֵין הַנָּשִׁים, וְיָצָא מִבֵּין הַנָּשִׁים וְנִכְנָס לְבֵין הָאֲנָשִׁים, שֶׁנֶּאֱמַר 'יַיְדִּעוּ כָל הָעָם וְכָל יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא הָיְתָה מֵהַמֶּלֶךְ לְהָמִית אֶת אַבְנֵר'. דָּרַשׁ רָבָא, מַאי דִּכְתִיב 'וַיָּבֹא כָל הָעָם לְהַכְרוֹת אֶת דָּוִד', כְּתִיב 'לְהַכְרוֹת', וְקָרֵינַן 'לְהַבְרוֹת', בַּתְּחִלָּה לְהַכְרוֹתוֹ, וּלְבַסּוֹף לְהַבְרוֹתוֹ. אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב, מִפְּנֵי מָה נֶעֱנַשׁ אַבְנֵר, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה לוֹ לְמָחוֹת בְּיֹאשׁוֹ, וְלֹא מִיחָה. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, מִיחָה וְלֹא נֶעֱנָה. וּשְׁנֵיהֶן מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ, 'וַיִּקְּנֵן הַמֶּלֶךְ אֶל אַבְנֵר וַיֹּאמַר הַכְּמוֹת נָבָל יָמוּת אַבְנֵר' וְגוֹ', 'יָדֶיךָ לֹא אֲסֻרוֹת וְרַגְלֶיךָ לֹא לְנְחֻשְׁתַּיִם הוּגָּשׁוּ'. מַאן דְּאָמַר לֹא מִיחָה, הָכִי קָאָמַר, 'יָדֶיךָ לֹא אֲסֻרוֹת וְרַגְלֶיךָ לֹא לְנְחֻשְׁתַּיִם הוּגָּשׁוּ' מַאי טַעְמָא לָא מִיחֵית, 'כִּנְפוֹל לִפְנֵי בְנֵי עַוְלָה נָפָלְתָּ'. וּמַאן דְּאָמַר מִיחָה וְלֹא נֶעֱנָה, אֵיתַמְהוֹיֵי מִיתַּמַּהּ, 'הַכְּמוֹת נָבָל יָמוּת' יָדֶיךָ לֹא אֲסֻרוֹת וְרַגְלֶיךָ לֹא לְנְחֻשְׁתַּיִם. מִכְּדֵי מְחִית, מַאי טַעְמָא 'כִּנְפוֹל לִפְנֵי בְנֵי עַוְלָה נָפָלְתָּ'. לְמַאן דְּאָמַר מִיחָה, מַאי טַעְמָא אִיעֲנַשׁ. אָמַר רַב נַחְמָן [בַּר] יִצְחָק, שֶׁשָּׁהָא מַלְכוּת בֵּית דָּוִד שְׁתֵּי שָׁנִים וּמֶחֱצָה: וּכְשֶׁמַּבְרִין אוֹתוֹ כוּ': מַאי דַּרְגֶּשׁ, אָמַר עוּלָּא, עַרְסָא דִּנְדָא. אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּנָן לְעוּלָּא, מִי אִיכָּא מִידִי דַּעֲדִיף הָאִידָּנָא לָא אוֹתְבִינְיהוּ, וְהָשְׁתָּא מוֹתְבִינַן לֵיהּ. מַתְקֵיף לָהּ רָבָא, מַאי קוּשְׁיָא, דִּילְמָא מִידִי דַּהֲוָה אַאֲבִילָה וְשָׁתֵיתָ, דַּעֲדִיף הָאִידָּנָא לָא אֲבִילְנִיהּ וְלָא אֲשְׁתֵּינִיהּ, הָשְׁתָּא קָא מוֹכְלִינַן לֵיהּ וְקָא מַשְׁקֵינַן לֵיהּ. אֶלָּא, אִי קַשְׁיָא, הָא קַשְׁיָא. דַּרְגֶּשׁ אֵינוֹ צָרִיךְ לְכִפּוֹתוֹ אֶלָּא זוֹקְפוֹ, וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ, עַרְסָא דִּנְדָא, אַמַּאי אֵינוֹ צָרִיךְ לְכִפּוֹתוֹ, וְהָתַנְיָא הַכּוֹפֶה אֶת מִטָּתוֹ, לֹא מִטָּתוֹ בִּלְבָד הוּא כּוֹפֶה, אֶלָּא כָּל מִטּוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ הוּא כּוֹפֶה, מַאי קוּשְׁיָא, דִּילְמָא מִידֵּי דַּהֲוָה אַמִּטָּה מְיוּחֶדֶת לְכֵלִים, אֵינוֹ צָרִיךְ לְכִפּוֹתָהּ. אֶלָּא אִי קַשְׁיָא הָא קַשְׁיָא, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, דַּרְגֶּשׁ, מַתִּיר קַרְבִּיטִין וְהוּא נוֹפֵל מֵאֵילָיו. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ, עַרְסָא דִּנְדָא, קַרְבִּיטִין מִי אִית לֵיהּ. אֶלָּא כִּי אָתָא רָבִין אָמַר, אָמַר לִי הָהוּא מְגַרְמֵנְיָא, וְרַב תַּחֲלִיפָא שְׁמֵיהּ, דַּהֲוָה שָׁכִיחַ בְּשׁוּקָא דְּגִילְדָּאֵי, וַאֲמַר לֵיהּ, מַאי דַּרְגֶּשׁ, עַרְסָא דְּצִלָּא. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, דַּרְגֶּשׁ,

נשים לצאת לפני המטה. דכיון דשעת צער הוא ליכא למיחש להדדור ובירושלמי פליגי איכא למאן דאמר לפני המטה לפי שגרמו מיתה לעולם ואיתא דנהגו לאחר המטה ואנשים לפני המטה לפי שגנאי לבנות ישראל שיסתכלו בהן אנשים:

ששהא מלכות וכו'. אף על גב דדרשינן (מדרש רבה פרשת וישלח) ומלכים ממך יצאו זה שאול ואיש בושת מ"מ היה יכול להתקיים במקום אחר ולא היה לו לשהות מלכות בית דוד שנמשח כבר על פי נביא: **שתי** שנים ומחצה. פי' בקונטרס שמלכות ישראל היתה בטלה חמש שנה בין מיתת שאול למלכות איש בושת ב' שנים ומחצה היינו שתי שנים ממלכות איש בושת ומחצה בין מיתת איש בושת למלכות דוד ולא נהירא חדא דלמה נענש על אותה חצי שנה דבין מיתת איש בושת למלכות דוד הלא קודם מיתתו חזר אבנר ונתאמן להמליך את דוד כדכתיב (שמואל ב ג) וישלח אבנר מלאכים הימים נתחזק אבנר ודבר לכל ישראל להמליך איש בושת עד שהמליכו לסוף אותה חצי שנה ומשמת איש בושת היתה מלכות ישראל בטלה חמש שנים עד שמלך דוד נמצאו ז' שנים ומחצה שמלך דוד בחברון בדכתיב בהדיא אע"ג דבאידך קרא לא חשיב רק ד' שנים היינו לפי שנצטרע בראשונה בחלק (לקמן דף קז.) והא דלא חשיב חצי שנה זאת בחשבון בטול מלכות ישראל (בחלק) היינו לפי שלא היתה שמוך לה' שנים ולא היה הבטול יחה:

מלך מותר וכו'. תימה למה נענש אחאב על נבות כיון שלא רצה למכור לו כרמו ועוד דבפרק הבונה צאן לדיר (ב"ק דף ס.) קאמר דדוד שאל אם היה יכול להחליף גדישין של שעורין מישראל לתת בפני בהמתו וי"ל דבפרשת המלך כתיב (שמואל א ח) יקח ונתן לעבדיו ולא לעצמו ועוד י"ל דבחנם היה יכול ליקח אם היה רוצה אבל בשהיה שואל אחאב שימכרו לו חשב נבות שרשות בידו לומר לא אמכור ועי"ל דנענש לפי ששאל הכרם לעשות ע"ו דכתיב (מלכים א כא) והיה לי לגן ירק כמו המתקדשים והמטהרים אל הגנות (ישעיה סו) והנקדן תירץ דאינו מותר רק בשדות הרחוקים מן העיר דלא מעלי כל כך אבל כרם נבות היה אצל היכל אחאב בשומרון וע"ל דדוקא בשדה מקנה אבל שדה אחוזה שירש מאבותיו לא כמו שהשיב נבות חלילה לי מתתי נחלת אבותי לך אי נמי דפרשת המלך לא נאמרה רק על המלך שנמלך על כל ישראל ויהודה ומאת המקום ואחאב לא מלך על יהודה וגם לא מלך מאת המקום:

דאי

סיריונו מתוכו. מטה, סיריונה מעל גבה. מיתיבי, כלי עץ, מאימתי מקבלין טומאה. המטה והעריסה, משישופם בעור הדב. ואי מטה מסורגת (היא) מעל גבה, למה לי שיפת עור הדב. אלא, הא והא מתוכו, מטה אעולי ואפוקי בבוינו, דרגש אעולי ואפוקי באבקתא. אמר רבי יעקב, אמר רבי יהושע בן לוי, הלכה ברבן שמעון בן גמליאל. אמר רבי יעקב בר אמי, מטה שנקלקיטה יוצאין, וזקפה וריו: **משנה** ומוציא למלחמת הרשות על פי בית דין של שבעים ואחד, ופורץ לעשות לו דרך, ואין ממחה בידו. דרך המלך אין לו שיעור, וכל העם בוזין ונותנין לו והוא נוטל חלק בראש: **גמרא** תניגא חדא זימנא, אין מוציאין למלחמת הרשות אלא על פי בית דין של שבעים ואחד. אידי דתניא כל מילי דמלך, תניא נמי מוציא למלחמת הרשות. אמר רב יהודה, אמר שמואל, כל האמור בפרשת מלך, מלך מותר בו. רב אמר, לא נאמרה פרשה זו אלא לאיים עליהם, שנאמר שום תשים עליך מלך, שתהא אימתו עליך. כתנאי, רבי יוסי אומר, כל האמור בפרשת מלך, מלך מותר בו. רבי יהודה אומר, לא נאמרה פרשה זו אלא כדי לאיים עליהם, שנאמר, שום תשים עליך מלך, שתהא אימתו עליך. וכן היה רבי יהודה אומר, שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה. רבי נהוראי אומר, לא נאמרה פרשה זו אלא כנגד תרעומתן, שנאמר ואשימה עלי מלך' וגו'. תניא, רבי אלעזר אומר, זקנים שבדור נגד זקנים שבדור, שנאמר 'ואמרתי אשימה עלי מלך' וגו'. אבל עמי הארץ שבהן, קילקלו, שנאמר 'והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו. תניא, רבי יוסי אומר, שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה. ואיני יודע איזה מהן תחילה, כשהוא אומר 'כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק', הוי אומר, להעמיד להם מלך תחילה, ואין כסא אלא מלך, שנאמר 'וישב שלמה על כסא ה' למלך'. ועדיין איני יודע אם לבנות להם בית הבחירה תחלה או להכרית זרעו של עמלק תחלה, כשהוא אומר 'והניח לכם מכל אויביכם והיה המקום אשר יבחר', הוי אומר להכרית זרעו של עמלק תחלה. וכן בדוד הוא אומר 'ויהי כי ישב המלך דוד בביתו וה' הניח לו מסביב' וכתיב 'ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארזים'. אמר ריש לקיש, בתחילה, מלך שלמה על העליונים, שנאמר 'וישב שלמה על כסא ה'. ולבסוף, מלך על התחתונים, שנאמר 'כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה'. רב ושמואל, חד אמר, תפסח בסוף העולם ועזה בסוף העולם. וחד אמר, תפסח ועזה בחדי חדי היו יתבו, וכשם שמלך על תפסח ועל עזה, כך מלך על כל העולם כולו. ולבסוף, לא מלך אלא על ירושלים, שנאמר 'דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים'. ולבסוף, לא מלך אלא על מטתו, שנאמר 'הנה מטתו שלשלמה'. ולבסוף, לא מלך אלא על מקלו, שנאמר 'זה היה חלקו מכל עמלו'. רב ושמואל, חד אמר, מקלו, וחד אמר, גופו. חדר, או לא חדר. רב ושמואל, חד אמר, חדר. וחד אמר, לא חדר. מאן דאמר לא חדר, מלך והדיוט. ומאן דאמר חדר, מלך והדיוט למלך: פורץ לעשות לו דרך. תנו רבנן, אוצרות מלכים, למלך. ושאר ביזה שבזזין, מחצה למלך ומחצה לעם. אמר ליה אביי לרב דימי, ואמרי לה לרב אחא, בשלמא אוצרות מלכים למלך, אוצרא דמלוכתא. אלא, שאר ביזה שבזזין, מחצה למלך ומחצה לעם. מנלן, דכתיב

וימשחו

סיריונו. קשירתו: **מתוכו**. שיש נקבים בארכבותיו ותוחבין בהן ראשי רצועות התלויות בעור ועונבים ואין מרכיבין הרצועה על גבי ארוכות המטה: **סיריונה מעל גבה**. החבלים מרכיבין על ארוכות המטה מיכן ומיכן ואורג והוא סירונו: **העריסה**. עריסת תינוקות ברש"י: **משישופם בעור הדב**. משפשפם בעור הדב כדי להחליק הארכובות ליפותם: **למה לי שיפת עור הדב**. הלא אין יופיה ניכר שהרי מכוסות הן תמיד בראשי החבלים המסורגין על גבן: **מטה אעולי ואפוקי בבוינוי**. בבזעים ונקבים של ארוכות מבניס ומוציא ראש החבל ומסרגו: **באבקתא**. לולאות התלויות בנקבי ארכובותיו ובהן מבניסין ראשי רצועות התלויות בשפת העור: **שנקליטיה יוצאין**. נקליטין שני עצים ארוכים ומעמידין אותן באמצע דופני המטה אחד מראשותיה ואחד מרגלותיה ומפרצלין הן בראשותיהן ומניחין קנה מזה לזה ועליו פורסין הבילה ויש שמחברין אותן נקליטין למטה והיינו יוצאין שמחוברין ויוצאין מן המטה ואין יכול לכפותה מפני נקליטיה: **וזקפה**. על מראשותיה או על מרגלותיה וארכובותיה התלויות דריו: **מתני' ופורץ**. גדרות אחרים: **לעשות לו דרך**. לשדהו ולכרמו: חלק **בראש**. חלק היפה בורר ראשון ונוטל מחצה: **גמ' בפרשת מלך**. בספר שמואל (א ח) בניכם ובנותיכם יקח וכיוצא בהם: **רב אמר לא נאמרה פרשה**. דשמואל אלא לאיים עליהם שתהא אימת מלכם עליהם אבל אינו מותר לעשות: ה"ג **רבי יהודה אומר לא נאמרה פרשה זו אלא לאיים עליהם**. ולא גרס לירא ולבהלה דהא לרבי יהודה יפה ביזונו שהרי נצטוו ישראל על כך והכי גרס לה בתוספתא: **שלש מצות**. להכי נקט שלש הללו שהן תלויות זו בזו לעשותן בסדרן כדמפרש לקמן בתחלה מלך ואחריה עמלק ואחריה בית הבחירה: **בכניסתם לארץ**. דבכולהו כתיב ירושה וישיבה וירשתה וישבת בה ואמרת אשימה עלי מלך (דברים יז) בעמלק כתיב (שם כה) והיה בהניח ה' וגו' ובבנין בית הבחירה כתיב (שם יב) ועברתם את הירדן וישבתם בארץ וגו' והדר כתיב והיה המקום וגו': **לא נאמרה פרשה זו**. דשום תשים עליך מלך משום מצוה אלא בנגד תרעומתם שגזלו לפניו שעתידים להתרעם על כך ולומר והיינו גם אנחנו ככל הגוים שנאמר ואמרת אשימה עליך אתם לומר כן: ר' נהוראי אמר כו' לא גרסינן ליה בתוספתא ותדע דשיבוש הוא דהא קי"ל בעירובין (דף יג:) דהוא רבי נחמיה הוא רבי נהוראי: **עמי הארץ קלקלו**. דאילו זקנים שאלוהו לשופטים ולרדות הסרבנים שבהם אבל עמי הארץ תלו עליו מלחמותיהם שאמרו ויצא בראשינו ונלחם את מלחמתנו: **בתחילה**. קודם שנשא שלמה נשים גויות מלך אף על עליונים: **וכשם שמלך על תפסח ועזה כך מלך על כל העולם כולו**. והכי קאמר קרא כי הוא רודה בכל עבר הנהר כמתפסח ועד עזה: **על מקלו**. שהשליכו אשמדאי מכסאו דאמרינן במסכת גיטין (דף סח:): גונדו. טליתו ובסדר טהרות (כלים פרק טז) פירש רב האיי מקידה הוא מקידה של חרש ודומה לו חד אמר מקלו (ויקרא רבה פרשה אחרי) והוא מקידה ששותה בה מים: **מלך והדיוט**. ושוב לא חזר למלכותו:

וימשחו

וימשחו אותו. בשלמה כתיב: והיתה לאהרן ולבניו. בלחם הפנים כתיב: מתני' שמנה עשרה. לקמן נפקא לן: גמ' עשירה ממשבנין אותה. לפי שאינה צריכה לאותו בסות להחזירו לה בלילה: משיאה שם רע. שתכנס לביתך שחרית וערבית: לאמן דדריש וי"ו. ר"ע בד' מיתות ב"ד (לקמן דף נא.) ישמעאל אחי בת ובת אני דורש: חרשתם בעגלתי. שמשון קרי לה לאשתו כשהגידה להם חידתו: ואמר רב שקלה מיכל למטרפסה. זה היה פרעון חטאתה מה שנכתב בצידו לא היה לה ולד אלמא מההוא מעשה ואילך לא הוה לה אבל מקמי הכי איכא למימר דהוה לה: והא כתיב ויקח דוד עוד. אלמא טובא הוו ליה נשים: יפת תואר. הנשבית במלחמה כדכתיב (דברים כח) וראית בשביה: תמר. אחות אבשלום בת יפת תואר היתה קודם שנתגיירה בלב שלם מעכה אמו ילדה לו לדוד את תמר והיתה אצלו בתורת יפת תואר: ועתה דבר נא וגו'. תמר מנסיב ליה עצה לאמנון: מי הוה שרייא ליה אלא שמע מינה. עדיין לא נתגיירה אמו כשילדתה ותנן ולד שפחה וגויה מישראל אין לו קורבת אב במסכת יבמות (דף כב.) מי שיש לו בן מ"מ וכו': ותחתל. עשה עצמך כחולה: חבריה. מאבל סיגון פרי"ט: שלא היה להם לבנות ישראל. קודם שחטאו וגבהו בנות ציון (ישעיה ג): לא שער בית השחי. תחת אצילי זרועותיהן: נדדה תמר. בדמעתה ותעקתה ונהגה עצמה בבזיון נשאו שאר נשים ק"ו בעצמן מה בנות מלכים אירע קלקול זה בהדיוטות על אחת כמה וכמה:

דאי ס"ד בת נישואין הואי אחתיה מי הוה שרייא ליה. מכאן קשה לפ"ה שפירש בפ"ק דקידושין (דף כב.) והבאתה אל תוך ביתך מלמד שלא ילחיצנה במלחמה פי' שלא יבא עליה במלחמה ומשמע מתוך פי' הקונטרס דאפילו ביאה ראשונה אסורה במלחמה עד לאחר כל המעשים כולן וא"כ לא בא דוד על מעכה רק לאחר שנתגיירה וא"כ בת נישואין היא והיכי שריא תמר לאמנון אחתיה היא ועוד דהא אמרינן (שם דף כא.) דלא דברה תורה אלא בנגד יצר הרע משמע שבמלחמה ביאה ראשונה הואי לכך פירש ר"ת דהם שלא ילחיצנה במלחמה לבא עליה ביאה שניה ומחלוקת בירושלמי בין רב ושמואל מן הפי' דרב אמר אינה מותרת במלחמה אלא ביאה ראשונה ושמואל אמר אף לא ביאה ראשונה ולא ביאה שניה וזה לשון הירושלמי תרתי מילין אתון אמרין משמיה דרב וליתא הכא אתון אמרין משמיה דרב אסור לבא עליה ביאה שניה ואני אומר לא ביאה ראשונה ולא ביאה שניה וא"כ קשיא לשמואל הך דהכא דכפרשיות על בן נראה למימר דתמר לא היתה בת דוד שאמה כבר היתה מעוברת כשבאת למלחמה והא דכתיב (שמואל ב יג) כי בן תלבשנה בנות המלכים מעילים מתוך שגדלה בחיקו של דוד קרי לה בת מלך:

סוסים

'וַיְמַשְּׁחוּ לָהּ' לְנָגִיד וּלְצָדוֹק' מַמָּשׁ נָגִיד לְצָדוֹק, מָה צָּדוֹק מֶחֱצָה לוֹ וּמֶחֱצָה לְאֶחָיו, אַף נָגִיד, מֶחֱצָה לוֹ וּמֶחֱצָה לְאֶחָיו. וְצָדוֹק גּוּפֵיהּ, מְנָלָן, דְּתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר, 'וְהָיְתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו', מֶחֱצָה לְאַהֲרֹן וּמֶחֱצָה לִבְנָיו: **משנה** 'לֹא יַרֵּבֶה לוֹ נָשִׁים, אֶלָּא שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מַרְבֶּה הוּא לוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהוּ מְסִירוֹת אֶת לִבּוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֲפִילּוּ אַחַת וּמְסִירָה אֶת לִבּוֹ, הֲרֵי זֶה לֹא יִשָּׂאֶנָּה. אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר 'לֹא יַרֵּבֶה לוֹ נָשִׁים', דַּאֲפִילּוּ כַּאֲבָנְיָיל: **גמרא** לְמֵימְרָא, דְּרַבִּי יְהוּדָה דָּרֵישׁ טַעֲמָא דִּקְרָא, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן לָא דָּרֵישׁ טַעֲמָא דִּקְרָא. וְהָא אִיפְּכָא שְׁמָעֵינַן לְהוּ, דְּתַנְיָא, אַלְמָנָה בֵּין שֶׁהִיא עֲנִיָּיה בֵּין שֶׁהִיא עֲשִׁירָה, אֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר 'לֹא תַחֲבֹל בֶּגֶד אַלְמָנָה', דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, עֲשִׁירָה מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָהּ, עֲנִיָּיה אֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָהּ, וְאִתָּה חַיָּב לְהַחֲזִיר לָהּ, וְאִתָּה מַשִּׁיאָהּ שָׁם רָע בִּשְׂכֵנְוֹתֶיהָ. וְאִמְרִינַן מַאי קָאָמַר, הָכִי קָאָמַר, מִתּוֹךְ שֶׁאַתָּה מְמַשְׁכְּנָהּ, אַתָּה חַיָּב לְהַחֲזִיר לָהּ, וְאַתָּה מַשִּׁיאָהּ שָׁם רָע בִּשְׂכֵנְוֹתֶיהָ. אַלְמָא, רַבִּי יְהוּדָה לָא דָּרֵישׁ טַעֲמָא דִּקְרָא, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן דָּרֵישׁ טַעֲמָא דִּקְרָא. בְּעָלְמָא, רַבִּי יְהוּדָה לָא דָּרֵישׁ טַעֲמָא דִּקְרָא, וְשָׁאנֵי הָכָא, דִּמְפֹּרָשׁ טַעֲמָא דִּקְרָא. מַה טַּעַם לֹא יַרֵּבֶה לוֹ נָשִׁים, מִשּׁוּם דְּלֹא יָסוּר לְבָבוֹ. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר לְךָ, מִכְּדֵי בְּעָלְמָא דְּרִשִׁינַן טַעֲמָא דִּקְרָא, אִם כֵּן, לְכְתוֹב קְרָא 'לֹא יַרֵּבֶה לוֹ נָשִׁים' וְלֹא יִשְׂתַּוֹּק, וְאֲנָא אֲמִינָא, מַה טַּעַם לֹא יַרֵּבֶה, מִשּׁוּם דְּלֹא יָסוּר. 'לֹא יָסוּר' לָמָּה לִי, אֲפִילּוּ אַחַת וּמְסִירָה אֶת לִבּוֹ, הֲרֵי זוֹ לֹא יִשָּׂאֶנָּה. אֶלָּא מָה אֲנִי מְקַיֵּים 'לֹא יַרֵּבֶה', דְּאֲפִילּוּ כַּאֲבָנְיָיל. הֲנֵי שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה, מְנָלָן. דִּכְתִיב 'וַיּוֹלִידוּ לְדָוִד בָּנִים בְּחֶבְרוֹן, וַיְהִי בְכוֹרוֹ אַמְנוֹן לַאֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית, וּמִשְׁנֵהוּ כִלְאָב לַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִי, וְהַשְּׁלִישִׁי אַבְשָׁלוֹם בֶּן מַעֲכָה, וְהָרְבִיעִי אֲדֹנִיָּה בֶּן חַגִּית, וְהַחֲמִישִׁי שְׁפַטְיָה בֶן אֲבִיטָל, וְהַשִּׁשִּׁי יִתְרְעָם לְעֶגְלָה אֵשֶׁת דָּוִד, אֵלֶּה יֻלְּדוּ לְדָוִד בְּחֶבְרוֹן'. וְקָאָמַר לֵיהּ בְּבִיא, אִם מְעַט וְאוֹסִיפָה לְךָ פֹּה וְכֹה וְכֹה. 'פֹּה' שִׁית, 'וְכֹה' שִׁית, דַּהֲווֹ לְהוּ תַּמְנֵי סְרֵי. מַתְקֵיף לָהּ רַבִּינָא, אֵימָא, 'פֹּה' תְּרֵי סְרֵי, 'וְכֹה' עֶשְׂרִין וְאַרְבַּע. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי, 'לֹא יַרֵּבֶה לוֹ נָשִׁים' יוֹתֵר מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע. לְמַאן דְּדָרֵישׁ וי"ו, אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנָה הֲוֹו. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי, 'לֹא יַרֵּבֶה לוֹ נָשִׁים' יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנָה. וְתַנָּא דִּידָךְ, מַאי טַעֲמַיְיהוּ. אָמַר רַב כַּהֲנָא, מַקִּישׁ 'פֹּה' לְ'כֹה' מָה 'כֹּה' מֵאָה, אַף 'פֹּה' מֵאָה. וְתַנָּא דִּידָךְ, מָה 'כֹּה' עֶשְׂרִים, אַף 'פֹּה' עֶשְׂרִים. וְהָא הַוַּאי מִיכַל? אָמַר רַב, עֶגְלָה זוֹ מִיכַל, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ עֶגְלָה, שֶׁהֶבִיטָה עָלֶיהָ עֶגְלָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר 'לוּלֵי חָרַשְׁתֶּם בְּעֶגְלָתִי'. וּמִי הֲווֹ לְמִיכַל בָּנִי, וְהִכְתִיב 'וּלְמִיכַל בַּת שָׁאוּל לֹא הָיָה לָהּ יֶלֶד עַד יוֹם מוֹתָהּ'. אָמַר רַב חִסְדָּא, עַד יוֹם מוֹתָהּ לֹא הָיָה לָהּ, בְּיוֹם מוֹתָהּ הָיָה לָהּ. מִכְּדֵי בָּנִים, הֵיכָא קָא חָשֵׁיב לְהוּ בְּחֶבְרוֹן, וְאִילּוּ מַעֲשָׂה דְּמִיכַל, דִּכְתִיב 'וּמִיכַל בַּת שָׁאוּל נִשְׂקְפָה בְּעַד הַחַלּוֹן וַתֵּרֶא אֶת הַמֶּלֶךְ דָּוִד מְפַזֵּז וּמְכַרְכֵּר לִפְנֵי ה', וַתִּבֶז'. וְאָמַר רַב יְהוּדָה וְאִיתֵימָא רַב יוֹסֵף, שִׁקְלָתְהּ מִיכַל לְמִיטְרְפָסָה. אֶלָּא אֵימָא, עַד אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה הָיָה לָהּ, מִכָּאן וְאֵילַךְ לֹא הָיָה לָהּ. וְהִכְתִיב 'וַיִּקַּח דָּוִד עוֹד פִּלַגְשִׁים וְנָשִׁים בִּירוּשָׁלִַם', לְמַלּוֹיֵי שְׁמוֹנָה עָשָׂר. מַאי 'נָשִׁים' וּמַאי 'פִּלַגְשִׁים', אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, 'נָשִׁים' בְּכַתּוּבָּה וּבְקִידּוּשִׁין, 'פִּלַגְשִׁים' בְּלֹא כְּתוּבָּה וּבְלֹא קִידּוּשִׁין. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אַרְבַּע מֵאוֹת יְלָדִים הָיוּ לוֹ לְדָוִד, וְכוּלָּן בְּנֵי יַפַּת תֹּאַר הָיוּ, וּמְגַדְּלֵי בְּלוֹרִיּוֹת הָיוּ, וְכוּלָּן יוֹשְׁבִין בַּקְּרוֹנוֹת שֶׁל זָהָב וּמַהֲלְכִין בְּרֹאשֵׁי גְּיָיסוֹת הָיוּ, וְהֵם הָיוּ בַּעֲלֵי אַגְרוֹפִין שֶׁל בֵּית דָּוִד. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, תָּמָר, בַּת יַפַּת תֹּאַר הָיְתָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְעַתָּה דַּבֶּר נָא אֶל הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא יְמָנָעֵנִי מִמֶּךָּ, וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בַּת נִישׂוּאִין הַוַּאי, אֲחֹתִיהּ מִי הֲוָה שָׁרְיָא לֵיהּ. אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ, בַּת יַפַּת תֹּאַר הָיְתָה. 'וּלְאַמְנוֹן רַע וַיֹּאמְנוֹ בְּעֵינֵי תָּמָר אֲחוֹתוֹ וַיֹּאנֶס אֹתָהּ', אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, 'אִישׁ חָכָם' לְרִשְׁעָה. 'וַיֹּאמֶר מְדוּעַ אַתָּה כָּכָה דַּל בֶּן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לוֹ אֲנֹנָד שֹׁכֵב עַל מִשְׁכָּבְךָ וְהִתְחַל עַד וְעָשָׂתָה לְעֵינַי אֶת הַבְּרִיָּה וַתְּקֹף הַמִּטְרָת וְתִצּוֹק לְבָבִי', אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, שֶׁעָשָׂתָה לוֹ מִינֵי טִיגּוֹן. 'וַיִּשְׁנָאֶהָ אַמְנוֹן שִׂנְאָה גְּדוֹלָה מְאֹד', מַאי טַעֲמָא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, נִימָא נִקְשָׁרָה לוֹ וַעֲשָׂאַתּוּ פְּרוּעַ שְׁפָכָה. וְכִי נִקְשָׁרָה לוֹ, אֵידִי מַאי עֲבָדָה. אֶלָּא אֵימָא, קְשָׁרָה לוֹ נִימָא וַעֲשָׂאַתּוּ פְּרוּעַ שְׁפָכָה. אִינִי, וְהָא דְּרַשׁ רַבָּא, מַאי דִּכְתִיב 'וַיֵּצֵא לָךְ שֵׁם בַּגּוֹיִם בְּיָפְיֵךְ, שֶׁאֵין לָהֶן לִבְנוֹת יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁעָר בֵּית הַשְּׁחִי וְלֹא בֵּית הָעֲרָוָה. שָׁאנֵי תָּמָר, דְּבַת יַפַּת תֹּאַר הָיְתָה. 'יַתְקֹף הָמָר אַפֵּר עַל רֹאשָׁהּ [וּכְתֹנֶת] הַפַּסִּים אֲשֶׁר עָלֶיהָ קָרָעָה', תָּנָא מַשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה, גֶּדֶר גְּדוֹל גָּדְרָה תָּמָר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. אָמְרוּ, לְבָנוֹת מְלָכִים כָּךְ, לְבָנוֹת הֶדְיוֹטוֹת עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אִם לַצְּנוּעוֹת כָּךְ, לְפָרוּצוֹת עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה גָּזְרוּ

על

סוסים למה לי. פי' דמשמע תרי דבי גרסינן אי לא כתיב אלא סוס ה"א לכמה סוסים חד לאו הוא דאיכא כתב רחמנא סוסים והדר סוס לחלק על כל אחד פי' אי כתיב סוס גבי לא ירבה הוה אמינא על סוס אחד בטל הוא עובר כדמוכח קרא דדרכות סוס ומ"מ לכמה סוסים ליכא אלא חד לאו לכך שינה הכתוב לעבור על לא תעשה על כל סוס וסוס ויש ספרים משובשים דגרסי לעבור בעשה ולא תעשה פי' לא ירבה סוסים למה לי כלל ולא יתכן דלמען הרבות סוס לאו עשה הוא אך קאי אלאו דלא ישיב:

כתב ליבונאה. ר"מ כזה שהאות נעשית מן הלבן שממלאין החלק דיו והכתב נעשית מאילינ מנייר חלק ולא נזדיא דאין זה כתב דהוי חק תוכות וחק ירכות דאמרינן בגיטין (דף ב.) אין כתב לגבי גט וכי היכי דגבי גט אינו כתב גבי ספר תורה נמי אינו כשר ועוד אמאי לא כתב כתבא למקרי (דניאל ה) הרי לא נשתנה כתיבת האותיות כלל ור"ת פי' דשם מקום רשימא ליבונאה וכותבין בו כתב משונה: ארבעים

1 על שהייחוד. דאשת איש ועל הפנויה: **שבקש להולמו ולא הולמתו.** שתשב בראשו כתר מלכות ולא הולמתו לפי שהיה שרביט של זהב בתוך חללה מדופן לדופן הקורנס ועל הברקנין ואינן ניזוקין: **מתני' אספניא.** שכר חיילות מדי שנה בשנה הנבנסין והיוצאין עמו כל השנה: **גמ'** לו. משמע להרחיב דעתו ולהגדיל ברבוי סוסים: הסוסים באים ממצרים לארץ ישראל וצריך לשלוח שלוחים לקנות לו סוסים ועוברים בלא תוסיפו לראותם עוד עד עולם (שמות יד): בעשה ולא תעשה לא גרסינן: **הוה אמינא אפילו כדי רכבו לא.** בתמיה מלכות בלא רכב ופרשים מי חשיבא: **לאשויי.** רכב ופרשים וסוסים לרכוב בהרווחה ולא בצמצום. ל"א לאפחדי גרסינן כשרוכב סוס אחד ומושך סוס אחד אצלו ביד ורוכב פעם על זה ופעם על זה להרגיע את חבירה: **להרהוחה.** שלא לצמצם ואם יצטרך לשכור עוד חיילות שיהיה מצוי בידו: **למעוטי** הדיוטות. דמותרין להרבות נשים: **אצטבלאות.** בית גדול למדור הסוסים: **ארווח.** הבדלה בין שורה לשורה על פני הבית: **כאבנים.** חשיב מידא פורתא: **לא נתנלו מעמי תורה.** בגון למה נאסרה לבישת שעטנז ואבילת חזיר וביוצא בהן: **לשתי תורות.** הא דשאני מלך מהדיוטות דאילו היה הדיוט סגי ליה בחדא ומלך בעי תרתי: **משנה.** שתים במשמע: **כתב עברי.** של בני עבר הנהר: **ליבונאה.** אותיות גדולות בעין אותן שכותבין בקמיעות ומזוזות: וכתב

1 **עַל הַיִּחוּד וְעַל הַפְּנוּיָה. יְחוּד, דְּאוֹרַיְתָא הוּא, דְּאָמַר**
2 **רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק, רָמֵז לְיִחוּד**
3 **מִן הַתּוֹרָה מַנַּיִן, שֶׁנֶּאֱמַר 'כִּי יִסְתֹּךְ אֲחִיךָ בֶּן אִמֶּךָ,**
4 **וְכִי בֶּן אֵם מֵסִית, בֶּן אָב אֵינוֹ מֵסִית. אֶלָּא, לוֹמַר**
5 **לְךָ, בֵּן מִתְיַחֵד עִם אִמּוֹ, וְאֵין אַחֵר מִתְיַחֵד עִם כָּל**
6 **עֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. אֶלָּא אֵימָא, גָּזְרוּ עַל יִחוּד דְּפַנְיָה.**
7 **'וַאֲדַנְיָה בֶן חַגִּית מִתְנַשֵּׂא לֵאמֹר אֲנִי אֶמְלֹךְ', אָמַר רַב**
8 **יְהוּדָה אָמַר רַב, מְלַמֵּד שֶׁבִּיקֵּשׁ לְהוֹלְמוֹ וְלֹא הוֹלַמְתּוּ.**
9 **'וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו'.**
10 **מַאי רְבוּתָא, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, פּוּלֵּי נְטוּלֵי**
11 **טָחוֹל, וַחֲקוּקֵי כַּפּוֹת רַגְלַיִם הָיוּ: משנה** לֹא יַרְבֶּה

12 לוֹ סוּסִים', אֶלָּא כְּדֵי מֶרְכַּבְתּוֹ. 'וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה לוֹ מְאֹד', אֶלָּא כְּדֵי לִיתֵּן אִסְפַּגְיָא.
13 וְכוֹתֵב לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה לְשָׁמּוֹ. יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה, מוֹצִיאָהּ עִמּוֹ. בְּנָמֵס הוּא, מַכְנִיסָהּ עִמּוֹ. יוֹשֵׁב
14 בַּדִּין, הֶיא עִמּוֹ. מֵיסֵב, הֶיא בְּנֶגְדּוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו': **גמ' תָּנוּ**
15 **רַבָּנָן,** 'לֹא יַרְבֶּה לוֹ סוּסִים', יָכוֹל אֲפִילּוּ כְּדֵי מֶרְכַּבְתּוֹ וּפָרָשָׁיו, תַּלְמוּד לוֹמַר 'לוֹ'. לוֹ, אֵינוֹ
16 **מַרְבֶּה, אֲבָל מַרְבֶּה הוּא כְּדֵי רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו. הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּים 'סוּסִים', סוּסִים הַמְּטֻלְטָלִין.**
17 **מְנַיִין שֶׁאֲפִילּוּ סוּס אֶחָד וְהוּא בְּטֵל, שֶׁהוּא בִּלֹּא יַרְבֶּה, תַּלְמוּד לוֹמַר 'לְמַעַן הַרְבּוֹת סוּס',**
18 **יָכוֹל מֵאַחַר דַּאֲפִילּוּ סוּס אֶחָד וְהוּא בָּטֵל, קָאֵי בִּלֹּא יַרְבֶּה, 'סוּסִים' לְמָה לִי. לַעֲבוֹר בִּלֹּא**
19 **תַּעֲשֶׂה, עַל כָּל סוּס וְסוּס. מְנָלָן, דְּכָתַב רַחֲמָנָא 'לוֹ', הָא לָאו הָכִי, הָוָה אָמֵינָא, אֲפִילּוּ**
20 **כְּדֵי רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו, נְמֵי לֹא. לֹא צְרִיכָא, לְאַפּוֹשֵׁי: 'וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה לוֹ', אֶלָּא כְּדֵי לִיתֵּן**
21 **אִסְפַּגְיָא: תָּנוּ רַבָּנָן, 'וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה לוֹ', יָכוֹל אֲפִילּוּ כְּדֵי לִיתֵּן אִסְפַּגְיָא, תַּלְמוּד לוֹמַר**
22 **'לוֹ', לוֹ אֵינוֹ מַרְבֶּה, אֲבָל מַרְבֶּה הוּא כְּדֵי לִיתֵּן אִסְפַּגְיָא. מְנָלָן, דְּכָתַב רַחֲמָנָא 'לוֹ', הָא**
23 **לָאו הָכִי, הָוָה אָמֵינָא, אֲפִילּוּ כְּדֵי לִיתֵּן אִסְפַּגְיָא, נְמֵי לֹא. לֹא צְרִיכָא, לְהַרְווֹחָה. הַשְׁתָּא**
24 **דְּאָמְרַת 'לוֹ' לְדָרְשָׁה, 'לֹא יַרְבֶּה לוֹ' נָשִׁים, מַאי דָּרְשַׁת בֵּיהּ. לְמַעוֹטֵי הֶדְיוֹטוֹת. רַב יְהוּדָה**
25 **רָמֵי, כְּתִיב 'וְיהִי לִשְׁלֹמֹה אַרְבָּעִים אֶלֶף אֻרְווֹת סוּסִים (לְמֶרְכְּבֹתָו) [וּלְמֶרְכָּבוֹת]' וְכִתִיב 'וַיְהִי**
26 **לִשְׁלֹמֹה אַרְבַּעַת אֲלָפִים (אֻרְווֹת) [אֲרִיוֹת] סוּסִים. הָא כַּיְצִד, אַרְבָּעִים אֶלֶף אִיצְטַבְּלָאוֹת הָיוּ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד הָיוּ בּוֹ אַרְבַּעַת**
27 **אֲלָפִים אֻרְווֹת סוּסִים. וְאִם אַרְבַּעַת אֲלָפִים אִיצְטַבְּלָאוֹת הָיוּ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד הָיוּ בּוֹ אַרְבָּעִים אֶלֶף אֻרְווֹת סוּסִים. (רַבִּי) יִצְחָק רָמֵי,**
28 **כְּתִיב 'אֵין כֶּסֶף נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה לִמְאוּמָה,' וּכְתִיב 'וַיִּתֵּן שְׁלֹמֹה אֶת הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַיִם כָּאֲבָנִים'. לָא קַשְׁיָא, כָּאן קֹדֶם שֶׁנָּשָׂא**
29 **שְׁלֹמֹה אֶת בַּת פַּרְעֹה, כָּאן לְאַחַר שֶׁנָּשָׂא שְׁלֹמֹה אֶת בַּת פַּרְעֹה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשָׁעָה שֶׁנָּשָׂא שְׁלֹמֹה אֶת בַּת פַּרְעֹה, יָרַד**
30 **גַּבְרִיאֵל וְנָעַץ קָנֶה בַּיָּם וְהֶעֱלָה שִׁירְטוֹן, וְעָלָיו נִבְנָה פֵּרַךְ גָּדוֹל שֶׁבָּרוֹמִי. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִפְּנֵי מָה לֹא נִתְגַּלּוּ מַעֲמֵי תּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי**
31 **שְׁתֵּי מַקְרָאוֹת נִתְגַּלּוּ מַעֲמָן, נִכְשַׁל בָּהֶן גְּדוֹל הָעוֹלָם. כְּתִיב 'לֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים, אָמַר שְׁלֹמֹה, אֲנִי אַרְבֶּה וְלֹא אָסוּר, וּכְתִיב 'וְיהִי**
32 **לְעֵת זִקְנַת שְׁלֹמֹה נָשָׁיו הִטּוּ אֶת לְבָבוֹ'. וּכְתִיב 'לֹא יַרְבֶּה לוֹ סוּסִים' וְאָמַר שְׁלֹמֹה, אֲנִי אַרְבֶּה וְלֹא אָשִׁיב, וּכְתִיב 'וַתַּצֵא מֶרְכָּבָה**
33 **מִמִּצְרַיִם בְּשֵׁשׁ' וגו': וְכוֹתֵב סֵפֶר תּוֹרָה לְשָׁמּוֹ: תָּנָא, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יְתַנֶּאָה בְּשֶׁל אֲבוֹתָיו. אָמַר (רָבָא) [רַבָּה] אַף עַל פִּי שֶׁהֵנִיחוֹ**
34 **לוֹ אֲבוֹתָיו לְאָדָם סֵפֶר תּוֹרָה, מְצוָה לִכְתּוֹב מִשֶּׁלּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה'. אִיתֵּיבֵיהּ אַבָּיֵי, 'וְכוֹתֵב לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה**
35 **לִשְׁמוֹ שֶׁלֹּא יִתְנַאֶה בְּשֶׁל אֲחֵרִים,' מָלֵךְ אֵין, הֶדְיוֹט לֹא. לֹא צְרִיכָא, לִשְׁתֵּי תּוֹרוֹת, וְכִדְתַנְיָא, וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה וגו' כּוֹתֵב לִשְׁמוֹ**
36 **שְׁתֵּי תּוֹרוֹת, אַחַת שֶׁהִיא יוֹצְאָה וּנְכָנֶסֶת עִמּוֹ' וְאַחַת שֶׁמּוּנַּחַת לוֹ בְּבֵית גְּנָזָיו. אוֹתָהּ שֶׁיּוֹצְאָה וְנִכְנֶסֶת עִמּוֹ (עוֹשֶׂה אוֹתָהּ כְּמִין**
37 **קְמִיעַ, וְתוֹלֶה בִּזְרוֹעוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'שִׂיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל אֶמּוֹט'). אֵינוֹ נִכְנָס בָּהּ לֹא לְבֵית הַמֶּרְחָץ וְלֹא לְבֵית הַכִּסֵּא,**
38 **שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ', מָקוֹם הָרָאוּי לִקְרוֹת בּוֹ. אָמַר מַר זוּטְרָא, וְאִיתֵּימָא מַר עוּקְבָא, בַּתְּחִלָּה, נִיתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל**
39 **בִּכְתָב עִבְרִי וּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. חָזְרָה וְנִיתְּנָה לָהֶם בִּימֵי עֶזְרָא, בִּכְתָב אַשּׁוּרִית וּלְשׁוֹן אֲרַמִּי. בֵּירְרוּ לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל כְּתָב אַשּׁוּרִית וּלְשׁוֹן**
40 **הַקּוֹדֶשׁ, וְהִנִּיחוּ לָהֶדְיוֹטוֹת כְּתָב עִבְרִית וּלְשׁוֹן אֲרַמִּי. מַאן הֶדְיוֹטוֹת, אָמַר רַב חִסְדָּא, כּוּתָאֵי. מַאי כְּתָב עִבְרִית, אָמַר רַב חִסְדָּא,**
41 **כְּתָב לִיבוֹנָאָה. תַּנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, רְאוּי הָיָה עֶזְרָא שֶׁתִּינָּתֵן תּוֹרָה עַל יָדוֹ לְיִשְׂרָאֵל, אִילְמָלֵא (לֹא) קִדְּמוֹ מֹשֶׁה, בְּמֹשֶׁה הוּא אוֹמֵר**
42 **'וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים', בְּעֶזְרָא הוּא אוֹמֵר 'הוּא עֶזְרָא עָלָה מִבָּבֶל'. מָה עָלְיָיה הָאֲמוּר כָּאן, תּוֹרָה. אַף עָלְיָיה הָאֲמוּר לְהַלָּן,**
43 **תּוֹרָה. בְּמֹשֶׁה הוּא אוֹמֵר 'וְאוֹתִי צִוָּה בָּעֵת הַהִיא לְלַמֵּד אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים', בְּעֶזְרָא הוּא אוֹמֵר 'כִּי עֶזְרָא הֵכִין לְבָבוֹ לִדְרוֹשׁ אֶת**
44 **תּוֹרַת ה' (אֱלֹהָיו) וְלַעֲשׂוֹת וּלְלַמֵּד בְּיִשְׂרָאֵל חֹק וּמִשְׁפָּט'. וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִיתְּנָה תּוֹרָה עַל יָדוֹ, נִשְׁתַּנְּתָה עַל יָדוֹ, הַכָּתוּב, שֶׁנֶּאֱמַר**

וכתב

וכתב הנשתנון. כתב שנשתנה והאי קרא בעזרא כתיב שהיו כותבין בימיו כתב משונה שנשתנה ע"י מלאך שכתב מנא מנא תקל ופרסין בימי דניאל כתב דארמי ולשון ארמי ואומר לא כהלין כתבא למיקרא (דכיון שחטאו) לא היו יכולין לקרות כתב שכתב המלאך בימי בלשצר והיו שם יהודים הרבה ש"מ נשתנה להם אותו כתב באותו היום: **את משנה התורה.** רמז לנו משה רבינו שכתב שבימיו עתיד להשתנות מן עברי לאשורית שנתן להם בימי דניאל ובא עזרא וכתב בו את התורה בכתב אשורית: **בכתב זה נתנו תורה לישראל.** בימי משה ולמה לא כהלין כתבא למקרא דכיון שחטאו בבית ראשון ובזו את התורה נהפך להם לרועץ לשון תרעץ אויב (שמות טו) ששכחוהו: **שובו לביצרון.** לעיר מבצר שלכם לירושלים ואביאת שני קא מתנבא: **גם היום מגיד משנה.** מה ששכחת את משנה התורה הזאת: **אשיב** לך. אחזיר לך מה ששכחת את משנה התורה הזאת: **ווי העמודים.** יתדות כסף העשוין כמין אונקלות וקבעום בעמודים שבהם תוחבין לולאות קלעי החצר והמסך וכל אונקלאות דומין לווין אלמא בימי משה עשויין הווין כגון שלנו: **והעמודים** לא נשתנו ל"ג לה בתוספתא ה"ג בתוספתא מה לשונם לא נשתנה דהא ד"ה בלשון הקודש נאמרה ועדיין בלשון הקודש היא: **כמו קימעי.** קטנה בכתב דק שהיא קלה לשאת: **שויתי ה' לנגדי.** סיפיה דקרא כי מימיני בל אמוט דוד המלך על שם ספר תורה שבזרועו אמר: **לא נשתנה כל עיקר.** משמע לא נשתכח מהם כלל דהא עליה דר' אתי לאיפלוגי ומאי לא בכתבן דק שהיא קלה לשאת: **יומת.** בא"ת ב"ש מנא מניח את זו וכתב מה שבצד במקום מ"ם כותב יו"ד הסמוכה לה ובמקום נו"ן כותב ט"ית ובמקום אל"ף כותב תי"ו: **ופרסין.** שתי פרישות משמע וזו היא פרישת מלכותו ויזהיבת למדי ופרס: **מטתם נגקפי אאלך.** עשאן שלש תיבות של חמשה אותיות צירף אותיות הראשונות של כל תיבה ועשאן תיבה אחת ואחר כך צירף השניות ושלישיות: **גמ' אפירת** לי. שכבר נשאתי שמונה עשרה: **חפריה לגנבא נפשיה לשלמא נקט.** כשהגנב חסר שאינו מוצא מקום לגנוב מחזיק עצמו בענוה כאיש שלום כלומר מפני שזקנת ותשש כחך אתה אומר שאני אסורה לך: **קנחה בת שבע.** שבא עליה ד"ג ביאות ומנקחת בין תשמיש לתשמיש ובמקרא זה כתובים שלש עשרה תיבות ותבא בת שבע אל המלך החדרה והמלך זקן מאד ואבישג השונמית משרת את המלך: **התירו** לו ליחד. עם אבישג ואע"פ שנאסר ייחוד של פנויה: **ולא התירו** לו לגרש. אחת מי"ח וישאנה: **אור חשך באהלו.** בשביל אהלו ואין אהלו אלא אשתו: **יצרו צעדי אונו.** בתריה כתיב: עבורי

ארבעים יום קודם יצירת הולד. ומ"מ מועיל תפלה בתוך מ' ימים להופכו או לזכר או לנקבה כדאמרינן בברכות (דף ס.) מ' יום קודם יצירת הולד אדם מתפלל על אשתו שתלד זכר אפילו זוג ראשון מתהפך בתפלה כדאיתא במועד קטן (דף יח:) אין נושאין נשים במועד אבל מארסין שנא יקדמנו אחר ברחמים: ואימא

'וּכְתָב הַנִּשְׁתָּוָן פָּתוּב אֲרָמִית וּמְתוּרְגָּם אֲרָמִית', וּכְתִיב 'לָא כָהֲלִין כְּתָבָא לְמִיקְרֵא וּפִשְׁרָא לְהוֹדְעָא לְמַלְכָּא', וּכְתִיב 'וְכָתַב אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת', כְּתָב הֲרָאוּי לְהִשְׁתַּנּוֹת. לָמָּה נִקְרָא אַשּׁוּרִית, שֶׁעָלָה עִמָּהֶם מֵאַשּׁוּר. תַּנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר, בְּתַחְלָה בִּכְתָב זֶה נִיתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, בֵּיוָן שֶׁחָטְאוּ, נֶהְפַּךְ לָהֶן לְרוֹעַץ. כֵּיוָן שֶׁחָזְרוּ בָּהֶן, הֶחֱזִירוֹ לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר 'שׁוּבוּ לְבִיצָרוֹן אֲסִירֵי הַתִּקְוָה גַּם הַיּוֹם מַגִּיד מִשְׁנֶה אָשִׁיב לָךְ'. לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ 'אַשּׁוּרִית', שֶׁמְּאוּשֶּׁרֶת בְּכָתְבָהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פַּרְטָא, שֶׁאֲמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי, כְּתָב זֶה לֹא נִשְׁתַּנָּה כָּל עִקָּר, שֶׁנֶּאֱמַר 'לִבְנֵי הָעֲמוּדִים', מָה עֲמוּדִים לֹא נִשְׁתַּנּוּ, אַף וָוִים לֹא נִשְׁתַּנּוּ. וְאוֹמֵר 'וְאֶל הַיְהוּדִים כִּכְתָבָם וְכִלְשׁוֹנָם', מָה לְשׁוֹנָם לֹא נִשְׁתַּנָּה, אַף כְּתָבָם לֹא נִשְׁתַּנָּה. אֶלָּא מָה אֲנִי מְקַיֵּם 'אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת' לְשִׁתֵּי תּוֹרוֹת, אַחַת שֶׁנִּיצְּאָה וְנִכְנֶסֶת עִמּוֹ, וְאַחַת שֶׁמְּוּפְנַחַת לוֹ בְּבֵית גְּנָזָיו. אוֹתָהּ שֶׁנִּיצְּאָה וְנִכְנֶסֶת עִמּוֹ, עוֹשֶׂה אוֹתָהּ כְּמִין קָמְעֵי, וְתוֹלֶה בְּזִרוֹעוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָמִיד'. וְאִידָךְ, הַאי 'שִׁוִּיתִי' מַאי דָּרֵישׁ בֵּיהּ. הָהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ כְּדַרְבָּ חִנָּה בַּר בִּיזְנָא, דְּאָמַר רַב חִנָּה בַּר בִּיזְנָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא, הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא עַצְמוֹ כְּאִילּוּ שְׁכִינָה כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד'. לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּאָמַר כָּתְב זֶה לֹא נִשְׁתַּנָּה, מַאי 'לָא כָהֲלִין כְּתָבָא לְמִיקְרֵא. אָמַר רַב, בְּגִימַטְרִיָּא אִיכְּתִיב לְהוֹן 'שָׁתַּ יִתַּ אַדָּךְ פּוּגְהַמָּט'. מַאי פָּרֵישׁ לְהוּ 'מְנָא מְנָא תְּקֵל וּפַרְסִין', 'מְנָא, מְנָא אֱלָהָא מַלְכוּתָךְ (וְהַשְׁלְמַת לָךְ) [וְהַשְׁלִמַהּ]. תְּקֵל, תְּקִילְתָּא בְּמֹאזְנַיָּא וְהִשְׁתְּכַחְתְּ חָסֵיר. (פַּרְסִין) [פָּרֵס], פְּרִיסַת מַלְכוּתָךְ וִיהִיבַת לְמָדַי וּפָרָס'. וְשִׁמּוּאֵל אָמַר, 'מְמַתּוּם נִנְקְפֵי אַאֱלָךְ'. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, 'אֲנָם אֲנָם לָקֵת נִסְרְפוּ'. רַב אַשֵׁי אָמַר, 'בְּמָא נָמָא קָחֵל פּוֹרְסִין':

משנה אֵין רוֹכְבִין עַל סוּסוֹ וְאֵין יוֹשְׁבִין עַל כִּסְאוֹ, וְאֵין מְשַׁתַּמְּשִׁין בְּשַׁרְבִיטוֹ, וְאֵין רוֹאִין אוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא מְסֻתָּפֵר, וְלֹא כְּשֶׁהוּא עָרוֹם, וְלֹא כְּשֶׁהוּא בְּבֵית הַמֶּרְחָץ, שֶׁנֶּאֱמַר 'שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ', שֶׁתְּהֵא אֵימָתוֹ עָלֶיךָ:

גמרא אָמַר רַב יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֲבִישַׁג מוּתֶּרֶת לִשְׁלֹמֹה, וַאֲסוּרָה לַאֲדֹנִיָּה. מוּתֶּרֶת לִשְׁלֹמֹה, דְּמֶלֶךְ הָיָה, וּמֶלֶךְ מְשַׁתַּמֵּשׁ בְּשַׁרְבִיטוֹ שֶׁל מֶלֶךְ. וַאֲסוּרָה לַאֲדֹנִיָּה, דְּהֶדְיוֹט הוּא. אֲבִישַׁג מַאי הִיא, דִּכְתִיב 'וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְכַסֻּהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יִחַם לוֹ. עֲבָדָיו יִבְקְשׁוּ, וּכְתִיב 'וַיְבַקְשׁוּ נַעֲרָה יָפָה', וּכְתִיב 'וְתִמְצְאוּ לְאֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ יָפָה עַד מְאֹד וְתִהִי לַמֶּלֶךְ סֹכֶנֶת וְתָשָׁרְתֵהוּ'. אָמְרָה, נִינְכְּנוֹ, אָמַר לָהּ, אֲסִירַת לִי. אָמְרָה לֵיהּ, 'חֲפִירֵיהּ לְגַנְבָא, נַפְשֵׁיהּ לְשַׁלְמָא נָקְטִ'. אָמַר לָהּ, קְרָאוֹ לִי לְבַת שֶׁבַע, וּכְתִיב 'וַתָּבֹא בַת שֶׁבַע אֶל הַמֶּלֶךְ הַחַדְרָה' אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה קִינְּחָה בַּת שֶׁבַע בְּשֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה מַפּוֹת. אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רַב אַבָּא, בּוֹא וּרְאֵה כַּמָּה קָשִׁין גִּירוּשִׁין, שֶׁהֲרֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הִתִּירוּ לוֹ לְיִחֵד, וְלֹא הִתִּירוּ לוֹ לְגָרֵשׁ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ רִאשׁוֹנָה, אֲפִילּוּ מִזְבֵּחַ מוֹרִיד עָלָיו דְּמָעוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְזֹאת שֵׁנִית תַּעֲשׂוּ, כַּסּוֹת דִּמְעָה אֶת מִזְבַּח ה' בְּכִי וַאֲנָקָה, מֵאֵין עוֹד פְּנוֹת אֶל הַמִּנְחָה וְלָקַחַת רָצוֹן מִיָּדְכֶם', וּכְתִיב 'וַאֲמַרְתֶּם עַל מָה, עַל כִּי הֵעִיד ה' בֵּינְךָ וּבֵין אֵשֶׁת נְעוּרֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה בָּגַדְתָּה בָהּ, וְהִיא חֲבֶרְתְּךָ וְאֵשֶׁת בְּרִיתֶךָ'. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן וְאִיתֵימָא רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵין אִשָּׁתוֹ שֶׁל אָדָם מֵתָה אֶלָּא אִם כֵּן מְבַקְּשִׁין מָמוֹן וְאֵין לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר '(וְ)אִם אֵין לְךָ לְשַׁלֵּם לָמָּה יִקַּח מִשְׁכָּבְךָ מֵהַחְתֶּיךָ'. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל אָדָם שֶׁמֵּתָה אִשְׁתּוֹ רִאשׁוֹנָה, בּוֹא וּרְאֵה כַּמָּה קָשִׁין גִּירוּשִׁין, שֶׁנֶּאֱמַר 'בֶּן אָדָם הִנְנִי לוֹקֵחַ מִמְּךָ אֶת מַחְמַד עֵינֶיךָ בְּמַגֵּפָה לֹא תִסְפֹּד וְלֹא תִבְכֶּה וְלֹא תָבוֹא דִּמְעָתֶךָ', וּכְתִיב 'וָאֲדַבֵּר אֶל הָעָם בַּבֹּקֶר וַתָּמָת אִשְׁתִּי בָּעָרֶב', וּכְתִיב 'הִנְנִי מְחַלֵּל אֶת מִקְדָּשִׁי גְּאוֹן עֻזְּכֶם מַחְמַד עֵינֵיכֶם'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל אָדָם שֶׁמֵּתָה אִשְׁתּוֹ בְּיָמָיו, עוֹלָם חָשֵׁךְ בָּעֲדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'אוֹר חָשַׁךְ בְּאָהֳלוֹ וְנֵרוֹ עָלָיו יִדְעָךְ'. רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא אָמַר, פִּסְעוֹתָיו מִתְקַצְּרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר 'יִצְרוּ צַעֲדֵי אוֹנוֹ'. רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר, עֲצָתוֹ נוֹפֶלֶת, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְתַשְׁלִיכֵהוּ עֲצָתוֹ'. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חִנָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, קָשָׁה לְזִוּוּגָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁנֶּאֱמַר 'אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת', (אַל תִּיקְרֵי 'מוֹצִיא אֲסִירִים' אֶלָּא כְּמוֹצִיא אֲסִירִים, אַל תִּיקְרֵי 'בַּכּוֹשָׁרוֹת' אֶלָּא 'בְּכֹבֶד וְשִׁרְיוֹת'). אִינִי, וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אַרְבָּעִים יוֹם קוֹדֶם יְצִירַת הַוָּלָד, בַּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי. לָא קַשְׁיָא, הָא בְּזִוּוּג רִאשׁוֹן, הָא בְּזִוּוּג שֵׁנִי. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן, לְכָל יֵשׁ תְּמִוּרָה חוּץ מֵאִשָּׁה נְעוּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְאִשָּׁה נְעוּרִים כִּי תִמְאָס'. מַתְנִי לְהָ רַב יְהוּדָה לְרַב יִצְחָק בְּרֵיהּ, אֵין אָדָם מוֹצֵא קוֹרַת רוּחַ אֶלָּא מֵאִשְׁתּוֹ רִאשׁוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'יְהִי מְקוֹרֵךְ בָּרוּךְ וּשְׂמַח מֵאֵשֶׁת נְעוּרֶיךָ'

ואימא לא לירבו כלל. תימה דפרע פרע במאי מוקי לה אלא נראה לומר דה"פ אימא לא לירבו שלשים דהיינו שיעור פרע אלא יגלחו בכ"ט ומשני אי כתיב לא ישלחו פרע משמע לא ישלחו שיעור פרע אבל השתא דכתיב פרע קמא לא ישלחו משמע טפי מפרע לא ישלחו:

אלא גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא. וקשה הרי רב אשי עצמו סותר דבריו ומיישב הך הקישא דיחזקאל שסותר דבריו הראשונים דאמר רב אשי לעיל פרועי ראש דלא מחלי עבודה ור"ל ממה שרב אשי אמר גמרא גמירי ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא מתרצי שתי הקושיות דעד דאתי יחזקאל מאן אמרה ומתרצה קושיא דלעיל דכיון דגמרא היא מצינו למימר הכי גמירי הלכתא למיתה ואזהולי עבודה לא גמירי ויחזקאל אסמכה אקרא מענין ההלכה אסמכה וא"כ לא אסמכינן לעשות ההקישא רק לענין מיתה אבל לעיל דלא ידע דגמיר הלכה סבר הוא לעשות הקישא מפרועי ראש לשתויי יין מכל וכל דאין היקיש למחצה:

בסום יכסמו. פי' בעין בוסמא הגדל כך שבלין ראשו של זה בצד עיקרו של זה:

עבורי מעבירא במלה. מעברת על מדותיה: **גולם היא.** קודם שנבעלה: **גולם.** כלי שלא נגמר קרוי גולם כדתנן גולמי כלי עץ טמאין: **משמרות.** מתחלפות ומתחדשות בשבת זו יוצאה וזו נכנסת וצריך להסתפר מפני משמרת חדשה זו הנכנסת שיראוהו ביופי: **לא לירבו כלל.** ואפי' עד שלשים: **אמר ליה.** פרע מקרי בשלשים יום: **אי הוה כתיב לא ישלחו פרע.** הוה משמע לא יגלחו פרע עד שיעור פרע השתא דכתיב ופרע לא ישלחו דקאמר פרע והדר לא ישלחו משמע פרע דשלשים יום לירחוי אבל שלוחי טפי לא לשלחו: **דזימיא דיין.** דסמוך ליה ויין לא ישתו בבואם וגו' מקיש פרועי ראש לשתויי יין וכתיב ביין בבואם: **רבי אומר אומר אני כהן אסור לשתות יין לעולם.** רישא דברייתא קתני כהן המכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו אסור ביין כל אותו היום אף בזמן הזה מכיר משמרתו ואינו מכיר בית אב שלו אסור כל אותו שבת אינו מכיר לא משמרתו ולא משמרת בית אב שלו אסור לשתות יין לעולם שמא עבשיו זמנו הוא ויש לחוש שמא יבנה בית המקדש: **רבי אומר אומר אני.** אם באנו לחוש שמא יבנה אסור ביין לעולם ואפילו הוא מכיר שאינו עבשיו זמן משמרתו שמא יבנה וכל הקודם ואישתכח עיילי ועבדי: **אבל מה אעשה שתקנתן קלקלתן.** חורבן הבית שקלקלן ועירבב סדר משמרותיהן שהיה אוסרן ביין בזמן משמרתן ומתירן שלא בזמן משמרתן הוא תיקנן עבשיו לשתות יין לעולם דלא חייש שמא יבנה פתאום: **כמאן שתו האידנא כהני חמרא כרבי.** שהרי רוב כהנים אינן בקיאין בזמן משמרותיהן ואסורין לעולם לרבנן: **התם היינו מעמא בו'.** שיגיע היא ובניחותא גרסינן לה כלומר מדאוריי' שרי ורבנן הוא דגזור: ופרכינן **הכא נמי** מהדרה יבנה וכו': **שתויי יין דמחלי עבודה.** דכתיב (ויקרא י) יין ושכר וגו' וסמיך ולהבדיל בין הקדש ובין החול משמע בין עבודה קדושה לעבודה מחוללת גזרו בהו רבנן בזמן הזה משום מהדרה יבנה: **ה"ג אף פרועי ראש מחלי עבודה קשיא: הא עד דלא אתא יחזקאל.** ואקשינהו: **מאן אמרה.** פירוש מהיכא נפקא לן פרועי ראש במיתה: **הא דאמר רב חסדא.** בזבחים בפ' שני דבר זה דכתיב ערל פסול לעבודה: **כל בן נכר.** כהן שנתנברו מעשיו לאביו שבשמים ונערל לבו או ערל בשר שמתו אחיו מחמת מילה: **יחידאה.** נאה ואין דוגמתה: **בן אלעשה.** חתנו של רבי היה ונתן ממון ולמדו לו אותה תספורת:

הדרן עלך כהן גדול

נְעוּרֶיהָ'. אָמַר לוֹ, בְּגוֹן מַאן. אָמַר לוֹ, בְּגוֹן אִמְּךָ. אֵינִי, וְהָא מַקְרֵי לֵיהּ רַב יְהוּדָה לְרַב יִצְחָק בְּרֵיהּ 'וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מָוֶת אֶת הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הִיא מְצוֹדִים וַחֲרָמִים'. וְאָמַר לוֹ, בְּגוֹן מַאן. וְאָמַר לוֹ, בְּגוֹן אִמְּךָ. מֵיתְקֵף תְּקִיפָא, עֵיבּוּרֵי מְעַבְּרָא בְּמִלָּה. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר אוֹנְיָא מְשַׁמֵּיהּ דְּרַב, אִשָּׁה גּוֹלֶם הִיא, וְאֵינָהּ פּוֹרֶשֶׁת בְּרִית אֶלָּא לְמִי שֶׁעָשָׂאָהּ כְּלִי, שֶׁנֶּאֱמַר 'כִּי בוֹעֲלַיִךְ עוֹשַׂיִךְ צֻבָּאוֹת שְׁמוֹ'. תָּנָא, אֵין אִישׁ מֵת אֶלָּא לְאִשְׁתּוֹ, וְאֵין אִשָּׁה מֵתָה אֶלָּא לְבַעְלָהּ. 'אֵין אִישׁ מֵת אֶלָּא לְאִשְׁתּוֹ', שֶׁנֶּאֱמַר 'וְיָמֶת אֱלִימֶלֶךְ אִישׁ נָעֳמִי'. 'וְאֵין אִשָּׁה מֵתָה אֶלָּא לְבַעְלָהּ', שֶׁנֶּאֱמַר 'וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן מֵתָה עָלַי רָחֵל'. אֵין רוֹאִין אוֹתוֹ כוּ': תָּנוּ רַבָּנָן, מֶלֶךְ מִסְתַּפֵּר בְּכָל יוֹם, כֹּהֵן גָּדוֹל מְעֹרָב שַׁבָּת לְעֹרֶב שַׁבָּת, כֹּהֵן הֶדְיוֹט אֶחָד לְשִׁלְשִׁים יוֹם. מֶלֶךְ מִסְתַּפֵּר בְּכָל יוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר 'מֶלֶךְ בְּיָפְיוֹ תֶּחֱזֶינָה עֵינֶיךָ': כֹּהֵן גָּדוֹל מְעֹרָב שַׁבָּת: אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הוֹאִיל וּמִשְׁמָרוֹת מִתְחַדְּשׁוֹת. כֹּהֵן הֶדְיוֹט אֶחָד לְשִׁלְשִׁים יוֹם, דִּכְתִיב 'וְיָרְאֻם לֹא יִגְלְחוּ וּפֶרַע לֹא יְשַׁלֵּחוּ לֹא יְשַׁלֵּחוּ, וְכָתוּב הָתָם 'גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ', מַה לְּהַלָּן שְׁלֹשִׁים, אַף כָּאן שְׁלֹשִׁים. וְתָנֵי נַמֵּי, 'סְתָם נְזִירוּת שְׁלֹשִׁים יוֹם'. וְהָתָם, מְנָא לָן, אָמַר רַב מַתְנָה, דְּאָמַר קְרָא 'קָדֹשׁ יִהְיֶה', בְּגִימַטְרִיָּא תְּלָתִין הֲווּ. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי, אִיכָּא, לֹא לִירְבּוּ כְּלָל. אָמַר לֵיהּ, אִי כְּתִיב 'לֹא יְשַׁלְּחוּ פֶּרַע', כְּדַקָאָמַרַת. הַשְׁתָּא דִּכְתִיב 'וּפֶרַע פֶּרַע יִהְיֶה. שְׁלוֹחַ, לֹא לִישַׁלְּחוּ. אִי הָכִי, הַאִידָּנָא נַמֵּי. דִּיּוּמְיָא דְּיֵין, מַה יֵּין בִּזְמַן בִּיאָה הוּא דְּאָסוּר, שֶׁלֹּא בִּזְמַן בִּיאָה שָׁרֵי. אַף פְּרוּעֵי רֹאשׁ, בִּזְמַן בִּיאָה אָסוּר, שֶׁלֹּא בִּזְמַן בִּיאָה שָׁרֵי. וְיֵין שֶׁלֹּא בִּזְמַן בִּיאָה שָׁרֵי, וְהָתְנָיָא רַבִּי אוֹמֵר, אוֹמֵר אֲנִי, כֹּהֲנִים אֲסוּרִין לִשְׁתּוֹת יַיִן לְעוֹלָם, אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה שֶׁהַקַּנְתְּנוֹת קִלְקְלוּהוּ. וְאָמַר אַבַּיֵי, כְּמַאן שְׁתֵי כֹּהֲנֵי חַמְרָא הַאִידָּנָא, כְּרַבִּי. מֵכְלָל, דְּרַבָּנָן אָמְרִי. הָתָם, הֵיינוּ טַעֲמָא, מֵהֲרָה יִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּבְעִינַן כֹּהֵן הָרָאוּי לַעֲבוֹדָה, וְלֵיכָּא. הָכָא נַמִּי, בְּעִינָא כֹּהֵן הָרָאוּי לַעֲבוֹדָה וְלֵיכָּא. הָכָא, אִפְּשָׁר דְּמִסַּפַּר וְעָיֵיל. הָתָם נַמִּי, אִפְּשָׁר דְּיָיֵים פּוּרְתָּא וְעָיֵיל, דְּאָמַר רַב אַחָא, דֶּרֶךְ מִיל, וְשִׁנָּה כָּל שֶׁהוּא, מְפִיגִין אֶת הַיַּיִן. וְלָאו אִיתְּמַר עֲלָהּ, אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ, לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁשָּׁתָה כְּדֵי רְבִיעִית. אֲבָל יוֹתֵר מִכְּדֵי רְבִיעִית, כָּל שֶׁכֵּן דְּדָרֵךְ טוֹרְדָתוֹ וְשִׁנָּה מִשַּׁכְּרוּתוֹ. רַב אַשִׁי אָמַר, שְׁתוּיֵי יַיִן דְּמַחְלֵי עֲבוֹדָה, גְּזוּרָה בְּהוּ רַבָּנָן. פְּרוּעֵי רֹאשׁ דִּילָא מַחְלֵי עֲבוֹדָה, לֹא גְּזוּרָה בְּהוּ רַבָּנָן. מֵיתִיבֵי, וְאִלּוּ שְׁבִמְיתָה, פְּרוּעֵי רֹאשׁ וּשְׁתוּיֵי יַיִן. בְּשִׁלְמָא שְׁתוּיֵי יַיִן, דִּכְתִיב 'יַיִן וְשֵׁכָר אַל תֵּשְׁתְּ אַתָּה וּבָנֶיךָ וְלֹא תָמוּתוּ', אֶלָּא פְּרוּעֵי רֹאשׁ מָנָא לָן. דְּאִיתְּקֵשׁ שְׁתוּיֵי יַיִן לִפְרוּעֵי רֹאשׁ, דִּכְתִיב 'וְרֹאשְׁכֶם לֹא יִגְלָחוּ וּפֶרַע לֹא יְשַׁלֵּחוּ', (וּכְתִיב) 'יַיִן לֹא יִשְׁתּוּ' וְגוֹ', מַה שְׁתוּיֵי יַיִן בְּמִיתָה, אַף פְּרוּעֵי רֹאשׁ בְּמִיתָה. וּמִינַּהּ, מַה שְׁתוּיֵי יַיִן דְּמַחְלֵי עֲבוֹדָה, אַף פְּרוּעֵי רֹאשׁ דְּמַחְלֵי עֲבוֹדָה. קַשְׁיָא. אָמַר לֵיהּ רַבִינָא לְרַב אַשִׁי, הַאי, עַד דְּלָא אָתָא יְחִזְקֵאל, מַאן אָמְרָהּ. וְלִיטַעֲמִיךְ. הָא דְּאָמַר רַב חִסְדָּא, דְּבַר זֶה מִתּוֹרַת מֹשֶׁה רַבֵּינוּ לֹא לְמַדְנוּ, עַד שֶׁבָּא יְחֶזְקֵאל וְלִימְּדָנוּ, 'כָּל בֶּן נֵכָר עֲרֵל לֵב וְעֲרֵל בָּשָׂר לֹא יָבֹא אֶל מִקְדָּשִׁי לְשָׁרְתֵנִי', עַד דְּלָא אָתָא יְחֶזְקֵאל מַאן אָמְרָהּ. אֶלָּא, גְּמָרָא גְּמִירִי לַהּ וְאָתָא יְחֶזְקֵאל וְאַסְמְכַהּ אִקְּרָא. הָכָא נַמִּי, גְּמָרָא גְּמִירִי לַהּ וְאָתָא יְחֶזְקֵאל וְאַסְמְכַהּ אִקְּרָא. (וְכִי גְּמָרִי הֲלָכָה לְמִיתָה, לְאַחוֹלֵי עֲבוֹדָה לֹא גְּמִירִי). 'כְּסוֹם יִכְסְמוּ אֶת רֹאשֵׁיהֶם', מַאי 'כְּסוֹם יִכְסְמוּ אֶת רֹאשֵׁיהֶם'. תָּנָא, כְּמִין תִּסְפּוֹרֶת לוּלְיָינִית. מַאי תִּסְפּוֹרֶת לוּלְיָינִית, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, תִּסְפּוֹרְתָּא יְחִידָאָה. הֵיכִי דָּמֵי, אָמַר רַב אַשִׁי, רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה בְּצַד עִיקָּרוֹ שֶׁל זֶה. שְׁאֵלוּ אֶת רַבִּי, אֵיזֶהוּ תִּסְפּוֹרֶת שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל. אָמַר לָהֶן, צְאוּ וּרְאוּ מֵהֶם תִּסְפּוֹרֶת שֶׁל בֶּן אֶלְעָשָׂה. תָּנֵיא, רַבִּי אוֹמֵר, לֹא עַל חֹנֶם פִּיֵּיס בֶּן אֶלְעָשָׂה אֶת מְעוֹתָיו, אֶלָּא מִכְּדֵי לְהַרְאוֹת בּוֹ תִּסְפּוֹרֶת שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל:

הדרן עלך כהן גדול

זה בורר לו אחר. משמע זה בורר לו ב"ד אחד שהן ג' וזה אחד הרי ששה ושניהם בוררין להם עוד אחד הרי ט' והיינו דקא מתמה מאי זה בורר כו' הא בתלתא סגי: **גמ' הכי קאמר כשזה בורר לו ב"ד אחד וזה בורר לו ב"ד אחד.** וכל אחד פוסל אותו ב"ד שבירר חבירו ואינו רוצה לדון לפניו: **שניהן בוררין להם אחד.** כלומר אין יכולין לכוף זה את זה אלא בוררין ב"ד שיתרצו בו שניהם: **ואפי'** לוה מצי מעכב.

בתמיה: **והאמר ר"א.** לקמן בסוף פירקין (דף לא.): **לא שנו.** אחד אמר נידון כאן ואחד אמר נלך לבית הוועד בפופי אותו והולך לבית הוועד: **אלא דקאמר מלוה נלך לבית הוועד.** דעבד לוה לאיש מלוה: **כדאמר ר' יוחנן.** לקמן בשמעתין: **בערכאות שבבורייא.** שלא היו בקיאין בדין תורה הלכך אפילו לוה מצי מעכב: **כי דינא דרב הונא ורב חסדא.** דתרוייהו בחד מקום: **ועוד מאי זה בורר.** דמשמע דהכי דינא: **יצא דין אמת לאמיתו.** דציתי בעלי דינין דסבר הזייב הרי אני בעצמי בירורתי האחד ואם היה יכול להפך בזכותי היה מהפך והדיינין בעצמן נוחה דעתן להפך בזכות שניהן מפני ששניהם בוררים: **אע"ג** יודעין מי חותם מפני עמהן. שמא יחתמו עמהם עד אחד פוסל ומבטל עדות כולם ונמצאו אלו בושים: **ורבנן אית להו דרב יהודה.** הלכך דעת הדיינין בעינן שיבררו מי ישב עמהם אדם הגון: **ואין נבנטין לעבודה כו'.** שנגאי הוא לתלמידי חכמים לישב אצל עם הארץ בסעודה: **זה פוסל דיינו של זה וזה פוסל דיינו של זה.** יכול לומר לו לא אדון לפניך. (ע"כ): **הכי קאמר אבל אם** היו כשרין. שאינם קרובין ולא פסולין אף ע"פ שזן ישושי קרנות נעשו כמומחין: **עד שיקבל עליו בפני ב"ד מומחה.** אלמא במומחין מודה ר"מ: **והא עדים במומחין דמו.** אם אינם קרובים או פסולים: דקבלו עליו בתר'. בתחלת דבריהם קבלוהו עליהם בשנים: **נאמן עלי וכו'.** בדיינין קמיירי מדקתני ג' רועי בקר:

ואמר

מאי זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד. פ"ה דמשמע דלהזו ט' כיצד זה בורר לו ב"ד אחד הרי ג' וזה בורר לו ב"ד אחד הרי ששה ושניהם בוררים להם ב"ד אחד הרי ט' ולהכי מתמה בתלתא סגי ולא נזהירא שהרי משמעות הלשון אינו כן דא"כ ה"ל להקשות בהדיא הא גופא קשיא רישא אסיפא אמרת דיני ממונות בשלשה אלמא בג' סגי והדר קאמר כשמפרש אח"כ שזה פוסל ב"ד של חבירו וזה פוסל ב"ד של חבירו ולא ישבו כ"א ג' אחרונים כדקאמר המתרץ ולא פריך אלא מלישנא דמתני' דקתני זה בורר ב"ד וחבירו בן ולהכי פריך מאי זה בורר לו אחד כלומר לא סגי בלאו הכי ומשני כשזה בורר כלומר אין חוכה ודאי לעשות כן אלא מתני' מיירי אם אירע כך:

גמון בי דינא דרב הונא ורב חסדא דאמר ליה מאי קמטרחנא לך וכו'. פירש הקונטרס שהיו במקום אחד ולא נזהירא דהא אמרי' (עירובין סב:) דרב חסדא לא היה מורה לפני רב הונא אפי' ביעתא בכותחא וכ"ש דדין לא היה עושה בפניו וג"ל שהיו סמוכים זה לזה חוץ לג' פרסאות:

כדי שיצא הדין לאמיתו. פירש הריב"ן שאפילו החזיב יפרע ברצון ויאמר קושטא דייני שאני בעצמי בירורתי האחד ואם היה יכול להפך בזכותי היה מהפך לפום ריהטא משמע כך הפירוש שמתוך שבירר זה שלו וזה שלו השלישי יצא הדין לאמיתו בלא עוות שיהא הענין שקול ולא ירבו מהפכין לחובה על מהפכין לזכות ולא להפך:

ואמר

משנה דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה, זֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד, וְזֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד, וְזֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, שְׁנֵי דַיָּנִין בּוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד, וְזֶה דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵימָתַי, בִּזְמַן שֶׁמֵּבִיא עֲלֵיהֶן רְאָיָה שֶׁהֵן קְרוֹבִין אוֹ פְּסוּלִין. אֲבָל אִם הָיוּ כְּשֵׁרִין, אוֹ מוּמְחִין מִפִּי בֵּית דִּין, אֵינוֹ יָכוֹל לְפוֹסְלָן. זֶה פּוֹסֵל עֲדֵיוֹ שֶׁל זֶה, וְזֶה פּוֹסֵל עֲדֵיוֹ שֶׁל זֶה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵימָתַי, בִּזְמַן שֶׁמֵּבִיא עֲלֵיהֶן רְאָיָה שֶׁהֵן קְרוֹבִין אוֹ פְּסוּלִין. אֲבָל אִם הָיוּ כְּשֵׁרִין, אֵינוֹ יָכוֹל לְפוֹסְלָן. **גמרא** מַאי זֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד, וְזֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד, בְּתִלְתָּא סַגֵּי. הָכִי קָאָמַר, בְּשֶׁזֶּה בּוֹרֵר לוֹ בֵּית דִּין אֶחָד, וְזֶה בּוֹרֵר לוֹ בֵּית דִּין אֶחָד, שְׁנֵיהֶן בּוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד. וַאֲפִילּוּ לְזֶה מָצֵי מְעַכֵּב, וְהָאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מַלְוֶה, אֲבָל לְזֶה כּוֹפִין אוֹתוֹ וְדָן בְּעֵירוֹ. בִּדְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּעַרְכָאוֹת שֶׁבְּסוּרְיָא שָׁנוּ. הָכָא נַמִּי, בְּעַרְכָאוֹת שֶׁבְּסוּרְיָא שָׁנוּ, אֲבָל מוּמְחִין לֹא. רַב פָּפָּא אָמַר, אֲפִילּוּ תֵּימָא מוּמְחִין, בְּגוֹן בֵּי דִּינָא דְּרַב הוּנָא וּדְרַב חִסְדָּא, דְּקָאָמַר לֵיהּ מִי קָא מְטָרְחִנָא לָךְ. תְּנַן, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, שְׁנֵי דַיָּנִין בּוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דִּדְאָמְרִינַן בֵּית דִּין, בֵּית דִּין בְּתַר דְּפָסְלִי לְהוּ, אֲזְלוּ וּבְרוּ לְהוּ בֵּי דִּינָא אַחֲרִינֵי. וְעוֹד, מַאי זֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד וְזֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד. אֶלָּא הָכִי קָאָמַר, (כש)זֶה בּוֹרֵר לוֹ דַּיָּן אֶחָד, וְזֶה בּוֹרֵר לוֹ דַּיָּן אֶחָד, שְׁנֵיהֶן בּוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד. מַאי שְׁנָא דְּעָבְדִי הָכִי, אָמְרִי בְּמַעֲרָבָא מְשַׁמְּיהּ דְּרַבִּי זֵירָא, מִתּוֹךְ שֶׁזֶּה בּוֹרֵר לוֹ דַּיָּן אֶחָד, וְזֶה בּוֹרֵר לוֹ דַּיָּן אֶחָד, וּשְׁנֵיהֶן בּוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד, יֵצֵא הַדִּין לַאֲמִיתּוֹ: וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כו': נֵימָא בְּדִרְבִּי יְהוּדָה אָמַר רַב קְמִיפְּלְגִי, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַשְּׁטָר אֶלָּא אִם כֵּן יוֹדְעִין מִי חוֹתֵם עִמָּהֶן. רַבִּי מֵאִיר, לֵית לֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב. וְרַבָּנַן, אִית לְהוּ דְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב. לֹא, דִּכּוּלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב. וְרַבָּנַן מִי חוֹתֵם עִמָּהֶן. רַבִּי מֵאִיר, לֵית לֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב. וְרַבָּנַן, אִית לְהוּ דְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב. וְרַבָּנַן, בַּעֲלֵי דִּינִין נַמִּי בְּעִינַן. וְרַבָּנַן סְבְרִי, דַּעַת הַדַּיָּנִין בְּעִינַן, דַּעַת בַּעֲלֵי דִּינִין לָא בְּעִינַן. גּוּפָא, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַשְּׁטָר כו'. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי, כָּךְ הָיוּ נְקֵיֵּי הַדַּעַת שֶׁבְּיִרוּשָׁלַיִם עוֹשִׂין, לֹא הָיוּ חוֹתְמִין עַל הַשְּׁטָר אֶלָּא אִם כֵּן יוֹדְעִין מִי חוֹתֵם עִמָּהֶן, וְלֹא הָיוּ יוֹשְׁבִין בַּדִּין אֶלָּא אִם כֵּן יוֹדְעִין מִי יוֹשֵׁב עִמָּהֶן, וְלֹא הָיוּ נִכְנָסִין בַּפְּעוּדָה אֶלָּא אִם כֵּן יוֹדְעִין מִי מֵיסֵב עִמָּהֶן: זֶה פּוֹסֵל דַּיָּנוֹ כו': כָּל כְּמִינֵיהּ דְּפָסֵיל דַּיָּנֵי? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּעַרְכָאוֹת שֶׁבְּסוּרְיָא שָׁנוּ. אֲבָל מוּמְחִים, לֹא. הָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵימָתַי, בִּזְמַן שֶׁמֵּבִיא רְאָיָה שֶׁהֵן קְרוֹבִין אוֹ פְּסוּלִין, אֲבָל אִם הָיוּ כְּשֵׁרִין, אוֹ מוּמְחִין מִפִּי בֵּית דִּין, אֵינוֹ יָכוֹל לְפוֹסְלָן. מִכְּלָל דִּרְבִּי מֵאִיר, מוּמְחִין נַמִּי קָאָמַר. הָכִי קָאָמַר, אֲבָל אִם הָיוּ כְּשֵׁרִין, נַעֲשׂוּ כְּמוּמְחִין מִפִּי בֵּית דִּין וְאֵינוֹ יָכוֹל לְפוֹסְלָן. תָּא שְׁמַע, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי מֵאִיר, לֹא כָּל הַיּוֹם הַזֶּה שְׁפוֹסֵל דַּיָּנִין שֶׁמּוּמְחֶה לָרַבִּים. אֵימָא, לֹא כָּל הַיּוֹם שְׁפוֹסֵל דַּיָּנִין שֶׁהֶחְזִירוּהוּ רַבִּים עֲלֵיהֶם. תְּנַיָא נַמִּי הָכִי, לְעוֹלָם פּוֹסֵל וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו בֵּית דִּין שֶׁמּוּמְחֶה לָרַבִּים. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְהָא עֵדִים כְּמוּמְחִין דָּמֵי, וְאָמַר רַבִּי מֵאִיר, זֶה פּוֹסֵל עֵדָיו שֶׁל זֶה וְזֶה פּוֹסֵל עֵדָיו שֶׁל זֶה. הָא אִיתְּמַר עֲלָהּ, אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, פֶּה קָדַשׁ יֹאמַר דָּבָר זֶה, תְּנִי 'עֵדוּ'. 'עֵדוּ' לְמַאי, אִילֵימָא לְמָמוֹן, רַחֲמָנָא פַּסְלֵיהּ. אִי לִשְׁבוּעָה, הֵימוֹנֵי מְהֵימְנוּ בְּנֵי תְּרֵי. לְעוֹלָם לְמָמוֹן, לֹא צְרִיכָא דְּקָבְלֵיהּ עֲלֵיהּ בְּנֵי תְּרֵי. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן, דְּמִצֵּי חָדַר בֵּיהּ, תְּנִינָא, אָמַר לוֹ נָאֶמָן עָלַי, נָאֶמָן עָלַי שֶׁלֹּשָׁה רוֹעֵי בָקָר, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ.

ואמר

ואמר רב דימי בגון דקבליה בחד. תימה למה לי לאתויי האי דרב דימי ויש לומר דאי לאו דרב דימי לא הוה קשיא ליה תנינא דאי מהתם ה"א דמיירי דקביל עליה כבי תרי דהוי תרתי לריעותא והתם קאמר ר"מ דיכול לחזור אבל בחדא לריעותא לא אמר רבי מאיר דיכול לחזור בו ומשום הכי מייתי מילתיה דרב דימי דקא משמע לן דאפילו בחדא ריעותא קאמר ר' מאיר יכול לחזור בו וקא מקשי שפיר תנינא:

ורבנן סברי צריך לברר. ה"ג הקונטרס ללשון אחרון דרבנן סברי דצריך לברר כו' אם יאמר אדם בב"ד אביא ב' כיתי עדים בשרים צריך לברר ודבריו ולהביא שתי כיתי עדים בשרים ואם לא הביאם בשרים יפסיד הלכך אינו יכול לפסול הראשונים שאם הראשונים פסולים זה לא יגבה חובו בעדים אחרונים שצריך לברר ולהביא כולם בשרים וקשה לר"ת דבפ' גט פשוט (ב"ב קסט: ושם) משמע דאפילו מאן דאמר צריך היינו לכתחילה יאמרו לו ב"ד ברר דבריך אבל מכל מקום אם אין יכול לברר בכך לא יפסיד ונראה לר"ת כפ"ה ללשון ראשון ר"מ סבר צריך לברר הלכך יכול לפסול הראשונים לפי שלא יפסיד שום דבר אם הראשונים פסולין לפי שבית דין אומרים לו ברר דבריך דמסתמא יעשה מה שב"ד יצוה עליו וא"כ לא יפסיד לפסול הראשונים שמתקיים העדות בשאר:

בלולה

צָרִיךְ לְבָרֵר. אֲבָל בְּפַת אַחַת, דִּבְרֵי הַכֹּל אֵין יָכוֹל לְפוֹסְלָן. אָמְרוּ לְפָנָיו רַב אַמִּי וְרַב אַסִּי, אֵין שָׁם אֶלָּא פַּת אַחַת, מַהוּ. אֵין שָׁם אֶלָּא פַּת אַחַת, וְהָאֲמְרַת אֲבָל בְּפַת אַחַת, דִּבְרֵי הַכֹּל אֵין יָכוֹל לְפוֹסְלָן. אֶלָּא, נִמְצְאוּ פַּת שְׁגִיָּה קְרוּבִין אוֹ פְּסוּלִין, מַהוּ. אָמַר לָהֶן, בְּכָךְ הָעִידוּ עֵדִים הָרִאשׁוֹנִים. אִיבָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב אַשִׁי, בְּכָךְ הֵעִידוּ עֵדִים הָרִאשׁוֹנִים. נִיתְיָא, בְּפִלּוּגְתָּא דְּרַבִּי וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל קְמִיפְלְגִי, דְּתַנְיָא, הַבָּא לִידוֹן בְּשָׁטָר וּבְחֶזְקָה, נִידוֹן בְּשָׁטָר? אֶלָּא דְּרַבִּי רַבִּי, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, נִידוֹן בְּחֶזְקָה. וְהַיְינוּ בָּהּ, בְּחֶזְקָה וְלֹא בְּשָׁטָר? אֶלָּא אֵימָא, אַף בְּחֶזְקָה. וְקַיְימָא לָן, דִּבְצָרִיךְ לְבָרֵר, פְּלִיגִי. לֹא, אֵלֵּיבָּא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, כּוּלֵּי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי. כִּי פְּלִיגִי, אַלֵּיבָּא דְּרַבִּי. דְּרַבִּי מַאִיר סָבְרֵי, וְרַבָּנָן אָמְרִי לָךְ, עַד כָּאן לֹא קָאָמַר רַבִּי הָתָם, אֶלָּא בְּחֶזְקָה דְּמֹכַּח שְׁטָרָא קָאָתֵי. אֲבָל הָכָא דְּהָנֵי עֵדִים לָאו מֹכַּח שְׁטָרָא הִלְכָּךְ הָנֵי עֵדִים אַחֲרִינֵי קָאָתוּ, אֲפִילּוּ רַבִּי מוֹדֶה דְּאֵין צָרִיךְ לְבָרֵר. כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, יֵישׁ בעדים

וְאָמַר רַב דִּימִי בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף, פְּגוּם דְּקַבְּלֵיהּ עֲלַיְיהוּ בְּחַד. צָרִיכָא, דְּאִי תָּנָא אַבָּא וְאָבִיךְ, בְּהָא קָאָמְרִי רַבָּנָן דְּלָא מָצֵי הָדַר בֵּיהּ, מִשּׁוּם דְּאַבָּא וְאָבִיךְ חָזוּ לְעָלְמָא. אֲבָל חַד כְּבֵי תְּרֵי, דְּלְעָלְמָא לֹא חָזֵי, אֵימָא מוֹדוּ לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר. וְאִי אַשְׁמְעִינַן בְּהָא, בְּהָא קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר. אֲבָל בְּהַהִיא, אֵימָא [מוֹדָה] לְהוּ לְרַבָּנָן, צְרִיכָא. הָא מִדְּקָתָנֵי רֵישָׁא דַּיָּינוּ, וְסֵיפָא עֵדָיו, אַלְמָא דַּוְקָא קָתָנֵי. אֲמַר רַבִּי אֲלְעָזָר, בְּבָא הוּא וְאַחֵר לְפוֹסְלָן. כָּל כְּמִינֵיהּ? נוֹגֵעַ בְּעֵדוּתוֹ הוּא. אָמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא, כְּגוֹן שֶׁקָּרָא עָלָיו עֶרְעֹר. עֶרְעֹר דְּמַאי, אִילֵימָא עֶרְעֹר דְּגוֹלְנוֹתָא, כָּל כְּמִינֵיהּ? נוֹגֵעַ בְּעֵדוּתוֹ הוּא. אֶלָּא עֶרְעֹר דְּפַגַּם מִשְׁפָּחָה, רַבִּי מֵאִיר סָבַר, הֵנִי, אַמִּשְׁפָּחָה קָמַסְהֲדֵי, וְאִיהוּ מִמִּילָּא קָפָסֵיל. וְרַבָּנַן סָבְרִי, סוֹף סוֹף נוֹגֵעַ בְּעֵדוּתוֹ הוּא. כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַחֲלוֹקֶת בִּשְׁתֵּי כִיתֵּי עֵדִים. דְּרַבִּי מֵאִיר סָבַר, צָרִיךְ לְבָרֵר. וְרַבָּנַן סָבְרִי, אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵר. אֲבָל בְּכִיתָּא אַחַת אֵין צָרִיךְ לְבָרֵר. כִּי אֲתָא רַב אַשִׁי אָמַר, אֲפִילּוּ בִּכְיתָּא אַחַת. מַתְנִי' אִם אָמַר בְּדִינָר זָהָב אֶתֵּן לְךָ וְנִמְצָא שֶׁל מְדִינָה, אֵינוֹ נוֹתֵן. אָמַר לָהּ בְּדִינָר זָהָב אֶתֵּן לְךָ וְנִמְצָא מְזֻיָּף, נוֹתֵן. אָמַר לָהּ בְּדִינָר זָהָב אֶתֵּן לְךָ וְנִמְצָא מְנֻקָּר, נוֹתֵן. אָמַר לָהּ בְּדִינָר זָהָב אֶתֵּן לְךָ וְנִמְצָא חָסֵר, נוֹתֵן. אָמַר לָהּ בְּדִינָר זָהָב אֶתֵּן לְךָ וְנִמְצָא מְגוֹלָּח, נוֹתֵן. אָמַר לָהּ בְּדִינָר זָהָב אֶתֵּן לְךָ וְנִמְצָא מְנֻמָּר, נוֹתֵן. אָמַר לָהּ בְּדִינָר זָהָב אֶתֵּן לְךָ וְנִמְצָא מְנֻמָּר בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה, אֵינוֹ נוֹתֵן. אָמַר לָהּ בְּדִינָר זָהָב אֶתֵּן לְךָ וְנִמְצָא מְנֻמָּר בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה שֶׁבְּכָךְ וְכָךְ שָׁנִים, נוֹתֵן. גְּמָ' מַאי שְׁנָא מְנֻמָּר בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה, אֵינוֹ נוֹתֵן. אִילֵימָא מִשּׁוּם דְּאֵין מַטְבֵּעַ יוֹצֵא מִיָּדוֹ, וְהָתַנְיָא, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה שֶׁבְּכָךְ וְכָךְ שָׁנִים, נוֹתֵן. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵין מַטְבֵּעַ עוֹמֵד, וְהָתַנְיָא, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה שֶׁבְּכָךְ וְכָךְ שָׁנִים, נוֹתֵן. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵין מַטְבֵּעַ עוֹמֵד וְאֵין מַטְבֵּעַ יוֹצֵא מִיָּדוֹ, וְהָתַנְיָא, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה שֶׁבְּכָךְ וְכָךְ שָׁנִים, נוֹתֵן. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵין מַטְבֵּעַ עוֹמֵד וְאֵין מַטְבֵּעַ יוֹצֵא מִיָּדוֹ וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּי, וְהָתַנְיָא, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה שֶׁבְּכָךְ וְכָךְ שָׁנִים, נוֹתֵן. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵין מַטְבֵּעַ עוֹמֵד וְאֵין מַטְבֵּעַ יוֹצֵא מִיָּדוֹ וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּי וְאֵין מַטְבֵּעַ מְקֻבָּל, וְהָתַנְיָא, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה שֶׁבְּכָךְ וְכָךְ שָׁנִים, נוֹתֵן. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵין מַטְבֵּעַ עוֹמֵד וְאֵין מַטְבֵּעַ יוֹצֵא מִיָּדוֹ וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּי וְאֵין מַטְבֵּעַ מְקֻבָּל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְשׁוּכְלָל, וְהָתַנְיָא, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה שֶׁבְּכָךְ וְכָךְ שָׁנִים, נוֹתֵן. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵין מַטְבֵּעַ עוֹמֵד וְאֵין מַטְבֵּעַ יוֹצֵא מִיָּדוֹ וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּי וְאֵין מַטְבֵּעַ מְקֻבָּל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְשׁוּכְלָל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְסֻיָּם, וְהָתַנְיָא, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה שֶׁבְּכָךְ וְכָךְ שָׁנִים, נוֹתֵן. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵין מַטְבֵּעַ עוֹמֵד וְאֵין מַטְבֵּעַ יוֹצֵא מִיָּדוֹ וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּי וְאֵין מַטְבֵּעַ מְקֻבָּל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְשׁוּכְלָל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְסֻיָּם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְפֻרְסָם, וְהָתַנְיָא, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה שֶׁבְּכָךְ וְכָךְ שָׁנִים, נוֹתֵן. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵין מַטְבֵּעַ עוֹמֵד וְאֵין מַטְבֵּעַ יוֹצֵא מִיָּדוֹ וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּי וְאֵין מַטְבֵּעַ מְקֻבָּל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְשׁוּכְלָל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְסֻיָּם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְפֻרְסָם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּיָּר, וְהָתַנְיָא, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה שֶׁבְּכָךְ וְכָךְ שָׁנִים, נוֹתֵן. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵין מַטְבֵּעַ עוֹמֵד וְאֵין מַטְבֵּעַ יוֹצֵא מִיָּדוֹ וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּי וְאֵין מַטְבֵּעַ מְקֻבָּל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְשׁוּכְלָל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְסֻיָּם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְפֻרְסָם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּיָּר וְאֵין מַטְבֵּעַ מְחֻתָּם, וְהָתַנְיָא, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה שֶׁבְּכָךְ וְכָךְ שָׁנִים, נוֹתֵן. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵין מַטְבֵּעַ עוֹמֵד וְאֵין מַטְבֵּעַ יוֹצֵא מִיָּדוֹ וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּי וְאֵין מַטְבֵּעַ מְקֻבָּל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְשׁוּכְלָל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְסֻיָּם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְפֻרְסָם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּיָּר וְאֵין מַטְבֵּעַ מְחֻתָּם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְעֻשָּׂר, וְהָתַנְיָא, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה שֶׁבְּכָךְ וְכָךְ שָׁנִים, נוֹתֵן. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵין מַטְבֵּעַ עוֹמֵד וְאֵין מַטְבֵּעַ יוֹצֵא מִיָּדוֹ וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּי וְאֵין מַטְבֵּעַ מְקֻבָּל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְשׁוּכְלָל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְסֻיָּם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְפֻרְסָם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּיָּר וְאֵין מַטְבֵּעַ מְחֻתָּם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְעֻשָּׂר וְאֵין מַטְבֵּעַ מְנֻקָּר, וְהָתַנְיָא, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה שֶׁבְּכָךְ וְכָךְ שָׁנִים, נוֹתֵן. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵין מַטְבֵּעַ עוֹמֵד וְאֵין מַטְבֵּעַ יוֹצֵא מִיָּדוֹ וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּי וְאֵין מַטְבֵּעַ מְקֻבָּל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְשׁוּכְלָל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְסֻיָּם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְפֻרְסָם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּיָּר וְאֵין מַטְבֵּעַ מְחֻתָּם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְעֻשָּׂר וְאֵין מַטְבֵּעַ מְנֻקָּר וְאֵין מַטְבֵּעַ מְגֻלָּח, וְהָתַנְיָא, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה שֶׁבְּכָךְ וְכָךְ שָׁנִים, נוֹתֵן. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵין מַטְבֵּעַ עוֹמֵד וְאֵין מַטְבֵּעַ יוֹצֵא מִיָּדוֹ וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּי וְאֵין מַטְבֵּעַ מְקֻבָּל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְשׁוּכְלָל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְסֻיָּם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְפֻרְסָם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּיָּר וְאֵין מַטְבֵּעַ מְחֻתָּם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְעֻשָּׂר וְאֵין מַטְבֵּעַ מְנֻקָּר וְאֵין מַטְבֵּעַ מְגֻלָּח וְאֵין מַטְבֵּעַ מְנֻמָּר, וְהָתַנְיָא, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה שֶׁבְּכָךְ וְכָךְ שָׁנִים, נוֹתֵן. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵין מַטְבֵּעַ עוֹמֵד וְאֵין מַטְבֵּעַ יוֹצֵא מִיָּדוֹ וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּי וְאֵין מַטְבֵּעַ מְקֻבָּל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְשׁוּכְלָל וְאֵין מַטְבֵּעַ מְסֻיָּם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְפֻרְסָם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְצוּיָּר וְאֵין מַטְבֵּעַ מְחֻתָּם וְאֵין מַטְבֵּעַ מְעֻשָּׂר וְאֵין מַטְבֵּעַ מְנֻקָּר וְאֵין מַטְבֵּעַ מְגֻלָּח וְאֵין מַטְבֵּעַ מְנֻמָּר בְּמַטְבֵּעַ שֶׁל מְדִינָה, אֵינוֹ

בעדים פסולים ודיינין כשרין. בעל דין פוסל הדיינין והעדים ונמצאו דבריו אמת על העדים ומשום הכי מהימנינן ליה אפי' לגבי דיינין: **ריפא.** שנמצאו דבריו אמת על הדיינין שפסולין הם ומשום הכי מהימנינן להו אעדים אליבא דר"מ ורבנן לית להו מיגו: **איבא בי דינא אחרינא.** ואינו נוגע בעדות: **רבין סבר.** אמרינן מיגו בעלמא בדקיימא הכא טעמא משום מיגו הוא ואי לאו הכי הוא לא הוה פסיל רבי מאיר ולרב דימי לא אמרי' מיגו בעלמא: **ומוחזן זה בזה.** מטיח ומקיש זה בזה אלמא חריפא טובא הוה מקרי ליה לר' מאיר דרך ענוה פה קדוש: **אמר רבינא.** ומאי תמהא והלא ר' מאיר עוקר הרי הרים הוא כלומר אלים וגבר טפי טובא: **בא וראה כמה.** כלומר לא אתמוהי קא מתמהינא אלא הכי קאמר בא וראה כמה בני ארץ ישראל מחבבין זה את זה דהא ריש לקיש חריף וחכים טובא הוה וקרי ליה לר' מאיר פה קדוש ומחבב ליה ומיישב את הדבר להתקיים: **להטמין את הצונן.** מים צונן ומתיירא שלא יחחמו אסור להטמינן בחול צונן (לצורך שבת) ובשבת: **הורה זקן.** ר' יוסי דאלינן בהדיה: **ממלא מקום אבותיו.** חשוב כאביו: **מחבלים.** בלשון עז וחמה מקשין זה לזה ובני א"י נוחין יחד ומעיינין יחד ומתקן זה את דברי זה והשמועה יוצאה לאור: **משמנין.** נוחין כשמן: **איפה.** זה יצר הרע: **שתי נשים.** חנופת וגסות הרוח: **ורוח בכנפיהם.** לשון גסות הרוח: **בכנפי החסידה.** זו חנופה שמראין עצמם חסידים: **לבנות לה בית.** ולא כתיב (להם) אלמא האחת לבדה נתישבה שם: **עניות תורה.** בעילם היא דניאל בעילם הוה דכתיב (דניאל ח) ואני (הייתי) בשושן הבירה אשר בעילם המדינה ולא רבץ תורה עזרא הוה בבבל ולמד חק ומשפט בישראל: **במחשכים הושיבני.** שאין נוחין זה עם זה ותלמודם ספק בידם: **מתני' נאמן עלי.** להיות דיין: **אבא.** פסול מן התורה לדונני לא לזכות ולא לחייב דנפקא לן בפירקין (דף כז:) מלא יומתו אבות על בנים וגו': **דור לי.** לשון שבועה: **יבול לחזור בו.** ולישאל שבועה גמורה: **גמ' דקבליה עליה בחד.** דיינא ואע"ג דאיכא תרי אחריני בהדיה א"ר מאיר יכול לחזור בו: **כמחול לך.** אי תובע אמר לנתבע נאמן עלי אבא או אביך אם יזכך יהא מחול לך התם קאמרי רבנן אינו יכול לחזור בו דזכה זכה זכה במה שבידו מכיון שיצא זכאי: **אבל באתן לך.** דנתבע אמר לתובע אם יחייבוני אבא או אביך אתן לך: **דברי הכל יכול לחזור.** דהואיל והממון בידו אין בו כח לתובע להוציא אלא בדיינין כשרין: **מעמיה דנפשיה קאמר.** ופליג אתרוייהו:

בלולה במקרא ובמשנה וכו'. פירש רבינו תם דבתלמוד שלנו אנו פוטרין עצמנו ממה שאמרו חכמים (מסכת ע"ג דף יט.) לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בש"ס אע"פ כן אנו קוראים בכל יום פרשת התמיד ושונים במשנת איזהו מקומן וגורסין רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות וכו':

אמר רב דימי בגון דקבליה עליה בחד. פירש הקונט' דאפילו הכי קאמר ר' מאיר דיכול לחזור בו ולא נהירא דכיון דלרבותא נקטיה הוה ליה למימר לא צריכא כו' דמדקאמר בגון משמע דדוקא קא אמר בגון דקבליה עליה בחד על כן נראה דאמילתיהו דרבנן קאי דדוקא בגון דקבלוה עלויה בחד דחדא לריעותא הוא דאיכא קאמרי רבנן דאינו יכול לחזור בו אבל אי קבליה עליה כבי תרי יכול לחזור בו אף לרבנן ביון דאיכא תרתי לריעותא:

רבא

בְּעֲדִים פְּסוּלִין וְדַיָּנִין כְּשֵׁרִין, מֵיגוֹ דְּפָסְלִי עֵדִים, פָּסְלִי נַמֵּי דַּיָּנֵי. סֵיפָא בְּדַיָּנִין פְּסוּלִין וְעֵדִים כְּשֵׁרִין, דְּמֵיגוֹ דְּפָסְלִי דַּיָּנִין, פָּסְלִי נַמֵּי עֵדִים. מַתְקִיף לָהּ רָבָא, בִּשְׁלָמָא מֵיגוֹ דְּפָסְלִי עֵדִים פָּסְלִי נַמֵּי דַּיָּנֵי, אֵיפָא בֵּי דִּינָא אָחֳרִינֵי. אֶלָּא, מֵיגוֹ דְּפָסְלִי דַּיָּנֵי פָּסְלִי נַמֵּי עֵדִים, וְהָא עֵדִים תּוּ לֵיכָא. לָא צְרִיכָא, דְּאִיכָּא כַּת אַחֶרֶת. הָא לֵיכָּא כַּת אַחֶרֶת, מַאי, הָכִי נַמֵּי דְּלָא מָצֵי פָּסְלִי, הַיְינוּ דְּרַב דִּימִי. אֵיפָא בֵּינַיְיהוּ ׳מֵיגוֹ׳, דְּמַר סָבַר, אָמְרִינַן מֵיגוֹ. וּמַר סָבַר, לָא אָמְרִינַן מֵיגוֹ. גּוּפָא, אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, פֶּה קָדוֹשׁ יֹאמַר דָּבָר זֶה. תָּנֵי, עָדִיו. אֵינִי, וְהָאָמַר עוּלָּא, הָרוֹאֶה אֶת רֵישׁ לָקִישׁ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, כְּאִילּוּ עוֹקֵר הָרִים וְטוֹחֲנָן זֶה בָּזֶה. אָמַר רַבִינָא, וַהֲלֹא כָּל הָרוֹאֶה רַבִּי מֵאִיר בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, כְּאִילּוּ עוֹקֵר הָרֵי הָרִים וְטוֹחֲנָן זֶה בָּזֶה. הָכִי קָאָמַר, בֹּא וּרְאֵה, כַּמָּה מְחַבְּבִין זֶה אֶת זֶה, כִּי הָא דִּיתִיב רַבִּי וְקָאָמַר, אֲסוּר לְהַטְמִין אֶת הַצּוֹנֵן. אָמַר לְפָנָיו רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, אַבָּא הִתִּיר לְהַטְמִין אֶת הַצּוֹנֵן. אָמַר לֵיהּ, בְּבַר הוֹרָה זָקֵן. אָמַר רַב פָּפָּא, בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה מְחַבְּבִין זֶה אֶת זֶה, דְּאִילּוּ רַבִּי יוֹסֵי קַיָּים, הָיָה כָּפוּף וְיוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי, דְּהָא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי מְמַלֵּא מְקוֹם אֲבוֹתָיו הָוֶה, וְהָיָה כָּפוּף וְיוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי, וְקָא אָמַר, בְּבַר הוֹרָה זָקֵן. אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא, מַאי דִּכְתִיב ״וְאָקַח לִי (אֶת) שְׁנֵי מַקְלוֹת, לְאַחַד קָרָאתִי נֹעַם, וּלְאַחַד קָרָאתִי חֹבְלִים״. ׳נֹעַם׳ אִלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁמְּנְעִימִין זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה. ׳חוֹבְלִים׳ אִלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁבְּבָבֶל, שֶׁמְּחַבְּלִים זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה. ׳וַיֹּאמֶר אֵלָּה [שְׁנֵי] בְּנֵי הַיְצְהָר הָעֹמְדִים׳ וְגוֹ׳ ׳וּשְׁנֵי זֵיתִים עָלֶיהָ׳. ׳יִצְהָר׳, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנּוֹחִין זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה כְּשֶׁמֶן זַיִת. ׳וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ׳, אִלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁבְּבָבֶל, שֶׁמְּרוֹרִין זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה, כְּזַיִת. ׳וְאֶשָּׂא עֵינַי וָאֵרֶא, וְהִנֵּה שְׁתֵּים נָשִׁים יֹצְאוֹת וְרוּחַ בְּכַנְפֵיהֶם, וְלָהֵנָּה כְּנָפַיִם כִּכְנְפֵי הַחֲסִידָה, וַתִּשֶּׂאנָה [אֶת] הָאֵיפָה בֵּין הַשָּׁמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ, וָאֹמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי, אָנָה הֵמָּה מוֹלִיכֹת אֶת הָאֵיפָה, וַיֹּאמֶר אֵלַי לִבְנוֹת לָהּ בַּיִת בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר׳. אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי, זוֹ חֲנוּפָּה וְנִפּוּחַ הָרוּחַ שֶׁיֵּרְדוּ לְבָבֶל. וְנִפּוּחַ הָרוּחַ, לְבָבֶל נָחִית? וְהָאָמַר מַר, עֲשָׂרָה קַבִּין נְפוּחִין יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נְטָלָה עֵילָם, וְאַחַת כָּל הָעוֹלָם, כּוּלּוֹ. אִין, לְבָבֶל נָחִית, וְאִשְׁתַּרְבּוֹבֵי הוּא דְּאִשְׁתַּרְבַּב לְעֵילָם. דַּיְקָא נַמֵּי, דִּכְתִיב ״לִבְנוֹת לָהּ בַּיִת בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר׳, שְׁמַע מִינַּהּ. וְהָאָמַר מַר, סִימָן לְנִפּוּחַ הָרוּחַ, עֲנִיּוּת, וַעֲנִיּוּת לְבָבֶל נָחִית. מַאי עֲנִיּוּת, עֲנִיּוּת תּוֹרָה, דִּכְתִיב ״אָחוֹת לָנוּ קְטַנָּה וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ״. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, זוֹ עֵילָם שֶׁנִּכְתָּה לְלַמּוֹד, וְלֹא זָכְתָה לְלַמֵּד. מַאי בָּבֶל, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּלוּלָה בְּמִקְרָא, בְּלוּלָה בְּמִשְׁנָה, בְּלוּלָה בְּתַלְמוּד. **משנה** אָמַר לוֹ ׳נַאֲמָן עָלַי אַבָּא, נַאֲמָן עָלַי אָבִיךָ, נַאֲמָן עָלַי שְׁלֹשָׁה רוֹעֵי בָקָר, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. **גמרא** אָמַר רַב דִּימִי בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן, בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף, כְּגוֹן דְּקַבְּלֵיהּ עֲלֵיהּ בְּחַד. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, מַחְלוֹקֶת בְּ׳מְחוֹל לְךָ׳, אֲבָל בְּ׳אֶתֵּן לְךָ׳ דִּבְרֵי הַכֹּל יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. וְרַבִּי יוֹנָתָן אָמַר, בְּ׳אֶתֵּן לְךָ׳ מַחְלוֹקֶת. אִיבָּעֵיָא לְהוּ, בְּ׳אֶתֵּן לְךָ׳ מַחְלוֹקֶת, אֲבָל בְּ׳מְחוֹל לְךָ׳ דִּבְרֵי הַכֹּל יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, אוֹ דִילְמָא בֵּין בְּזוֹ וּבֵין בְּזוֹ מַחְלוֹקֶת. תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רָבָא, מַחְלוֹקֶת בְּ׳אֶתֵּן לְךָ׳, אֲבָל בְּ׳מְחוֹל לְךָ׳ דִּבְרֵי הַכֹּל אֵין יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. אִי אָמְרַתְ בְּשִׁלְמָא, בְּ׳אֶתֵּן לְךָ׳ מַחְלוֹקֶת, אֲבָל בְּ׳מְחוֹל לְךָ׳ דִּבְרֵי הַכֹּל אֵין יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, רָבָא דְּאָמַר בְּרַבִּי יוֹנָתָן, אֶלָּא אִי אָמְרַתְ, בֵּין בְּזוֹ וּבֵין בְּזוֹ מַחְלוֹקֶת, רָבָא, מַעֲמָא דְּנַפְשֵׁיהּ קָאָמַר. אִיתְיְבֵיהּ רַב אַחָא בַּר תַּחְלִיפָא לְרָבָא, הָיָה חַיָּיב לַחֲבֵירוֹ שְׁבוּעָה, וְאָמַר לוֹ הוֹר לִי בְּחַיֵּי רֹאשְׁךָ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ.

מאי

רבא דאמר כמאן. וליכא למימר דסבירא ליה כר"ש בן לקיש אליבא דר' מאיר חדא כפירוש רש"י דאין לומר דשביק רבנן ועביד כר' מאיר ועוד דהכא פליגי ר' יוחנן ור"ש בן לקיש ורבא פסיק פרק החולץ (יבמות דף לו.) כר"ש בן לקיש בתלת משמע דבכל שאר מקומות ס"ל כר' יוחנן לגבי רשב"ל וליכא למימר הכא טעמיה דנפשיה קאמר כדתניא לעיל משום דהכא לא קאי אליבא דמתני' כדלעיל דמשום הכי מפרש לה לעיל טעמיה דנפשיה אבל הכא ליכא למימר טעמיה דנפשיה קאמר: **שלח** ליה לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי חכמים. תימה דהכא משמע דלאחר גמר דין מחלוקת אבל קודם יכול לחזור בו ובפ' יש נוחלין (ב"ב דף קכח. ושם) אמרי' אמר לו עבדי גנבת שורי טבחת והלה אומר אתה מכרתו לי אתה נתתו לי במתנה רצונך השבע וטול ונשבע ואינו יכול לחזור בו משמע מיד שאמר השבע וטול שחבירו ישבע ואינו יכול לחזור בו אלמא אפי' קודם גמר דין אינו יכול לחזור בו להכי גרס ר"ת ונשבע אינו יכול לחזור בו כלומר אם קפץ זה חבירו ונשבע אינו יכול לחזור בו דבשן דכבר נשבע הוי לאחר גמר דין ואמרי' לאחר גמר דין דלהלכה כחכמים:

ואלו הן הפסולין. יש גורסין עבדים משום דסבירא ליה דקא חשיב הכא פסולי דרבנן ודאורייתא ולא נהירא משום דלא חשיב במתני' רק פסולי דרבנן דהא גזלנים לא קתני וכל פסולי דמתני' פסולי דרבנן נינהו משחק בקוביא אפי' למ"ד אסמכתא היא דאסמכתא לא קניא מ"מ אינו דאורייתא כיון שאינו סבור לעשות איסור לבא לידי פסול דאורייתא ולמ"ד משום ישובו של עולם פשיטא דאינו אלא מדרבנן ומלוה בריבית מיירי בריבית שאינה קצוצה דאפי' מיירי בריבית שקצוצה לא משמע ליה איסור כיון דמדעתיה יהיב ואינו פסול לעדות אלא מדרבנן מפריחי יונים מדרבנן פסולים אפי' למ"ד אי תקדמי יונך היינו משחק בקוביא ולאידך דאמר ארא מפני דרכי שלום הוא וסוחרי שביעית מיירי בשביעית בזמן הזה דאינו אסור אלא מדרבנן ואפי' בשביעית דאורייתא לא חשיב ליה איסור הא דממציאין מעות לעניים אבל עבדים פסולין מדאורייתא נינהו ק"ו מאשה ומה אשה שבשירה לבא בקהל פסולה להעיד דכתיב (דברים יט) האנשים עבד שפסול וכו' על כן נראה דלא גרס' עבדים דלא מיירי אלא בפסולי דרבנן:

כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא. פ"ה דהיכי דמי אסמכתא בגון אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא וכן משליש את שטרו דגט פשוט (ב"ב דף קסח. ושם) דכל הני סמיך אדעתיה וסבור הוא שזה בידו לעשות ומרישא כי מתני ליה אדעתיה דלא יהיב ליה מתנה אתני ליה שהרי סבור הוא שלא יבא לידי כך אבל הכא לאו בידו ולא סמיך אמידי דהא לא ידע אי נצח אי לא נצח ואפ"ה אתני ליה אמידי דהא לא נצח אי לא נצח ואפ"ה הכי אתני שמע מינה דאתני גמור ומקני ולאו גזילה היא (שפיר) דאם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא אסמכתא היא טעות סופרים הוא זה ובזה לא דבר רש"י דהא אם אוביר אשלם במיטבא לאו אסמכתא בדאמרי' פ' איזהו נשך (ב"מ דף עד.) אלא היינו אם אוביר ולא אעביד אשלם אלפא זוזי דבפ' המקבל (שם דף קד.) קאמר אסמכתא היא ובפ' רש"י היה כותב אם אוביר וכו' על כן טעו סופרים אבל ר"ת הקשה לפי' הקונט' משום דלפי פי' משמע דטפי חשיב אסמכתא (מה) שהיה בידו מלאו בידו ובפ' איזהו נשך (שם דף עד. ושם) משמע איפכא דאמר

מַאי לָאו, בְּאוֹתָן הַנִּשְׁבָּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין, דַּהֲוָה לֵיהּ כְּמָחוּל לְךָ!. לֹא, בְּאוֹתָן הַנִּשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין, דַּהֲוָה לֵיהּ כְּאֶתֵּן לְךָ!. וְהָא תָּנָא לֵיהּ רֵישָׁא? תָּנָא תּוֹלָה בְּדַעַת אֲחֵרִים, וְתָנָא תּוֹלָה בְּדַעַת עַצְמוֹ. וּצְרִיכָא, דְּאִי תָּנָא תּוֹלָה בְּדַעַת אֲחֵרִים, בְּהָא קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר דְּמָצֵי הָדַר בֵּיהּ, מִשּׁוּם דְּלָא גָּמַר וּמְקָנֵי, דְּאָמַר מִי יֵימַר דְּמִזְּמַנֵּי לֵיהּ. אֲבָל תּוֹלָה בְּדַעַת עַצְמוֹ, אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבָּנָן, וְאִי אַשְׁמְעִינַן בְּהָא, בְּהָא קָאָמְרִי רַבָּנָן, אֲבָל בְּהָהִיא, אֵימָא מוֹדוּ לֵיהּ רַבָּנָן לְרַבִּי מֵאִיר, צְרִיכָא. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, מַחֲלוֹקֶת לִפְנֵי גְּמַר דִּין, אֲבָל לְאַחַר גְּמַר דִּין דִּבְרֵי הַכֹּל אֵין יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, לְאַחַר גְּמַר דִּין דִּבְרֵי הַכֹּל אֵין יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. אִי אָמְרַתְ בְּשִׁלְמָא, לְאַחַר גְּמַר דִּין מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל לִפְנֵי גְּמַר דִּין דִּבְרֵי הַכֹּל יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, אֶלָּא אִי אָמְרַתְ בְּדִבְרֵי הַכֹּל יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, רָבָא דְּאָמַר כְּרַבִּי יוֹחָנָן, וְאַלִּיבָּא דְּרַבָּנָן. אֶלָּא אִי אָמְרַתְ בֵּין בְּזוֹ בֵּין בְּזוֹ מַחֲלוֹקֶת, רָבָא דְּאָמַר כְּמָאן? אֶלָּא לָאו, שְׁמַע מִינַּהּ לְאַחַר גְּמַר דִּין מַחֲלוֹקֶת, שְׁמַע מִינַּהּ. שָׁלַח לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר רַב (חִסְדָּא) לְרַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב, לְמַאן דְּאָמְרִי לְפִנֵי גְּמַר דִּין מַחֲלוֹקֶת, אוֹ לְאַחַר גְּמַר דִּין מַחֲלוֹקֶת. וְהָלְכָה, כְּדִבְרֵי מִי. שָׁלַח לֵיהּ, לְאַחַר גְּמַר דִּין מַחֲלוֹקֶת, וְהָלְכָה כְּדִבְרֵי חֲכָמִים. רַב אַשִׁי אָמַר, הָכִי שָׁלַח לֵיהּ, בְּאֶתֵּן לְךָ מַחֲלוֹקֶת, אוֹ בְּמָחוּל לְךָ מַחֲלוֹקֶת. וְהָלְכָה, כְּדִבְרֵי מִי. שָׁלַח לֵיהּ, בְּאֶתֵּן לְךָ מַחֲלוֹקֶת, וְהָלְכָה כְּדִבְרֵי חֲכָמִים. בְּסוֹרָא, מָתְנוּ הָכִי. בְּפוּמְבְּדִיתָא, מָתְנוּ הָכִי. אָמַר רַב חֲנִינָא בַּר שַׁלְמִיָה, שְׁלָחַנִי לֵיהּ מָבֵי רַב לְשִׁמּוּאֵל, לְמֵדְנוּ רַבֵּינוּ, לְפִנֵי גְּמַר דִּין, וְקָנוּ מֵידֵי, מַאי. שָׁלַח לְהוּ, אֵין לְאַחַר קִנְיָן כְּלוּם:

משנה וְאֵלּוּ הֵן הַפְּסוּלִין, הַמְשַׂחֵק בְּקוּבְיָא, וְהַמַּלְוֶה בְּרִבִּית, וּמַפְרִיחֵי יוֹנִים, וְסוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּתְּחִילָּה הָיוּ קוֹרִין אוֹתָן 'אוֹתְפֵי שְׁבִיעִית'. מְשַׁרְבִי הָאֲנָסִין, חָזְרוּ לְקָרוֹתָן 'סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵימָתַי, בִּזְמַן שֶׁאֵין לָהֶן אוּמָנוּת שֶׁלֹּא הוּא, כְּשֵׁרִין. **גמרא** מְשַׂחֵק בְּקוּבְיָא, מַאי קָא עָבֵיד. אָמַר רַמֵּי בַּר חָמָא, מִשּׁוּם דַּהֲוָה אַסְמַכְתָּא, וְאַסְמַכְתָּא לֹא קָנְיָא. רַב שֵׁשֶׁת אָמַר, כָּל כִּי הַאי גַּוְונָא, לָאו אַסְמַכְתָּא הִיא. אֶלָּא, לְפִי שֶׁאֵין עַסּוּקִין בְּיִשּׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם. מַאי בֵּינַיְיהוּ, אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּאָמַר אוּמָנוּתָא אַחֲרִיתִי. [דְּ]תַנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵימָתַי, בִּזְמַן שֶׁאֵין לָהֶן אוּמָנוּת אֶלָּא הוּא, אֲבָל יֵשׁ לָהֶן אוּמָנוּת שֶׁלֹּא הוּא, (חַיֵּי וָה) כְּשֵׁרִים. אֶלָּא, מַעֲמָא דְּמַתְנִיתִין מִשּׁוּם יִישּׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם הוּא, קַשְׁיָא לְרַמֵּי בַּר חָמָא. וְכִי תֵּימָא, פְּלִיגִי רַבָּנָן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה, וְהָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה 'אֵימָתַי'

באותן הנשבעין. לפטור עצמן שלא ישלמו דתובע קאמר לי ואני מוחל לך: **הנשבעין ונוטלין.** השביר והנגזל וביזיבא בהן דנתבע קאמר ליה דור לי ואתן לך: **והא תנא לה רישא.** דאוקמת לה באתן לך ותרתי למה לי: **תולה בדעת אחרים.** אבא ואביך: **בדעת עצמו.** של חבירו בעל דין: **מי יימר דמזכי ליה.** ואי הוה ידע דמזכי ליה לא הוה אמר הלכך הדר: **אבל תולה בדעת עצמו.** של בעל דין אסיק אדעתיה דודאי נדר ליה כדי להפטר וידע ומחזי: **לפני גמר דין.** לאחר שטענו בפניהם וקודם גמר דין בא זה לחזור: **ה"נ.** אי אמרת בשלמא ר' יוחנן הכי קאמר לאחר גמר דין מחלוקת אבל לפני גמר דין אפילו לרבנן חזור: **רבא.** דפסיק להלכתא דחזור לפני גמר דין ולא לאחר גמר דין דאמר כר' יוחנן ואליבא דרבנן: **אלא אי אמרת.** לר' יוחנן בין בזה ובין בזה מחלוקת: **רבא דאמר כמאן.** בין לריש לקיש בין לר' יוחנן לרבנן לפני גמר דין קאמרי דלא הדר והא ליכא למימר דרבא כריש לקיש ואליבא דר"מ אמרה לשמעתיה דלא שביק רבנן ועביד כר"מ דפסקינן להלכה כחכמים ולא שייך למימר הכא רבא טעמא דנפשיה קאמר וסבירא ליה דכי פליגי רבנן לאחר גמר דין אבל לפני גמר דין מודו אבל לרבי יוחנן בין בזו ובין בזו מחלוקת דהא לא איירי רבא בפלוגתא כלל אלא מפיסק פסק דינא: **ונקו מידו.** מתחלה שלא יחזור: **מתני' ואלו הן הפסולים.** לדון ולהעיד: **המשחק בקוביא.** כגולהו מפרש בגמ' וכולן מעין גזלנין הן והתורה אמרה (שמות כג) אל תשת רשע עד וכל שכן דיין: **ומוחרי שביעית.** הואיל וחזמוד ממון מעבירו על דברי תורה הוה ליה כרשע דחמס ופסול לדון ולהעיד שנוטה אחרי הבצע: **בתחילה היו קוראין אותן כו'.** מפרש בגמ': **שאין לו אומנות אלא הוא.** דדואיל ואין עסוקין ביישובו של עולם אינן בקיאין בטיב דיינין ומשא ומתן ואינן יראי חטא: **גמ' אסמכתא.** דיינו דבר דאינו נותן לו מדעתו אלא סומך על דבר שאינו דסבור שהוא יכול לנצח ופעמים שמנצחין אותו: **לא קניא.** והוה ליה כעין גזילה בידו: **כל כי האי גוונא לאו אסמכתא הוא.** והיכי דמי אסמכתא כגון דאם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא (ב"מ דף עג.) וכגון משליש את שטרו דגט פשוט (ב"ב דף קסח.) דסומך על לא דבר דסבור כלי זה בידי לעשות ומרישא כי מתני אדעתא דלא יהיב ליה לאסמכתא קא מתני דטועה וסבור לא יבא לידי כך אבל הכא לא סמיך אמידי דהא לא ידע אי נצח אי לא נצח ואפ"ה הכי אתני שמע מינה מפסיקא אתני גמור ומקני ולאו גזילה היא:

אימתי וכמה. אימתי כגון במתניתין דהכא או במה דברים אמורים: **גברא אגברא.**
דרבי יהושע בן לוי ארמי בר חמא רמי בר חמא סבר אימתי דרבי יהודה לחלוק
בא: **ההיא דרבי יהודה היא משום רבי טרפון.** לעולם אימתי לפרש הוא ורבנן
דמתניתין לא פליגי עליה ומתניתא דקתני בין שיש לו בו' דמשמע טעמא משום
אסמכתא ר' יהודה גופיה אמרה משמיה
דרבי טרפון ופליג אדרבנן דמתניתין
דטעמייהו משום יישוב ובמתניתין ר' יהודה
מילתייהו דרבנן קא מפרש: **אין אחד מהן**
נזיר. שנים יושבין ואחד עובר זה אומר פלוני
העובר נזיר הוא וזה אומר אינו נזיר ואמר
אחד הריני נזיר אם כמותו הוא שהוא נזיר
וחבירו אומר הריני נזיר אם כמותו הוא
שאינו נזיר ושניהם מתכוונין לנזירות ונמצא
כאחד מהם ואמר רבי טרפון אין אחד מהן
נזיר שעל הספק אמר דבריו תחילה ואין זו
הפלאה דכי יפליא איש (ויקרא כז) יפרש
משמע אלמא לר' טרפון דכי תלי תנאה
במידי דלאו בידיה ולא ידע לה אפילו הכי
הויא אסמכתא ולא אמרינן מספיקא גמר
ואקנ: **לוה בריבית פסול לעדות.** דקיי"ל
(ב"מ דף עה:): המלוה והלוה עוברין בלא
תעשה וכיון דחימוד ממון מעבירו על דת
הוה לי' כרשע דחמס דעובר נמי על לא
תעשה מפני חימוד ממון: **מלוה הבאה**
בריבית. ומשמע אתרוויהו: **בר ביניתום.**
אוזף מלוה: **והוה ליה.** האי סהדא רשע
דהא אודי דלוה בריבית: **רבא למעמיה.**
בפ"ק דאין אדם משים עצמו כו' אינו יכול
לפסול עצמו על פיו דהא אין קרוב מעיד לא
לזכות ולא לחובה ואדם קרוב אצל עצמו:
רבי מזיה ובוסיה. הגדיל שערו וציפורניו
לנול עצמו לעשות תשובה: **שאין מכירין**
אותו. דתשובה דהתם לאו עירומי הוא:
ויחזיר אבידה. אם ימצא אבידת חבירו דכיון
דמחזיר אבידה הוא ודאי הדר ביה מהמדת
ממון: **אם תקדימיה יונך ליון.** ליוני אתן לך
כך וכך: **ארא.** אשתליין מלומר להביא יונים
ממקומן לבית בעלים על כרחן ויש בהן גול:
מפני דרכי שלום בעלמא. דתניא (חולין דף
קלט): יוני שובך ויוני עלייה יש בהן גול מפני
דרכי שלום ולא גזל גמור דלא זכה בהן בעל
השובך דממילא קאתו ורבו להתם ובגמרא
דהשואל (דף קב.) גרס לה: **תנא תולה**
בדעת עצמו. דהויא אסמכתא והדר תנא
דתולה בדעת יוצו:

קים

1 **אִימָתַי וְכַמָּה, אֵינוֹ אֶלָּא לְפֵרֵשׁ דִּבְרֵי חֲכָמִים. רַבִּי**
2 **יוֹחָנָן אָמַר, אֵימָתַי לְפֵרֵשׁ, וְכַמָּה? לַחֲלוֹק, וְהִכּוּלֵי**
3 **עָלְמָא אֵימָתַי לְפֵרֵשׁ הוּא, גַּבְרָא אַגַּבְרָא קָא רָמֵית?**
4 **מַר סָבַר פְּלִיגִי, וּמַר סָבַר לָא פְּלִיגִי. וְלָא פְּלִיגִי,**
5 **וְהָתַנְיָא, בֵּין שֶׁיֵּשׁ לוֹ אוֹפְנוּת שֶׁלֹּא הוּא, בֵּין שֶׁאֵין לוֹ**
6 **אוֹפְנוּת אֶלָּא הוּא, הֲרֵי זֶה פָּסוּל. הַהִיא, רַבִּי יְהוּדָה**
7 **מְשׁוּם רַבִּי טַרְפוֹן הִיא, דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם**
8 **רַבִּי טַרְפוֹן, לְעוֹלָם אֵין אָדָם מֻדָּן נָזִיר, לְפִי שֶׁלֹּא נִתְּנָה**
9 **נְזִירוּת אֶלָּא לְהַפְלָאָה: מַלְוֶה בְּרִבִּית: אָמַר רָבָא, לְוֶה**
10 **בְּרִבִּית פָּסוּל לְעֵדוּת. וְהָאֲנַן תְּנַן, מַלְוֶה בְּרִבִּית, מַלְוֶה**
11 **הַבָּאָה בְּרִבִּית. בַּר בִּינִיתוֹם, אֶסְהִידוּ בֵיהּ תְּרֵי סָהֲדֵי.**
12 **חַד אָמַר, קַמֵּי דִּידֵי אוֹזֵף בְּרִיבִּיתָא. וְחַד אָמַר, לְדִידֵי**
13 **אוֹזֵף בְּרִיבִּיתָא. פְּסֵלֵיהּ רָבָא לְבַר בִּינִיתוֹם. וְהָא רָבָא**
14 **הוּא דְּאָמַר לֶוֶה בְּרִבִּית פָּסוּל לְעֵדוּת, וַהֲוָה לֵיהּ רָשָׁע,**
15 **וְהַתּוֹרָה אָמְרָה 'אַל תָּשֶׁת רָשָׁע עֵד'. רָבָא לְטַעֲמֵיהּ,**
16 **דְּאָמַר רָבָא, אָדָם קָרוֹב אֵצֶל עַצְמוֹ, וְאֵין אָדָם מֵשִׂים**
17 **עַצְמוֹ רָשָׁע. הָהוּא מִטַּמְּרָא דְּאִישְׁתְּכַח דְּנָפְקָא מֵרֵיפָתָא**
18 **מְתוּחֵי יְדֵיהּ, פְּסֵלֵיהּ רַב נַחְמָן וְעָבְרֵיהּ. אֲזַל, רַבִּי מַזֵּיהּ**
19 **וְטוֹפְרֵיהּ. סָבַר רַב נַחְמָן לְאַכְשׁוֹרֵיהּ. אָמַר לֵיהּ רָבָא,**
20 **דִּילְמָא אִיעֲרוֹמֵי קָא מְעָרֵים. אֶלָּא מַאי תַּקַּנְתֵּיהּ, כְּדֶרֶב**
21 **אִידִי בַּר אָבִין, דְּאָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין, הֶחָשׁוּד עַל**
22 **הַמַּשְׂכּוֹן אֵין לוֹ תַּקָּנָה עַד שֶׁיֵּלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין**
23 **אוֹתוֹ, וְיַחֲזִיר אֲבֵידָה בְּדָבָר חָשׁוּב אוֹ שֶׁיּוֹצִיא טָרֵיפָה**
24 **מִתַּחַת יָדוֹ בְּדָבָר חָשׁוּב מֵשְׁשׁוֹ: וּמַפֵּרְיחֵי יוֹנִים: מַאי**
25 **מַפֵּרְיחֵי יוֹנִים, הָכָא תַּרְגּוּמֵהּ, אִי תַּקְדֵּימֵיהּ יוֹנָךְ לְיוֹן.**
26 **רַבִּי חָמָא בַּר אוֹשַׁעְיָא אָמַר, אָרָא. מַאן דְּאָמַר אִי**
27 **תַּקְדֵּימֵיהּ יוֹנָךְ לְיוֹן, מַאי טַעֲמָא לָא אָמַר אָרָא. אָמַר**
28 **לָךְ, אָרָא, מִפְּנֵי דַּרְכֵּי שָׁלוֹם בְּעָלְמָא. וּמַאן דְּאָמַר**
29 **אָרָא, מַאי טַעֲמָא לֹא אָמַר אִי תַּקְדֵּימֵיהּ יוֹנָךְ לְיוֹן, אָמַר**
30 **לָךְ, הֵיינוּ מְשַׂחֵק בְּקוֹבְיָא. וְאִידָךְ, הָנָא תּוֹלֶה בְּדַעַת**
31 **עַצְמוֹ וְהָנָא תּוֹלֶה בְּדַעַת יוֹנוֹ. וְצָרִיכָא, דְּאִי הָנָא**
32 **תּוֹלֶה בְּדַעַת עַצְמוֹ, הָתָם הוּא דְּלָא נָמֵר וּמָקֵנֵי, דְּאָמַר**

קים

1 דאמר התם האי מאן דמקבל זוזי מחבריה למזבן ליה חמרא ופשע ולא זבין משלם
2 כדאזיל אפרוותא דזולשפוט וקאמר התם דאסמכתא היא כו' עד דמקשה הש"ס מאי
3 שנא מאם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא ומשני התם גבי אם אוביר ולא אעביד
4 אשלם במיטבא משום דהוי בידו לא הויא אסמכתא אלמא דלא הויא בידו הוי טפי
5 אסמכתא ממה שהוא בידו על כן נראה לר"ת
6 לפרש הכי כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא
7 דלא הויא אסמכתא אלא היכא שאין יכול
8 להחזיר בגון משלישי שטרו וכו' דגט פשוט (ב"ב
9 דף קסח.) אבל הכא לא הויא אסמכתא משום
10 דכיון דשנים הם כל אחד ואחד מקני לחבריה
11 מגו דאי מרווח בעי אידחו למקני בההיא הנאה
12 גמר ומקני לחבריה ולפי זה כל שידוכין לא
13 הויא אסמכתא משום דכל חד וחד בעי למקני
14 גמר נמי ומקני ומידחו קשה על פי' ר"ת שהרי
15 בפרק הזהב (ב"מ דף מה: ושם) אמרינן הנותן
16 עירבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי עירבוני
17 מחול לך והלה אומר אם אני חוזר בי אבפול לך
18 ערבונך ונתקיימו התנאים דברי רבי יוסי ומסיק
19 התם לבסוף אליבא דר' יהודה דהויא אסמכתא
20 ולא קניא אלמא אפי' בשנים חשיב אסמכתא
21 ולא אמרינן מגו דאי בעי קנין העירבון אם
22 חבירו חוזר בו מקנה נמי כנגד העירבון לחבירו
23 כשהוא חוזר בו ועוד משמע לקמן גבי
24 צריכותות דמפריחי יונים דהיכא שהוא סבור
25 לחבירו להחזיר הויא אסמכתא בעלמא טפי
26 כדפירש רש"י על כן נראה לר"י עיקר כפירוש
27 רש"י ואי קשיא לו מההיא דאיזהו נשך כדפירש
28 לעיל תריץ הכי שאני התם דדאי דבר שהוא
29 בידו ממש לגמרי כגון אם אוביר ולא אעביד
30 אשלם במיטבא דהתם בידו לעשות ולא גזים
31 נמי שסובר הוא שכך הפסיד חבירו אם לא
32 ישלים תנאו כמו אם ישלם במיטבא ובההיא
33 ודאי גמר ומקני ולא חשיב אסמכתא ואומר
34 בלבו עלי לשלם ודאי מן הדין מה שבידי
35 לעשות ולא עשיתי אבל היכא דגזים אע"ג דהוי
36 בידו ממש לגמרי כגון אם אוביר ולא אעביד
37 אשלם אלפא זוזי מכל מקום כיון דגזים ודאי הוי
38 גחמא דמתנה לשלם אלף זוז בשביל קרקע
39 אחת ודאי חשיב אסמכתא ומידחו קשה דהכא
40 משמע דדבר דלא הוי בידו לאו אסמכתא הוא
41 כגון משחק בקוביא דהכא ואע"ג דגזים ומאי
42 שנא מההיא דחמרא דזולשפוט דחשבינן
43 אסמכתא מהאי טעמא ומכ"מ לא קשיא מידי
44 דהתם ודאי הויא אסמכתא משום שזה סומך
45 עליו משום דהוי דבר שבידו שמוציאן יין למכור
46 ונראה דאסמכתא קצת אע"ג דלא גזים דשמא
47 לא ירצו אחרים למכור לו והלכך אע"ג דלא

גזים כיון דלאו בידו לגמרי לא גמר ומקני לחבריה אבל הכא גבי משחק בקוביא דלאו בידו הוא כלל אע"ג דגזים בתנאי שחוק שלו מ"מ גמר ומקני דכיון שהוא יודע שאין בידו
להחזיר ידוע הוא שאחר מהם יזריח ודאי לא נתכוון להסמיך חבירו על דבר שאינו אלא גמר ומקנה לכך כי האי גוונא ודאי לאו אסמכתא היא אבל הא דאשלם אלפא זוזי דגזים
וגם בידו להשלים תנאו יש לנו לומר דנתכוון להסמיך ולהטעות חבירו הויא אסמכתא משום דגזמא קאמר ולא גמר ומקנה ומסתברא דלהכי גזים שהוא סבור ודאי שיעבדנה ועוד
שבידו הוא ומשום הכי פסק דמשחק בקוביא בשר לעדות דפסקינן כר' יהודה לקמן דכיון שיש לו אומנות שלא הוא בשר והא דפסקינן דמשחק בקוביא קני דזוקא בשמעות שניתם

על פי הדף לפי שהדף והמקום קנוי לאותו שירויח כדי לקנות המעות אשר עליו אבל המשחקים באמנה אפילו הקנו לא מהני אם לא הקנו בב"ד חשוב כדאי בגדרים (דף כו:):

ההיא ר' יהודה משום ר' טרפון. דאמר לא נתנה נזירות אלא להפלאה פ"ה אלמא כיון דמספקא ליה אי הוי נזיר אי לא מספיקא לא משעביד נפשיה הכא נמי מספיקא לא גמר

ומקני והקשה הריטב"ן מאי מדמה קנין לנזירות שאני נזירות דגלי קרא דכתיב כי יפליא ור"ל דמ"מ נילף מניניה בעלמא ור"י פי' דמ"מ מיהני שפיר ואין להקשות שאני הכא
דגלי קרא משום דהא לא מפרש בקרא מאי היא הפלאה אלא גלי לן קרא דבעינן הפלאה ולא ידענן מזה היא הפלאה אלא תיתי לן ממברא מה היא הפלאה והיינו דקאמר ההיא
רבי יהודה היא דאמר משום רבי טרפון דכיון דלא חשיב לה הפלאה א"כ ש"מ דעל כרחיך הוא דאמר לעיל בבי האי גוונא אסמכתא היא דאי לאו אסמכתא היא מילתא דלא ידע
אם כן הויא נמי דף הפלאה אע"ג דלא ידע ומדקאמר ר' יהודה לעולם אין אחד מהם נזיר וכו' מכלל דלא הוי הפלאה כי האי גוונא אסמכתא כי האי גוונא
וקרא דכי יפליא איצטריך משום דידות נזירות בנזירות הלכך אי לאו קרא דכי יפליא הייתי מרבה גם זו לידות נזירות דלא גרע מהם ומשום הכי איצטריך כי יפליא לומר דלא חשיב
כידות:

אי נמי מפני דרכי שלום. תימה למ"ד מפריחי יונים ארא א"כ מעיקרא נמי פסולים מפני דרכי שלום וי"ל דהא דאמרי' מפני דרכי שלום קאי אלישנא דתקדמיה יונך ליון:

מעיקרא סבור דמי קיהיב. וא"ת וליפסול מדאוריית' הקא עבר אלאו דלא תחמוד וי"ל דלא תחמוד משמע דלא יהיב דמי וכי יהיב דמי ליכא לאו דחמוד כלל וא"ת והא אמרינן בפ"ק דבבא מציעא (דף ה) לא תחמוד בלא דמי משמע להו משמע לאינשי דווקא הוא דמשתמע כך אבל הם טועים דלא תחמוד הזו אפי' בדיהיב דמי וי"ל דמשמע להו דקאמר ר"ל נמי דכן הוא האמת ועי"ל דהכא הכי קאמר דמי קא יהבי והיו מפייסים אותם עד שיאמרו רוצה אני אם כן לא עברי אלאו דלא תחמוד כיון דחזו דשקלי בעל כרחייהו ולא היו חוששין אם יתפייסו פסלינהו:

מגדלי איתמר. פי' בהמה דקה אסור לגדל אפי' בבית משום ישוב ארץ ישראל דילמא אתי לרעותן בשדות ובהמה גסה מותר לגדל בבית ולא גזרו בה חכמים משום דצריך לחרישה ואין יכולין לעמוד בהאי גזירה וא"ת והא מתניתין היא במרובה (ב"ק דף עו: ושם) אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל משמע דווקא דקה אבל גסה מגדלין וי"ל דאי מההיא הוה אמינא ה"ה גסה ודקה דנקט לאשמועינן חידוש דסיפא דאפי' דקה אינו אסור אלא בארץ ישראל דווקא אבל לא בסוריא דכיבוש יחיד לא הוי כיבוש קמ"ל:

סתם גבאי כשר. פ"ה והא דהוסיפו הגבאין והמוכסין בדחזו דשקלי יתירתא וקא אתי לאשמועינן דאע"ג שהחזיר הגבאי והמוכס פסול דלא דמי לשאר גזלנים שהחזירו דבשרים דהאי לא ידע למאן נהדר ועוד כיון דעדיין הם עוסקין בגבאות ובמכס חשודים לחזור לקלקולם:

משרבו

הוא. רבי יוסי אומר, מין חיה. תָּנָא, הוֹסִיפוּ עָלֶיהָ: הַגַּוְלָנִין, וְהַחַמְטָנִין. גַּוְלָן, דְּאוֹרְיֵיתָא הוּא.

לא נצרכא, אֶלָּא לְמֵיצִיאַת חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, מֵעִיקָּרָא סָבוּר, מְצִיאַת חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן לֹא שְׁכִיחָא. אִי נָמֵי, מִפְּנֵי דִּדְבֵי שָׁלוֹם בְּעָלְמָא, כֵּיוָן דְּחָזוּ דְּסוֹף סוֹף מְמוֹנָא הוּא דְּקָא שָׁקְלִי, פַּסְלִינְהוּ רַבָּנָן. הַחַמְטָנִין, מֵעִיקָּרָא סָבוּר, דְּמֵי קָא יָהֵיב, אַקְרַאי בְּעָלְמָא הוּא. כֵּיוָן דְּחָזוּ דְּקָא חָטְפִי, גָּזְרוּ בְּהוּ רַבָּנָן. תָּנָא, עוֹד הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן: הָרוֹעִים, הַגַּבָּאִין וְהַמּוֹכְסִין. רוֹעִים, מֵעִיקָּרָא סָבוּר, אַקְרַאי בְּעָלְמָא הוּא. כֵּיוָן דְּחָזוּ דְּקָא מַכְווּנִי וְשָׁדוּ לְכַתְחִילָּה, גָּזְרוּ בְּהוּ רַבָּנָן: הַגַּבָּאִין וְהַמּוֹכְסִין, מֵעִיקָּרָא סָבוּר, מַאי דְּקִיץ לְהוּ קָא שָׁקְלִי. כֵּיוָן דְּחָזוּ דְּקָא שָׁקְלִי יְתִירָא, פַּסְלִינְהוּ.

אָמַר רָבָא, רוֹעֶה שֶׁאָמְרוּ, אֶחָד רוֹעֶה בְּהֵמָה דַּקָּה, וְאֶחָד רוֹעֶה בְּהֵמָה גַּסָּה. וּמִי אָמַר רָבָא הָכִי, וְהָאָמַר רָבָא, רוֹעֶה בְּהֵמָה דַּקָּה, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל פְּסוּלִין, בְּחוּצָה לָאָרֶץ כְּשֵׁרִין. רוֹעֶה בְּהֵמָה גַּסָּה, אֲפִילּוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרִין. הָהוּא, בְּמְגַדְּלִים אֵיתְמַר. הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, מִדְקָתָנֵי 'שְׁלֹשָׁה רוֹעֵי בָקָר'. מַאי לָאו, לְעֲדוּת. לֹא, לְדִינָא. דֵּיקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי 'שְׁלֹשָׁה' רוֹעֵי בָקָר. וְאִי לְעֲדוּת, שְׁלֹשָׁה לָמָּה לִי. וְאֶלָּא מַאי לְדִינָא, מַאי אִירְיָא שְׁלֹשָׁה 'רוֹעֵי בָקָר', כָּל בֵּי תְּלָתָא דְּלָא גָּמְרִי דִּינָא, נָמֵי. הָכִי קָאָמַר, אֲפִילּוּ הָנֵי דְּלָא שְׁכִיחִי בִּישּׁוּב. אָמַר רַב יְהוּדָה, סְתָם רוֹעֶה פָּסוּל, סְתָם גַּבַּאי כָּשֵׁר. אֲבוּהּ דְּרַבִּי זֵירָא, עֲבַד גַּבְיוּתָא תְּלֵיסַר שְׁנִין, כִּי הֲוָה אָתֵי רֵישׁ גָּלוּתָא לְמָתָא, כִּי הֲוָה חֲזֵי רַבָּנָן, אָמַר לְהוּ: לֵךְ עֲמֵי בֹּא בַּהֲדָךְ. כִּי הֲוָה חֲזֵי אֵינָשֵׁי דְּמָתָא, אָמַר רֵישׁ גָּלוּתָא אָתָא לְמָתָא, וְהָאֵידָנָא, נָכִים אַבָּא לְפוּם בְּרָא, וּבְרָא לְפוּם אַבָּא.

ומיגנגו

מסתברא. דרועה בהמה גסה פסול: **נאמנין עלי שלשה רועי בקר.** מכלל דאי לא קבלינהו עליה לא מהימני: **לא לדינא.** דלדינא מודינא דפסולין משום דלא גמירי דינא: **דלא שביחי בישוב.** ולא ראו ולא שמעו עסקי דין בין אדם לחבירו אי קבלינהו עליה לא מצי למיהדר: **סתם רועה.** דאבתי לא חזינן דעייל בהמותיו בשדות אחרות: **סתם גבאי כשר.** עד דשמעינן ביה דשקיל יתירתא: **כי הוה חזי.** אבוה דר' זירא: **רבנן.** מיושבי העיר: **אמר לך עמי בא בחדרייך.** דלא נחזינא בך ריש נהרא שהוא שר העיר ורואה שרבים יושבי העיר ושואל ממון הרבה לכל שנה והוא היה מיקל עליהם המס ומדחה את שר העיר לאמר שיושביה מועטין ואין ממי לגבות: **נכים אבא לפום בריא.** ישחוט את האב לפני הבן כלומר יגבה מהן ממון: **מינגנו.** מתחבאין:

אוספין

קים לי בנפשאי. ולא היתה ספיקא בידו וטעות הוא וכי אתני אדעתא דהוא נצח אתני ולא גמר ואקני אבל תולה בדעת יונו ספיקא הוא בידו אי נצח ואפ"ה אתני מספיקא הלכך גמר ומקני: **בנקשא תליא מילתא.** שיש לו דפין של עץ מנקשין זו לזו והזינה שומעת קולן ומכרת שבעלה מזרזה וממהרת לעוף: **ה"נ.** אנא ידענא בנקשא טפי: **נקשא.** הכאה זו על זו: **פסקרי.** שברי עצים והן מרלי"ש בלע"ז: **אפילו קליפי אגוזים.** שאין עשויין לכך ואקראי בעלמא הוא: **דאפילו לגוי.** שישתכח שם ריבית מפיהם דתו ודאי לא הדרי לקלקוליהו: **שממרים את חיונים.** מרגזים אותן זה על זה להלחם: **אפילו בחמה וחיה.** דלאו מילתא דשכיחא הוא: **פנאיהן.** אלו דפין שמזרזים בהן: **אפילו במדבר.** דלא שכיחי יונים דיישוב והאי פירושא לשלישא דארא נקוט ליה ולא מגופא דברייתא היא ולשלישא דאי תקדמה יונך ליון איכא לפרושי חזרה גמורה דהא אפילו בחנם נמי לא עבדו דספרשית גבי קוביא: **ויכולו.** שלא ישאו ויתנו בפירותיהן ויפקרו גגותיהן לעניים: **לא חזרת דברים.** לומר לא נוסיף עוד אלא חזרה הנכרת שיפזרו פירות שביעית שבגגותיהן לעניים: **הינו דמשכחת לה בחמה.** דאפשר שמלמדה לרוץ בשתשמע קולו: **בת חבי היא.** שתביא בהמות הבר לביתה עמה והלא ירדפוה החזיות: **שור הבר.** דומה לחיה ואם מגדלו בביתו הולך למדברות ומטעה החזיות לבא אחריו ויש בהן גזל מפני דרכי שלום שמביא אותן מן הבירברין והא דקרי ליה בהמה כמאן דאמר מין בהמה הוא ופלוגתייהו לענין התרת חלבו וכיסוי הדם: **חמס.** יהיב דמי אלא שאין רצון הבעלים למכור: **דאורי' הוא.** אל תשת רשע עד ובמסכת גיטין (דף נט:) תנן מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום שלא יתקוטט אביו או קרוביו: **סוף סוף ממונא שקלי.** ועברי אתקנתא דרבנן מחמת חזיתו דמוך: **פסלינהו.** דחשידי למשקל אגרא ואסהדותי שקרא: **כיון דחזו דחמס.** ושקלי כלומר דאפי' דמי קא יהבי אתי לידי גזלנות כלומר שהיה קשה לבעלים למכור ובעל כרחן חוטפין ווורקין המעות לפניהם: **גבאי.** שמונין שהעמידן המלך לגבות מס ומנת המלך וכרגא וארנונא מישראל חבריהם: **אקראי בעלמא.** מה שהבהמה נבנסת לשדות של אחרים ורועה אקראי הוא ואין הרועה מתבוין לכך: **יתירתא.** יותר מן הקצבה: **בארץ ישראל.** חמירי טפי משום ישוב ארץ ישראל: **מגדלין איתמר.** שמגדלין אותם בבתיהם ואפי' הכי בארץ ישראל פסולין מגדלי בהמה דקה דעבידא דמשמטא ורהטא לתוך השדות אבל גסה לא משתמטא ואפשר לנוטרה אבל רועה שמרען בחוץ באפר של ישוב אפי' בהמה גסה פסול שנבנסת בשדה של אחרים: **ה"נ**

[דף כ' ע"ב]

טַעֲמָא דְּהֵיזִין תַּנָּיֵיא, **וְאִם כָּל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַה'** (ויקרא כז) מַה תַּלְמוּד לוֹמַר **'טְמֵאָה'**? אֶלָּא, אֲפִילוּ טְמֵאָה בְּאוֹתוֹ הַשֵּׁם.

וְקַשְׁיָא, בְּדָא כְּתִיב (שם) **וְהֶעֱמִיד וְהֶעֱרִיךְ**!

רַבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַבִּי אֶלִיעֶזֶר לֹא אָמַר כֵּן, אֶלָּא, (שם) **וְאִם כָּל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַה'** – כָּל שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לִיקָּרֵב לֹא כָּאן וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר – אֵינָהּ עוֹשָׂה תְּמוּרָה. יָצְאַת נְקֵיבָה שֶׁבָּעוֹף לְעוֹלָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לִיקָּרֵב כָּאן, רְאוּיָה לִיקָּרֵב בְּמָקוֹם אַחֵר.

רַבִּי אַבּוּן וְרַבִּי בּוֹן בָּעוּ קוֹמֵי רַבִּי זְעִירָא: הֲרֵי הָרוֹבֵעַ וְהַנִּרְבָּע שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לִיקָּרֵב לֹא כָּאן וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר – וַהֲרֵי הֵן עוֹשִׂין תְּמוּרָה!

אָמַר לוֹן: אַף אֲנִי לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא טְמֵאָה מַמָּשׁ.

וְקַשְׁיָא, בְּדָא כְּתִיב (שם) **וְהֶעֱמִיד וְהֶעֱרִיךְ**.

הֲלָכָה ה'

מתני' אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם מְשַׁעֲרִין אֶת הַלִּשְׁכָּה. כָּל הַמְקַבֵּל עָלָיו לְסַפֵּק סְלָתוֹת מֵאַרְבַּע, עָמְדוּ מִשָּׁלֹשׁ – יְסַפֵּק מֵאַרְבַּע. מִשָּׁלֹשׁ וְעָמְדוּ מֵאַרְבַּע – יְסַפֵּק מֵאַרְבַּע; שָׁיַד הָקְדֵּשׁ עַל הָעֶלְיוֹנָה.

אִם הִתְלִיעָה סוֹלֶת – הִתְלִיעָה לוֹ. וְאִם הֶחְמִיץ יַיִן – הֶחְמִיץ לוֹ. אֵינוֹ מְקַבֵּל מְעוֹתָיו, עַד שֶׁיְּהֵא הַמִּזְבֵּחַ מְרֻצֶּה.

גמרא תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן: מִיָּד הָיוּ מְקַבְּלִין אֶת מְעוֹתֵיהֶן, וְהַכֹּהֲנִים זְרִיזִין הֵן.

הַדְרָן עָלָךְ פֶּרֶק הַתְּרוּמָה

[דף כ"א ע"א]

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

הֲלָכָה א'

מתני' אֵלּוּ הֵן הַמְמוּנִים שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ: יוֹחָנָן בֶּן פִּנְחָס – עַל הַחוֹתָמוֹת. אֲחִיָּה – עַל הַנְּסָכִים. מַתִּתְיָה בֶּן שְׁמוּאֵל – עַל הַפְּיָיסוֹת. פְּתַחְיָה – עַל הַקִּינִּין.

פְּתַחְיָה – זֶהוּ מָרְדְּכָי. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ פְּתַחְיָה? שֶׁהָיָה פּוֹתֵחַ דְּבָרִים וְדוֹרְשָׁן, וְיוֹדֵעַ בְּשִׁבְעִים לָשׁוֹן.

בֶּן אֲחִיָּה – עַל חוֹלֵי מֵעַיִים. נְחוּנְיָא – חוֹפֵר שִׁיחִין. גְּבִינִי – פָּרוֹז. בֶּן גֶּבֶר – עַל נְעִילַת שְׁעָרִים. בֶּן בֵּבַי – מְמוּנֶּה עַל הַפְּקִיעַ. בֶּן אַרְזָא – עַל הַצִּלְצָל. הוּגְרָם בֶּן לֵוִי – עַל הַשִּׁיר. בֵּית גַּרְמוּ – עַל מַעֲשֵׂה לֶחֶם הַפָּנִים. בֵּית אַבְטִינָס – עַל מַעֲשֵׂה הַקְּטוֹרֶת. וְאֶלְעָזָר – עַל הַפָּרוֹכֶת. וּפִנְחָס – הַמַּלְבִּישׁ.

גמרא רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר רַבִּי סִימוֹן, וְרַבָּנָן. חַד אָמַר: כְּשֵׁירֵי דּוֹר וְדוֹר בָּא לְמַנּוֹת עֲלֵיהֶן. וְהוֹרָנָה אָמַר:

מִי שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ דּוֹר מָנָה מַה שֶּׁבְּדוֹרוֹ.

מַאן דְּאָמַר: כְּשֵׁירֵי כָּל דּוֹר וְדוֹר בָּא לְמַנּוֹת, עַל כּוֹלָּן הוּא אוֹמֵר (משלי י): **זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה.** מַאן דְּאָמַר:

מִי שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ דּוֹר מָנָה מַה שֶּׁבְּדוֹרוֹ, עַל כּוּלָּן הוּא אוֹמֵר (שם): **וְשֵׁם רִשְׁעִים יִרְקָב.**

וְעַל מִי נֶאֱמַר **זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה**? עַל בֶּן קָטִין וַחֲבֵירָיו.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: כְּתִיב (ישעיה נג): **לָכֵן אֲחַלֵּק לוֹ בָרַבִּים, וְאֶת עֲצוּמִים יְחַלֵּק שָׁלָל** – זֶה רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהִתְקִין מִדְרָשׁ הֲלָכוֹת וְהַגָּדוֹת.

וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אֵלּוּ – אֲנָשִׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה תִּיקְנוּ, אֶלָּא מַה תִּיקֵּן זֶה? כְּלָלוֹת וּפְרָטוֹת.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: כְּתִיב (דברי הימים א, ב, נה): **מִשְׁפְּחוֹת סוֹפְרִים יֹשְׁבֵי יַעְבֵּץ.** מַה תַּלְמוּד לוֹמַר **סוֹפְרִים**?

אֶלָּא שֶׁעָשׂוּ אֶת הַתּוֹרָה כִּסְפוּרוֹת כִּסְפוּרוֹת.

חֲמִשָּׁה – לֹא יִתְרוֹמוּ תְּרוּמָה.

חֲמִשָּׁה דְּבָרִים – חַיָּבִין בְּחַלָּה.

חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים – פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן.

שִׁלֹּשִׁים וְשֵׁשׁ – כְּרִיתוֹת בַּתּוֹרָה.

שִׁלֹּשָׁה עָשָׂר דָּבָר – נֶאֶמְרוּ בְּנִבְלַת הָעוֹף הַטָּהוֹר.

אַרְבָּעָה – אָבוֹת נְזִיקִין.

אָבוֹת מְלָאכוֹת – אַרְבָּעִים חָסֵר אַחַת.

אָמַר רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר: כְּתִיב (עזרא ז) **לְעֶזְרָא הַכֹּהֵן הַסּוֹפֵר.** מַה תַּלְמוּד לוֹמַר: **סוֹפֵר**? אֶלָּא כְּשֵׁם שֶׁהָיָה סוֹפֵר בְּדִבְרֵי תוֹרָה, כָּךְ הָיָה סוֹפֵר בְּדִבְרֵי חֲכָמִים.

רַבִּי חַנַּי בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן: הָרִאשׁוֹנִים – הָרְשׁוּ וְזָרְעוּ, נִיכְּשׁוּ, כִּיסְחוּ, עָדְרוּ, קָצְרוּ, עָמְרוּ, דָּשׁוּ, זָרוּ, בָּרְרוּ, טָחֲנוּ, הִרְקִידוּ, לָשׁוּ, קִיטְּפוּ, וְאָפוּ. וְאָנוּ – אֵין לָנוּ מַה לֶּאֱכוֹל.

רַבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא:

[דף כ"א ע"ב]

אֵין חַוּוּז קַדְמָאִין מַלְאָכִין, אֲנָן בְּנֵי אֱנָשׁ. וְאֵין חַוּוּז בְּנֵי אֱנָשׁ, אֲנַן חֲמָרִין.

אָמַר רַבִּי מָנָא: בְּהַהִיא שַׁעְתָּא אָמְרִין, אֲפִילּוּ כַּהֲמָרְתֵּיהּ דְּרַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר לָא אִידְמִינּוּן.

חֲמַרְתֵּיהּ דְּרַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר, גְּנַבְתָּהּ לִיסְטָאֵי בְּלֵילְיָא, עֲבַדַת טְמִירָא גַּבּוֹן תְּלָתָא יוֹמִין, וְלָא טָעֲמָה כְּלוּם. בָּתַר תְּלָתָא יוֹמִין אִימְלְכוּן מַחְוַרְתַּהּ. אָמְרוּן, אַפְקוּנַהּ מִן הָכָא דְּלָא תֵּימוּת גַּבָּן. אַפְקוּנַהּ, אָזַלַת וְקָמַת לָהּ עַל תַּרְעָא דְּמָרַהּ, שְׁרַיית מְנַהֲקַת, אֲמַר לוֹן: פַּתְחוּן לַהֲדָא עַלּוּבְתָּא, דְּאִית לָהּ תְּלַת יוֹמִין דְּלָא טָעֲמָה כְּלוּם.

פְּתְחִין לָהּ, וְעָלַת לָהּ. אָמַר לוֹן: יְהָבוּ לָהּ כְּלוּם תֵּיכוֹל, יְהָבוּן קוּמָהּ שְׁעוֹרִין, וְלָא בָּעֵית לְמֵיכַל. אָמְרִין לֵיהּ: רַבִּי! לָא בָּעֵית לְמֵיכַל. אֲמַר לוֹן: מִתַּקְנִין אִינּוּן? אָמְרוּ לֵיהּ: אִין! אֲמַר לוֹן: וַאֲרִימְתּוּן דְּמַיָּין? אָמְרוּן לֵיהּ, לָא בֶּן אַלְפּוֹן רַבִּי: הַלּוֹקֵחַ זֶרַע לִבְהֵמָה, קָמַח לְעוֹרוֹת, שֶׁמֶן לְאוֹר – פְּטוּר מִן הַדְּמַאי! אָמַר לוֹן: מַה נָּעֲבַד לָהּ לַהֲדָא עַלּוּבְתָּא, דְּהִיא מַחְמְרָה עַל גַּרְמַהּ סַגִּין. וַאֲרִימוּן דְּמַיָּין, וַאֲכַלַת!

*

פְּתַחְיָה עַל הַקִּינִין. בֹּא וּרְאֵה מַה גָּדוֹל הוּא כּוֹחוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ! פּוֹתֵחַ דְּבָרִים וְדוֹרְשָׁן, יוֹדֵעַ בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹן.

תָּנֵי: סַנְהֶדְרִין שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁנַיִם שֶׁיְּכוֹלִין לְדַבֵּר, וְכוּלָּן רְאוּיִן לִשְׁמוֹעַ – הֲרֵי זוֹ רְאוּיָה לְסַנְהֶדְרִין.

שְׁלֹשָׁה – הֲרֵי זוֹ בֵּינוֹנִית.

אַרְבָּעָה – הֲרֵי זוֹ חֲכָמָה.

וּבְיַבְנֶה הָיוּ בָּהּ אַרְבָּעָה: בֶּן עַזַּאי, וּבֶן זוֹמָא, וּבֶן חֲכִינַאי, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן מַתְיָה.

אָמַר רַבִּי חִסְדָּא: פַּעַם אַחַת יָבְשָׁה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יָדְעוּ מֵהֵיכָן לְהָבִיא עוֹמֶר. וַהֲוָה תַּמָּן חַד אִילֵם, דַּהֲוָה יְתִיב חַד יָדֵיהּ עַל גַּגּוֹת, וְחַד יָדֵיהּ עַל צְרִיפִים. אַיְיתּוּנֵיהּ קַמֵּיהּ דְּפִתַּחְיָה, אָמַר לְהוּ: אִית אֲתַר דְּמִתְקָרְיָא גַּגּוֹת צְרִיפִין? אוֹ צְרִיפִין גַּגּוֹת? אָזְלִין לְתַמָּן וְאַשְׁכְּחוּן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בִּי רַבִּי בוֹן: פַּעַם אַחַת נִשְׁדָּף כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ, וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִין מֵהֵיכָן לְהָבִיא הָעוֹמֶר. וַהֲוָה תַּמָּן חַד אִילֵם, דַּהֲוָה יְהִיב יָדֵיהּ עַל עֵינֵיהּ, וְיָדֵיהּ עַל סוּכָּרָא. אַיְיתּוּנֵיהּ לְגַבֵּי פִּתַּחְיָה, אָמַר לוֹן: אִית אֲתַר דְּמִיתְקְרְיָא עֵין סוֹכֵר? אוֹ סוֹכֵר עֵין? וְאָזְלוּן תַּמָּן וְאַשְׁכְּחוּן.

שָׁלֹשׁ נָשִׁים הֵבִיאוּ קִינֵיהֶן, אַחַת אוֹמֶרֶת: "לְעֵינָתִי". וְאַחַת אוֹמֶרֶת: "לְיָמָתִי". וְאַחַת אוֹמֶרֶת: "לְזִיבָתִי".

זוֹ שֶׁאוֹמֶרֶת: "לְעֵינָתִי" – סָבְרִין מֵימַר: שׁוֹפַעַת כְּמַעְיָן. אָמַר לוֹן: בְּעַיְינָא סַכָּנַת!

זוֹ שֶׁאוֹמֶרֶת "לְיָמָתִי" – סָבְרִין מֵימַר: שׁוֹפַעַת בַּיָּם. אָמַר לוֹן: בְּיָמָה סַכָּנַת!

זוֹ שֶׁאוֹמֶרֶת: "לְזִיבָתִי" – סָבְרִין מֵימַר: זָבָה מַמָּשׁ. אֲמַר לוֹן: זְאֵב בָּא לִיטוֹל אֶת בְּנָהּ!

*

בֶּן אֲחִיָּה וכו׳. עַל יְדֵי שֶׁהָיוּ הַכֹּהֲנִים מְהַלְכִין יְחֵפִים עַל הָרִצְפָּה, וְהָיוּ אוֹכְלִין בָּשָׂר, וְשׁוֹתִין מַיִם – הָיוּ בָּאִין לִידֵי חוֹלִי הַמֵּעַיִם, וַהֲוָה יָדַע הַאי דֵּין חַמַּר טָב לְמֵעַיָּיא, וְהַאי דֵּין חַמַּר סַמָּם לְמֵעַיָּיא.

*

נְחוּנְיָא חוֹפֵר שִׁיחִין. שֶׁהָיָה חוֹפֵר שִׁיחִין וּמְעָרוֹת, וַהֲוָה יָדַע

הַאי דֵּין בֵּיף מְקוֹרַר מַיָא, וְהַאי דֵּין בֵּיף אִית בֵּיהּ שָׁרַבְרוּבֵי, וְעַד הֵיכִין שָׁרַבְרוּבוּתֵיהּ מָטְיָיה.

אָמַר רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר: וּמֵת בְּנוֹ בַּצָּמָא.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מַאן דְּאָמַר: רַחֲמָנָא וַותְרָן – יְתַוְותְרוּן בְּנֵי מֵעַוִּיי, אֶלָּא, מַאֲרִיךְ רוּחֵיהּ וְנָבֵי דִּידֵיהּ.

אָמַר רַבִּי אַחָא: כְּתִיב (תְּהִלִּים נ): **וּסְבִיבָיו**

[דף כ"ב ע"א]

נִשְׂעֲרָה מְאֹד – מְדַקְדֵּק עִמָּהֶן כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר אָבִין: לֹא מִטַּעַם הַזֶּה, אֶלָּא מִן מַה דִּכְתִיב (תְּהִלִּים פט): **וְנוֹרָא הוּא עַל כֹּל סְבִיבָיו** – מִוֹרָאוֹ עַל הַקְּרוֹבִים יוֹתֵר מִן הָרְחוֹקִים.

רַבִּי חַגַּיי בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן: מַעֲשֶׂה בְּחָסִיד אֶחָד שֶׁהָיָה חוֹפֵר בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת לָעוֹבְרִים וְשָׁבִים. פַּעַם אַחַת הָיְתָה בִּתּוֹ עוֹבֶרֶת לְהִנָּשֵׂא, וּשְׁטָפָהּ נָהָר, וַהֲווּן כָּל עַמָּא עָלְלִין לְגַבֵּיהּ, בָּעוּן מְנַחֲמְתֵיהּ וְלֹא קִיבֵּל עָלוֹי מִתְנַחֲמָא.

עָאל רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר לְגַבֵּיהּ, בָּעֵי מְנַחֲמְתֵיהּ וְלֹא קִיבֵּל עָלוֹי מִתְנַחֲמָא. אֲמַר לוֹן: דֵּין הוּא חֲסִידְכוֹן? אָמְרוּ לֵיהּ, רַבִּי! כָּךְ וְכָךְ הָיָה עוֹשֶׂה, וְכָךְ וְכָךְ אֵירַע לֵיהּ.

אָמַר: אֵיפְשָׁר שֶׁהָיָה מְכַבֵּד אֶת בּוֹרְאוֹ בְּמַיִם, וְהוּא מְקַפְּחוֹ בְּמַיִם? מִיָּד נָפְלָה הַבָּרָה בָּעִיר, בָּאת בִּתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ! אִית דְּאָמְרֵי: בְּסוֹכְתָא אִיתְעֲרַית. וְאִית דְּאָמְרֵי: מַלְאָךְ יָרַד כְּדְמוּת רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר וְהִצִּילָהּ.

*

גְּבִינִי, פָּרוּז. שֶׁהָיָה מַכְרִיז בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

מַה הָיָה אוֹמֵר? עִמְדוּ הַכֹּהֲנִים לָעֲבוֹדָה, וּלְוִיִּים לְדוּכָנָן, וְיִשְׂרָאֵל לְמַעֲמָדָן.

אַגְרִיפַּס הַמֶּלֶךְ שָׁמַע קוֹלוֹ עַד שְׁמוֹנָה פַּרְסָאוֹת, וְנָתַן לוֹ מַתָּנוֹת הַרְבֵּה.

*

בֶּן גֶּבֶר עַל נְעִילַת שְׁעָרִים. תִּירְגֵּם רַב קוּמֵי דְּבֵית רַבִּי שִׁילָא: קְרָא גַּבְרָא אַכְרִיז כָּרוֹזָא.

אָמְרִין לֵיהּ: אֱמוֹר, קְרָא תַּרְנְגוֹלָא! אָמַר לֵיהּ: וְהָתַנְיִנַן: בֶּן גֶּבֶר. אִית לָךְ לְמֵימַר: בַּר תַּרְנְגוֹלָא?!

*

בֶּן בִּבַי עַל הַפַּקְיוֹעַ. שֶׁהָיָה מְזַוֵּג אֶת הַפִּתְילוֹת.

רַבִּי יוֹסֵי עָאל לְכּוּפְרָה, בָּעוּ מְמַנָּיֵא עֲלֵיהוֹן פַּרְנָסִים וְלֹא קִיבְּלוּן מִינֵּהּ. עָאל וְאָמַר קוּמֵיהוֹן: בֶּן בֵּבַי עַל הַפֶּקִיעַ. וּמַה אִם זֶה שֶׁנִּתְמַנָּה עַל הַפִּתְילוֹת – זָכָה לִהְיוֹת מְנוּנֶה עִם גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, אַתֶּם שֶׁאַתֶּם נִתְמַנִּין עַל חַיֵּי נְפָשׁוֹת – לֹא כָּל שֶׁכֵּן!

*

בֶּן אַרְזָה עַל הַצִּלְצָל. כִּי הָא דְּתָנֵינַן תַּמָּן: הֵנִיף הַסָּגָן בְּסוּדָרִין, וְהִקִּישׁ בֶּן אַרְזָה עַל הַצִּלְצָל.

*

הוּגְרָם בֶּן לֵוִי עַל הַשִּׁיר. אָמַר רַבִּי אַחָא: נְעִימָה יְתֵירָה הָיָה יוֹדֵעַ.

וְאָמְרוּ עָלָיו עַל הוּגְרָם בֶּן לֵוִי, שֶׁהָיָה מַנְעִים אֶת קוֹלוֹ בְּזֶמֶר. וּכְשֶׁהָיָה נוֹעֵץ גּוּדָלוֹ בְּתוֹךְ פִּיו, הָיָה מוֹצִיא כַּמָּה מִינֵי זְמָר, וְהָיוּ כָּל אֶחָיו הַכֹּהֲנִים נִזְקָרִים לוֹ בְּבַת רֹאשׁ.

*

בֵּית נַרְמוּ עַל מַעֲשֵׂה לֶחֶם הַפָּנִים. בֵּית נַרְמוּ הָיוּ בְּקִיאִין בְּמַעֲשֵׂה לֶחֶם הַפָּנִים וּבְרִדָיָיתוֹ, וְלֹא רָצוּ לְלַמֵּד. שָׁלְחוּ חֲכָמִים וְהֵבִיאוּ אוּמָנִים מֵאַלֶּכְסַנְדְּרִיאָה שֶׁהָיוּ בְּקִיאִין בְּמַעֲשֵׂה לֶחֶם הַפָּנִים, וּבְרִדָיָיתוֹ לֹא הָיוּ בְּקִיאִין. בֵּית נַרְמוּ – הָיוּ מַסִּיקִין מִבִּפְנִים וְרוֹדִין מִבַּחוּץ וְלֹא הָיְתָה מִתְעַפֶּשֶׁת. וְאֵלּוּ – הָיוּ מַסִּיקִין מִבִּפְנִים וְרוֹדִין מִבִּפְנִים וְהָיְתָה מִתְעַפֶּשֶׁת.

כֵּיוָן שֶׁיָּדְעוּ חֲכָמִים בְּדָבָר הַזֶּה, אָמְרוּ: כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – לִכְבוֹדוֹ בָּרָא, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי טז): **כֹּל פָּעַל ה׳ לַמַּעֲנֵהוּ.**

שָׁלְחוּ אַחֲרֵיהֶם, וְלֹא רָצוּ לָבֹא, עַד שֶׁכָּפְלוּ לָהֶם שְׂכָרָן. שְׁנַיִם עָשָׂר מָנֶה הָיוּ נוֹטְלִים, וְנָתְנוּ לָהֶם עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע הָיוּ נוֹטְלִים, וְנָתְנוּ לָהֶן אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה.

אָמְרוּ לָהֶן: מִפְּנֵי מַה אֵין אַתֶּם רוֹצִים לְלַמֵּד? אָמְרוּ לָהֶן: מְסוֹרֶת הִיא בְּיָדֵינוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ, שֶׁהַבַּיִת הַזֶּה עָתִיד לֵיחָרֵב, שֶׁלֹּא יִלְמְדוּ אֲחֵרִים וְיִהְיוּ עוֹשִׂין בֵּן לִפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶן.

בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ מַזְכִּירִין אוֹתָן לְשֶׁבַח, שֶׁלֹּא יָצָא בְּיָדָּם בְּנֵיהֶם פַּת נְקֵיָּה מֵעוֹלָם, שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִים: מִמַּעֲשֵׂה לֶחֶם הַפָּנִים הֵן אוֹכְלִים.

*

בֵּית אַבְטִינָס עַל מַעֲשֵׂה הַקְּטוֹרֶת. שֶׁל בֵּית אַבְטִינָס הָיוּ בְּקִיאִין עַל מַעֲשֵׂי פִּיטוּם הַקְּטוֹרֶת, וּבְמַעֲלָה הֶעָשָׁן, וְלֹא רָצוּ לְלַמֵּד.

שָׁלְחוּ וְהֵבִיאוּ אוּמָנִין מֵאַלֶּכְסַנְדְּרִיאָה שֶׁל מִצְרַיִם, וְהָיוּ בְּקִיאִין בְּפִיטוּם הַקְּטוֹרֶת, וּבְמַעֲלָה עָשָׁן לֹא הָיוּ בְּקִיאִין. שֶׁל בֵּית אַבְטִינָס – הָיְתָה מִתַּפֶּרֶת וְעוֹלָה כְּמַקֵּל וּפוֹסָה וְיוֹרֶדֶת. וְשֶׁל אֵלּוּ – הָיְתָה פּוֹסָה מִיָּד.

כֵּיוָן שֶׁיָּדְעוּ חֲכָמִים בַּדָּבָר, אָמְרוּ: כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – לִכְבוֹדוֹ בָּרָא, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מג) **כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו וְגוֹ׳.**

שָׁלְחוּ אַחֲרֵיהֶם, וְלֹא רָצוּ לָבֹא, עַד שֶׁפָּקְלוּ לָהֶן שְׁכָרָן. שְׁנַיִם עָשָׂר מָנֶה הָיוּ נוֹטְלִין, וְנָתְנוּ לָהֶן עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע הָיוּ נוֹטְלִין, וְנָתְנוּ לָהֶן אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה.

אָמְרוּ לָהֶן: מִפְּנֵי מַה אֵין אַתֶּם רוֹצִין לְלַמֵּד? אָמְרוּ לָהֶן: מְסוֹרֶת הִיא בְּיָדֵינוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ, שֶׁהַבַּיִת הַזֶּה עָתִיד לֵיחָרֵב, שֶׁלֹּא יִלְמְדוּ אַחֵרִים וְיִהְיוּ עוֹשִׂין כֵּן לִפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶן.

בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ מַזְכִּירִין אוֹתָן לְשֶׁבַח, שֶׁלֹּא יָצְאת אִשָּׁה מִשֶּׁל אֶחָד מֵהֶן מְבוּשֶׁמֶת מֵעוֹלָם. וְלֹא עוֹד: אֶלָּא, כְּשֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶן נוֹשֵׂא אִשָּׁה מִמָּקוֹם אַחֵר – הָיָה פּוֹסֵק עִמָּהּ עַל מְנַת שֶׁלֹּא תִּתְבַּשֵּׂם, שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִים: מִמַּעֲשֶׂה פִּיטוּם הַקְּטוֹרֶת הֵן מִתְבַּשְּׂמוֹת. לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (מִדְבָּר לב) **וִהְיִיתֶם נְקִיִּם מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל.**

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: פַּעַם אַחַת הָיִיתִי עוֹמֵד בִּירוּשָׁלַיִם, וּמָצָאתִי תִּינוֹק אֶחָד מִשֶּׁל בֵּית אַבְטִינָס. אָמַרְתִּי לוֹ בְּנִי, מֵאֵיזוֹ מִשְׁפָּחָה אַתָּה? אָמַר לִי: מִמִּשְׁפַּחַת פְּלוֹנִי. אָמַרְתִּי לוֹ, בְּנִי, אֲבוֹתֶיךָ, לְפִי שֶׁנִּתְכַּוְּונוּ לְרַבּוֹת קְבוֹדָן וּלְמַעֲט קְבוֹד שָׁמַיִם, לְפִיכָךְ קְבוֹדָם נִתְמַעֵט וּקְבוֹד

[דף כ"ב ע"ב]

שָׁמַיִם נִתְרַבָּה.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: שָׁח לִי שִׁמְעוֹן בֶּן לוֹנָא, מְלַקֵּט הָיִיתִי עֲשָׂבִים אֲנִי וְתִינוֹק אֶחָד מִשֶּׁל בֵּית אַבְטִינָס, וְרָאִיתִי אוֹתוֹ שֶׁשָּׂחַק, וְרָאִיתִי אוֹתוֹ שֶׁשָּׂחַק.

אָמַרְתִּי לוֹ, בְּנִי, לָמָּה בָּכִיתָה? אָמַר לִי: עַל קְבוֹד שֶׁל בֵּית אַבָּא שֶׁנִּתְמַעֵט! וְלָמָּה שָׂחַקְתָּה? אָמַר לִי: עַל הַבַּקְבוֹד הַמְתוּקָן לַצַּדִּיקִים לָעָתִיד לָבֹא!

וּמַה רָאִיתָ? מַעֲלֶה עָשָׁן לְנֶגְדִּי! נוֹמֵיתִי לוֹ: בְּנִי, הַרְאֵהוּ לִי! אָמַר לִי: רַבִּי, מְסוֹרֶת בְּיָדֵי מֵאֲבוֹתַי, שֶׁלֹּא לְהַרְאוֹתוֹ לְבִירְיָיה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: פָּגַע בִּי זָקֵן אֶחָד מִשֶּׁל בֵּית אַבְטִינָס, וּמְגִילַת סְתָמִים בְּיָדוֹ. אָמַר לִי: רַבִּי, לְשֶׁעָבַר הָיוּ בֵּית אַבָּא צְנוּעִין, וְהָיוּ

מוֹסְרִין אֶת הַמְּגִילָה הַזֹּאת אֵלּוּ לְאֵלּוּ. וְעַכְשָׁיו שֶׁאֵינָן בֵּית אַבָּא נָאֶמָנִים, הֵילָךְ אֶת הַמְּגִילָה וְהִזָּהֵר בָּהּ. וּכְשֶׁבָּאתִי וְהִרְצֵיתִי הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא, זָלְגוּ עֵינָיו דְּמָעוֹת, וְאָמַר: מֵעַתָּה אֵין אָנוּ רַשָּׁאִין לְהַזְכִּירָן לְגְנַאי.

*

אֶלְעָזָר עַל הַפָּרוֹכֶת. שָׁהָיָה מְמוּנֶה עַל אוֹרְגֵי פָּרוֹכֶת.

פִּנְחָס הַמַּלְבִּישׁ. שֶׁהָיָה מַלְבִּישׁ בִּגְדֵי כְהוּנָּה גְּדוֹלָה.

מַעֲשֶׂה בְּכֹהֵן אֶחָד שֶׁהִלְבִּישׁ לְאִיסְטְרָטִיוֹת אֶחָד, וְנָתַן לוֹ שְׁמוֹנָה זְהוּבִים. וְאִית דְּאָמְרֵי: תְּרֵי עֲשַׂר יַהַב לֵיהּ.

הֲלָכָה ב׳

מתני׳ אֵין פּוֹחֲתִין מִשִּׁבְעָה אֲמַרְכּוֹלִין, וּשְׁלֹשָׁה גִּזְבָּרִין.

וְאֵין עוֹשִׂין שְׂרָרָה עַל הַצִּבּוּר פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם, חוּץ מִבֶּן אַחְיָה שֶׁעַל חוֹלֵי מֵעַיִם, וְאֶלְעָזָר שֶׁעַל הַפָּרוֹכֶת, שֶׁאוֹתָן קִיבְּלוּ רוֹב הַצִּיבּוּר עֲלֵיהֶן.

גמרא אֵין פּוֹחֲתִין מִשְּׁלֹשָׁה גִּזְבָּרִין, וּמִשִּׁבְעָה אֲמַרְכּוֹלִין.

תָּנֵי: מִשְּׁנֵי כַּתְּלִיקִין.

הֲדָא הִיא דִּכְתִיב (דברי הימים ב, לא, יג): **וְיחִיאֵל וַעֲזַזְיָהוּ וְנַחַת** – גִּזְבָּרִין. **וַעֲשָׂהאֵל וִירִימוֹת וְיוֹזָבָד וֶאֱלִיאֵל וְיִסְמַכְיָהוּ וּמַחַת וּבְנָיָהוּ** – אֲמַרְכּוֹלִין. **פְּקִידִים מִיַּד כָּנַנְיָהוּ וְשִׁמְעִי אָחִיו** – קָתְלִיקִין.

בְּמִפְקַד יְחִזְקָיָהוּ הַמֶּלֶךְ וַעֲזַרְיָהוּ נְגִיד בֵּית הָאֱלֹהִים – הַמֶּלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל.

כְּשֶׁהוּא חוֹתֵם – הַגִּיזְבָּר חוֹתֵם, וְנוֹתְנוֹ לָאֲמַרְכּוֹל. אֲמַרְכָּל חוֹתֵם, וְנוֹתְנוֹ לְקָתְלִיקוֹן. קָתְלִיקוֹן חוֹתֵם, וְנוֹתְנוֹ לְכֹהֵן גָּדוֹל. כֹּהֵן גָּדוֹל חוֹתֵם, וְנוֹתְנוֹ לַמֶּלֶךְ.

וּכְשֶׁהוּא מַתִּיר – הַמֶּלֶךְ רוֹאֶה חוֹתָמוֹ וּמַתִּיר. כֹּהֵן גָּדוֹל רוֹאֶה חוֹתָמוֹ וּמַתִּיר. קָתְלִיקִין רוֹאֶה חוֹתָמוֹ וּמַתִּיר. אֲמַרְכָּל רוֹאֶה חוֹתָמוֹ וּמַתִּיר. גִּיזְבָּר רוֹאֶה חוֹתָמוֹ וּמַתִּיר.

*

אֵין עוֹשִׂין שְׂרָרָה עַל הַצִּיבּוּר בְּמָמוֹן פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם. רַב נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי מַנָּא: עַל שֵׁם (שמות כח) **וְהֵם יִקְחוּ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן.**

אָמַר רַבִּי חָמָא בִּי רַבִּי חֲנִינָא: מִפְּסוֹלֶת שֶׁל לוּחוֹת הָעֶשִׂיר מִשֶּׁה. הֲדָא הִיא דִּכְתִיב (שם לא) **פְּסָל לְךָ שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים. פְּסָל לְךָ** – שֶׁתְּהֵא הַפְּסוֹלֶת שֶׁלְּךָ.

אָמַר רַבִּי חֲנִין: מַחְצָב שֶׁל אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת בָּרָא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתּוֹךְ אָהֳלוֹ, וּמִמֶּנּוּ הֶעֱשִׂיר מֹשֶׁה.

כְּתִיב (שמות לג): **וְהִבִּיטוּ אַחֲרַי מֹשֶׁה עַד בֹּאוֹ הָאֹהֱלָה.** תִּרְיִן אָמוֹרָאִין, חַד אָמַר לִגְנַאי, וְחַד אָמַר לְשֶׁבַח. מַאן דְּאָמַר לִגְנַאי, חֲמוּן שָׁקִין, חֲמוּן כַּרְעִין, חֲמוּן קוּפָּר, אָכִיל מִן דִּיהוּדָאֵי, וְשָׁתֵי מִן דִּיהוּדָאֵי, כָּל מִדְּלֵיהּ מִן דִּיהוּדָאֵי.

וּמַן דְּאָמַר לְשֶׁבַח, מֻחֲמֵי צַדִּיקַיָּא וּמְזוּבֵּי טוּבְיָא דִּזְכַת לְמֵיחֲמֵי יָתֵיהּ.

הֲלָכָה ג׳

מתני׳ אַרְבָּעָה חוֹתָמוֹת הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ, וְכָתוּב עֲלֵיהֶן: עֹגֶל, זָכָר, גְּדִי, וְחוֹטֵא.

בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: חֲמִשָּׁה הָיוּ, וַאֲרָמִית פָּתוּב עֲלֵיהֶן:

[דף כ"ג ע"א]

עֹגֶל, דְּכָר, גְּדִי, חוֹטֵא דַּל, וְחוֹטֵא עָשִׁיר.

עֹגֶל – מְשַׁמֵּשׁ עִם נִסְכֵּי בָּקָר גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, זְכָרִים וּנְקֵיבוֹת. גְּדִי – מְשַׁמֵּשׁ עִם נִסְכֵּי הַצֹּאן גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, זְכָרִים וּנְקֵיבוֹת, חוּץ מִשֶּׁל אֵלִים. אַיִל – מְשַׁמֵּשׁ עִם נִסְכֵּי אֵלִים בִּלְבָד. חוֹטֵא – מְשַׁמֵּשׁ עִם נִסְכֵּי שֶׁלֹּשׁ בְּהֵמוֹת שֶׁל מִצְוָרָע.

מִי שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ נְסָכִים – הוֹלֵךְ לוֹ אֵצֶל יוֹחָנָן שֶׁהוּא מְמוּנֶּה עַל הַחוֹתָמוֹת, וְנוֹתֵן לוֹ מָעוֹת, וּמְקַבֵּל מִמֶּנּוּ חוֹתָם. בָּא לוֹ אֵצֶל אֲחִיָּה שֶׁהוּא מְמוּנֶּה עַל הַנְּסָכִים, וְנוֹתֵן לוֹ חוֹתָם, וּמְקַבֵּל מִמֶּנּוּ נְסָכִים. וְלָעֲרֶב בָּאִין זֶה אֵצֶל זֶה, וַאֲחִיָּה מוֹצִיא אֶת הַחוֹתָמוֹת, וּמְקַבֵּל כְּנֶגְדָּן מָעוֹת. אִם פָּחֲתוּ – פָּחֲתוּ לוֹ וְיִשַּׁלֵּם יוֹחָנָן מִבֵּיתוֹ. וְאִם הוֹתִירוּ – הוֹתִירוּ לַהֶקְדֵּשׁ, שֶׁיֵּשׁ הֶקְדֵּשׁ עַל הָעֲלִיּוֹנָה.

מִי שֶׁאָבַד חוֹתָמוֹ – מַמְתִּינִין לוֹ עַד הָעֶרֶב. אִם מָצְאוּ לוֹ כְּדֵי חוֹתָמוֹ – נוֹתְנִין לוֹ. וְאִם לָאו – לֹא הָיָה נוֹתְנִין לוֹ. וְשֶׁם הַיּוֹם כָּתוּב עֲלֵיהֶן מִפְּנֵי הָרַמָּאִין.

גמרא וּלְבֶן עַזַּאי, "חוֹטֵא דַּל" לָמָּה? הָיָה מֵבִיא לוֹגוֹ עָמוֹ. בְּרֹם כְּרַבָּנָן מֵבִיא גְּדִי.

*

נִסְכֵּי רָחֵל מַה? מִן מַה דְּתָנֵינַן: גְּדִי מְשַׁמֵּשׁ נִסְכֵּי צֹאן גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים זְכָרִים וּנְקֵיבוֹת, הֲדָא אָמְרָה: נִסְכֵּי רָחֵל – כְּנִסְכֵּי גְּדִי.

כְּתִיב (במדבר טו): **כָּכָה יֵעָשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד, אוֹ לָאַיִל הָאֶחָד, אוֹ לְשֶׂה בַּכְּבָשִׂים אוֹ בָעִזִּים.**

לַשּׁוֹר הָאֶחָד. לָמָּה נֶאֱמַר? מַגִּיד שֶׁלֹּא חָלַק בֵּין נִסְכֵּי עֹגֶל לְנִסְכֵּי שׁוֹר. שֶׁהָיָה בַּדִּין, בֶּן הַצֹּאן טָעוּן נְסָכִים, וּבֶן הַבָּקָר טָעוּן נְסָכִים. אִם מָצָאנוּ שֶׁחָלַק בֵּין נִסְכֵּי כֶּבֶשׂ לְנִסְכֵּי אַיִל,

לְכָךְ נֶחְלוֹק בֵּין נִסְכֵּי עֹגֶל לְנִסְכֵּי שׁוֹר. תַּלְמוּד לוֹמַר: **כָּכָה יֵעָשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד.** מַגִּיד: שֶׁלֹּא חָלַק בֵּין נִסְכֵּי עֹגֶל לְנִסְכֵּי שׁוֹר.

אוֹ לָאַיִל. לָמָּה נֶאֱמַר? שֶׁהָיָה בַּדִּין, אִם מָצָאנוּ שֶׁחָלַק בֵּין נִסְכֵּי בֶּן שָׁנָה לְנִסְכֵּי בֶּן שְׁנָתַיִם, לְכָךְ נֶחְלוֹק בֵּין נִסְכֵּי שְׁנָתַיִם לְנִסְכֵּי שָׁלֹשׁ. תַּלְמוּד לוֹמַר: **אוֹ לָאַיִל הָאֶחָד.**

אוֹ לְשֶׂה בַּכְּבָשִׂים. לָמָּה נֶאֱמַר? שֶׁהָיָה בַּדִּין, אִם מָצָאנוּ שֶׁחָלַק בֵּין נִסְכֵּי כֶּבֶשׂ לְנִסְכֵּי אַיִל לְכָךְ נֶחְלוֹק בֵּין נִסְכֵּי כִּשְׂבָה לְנִסְכֵּי רָחֵל תַּלְמוּד לוֹמַר **אוֹ לְשֶׂה בַּכְּבָשִׂים.**

אוֹ בָּעוּזִים. לָמָּה נֶאֱמַר? שֶׁהָיָה בַּדִּין, אִם מָצְאנוּ שֶׁחָלַק בֵּין נִיסְכֵּי כֶּבֶשׂ לְנִיסְכֵּי אַיִל, לְכָךְ נֶאֱמַר בֵּין נִסְכֵּי גְּדִי לְנִיסְכֵּי תַּיִשׁ, תַּלְמוּד לוֹמַר: **אוֹ בָּעוּזִים** – הִקִּישׁ קָטָן שֶׁבָּעִזִּים לְגָדוֹל שֶׁבַּתְּיָשִׁים, מַה זֶּה – בִּשְׁלִשָּׁת לוּגִּין, אַף זֶה – בִּשְׁלִשָּׁת לוּגִּין.

וְשָׁם הַיּוֹם כָּתוּב כו׳. הַגַּע בְּעַצְמְךָ, שֶׁזִּוּוֵג אוֹתוֹ הַיּוֹם! שָׁם מִשְׁמָר הָיָה כָּתוּב עָלָיו. הַגַּע בְּעַצְמְךָ, שֶׁזִּוּוֵג אוֹתוֹ הַמִּשְׁמָר! שָׁם הַיּוֹם, שָׁם שַׁבָּת, שָׁם חוֹדֶשׁ הָיָה כָּתוּב עֲלֵיהֶן. אֲפִילוּ רוֹצֶה לְזַוֵּיג – אֵין מָצוּי לְזַוֵּיג!

[דף כ״ג ע״ב]

הֲלָכָה ד׳

מתני׳ שְׁתֵּי לְשָׁכוֹת הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ. אַחַת לִשְׁכַּת חֲשָׁאִין, וְאַחַת לִשְׁכַּת הַכֵּלִים.

לִשְׁכַּת חֲשָׁאִין – יֶרְיאֵי חֵטְא נוֹתְנִין לְתוֹכָהּ בַּחֲשַׁאי, וַעֲנִיִּים בְּנֵי טוֹבִים מִתְפַּרְנְסִין מִתּוֹכָהּ בַּחֲשַׁאי. לִשְׁכַּת הַכֵּלִים – כָּל מִי שֶׁהוּא מִתְנַדֵּב כְּלִי, זוֹרְקוֹ לְתוֹכָהּ. וְאַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם, הַגִּיזְבָּרִין פּוֹתְחִין אוֹתָהּ. וְכָל כְּלִי שֶׁמְּצְאוּ בּוֹ צוֹרֶךְ לְבֶדֶק הַבַּיִת – מַנִּיחִין אוֹתוֹ. וְהַשְּׁאָר – נִמְכָּרִין, וּדְמֵיהֶן נוֹפְלִין לִלְשָׁכַת בֶּדֶק הַבַּיִת.

גמרא רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי וְרַב יִצְחָק בֶּן נַחְמָן חֲווֹן פַּרְנָסִים, וַחֲווֹן יְהָבִין לְרַבִּי חָמָא אֲבוּי דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעָיָה דִּיעָר, וְהוּא יְהִיב לֵיהּ לְחוֹרָנִין.

רַבִּי זְכַרְיָה חַתְנֵיהּ דְּרַבִּי לֵוִי, הָיוּ חַכּל מְלִיזִין עָלָיו, אָמְרִין: דְּלָא צָרִיךְ וְהוּא נָסֵב. מִן דְּדָמֵהּ, בָּדְקִין וְאַשְׁכְּחִין דַּהֲוָה מְפַלֵּיג לֵיהּ לְחוֹרָנִין.

רַבִּי חִינְנָא בַּר פָּפָּא הֲוָה מְפַלֵּיג מִצְוָה בְּלֵילְיָא. חַד זִמְנָן פָּגַע בֵּיהּ רַבְּהוֹן דִּרוּחָיָא, אֲמַר לֵיהּ: לֹא כֵן אִלְּפָן רַבִּי (דְּבָרִים יט): **לֹא תָסִיג גְּבוּל רֵעֶךָ!** אֲמַר לֵיהּ: וְלֹא כֵן כְּתִיב (מִשְׁלֵי כא): **מַתָּן בַּסֵּתֶר יִכְפֶּה אָף!** וַהֲוָה מִסְתַּפֵּי מִינֵיהּ וַעֲרַק מִן קוּמּוֹי.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: ״אַשְׁרֵי נוֹתֵן לְדַל״ אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא (תְּהִלִּים מא) **אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל.** זֶה שֶׁהוּא מִסְתַּכֵּל בְּמִצְוָה הֵיאַךְ לַעֲשׂוֹתָהּ!

כֵּיצַד הָיָה רַבִּי יוֹנָה עוֹשֶׂה? כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה עָנִי בֶּן טוֹבִים שֶׁיָּרַד מִנְּכָסָיו, הָיָה אוֹמֵר לוֹ: בְּנִי, בִּשְׁבִיל שֶׁשָּׁמַעְתִּי שֶׁנִּפְלָה לְךָ יְרוּשָׁה מִמָּקוֹם אַחֵר, טוֹל וְאַתָּ פּוֹרֵעַ. מִן דַּהֲוָה נָסִיב הֲוָה אָמַר לֵיהּ: מַתָּנָה הִיא לָךְ.

חַיָּא בַּר אַדָּא, אִית הֲוָה סָבִין בְּיוֹמֵינוּן, מַאן דַּהֲוָה יְהִיב לְהוֹן מִבֵּין רֵישׁ שַׁתָּא לְצוֹמָא רַבָּא – חֲווֹן נָסְבִין, מִן בָּתַר כֵּן – לֹא חֲווֹן נָסְבִין. אָמְרִין: דְּשַׁתָּן גַּבָּן.

נְחֶמְיָה אִישׁ שִׁיחִין פָּגַע בּוֹ יְרוּשַׁלְמִי אֶחָד, אָמַר לֵיהּ: זְכֵה עִמִּי חֲדָא תַּרְנְגוֹלְתָּא. אָמַר לֵיהּ: הֵא לָךְ טוּמְיֵתִי דְּקוּפְּדָ, וְזָבִין קוּפְּדָ וְאָכִיל וּמִית, וְהָיָה צָווּחַ וְאָמַר, בּוֹאוּ וְסִפְדוּ לַהֲרוּגוֹ שֶׁל נְחֶמְיָה.

נַחוּם אִישׁ גַּם זוּ הָיָה מוֹלִיךְ דּוֹרוֹן לְבֵית חָמְיוֹ. פָּגַע בּוֹ מוּכֶּה שְׁחִין אֶחָד, אָמַר לֵיהּ: זְכֵה עִמִּי מִמַּה דְּאִית גַּבָּךְ. אָמַר לֵיהּ: מִיחְזוֹר. חָזַר, וְאַשְׁכְּחֵיהּ מִית. וַהֲוָה אָמַר לְקִיבְלֵיהּ: עֵינַיָּיא דַּחֲמִינָךְ וְלֹא יְכִבּוֹן לָךְ – יִסְתַּמְיָין. יָדַיהּ דְּלָא פַּשְׁטָן מִיתַּן לָךְ – יִתְקַטְעוּן. רַגְלַיָּיא דְּלָא רַהֲטָן לְמִיתַּן לָךְ – יִתְּבְרוּן. וּמְטָתֵיהּ בֵּן. סְלִיק לְגַבֵּיהּ רַבִּי עֲקִיבָא, אָמַר לֵיהּ: אַי לִי שֶׁאֲנִי רוֹאֶה אוֹתָךְ בְּכָךְ! אָמַר לֵיהּ: מַה אַתְּ מְקַלֵּלֵנִי? אָמַר לֵיהּ: וּמַה אַתְּ מְבָעֵט בְּיִסּוּרִין?

רַבִּי הוֹשַׁעְיָה רַפָּה הֲוָה רַבֵּיהּ דְּבֵרַיהּ חַד סַגִּי נְהוֹרָא, וַהֲוָה יָלֵיף אֲכוֹל עִימֵיהּ בְּכָל יוֹם. חַד זְמַן הֲוָה לֵיהּ אוֹרְחִין, וְלָא מְטָא מֵיכוֹל עִימֵיהּ. בְּרַמְשָׁא סְלִיק לְגַבֵּיהּ, אָמַר לֵיהּ: לָא יְכִיעוֹם מָרִי עָלַי, בְּגִין דַּהֲוָה לִי אוֹרְחִין יוֹמָא דֵּין, דַּאֲמָרִית דְּלָא לִיבְזוֹ בִּיקָרָא דְּמָרִי יוֹמָא דֵּין, בְּגִין כֵּן לֹא אֲכַלִית עִם מָרִי יוֹמָא דֵּין. אָמַר לֵיהּ: "אַתָּה פַּייְסְתָּה לְמַאן דְּמִתְחֲמֵי וְלָא חָמֵי, דֵּין דְּחָמֵי וְלֹא מִתְחַמְיָא יְקַבֵּל פְּיוּסָךְ"!

אָמַר לֵיהּ: הֲדָא מִנָּא לָךְ? אָמַר לֵיהּ, מֵרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב עָאל חַד דְּסַגִּי נְהוֹרָא לְקָרְתֵּיהּ, יְתֵב לֵיהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב לְרַע מִינֵיהּ, דְּיֵימְרוּן דְּאִילּוּלֵי דַּהֲוָה בַּר נַשָּׁא רַבָּא לָא יְתֵב לֵיהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב לְרַע מִינֵיהּ.

עָבְדִין לֵיהּ פַּרְנָסָא דְּאַיְקַר. אָמַר לוֹן: מַהוּ הָכֵין? אָמְרוּן לֵיהּ: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב יְתֵב לְרַע מִינָּךְ. וְצַלּוֹי עֲלוֹי חֲדָא צְלוֹתָא: "אַתָּה גְּמַלְתָּה חֶסֶד לְמַאן דְּמִתְחֲמֵי וְלָא חָמֵי, דֵּין דְּחָמֵי וְלָא מִתְחַמֵּי יִגְמוֹל עָתָךְ חֶסֶד"!

דָּלְמָא, רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָה וְרַבִּי הוֹשַׁעְיָא רַבָּה הֲווּ מְטַיְילִין בְּאֵילֵין בְּנִישְׁתָּא דִּלּוּד. אָמַר רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָה לְרַבִּי הוֹשַׁעְיָא: כַּמָּה מָמוֹן

[דף כ"ד ע"א]

שִׁיקְעוּ אֲבוֹתַי בָּאן? אָמַר לֵיהּ: כַּמָּה נְפָשׁוֹת שִׁיקְעוּ אֲבוֹתֶיךָ בָּאן! לָא הֲוָה אִית בְּנֵי נַשׁ דְּיִלְעוּן בְּאוֹרַיְיתָא?!

רַבִּי אָבוּן עָבַד אִילֵּין תַּרְעַיָּיה

דְּסִדְרָא רַבָּא. אָתָא רַבִּי מָנָא לְגַבֵּיהּ, אָמַר לֵיהּ חֲמִי מַאי עָבְדִית, אָמַר לֵיהּ: **וַיִּשְׁבַּח יִשְׂרָאֵל אֶת עֹשֵׂהוּ וַיִּבֶן הֵיכָלוֹת** (הושע ח), לָא הֲוָה בְּנֵי נַשׁ דְּיִלְעוּן בְּאוֹרַיְיתָא?!

תָּנֵי: קְדֵשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ – מוֹצִיאִין אֶת הָרָאוּי לָהֶן מִקְּדֵשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת. אֵין קְדֵשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת מוֹצִיאִין אֶת הָרָאוּי לָהֶן מִקְּדֵשֵׁי מִזְבֵּחַ.

וְהָא תָּנֵינָן: כְּלִי שֶׁמָּצְאוּ בּוֹ צוֹרֶךְ לְבֶדֶק הַבַּיִת – מַנִּיחִין אוֹתוֹ, וְהַשְׁאָר – נִמְכָּרִין וּדְמֵיהֶן נוֹפְלִין לְבֶדֶק הַבַּיִת!

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה: כֵּינִי מַתְנִיתָא, לְלִשְׁכַּת בֶּדֶק הַבַּיִת.

הַדְרָן עָלָךְ פֶּרֶק אֵלּוּ הֵן הַמְּמוּנִים

פֶּרֶק שִׁישִׁי

הֲלָכָה א׳

מתני׳ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שׁוֹפָרוֹת, שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שׁוּלְחָנוֹת, שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה הִשְׁתַּחֲוָויוֹת, הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ. שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְשֶׁל בֵּית רַבִּי חֲנַנְיָה סְגַן הַכֹּהֲנִים הָיוּ מִשְׁתַּחֲוִים בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה. וְהֵיכָן הָיְתָה יְתֵירָה? בְּנֶגֶד דִּיר הָעֵצִים, שֶׁבֵּן מָסוֹרֶת בְּיָדָן מֵאֲבוֹתֵיהֶן, שֶׁשָּׁם הָאָרוֹן נִגְנַז.

מַעֲשֶׂה בְּכֹהֵן אֶחָד שֶׁהָיָה מִתְעַסֵּק, וְרָאָה אֶת הָרִצְפָּה שֶׁהִיא מְשׁוּפָּה מֵהֲבֵרוֹתֶיהָ, בָּא וְאָמַר לַחֲבֵירוֹ, לֹא הִסְפִּיק לִגְמוֹר אֶת הַדָּבָר עַד שֶׁיְּצָתָה נִשְׁמָתוֹ. וְיָדְעוּ בְּיִיחוּד, שֶׁשָּׁם הָאָרוֹן גָּנוּז.

גמרא תָּנֵי: הַשּׁוֹפָרוֹת הַלָּלוּ – עֲקוּמוֹת הָיוּ, צָרוֹת מִלְמַעְלָן וּרְחָבוֹת מִלְמַטָּן, מִפְּנֵי הָרַמָּאִין.

תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: הָאָרוֹן גָּלָה עַמָּהֶן לְבָבֶל. מָה טַעְמָא? שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים ב, כ, יז): **לֹא יִוָּתֵר דָּבָר אָמַר ה׳ – אֵין דָּבָר אֶלָּא שֶׁהַדִּיבְּרוֹת לְתוֹכוֹ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר** (דברי הימים ב, לו) **וְלִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה שָׁלַח הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר וַיְבִאֵהוּ בָבֶלָה עִם כְּלֵי חֶמְדַּת בֵּית ה׳ –** אֵיזֶהוּ כְּלֵי חֶמְדַּת בֵּית ה׳? זֶה הָאָרוֹן.

(תָּנֵי רַבִּי יְהוּדָה בַּר אִילָעִי:) רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אוֹמֵר: בִּמְקוֹמוֹ הָיָה הָאָרוֹן גָּנוּז. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (מלכים א, ח) **וַיֹּאמְרוּ הַבַּדִּים וַיֵּרָאוּ רָאשֵׁי הַבַּדִּים אֶל הַקֹּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה.**

כְּתִיב: **וַיֵּרָאוּ**, וְאַתְּ אָמַר: **וְלֹא יֵרָאוּ**? אֶלָּא: נִרְאִין וְלֹא נִרְאִין, בּוֹלְטִין וְיוֹצְאִין כִּשְׁנֵי דַּדֵּי הָאִשָּׁה.

וְרַבָּנָן אָמְרִין: בְּלִישְׁכַּת דִּיר הָעֵצִים הָיָה הָאָרוֹן גָּנוּז.

מַעֲשֶׂה בְּכֹהֵן אֶחָד בַּעַל מוּם, שֶׁהָיָה עוֹמֵד וּמְפַצֵּל עֵצִים בְּלִשְׁכַּת דִּיר הָעֵצִים, וְרָאָה אֶת הָרִיצְפָּה שֶׁהִיא מִשְׁתַּנָּה מֵחֲבֵרוֹתֶיהָ. בָּא וְאָמַר לַחֲבֵירוֹ, בֹּא וּרְאֵה אֶת הָרִצְפָּה הַזֹּאת שֶׁהִיא מִשְׁתַּנָּה מֵחֲבֵרוֹתֶיהָ. לֹא הִסְפִּיק לִגְמוֹר אֶת הַדָּבָר, עַד שֶׁיְּצָתָה נִשְׁמָתוֹ. וְיָדְעוּ בְּיִיחוּד, שֶׁשָּׁם הָאָרוֹן גָּנוּז.

תָּנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: הִקִּישׁ עָלֶיהָ בַּקּוֹרְנָס, וְיָצְאוּ אֵשׁ וּשְׁרָפַתּוּ.

תָּנֵי, רַבִּי יְהוּדָה בֶּן לָקִישׁ אָמַר: שְׁנֵי אֲרוֹנוֹת הָיוּ מְהַלְּכִין עִם יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר. אֶחָד שֶׁהָיְתָה **[דף כ״ד ע״ב]**

הַתּוֹרָה נְתוּנָה בְּתוֹכָהּ, וְאֶחָד שֶׁהָיוּ שִׁבְרֵי לוּחוֹת נְתוּנִין בְּתוֹכוֹ. זֶה שֶׁהָיְתָה הַתּוֹרָה נְתוּנָה בְּתוֹכוֹ – הָיָה מוּנַח בְּאֹהֶל מוֹעֵד. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (במדבר יד): **וַאֲרוֹן בְּרִית ה׳ וּמֹשֶׁה לֹא מָשׁוּ מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה.** זֶה שֶׁהָיוּ שִׁבְרֵי לוּחוֹת נְתוּנִין בְּתוֹכוֹ, הָיָה נִכְנָם וְיוֹצֵא עִמָּהֶן, וּפְעָמִים שֶׁהָיָה מִתְרָאֶה עִמָּהֶן.

וְרַבָּנָן אָמְרִי: אָרוֹן אֶחָד הָיָה, וּפַעַם אַחַת יָצָא בֵּימֵי עֵלִי, וְנִשְׁבָּה.

קְרָיֵיא מְסַיֵּיעַ לְהוּ לְרַבָּנָן, (שמואלא,ד) **אוֹי לָנוּ מִי יַצִּילֵנוּ מִיַּד הָאֱלֹהִים הָאַדִּירִים הָאֵלֶּה** – מִילָּה דְּלָא חָמוֹן מִן יוֹמֵיהוֹן.

קְרָיֵיא מְסַיֵּיעַ לְרַבִּי יוּדָה בֶּן לָקִישׁ, (שם יד) **וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַאֲחִיָּה הַגִּישָׁה אֲרוֹן הָאֱלֹהִים.** וַהֲלֹא אָרוֹן בְּקִרְיַת יְעָרִים הָיָה! מַה עָבְדוּן לֵיהּ רַבָּנָן? הַגִּישָׁה אֵלַי הֵצִיץ.

קְרָיֵיא מְסַיֵּיעַ לְרַבִּי יוּדָא בֶּן לָקִישׁ, (שמואל ב, יח) **הָאָרוֹן וְיִשְׂרָאֵל וְיהוּדָה יוֹשְׁבִין בַּסּוּכּוֹת.**

וַהֲלֹא אָרוֹן בְּצִיּוֹן הָיָה! מַה עָבְדוּן לֵיהּ רַבָּנָן? סָכָךְ שֶׁהוּא כְּקִירוֹי שֶׁעֲדַיִין לֹא נִבְנָה בֵּית הַבְּחִירָה.

מְשַׁנְּגְנָנוּ הָאָרוֹן – נִגְנַז עִמּוֹ צִנְצֶנֶת הַמָּן, וּצְלוֹחִית שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, וּמַקְלוֹ שֶׁל אַהֲרֹן וּפָרָחָיו וּשְׁקֵדָיו, וְאַרְגָּז שֶׁהֵשִׁיבוּ פְּלִשְׁתִּים אָשָׁם לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

מִי גְּנָזוֹ? יֹאשִׁיָּהוּ גְּנָזוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁכָּתוּב (דברים כח): **יוֹלֵךְ ה׳ אוֹתְךָ וְאֶת מַלְכְּךָ אֲשֶׁר תָּקִים עָלֶיךָ אֶל גּוֹי אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ** – עָמַד וּגְנָזוֹ.

הֲדָא הִיא דִכְתִיב (דברי הימים ב, לה): **וַיֹּאמֶר לַלְוִיִּם הַמְבִינִים וּלְכָל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לַה׳, תְּנוּ אֶת אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ בַּבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, אֵין לָכֶם מַשָּׂא בַּכָּתֵף** – אָמַר לָהֶם: אִם גּוֹלָה הִיא עִמָּכֶם לְבָבֶל – אֵין אַתֶּם מַחֲזִירִין אוֹתוֹ עוֹד לִמְקוֹמוֹ. אֶלָּא (שם) **עַתָּה עִבְדוּ אֶת ה׳ אֱלֹהֵיכֶם וְאֵת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.**

פִּיטוּם שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, (שמות ל) **וְאַתָּה קַח לְךָ וְגוֹ׳ וְקִדָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְגוֹ׳** – שֶׁהֵן אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת מִנִּים. שֶׁמֶן זַיִת הִין – שְׁנֵים עָשָׂר לוֹג שֶׁבּוֹ שׁוֹלְקִין אֶת הָעִיקָּרִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שׁוֹלְקָן הָיָה בְּמַיִם, וְנוֹתֵן שֶׁמֶן עַל גַּבֵּיהֶן.

מִשֶּׁהָיָה קוֹלֵט אֶת הָרֵיחַ – הָיָה מַעֲבִירוֹ כְּדַרְכּוֹ שֶׁהַפַּטְמִין עוֹשִׂין. הֲדָא הִיא דִכְתִיב (שמות ל): **שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ וְגוֹ׳.**

תָּנֵי, רַבִּי יְהוּדָה בִּי רַבִּי אִילָעִי: שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר – כַּיּוֹצֵא בּוֹ מִתְּחִילָה וְעַד סוֹף. שֶׁמִּתְּחִילָה לֹא הָיָה בּוֹ אֶלָּא שְׁנֵים עָשָׂר לוֹג, שֶׁנֶּאֱמַר **שֶׁמֶן זַיִת הִין.** אִם לָסוֹף בּוֹ אֶת הָעִיקָּרִין – לֹא הָיָה בּוֹ סֻפֵּק, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁהָאוֹר בּוֹלֵעַ, וְהָעֵצִים בּוֹלְעִים, וְהַיּוֹרָה בּוֹלַעַת, וּמִמֶּנּוּ נִמְשְׁחוּ הַמִּשְׁכָּן וְכָל כֵּלָיו, הַשּׁוּלְחָן וְכָל כֵּלָיו, הַמְּנוֹרָה וְכָל כֵּלֶיהָ. וּמִמֶּנּוּ נִמְשְׁחוּ אַהֲרֹן כֹּהֵן גָּדוֹל וּבָנָיו כָּל שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּלּוּאִים, וּמִמֶּנּוּ נִמְשְׁחוּ כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים וּמְלָכִים.

מֶלֶךְ בִּתְחִילָה – טָעוּן מְשִׁיחָה. מֶלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ – אֵין טָעוּן מְשִׁיחָה. מָה טַעְמָא? **קוּם מְשָׁחֵהוּ כִּי זֶה הוּא** (שמואל א, טז)• זֶה – טָעוּן מְשִׁיחָה, וְאֵין בְּנוֹ טָעוּן מְשִׁיחָה.

אֲבָל כֹּהֵן גָּדוֹל בֶּן כֹּהֵן גָּדוֹל, אֲפִילּוּ עַד עֲשָׂרָה דּוֹרוֹת – טָעוּן מְשִׁיחָה.

וְכוּלּוֹ קַיָּים לְעָתִיד לָבֹא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב (שמות ל): **שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶּה לִי לְדֹרוֹתֵיכֶם.**

אֵין מוֹשְׁחִין הַמְּלָכִים אֶלָּא עַל גַּבֵּי הַמַּעְיָין, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א, יב) **וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת שְׁלֹמֹה בְנִי עַל הַפִּרְדָּה אֲשֶׁר לִי וְהוֹרַדְתֶּם אֹתוֹ אֶל גִּחוֹן וּמָשַׁח אֹתוֹ שָׁם צָדוֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל.**

אֵין מוֹשְׁחִין מֶלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ, אֶלָּא מִפְּנֵי הַמַּחֲלוֹקֶת.

מִפְּנֵי מַה נִמְשַׁח שְׁלֹמֹה? מִפְּנֵי מַחֲלוֹקֶתוֹ שֶׁל אֲדוֹנִיָּהוּ. יוֹאָשׁ – מִפְּנֵי עֲתַלְיָהוּ. יְהוֹאָחָז – מִפְּנֵי יְהוֹיָקִים אֲחִיו שֶׁהָיָה גָּדוֹל מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי שָׁנִים. יֵהוּא – מִפְּנֵי יוֹרָם.

לֹא כֵן כְּתִיב (שמואל א, טז) **קוּם מְשָׁחֵהוּ כִּי זֶה הוּא,** זֶה – טָעוּן מְשִׁיחָה, וְאֵין מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל טְעוּנִין מְשִׁיחָה. אֶלָּא יְהוֹאָחָז מִפְּנֵי יְהוֹיָקִים אֲחִיו שֶׁהָיָה גָּדוֹל מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי שָׁנִים.

וְלֹא יֹאשִׁיָּהוּ גְּנָזוֹ? הֲדָא אָמְרָה: בַּאֲפַרְסְמוֹן נִמְשַׁח.

אֵין מוֹשְׁחִין הַמְּלָכִים, אֶלָּא מִן הַקֶּרֶן.

שָׁאוּל וְיֵהוּא נִמְשְׁחוּ מִן הַפַּךְ – הָיְתָה מַלְכוּתָן מַלְכוּת עוֹבֶרֶת. דָּוִד וּשְׁלֹמֹה נִמְשְׁחוּ מִן הַקֶּרֶן – הָיְתָה מַלְכוּתָן מַלְכוּת קַיֶּמֶת.

אֵין מוֹשְׁחִים

[דף כ"ה ע"א]

כֹּהֲנִים – מְלָכִים. אָמַר רַבִּי יוּדָה עַנְתּוֹנְדְּרָיָא: עַל שֵׁם (בראשית מט) **לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה.**

אָמַר רַב חִייָא בַּר אַדָּא: (דברים יז) **לְמַעַן יַאֲרִיךְ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבָנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל.** מַה כְּתִיב בַּתְרֵיהּ? **לֹא יִהְיֶה לַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם.**

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הוּא יוֹחָנָן הוּא יְהוֹאָחָז. וְהָא כְּתִיב (דברי הימים א, ג, טו): **הַבְּכוֹר יוֹחָנָן!** בְּכוֹר – לַמַּלְכוּת.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הוּא שָׁלוֹם הוּא צִדְקִיָּהוּ. וְהָא כְּתִיב (שם): **הַשְּׁלִישִׁי צִדְקִיָּהוּ וְהָרְבִיעִי שַׁלּוּם!** שְׁלִישִׁי – לַתּוֹלָדוֹת, רְבִיעִי – לַמַּלְכוּת.

צִדְקִיָּהוּ – שֶׁצִּידֵּק עָלָיו מִדַּת הַדִּין. **שַׁלּוּם** – שֶׁבְּיָמָיו שָׁלְמָה מַלְכוּת בֵּית דָּוִד.

רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: לֹא שַׁלּוּם הָוָה שְׁמֵיהּ, וְלֹא צִדְקִיָּהוּ הָוָה שְׁמֵיהּ, אֶלָּא מַתַּנְיָה. הֲדָא הוּא דִכְתִיב (מלכים ב, כד): **וַיַּמְלֵךְ מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת מַתַּנְיָה דֹּדוֹ תַּחְתָּיו, וַיַּסֵּב אֶת שְׁמוֹ צִדְקִיָּהוּ.**

*

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּאַמָּה שֶׁל שִׁשָּׁה טְפָחִים – הָיָה הָאָרוֹן עָשׂוּי.

מַאן תַּנָּא בְּאַמָּה שֶׁל שִׁשָּׁה טְפָחִים? רַבִּי מֵאִיר הִיא. דְּתְנַן, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הָאַמּוֹת – הָיוּ בַּבִּינוֹנִית. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַמּוֹת הַבִּנְיָן – שִׁשָּׁה, שֶׁל כֵּלִים – חֲמִשָּׁה.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר, דּוּ אָמַר: בְּאַמָּה שֶׁל שִׁשָּׁה טְפָחִים – הָיָה הָאָרוֹן עָשׂוּי, אוֹרְכּוֹ שֶׁל אָרוֹן – חֲמִשָּׁה עָשָׂר טְפָחִים, דִּכְתִיב (שמות כה): **אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ.** אַמְתָא – אַשִּׁיתָא, וְאַמְתָא – אַשִּׁיתָא, וּפַלְגוּת אַמְתָא – תְּלָתָא.

וְאַרְבָּעָה לוּחוֹת הָיוּ בוֹ, שְׁנַיִם שְׁלֵימִים וּשְׁנַיִם שְׁבוּרִים. דִּכְתִיב (דברים י, ב): **אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם בָּאָרוֹן.** הַלּוּחוֹת הָיוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד אָרְכּוֹ – שִׁשָּׁה טְפָחִים, רָחְבּוֹ – שְׁלֹשָׁה. וְתַן אָרְכָּן שֶׁל לוּחוֹת לְאוֹרְכּוֹ שֶׁל אָרוֹן – נִשְׁתַּיֵּיר שָׁם שְׁלֹשָׁה טְפָחִים.

תֵּן מֵהֶם חֲצִי טֶפַח לְכָל כּוֹתֶל – נִשְׁתַּיֵּיר שְׁנֵי טְפָחִים לְסֵפֶר תּוֹרָה.

רָחְבּוֹ שֶׁל אָרוֹן – תִּשְׁעָה טְפָחִים, דִּכְתִיב (שמות כה) **אַמָּה וָחֵצִי רָחְבּוֹ.** אַמְתָא – אַשִּׁיתָא, וּפַלְגוּת אַמְתָא – תְּלָתָא. וְאַרְבָּעָה לוּחוֹת הָיוּ בוֹ, שְׁנַיִם שְׁלֵימִים וּשְׁנַיִם שְׁבוּרִים. דִּכְתִיב (דברים י,ב) **אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם בָּאָרוֹן.**

הַלּוּחוֹת – הָיוּ כָּל אַחַת וְאַחַת, אָרְכָּן – שִׁשָּׁה טְפָחִים, וְרוֹחְבָּן – שִׁשָּׁה טְפָחִים. תֵּן רוֹחְבָּן שֶׁל לוּחוֹת לְרוֹחְבּוֹ שֶׁל אָרוֹן – נִשְׁתַּיֵּיר שָׁם שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. חֲצִי טֶפַח מִכָּאן לְכוֹתֶל זֶה, וַחֲצִי טֶפַח מִכָּאן לַכּוֹתֶל זֶה, וּטְפָחַיִם לְשִׁילּוּט, מָקוֹם שֶׁסֵּפֶר תּוֹרָה מוּנָּח.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: בְּאַמָּה בַּת חֲמִשָּׁה טְפָחִים – הָיָה הָאָרוֹן עָשׂוּי.

מַאן תַּנָּא בְּאַמָּה בַּת חֲמִשָּׁה טְפָחִים? רַבִּי יְהוּדָה! דְּתָנֵינַן תַּמָּן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַמַּת הַבִּנְיָן – שִׁשָּׁה. שֶׁל הַכֵּלִים – חֲמִשָּׁה. וְהָהֵן אָרוֹן – כְּלִי הוּא.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה דּוּ אָמַר: בְּאַמָּה שֶׁל חֲמִשָּׁה טְפָחִים הָיָה, אוֹרְכּוֹ – עֲשׂוּי שְׁנֵים עָשָׂר טֶפַח וּמֶחֱצָה, דִּכְתִיב (שמות כה): **אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ.** אַמְתָא – חֲמִשָּׁה, וְאַמְתָא – חֲמִשָּׁה, וּפַלְגוּת אַמְתָא – תְּרֵי וּפְלֵיג.

וְאַרְבָּעָה לוּחוֹת הָיוּ בוֹ, שְׁנַיִם שְׁלֵימִים וּשְׁנַיִם שְׁבוּרִים. דִּכְתִיב: **אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם בָּאָרוֹן.**

וְהַלּוּחוֹת – הָיָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אָרְכָּן – שִׁשָּׁה טְפָחִים, וְרָחְבָּן – שִׁשָּׁה טְפָחִים. תֵּן רָחְבָּן שֶׁל לוּחוֹת לְאוֹרְכּוֹ שֶׁל אָרוֹן, וְנִשְׁתַּיֵּיר שָׁם חֲצִי טֶפַח, אֶצְבַּע לַכּוֹתֶל מִכָּאן, וְאֶצְבַּע לַכּוֹתֶל מִכָּאן.

רוֹחְבּוֹ שֶׁל אָרוֹן – שִׁבְעָה טְפָחִים וּמֶחֱצָה, דִּכְתִיב (שמות כה) **אַמָּה וָחֵצִי רָחְבּוֹ,** אַמְתָא – חֲמִשָּׁה, וּפַלְגוּת אַמְתָא – תְּרֵי וּפְלֵיג.

וְאַרְבָּעָה לוּחוֹת הָיוּ בוֹ, שְׁנַיִם שְׁלֵימִים וּשְׁנַיִם שְׁבוּרִים. דִּכְתִיב: **אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם בָּאָרוֹן.**

הַלּוּחוֹת – הָיָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אָרְכָּן – שִׁשָּׁה טְפָחִים, וְרוֹחְבָּן שִׁשָּׁה טְפָחִים. תֵּן אָרְכָּן לְרוֹחְבּוֹ שֶׁל אָרוֹן, וְנִשְׁתַּיֵּיר שָׁם טֶפַח וּמֶחֱצָה, אֶצְבַּע לַכּוֹתֶל מִכָּאן, וְאֶצְבַּע לַכּוֹתֶל מִכָּאן. חֲצִי טֶפַח מִכָּאן, וַחֲצִי טֶפַח מִכָּאן לְשִׁילּוּט.

*

כֵּיצַד עָשָׂה בְּצַלְאֵל אֶת הָאָרוֹן? רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: שָׁלֹשׁ תֵּיבוֹת עָשָׂאוֹ. שְׁתַּיִם שֶׁל זָהָב וְאַחַת שֶׁל עֵץ. נָתַן שֶׁל זָהָב בְּשֶׁל עֵץ, וְשֶׁל עֵץ בְּשֶׁל זָהָב, וְצִיפָּהוּ, דִּכְתִיב (שמות כה): **וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּית וּמִחוּץ.** מַה תַּלְמוּד לוֹמַר **תְּצַפֶּנּוּ**? לְהָבִיא שְׂפָתוֹ הָעֶלְיוֹנָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: תֵּיבָה אַחַת עָשָׂאוֹ וְצִיפָּהוּ, דִּכְתִיב: **וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּית וּמִחוּץ.** מַה תַּלְמוּד לוֹמַר **תְּצַפֶּנּוּ**? אָמַר רַבִּי פִּנְחָס: לְהָבִיא בֵּין נָסָר לְנָסָר.

*

כֵּיצַד הָיוּ הַלּוּחוֹת כְּתוּבִים? רַבִּי חֲנִינָה (בֶּן אֲחִיהּ רַבִּי יְהוֹדָה) בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חֲמִשָּׁה עַל לוּחַ זֶה, וַחֲמִשָּׁה עַל לוּחַ זֶה. הֲדָא הוּא דִכְתִיב (דברים ד): **וַיִּכְתְּבֵם עַל שְׁנֵי לֻחוֹת אֲבָנִים** – חֲמִשָּׁה עַל לוּחַ זֶה, וַחֲמִשָּׁה עַל לוּחַ זֶה.

וְרַבָּנָן אָמְרֵי: עֲשָׂרָה עַל לוּחַ זֶה, וַעֲשָׂרָה עַל לוּחַ זֶה. הֲדָא הוּא דִכְתִיב (שם): **וַיַּגֶּד לָכֶם אֶת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים** – עֲשָׂרָה עַל לוּחַ זֶה, וַעֲשָׂרָה עַל לוּחַ זֶה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר: עֶשְׂרִים עַל לוּחַ זֶה, וְעֶשְׂרִים עַל לוּחַ זֶה. דִּכְתִיב (שמות לב): **וַיִּכְתְּבֵם עַל שְׁנֵי לֻחוֹת אֲבָנִים.** עֶשְׂרִים עַל לוּחַ זֶה, וְעֶשְׂרִים עַל לוּחַ זֶה.

רַבִּי סִימַאי אָמַר: אַרְבָּעִים עַל לוּחַ זֶה, וְאַרְבָּעִים עַל לוּחַ זֶה. דִּכְתִיב (שם) **מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתוּבִים** – טֶטְרוֹגָה.

חֲנַנְיָה בֶּן אֲחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בֵּין כָּל דִּיבּוּר וְדִיבּוּר – דִּקְדּוּקֶיהָ וְאוֹתִיּוֹתֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה, דִּכְתִיב (שיר השירים ה): **מְמַלְּאִים בַּתַּרְשִׁישׁ** –

[דף כ"ה ע"ב]

כְּיָמָא רַבָּא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, כַּד הֲוָה מָטֵי הָדֵין קְרָיָיה, הֲוָה אָמַר: יָפֶה לִמְּדַנִי חֲנַנְיָה בֶּן אֲחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מַה חַיִּים הַזֶּה, בֵּין גַּל גָּדוֹל לְגַל גָּדוֹל – גַּלִּים קְטַנִּים. כָּךְ בֵּין כָּל דִּיבּוּר וְדִיבּוּר – דִּקְדּוּקֶיהָ וְאוֹתִיּוֹתֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי תַּנְחוּמָא: אִיתְקְשָׁיֵית קוּמֵי רַבִּי פִּנְחָס, אַתְיָא כְּרַבִּי יְהוּדָה וְלָא אַתְיָא כְּרַבִּי מֵאִיר. מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה? דִּכְתִיב (דברים לא): **לָקֹחַ אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשַׂמְתֶּם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית ה' וְגוֹ'.** עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה דּוּ אָמַר: הֵיכָן הָיָה סֵפֶר תּוֹרָה נָתוּן? כְּמִין גְּלוּסְקוּם עָשׂוּי לוֹ מִבַּחוּץ, וְהָיָה סֵפֶר תּוֹרָה נָתוּן בְּתוֹכוֹ.

מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי מֵאִיר? דִּכְתִיב (שמות כה) **וְנָתַתָּ אֶת הַכַּפֹּרֶת עַל הָאָרֹן מִלְמָעְלָה, וְאֶל הָאָרֹן תִּתֵּן אֶת הָעֵדֻת אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלֶיךָ.** עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר דּוּ אָמַר: אֵין מוּקְדָּם וּמְאוּחָר בַּתּוֹרָה, אֶלָּא: **וְאֶל הָאָרֹן תִּתֵּן אֶת הָעֵדֻת אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלֶיךָ,** וְאַחַר כָּךְ: **וְנָתַתָּ אֶת הַכַּפֹּרֶת עַל הָאָרֹן מִלְמָעְלָה.**

רַבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: הַתּוֹרָה שֶׁנִּתַּן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה – נְתָנָהּ לוֹ אֵשׁ לְבָנָה חֲרוּתָה בְּאֵשׁ שְׁחוֹרָה. הֵיא – אֵשׁ, מוּבְלֶלֶת – בְּאֵשׁ, חֲצוּבָה – מֵאֵשׁ, וּתְחוּנָה – מֵאֵשׁ, דִּכְתִיב (דברים לג) **מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ.**

הֲלָכָה ב'

מתני' הֵיכָן הָיוּ הִשְׁתַּחֲוָיוֹת? אַרְבַּע בַּצָּפוֹן, וְאַרְבַּע בַּדָּרוֹם, שָׁלֹשׁ בַּמִּזְרָח, וּשְׁתַּיִם בַּמַּעֲרָב, כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שְׁעָרִים.

שְׁעָרִים דְּרוֹמִיִּים סְמוּכִים לַמַּעֲרָב, שַׁעַר הָעֶלְיוֹן, שַׁעַר הַדָּלֶק, שַׁעַר הַבְּכוֹרוֹת, שַׁעַר הַמָּיִם.

וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ שַׁעַר הַמַּיִם? שֶׁבּוֹ מַכְנִיסִין צְלוֹחִית שֶׁל נִיסוּךְ הַמַּיִם בָּהָג.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: בּוֹ הַמַּיִם מְפַכִּים, וַעֲתִידִין לְהִיוֹת יוֹצְאִין מִתַּחַת מִפְתַּן הַבַּיִת.

לְעוּמָּתָן בַּצָּפוֹן, סְמוּכִים לַמַּעֲרָב. שַׁעַר יְכָנְיָה, שַׁעַר הַקָּרְבָּן, שַׁעַר הַנְּשִׁים, שַׁעַר הַשִּׁיר.

וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ שַׁעַר יְכָנְיָה? שֶׁבּוֹ יָצָא יְכָנְיָה בְּגָלוּתוֹ.

שֶׁבַּמִּזְרָח – שַׁעַר נִקָּנוֹר, וּשְׁנֵי פִּשְׁפְּשִׁין הָיוּ לוֹ, אֶחָד מִימִינוֹ, וְאֶחָד מִשְּׂמֹאלוֹ, וּשְׁנַיִם בַּמַּעֲרָב, וְלֹא הָיָה לָהֶן שֵׁם.

גמרא מַתְנִיתָא – אַבָּא יוֹסֵה בֶּן יוֹחָנָן הִיא! דְּאָמַר: כְּנֶגֶד שִׁלֹּשָׁה עָשָׂר שְׁעָרִים. בְּרַם כְּרַבָּנָן – שִׁבְעָה שְׁעָרִים הָיוּ בָּעֲזָרָה.

עַל דַּעַת דְּרַבָּנָן הֵיכָן הָיוּ הִשְׁתַּחֲוָיוֹת הַלָּלוּ? כִּי הַהִיא דְּתָנֵינַן תַּמָּן: שְׁלֹשָׁה עָשָׂר פְּרָצוֹת הָיוּ בּוֹ שֶׁפְּרָצוּם מַלְכֵי יָוָן, וְחָזְרוּ וּגְדָרוּם בְּנֵי חַשְׁמוֹנַאי, וְנָזְרוּ כְּנֶגְדָּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה הִשְׁתַּחֲוָיוֹת.

כְּתִיב (זכריה יד): **וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יֵצְאוּ מַיִם חַיִּים מִירוּשָׁלַם וְגוֹ'.** תָּנֵי: מִבֵּית קוֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים עַד הַפְּרוֹכֶת – כְּקַרְנֵי סִילֵי וְכִילֵי. מִן פָּרוֹכֶת עַד מִזְבֵּחַ הַזָּהָב – כְּקַרְנֵי חֲגָבִים. מִמִּזְבֵּחַ הַזָּהָב עַד עֲזָרוֹת – כְּחוּט שֶׁל שְׁתִי. מִן הָעֲזָרוֹת עַד מִפְתָּן הַבַּיִת – כְּחוּט שֶׁל עֵרֶב. מִיכָּן וְאֵילָךְ – כְּמִפֵּי הַפַּךְ.

כְּתִיב (יחזקאל מז): **וְהִנֵּה מַיִם מְפַכִּים מִן הַכָּתֵף הַיְמָנִית בְּצֵאת הָאִישׁ קָדִים וְקָו בְּיָדוֹ וַיָּמָד אֶלֶף בָּאַמָּה וַיַּעֲבִרֵנִי בַּמַּיִם מֵי אָפְסִים עַד קַרְסוֹלָה.** (שם) **וַיָּמָד אֶלֶף וַיַּעֲבִרֵנִי בַּמַּיִם מֵי בִּרְכָּיִם** – עַד בִּרְכַּיָּיא. **וַיָּמָד אֶלֶף וַיַּעֲבִרֵנִי מֵי מָתְנָיִם** – עַד מָתְנַיָּיא. מִכָּאן וְאֵילָךְ, **וַיָּמָד אֶלֶף נַחַל אֲשֶׁר לֹא אוּכַל לַעֲבֹר** – אֲפִילּוּ לְבֵירָנִין גְּדוֹלָה אֵינוֹ יְכוֹלָה לַעֲבוֹר בּוֹ. מַאי טַעֲמָא? (ישעיה לח) **וְצִי אַדִּיר לֹא יַעַבְרֶנּוּ.** מִפְּנֵי מַה? **כִּי גָּאוֹ הַמַּיִם, מֵי שָׂחוּ.** מַהוּ **מֵי שָׂחוּ**? מִלְּשׁוֹט. אָמַר רַב חוּנָה: בְּאַתְרִין קָרוּ לְשַׂיְטָא – שַׂחְנָא.

וּפֵרַשׂ יָדָיו בְּקִרְבּוֹ כַּאֲשֶׁר יִפְרֹשׂ הַשֹּׂחֶה לִשְׂחוֹת (שם כה). מַהוּ לִשְׂחוֹת? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן: מַיִין

[דף כ"ו ע"א]

דְּמִתְמַלְּיִין בְּעָלְמָא.

כְּתִיב (זכריה יג): **בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מָקוֹר נִפְתָּח לְבֵית דָּוִיד וּלְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לְחַטָּאת וּלְנִדָּה.** רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: מִבֵּית דָּוִד וְעַד יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם – כְּשֵׁרִים לְנִידָּה וּלְחַטָּאת. מִכָּאן וְאֵילָךְ – מֵי תַּעֲרוֹבוֹת הֵם, כְּשֵׁרִים לְנִידָּה, וּפְסוּלִים לְמֵי חַטָּאת.

אָמַר רַבִּי לְעָזָר: מִבֵּית דָּוִד וְעַד יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם – כְּשֵׁרִים לְנִידָּה וּלְחַטָּאת. מִכָּאן וְאֵילָךְ – מֵי קָטַפְרִיסוֹת הֵן, פְּסוּלִין לְנִידָּה וּלְחַטָּאת.

כְּתִיב (יחזקאל מז): **וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּיִם הָאֵלֶּה יוֹצְאִים אֶל הַגְּלִילָה הַקַּדְמוֹנָה** – זֶה יָם שֶׁל סַמְכוֹ. **וְיָרְדוּ עַל הָעֲרָבָה** – זֶה יָם שֶׁל טְבֶרְיָא. **וּבָאוּ הַיָּמָּה** – זֶה יָם הַמֶּלַח. **אֶל הַיָּמָּה הַמּוֹצְאִים** – זֶה הַיָּם הַגָּדוֹל. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ **מוֹצְאִים**? כְּנֶגֶד שְׁנֵי פְּעָמִים שֶׁיָּצָא, אֶחָד בְּדוֹר אֱנוֹשׁ, וְאֶחָד בְּדוֹר הַפַּלָּגָה.

רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה: בָּרִאשׁוֹנָה יָצָא עַד קַלְבְּרִיאָה, וּבַשְּׁנִיָּיה יָצָא עַד כִּיפֵּי בַּרְבָּרִיאָה. רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה: בָּרִאשׁוֹנָה יָצָא עַד כִּיפֵּי בַּרְבָּרִיאָה, וּבַשְּׁנִיָּיה יָצָא עַד עַכּוֹ וְעַד יָפוֹ.

(איוב לח) **עַד פֹּה תָּבֹא וְלֹא תוֹסִיף** – עַד עַכּוֹ תָּבֹא וְלֹא תוֹסִיף. **וּפֹה יָשִׁית בִּגְאוֹן גַּלֶּיךָ** – עַד יָפוֹ אָשִׁית גְּאוֹן גַּלֶּיךָ.

נִיחָא יַמָּא רַבָּא וְיַמָּא דְּמִילְחָא בִּשְׁבִיל לְמִיתְקָן, יַמָּא דְּטִבֶּרְיָא, יַמָּא דְּסַמְכוֹ? לְרַבּוֹת דְּגָתָם, דִּכְתִיב בֵּיהּ (יחזקאל מז) **לְמִינָהּ תִּהְיֶה דְגָתָם** – לְמִינֵי מִינִים תִּהְיֶה דְגָתָם.

תָּנֵי, אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מַעֲשֶׂה שֶׁהָלַכְתִּי לְצַיְידָן, וְהֵבִיאוּ לְפָנַי יוֹתֵר מִשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת מִינֵי דָּגִים בְּתַמְחוּי אֶחָד.

וְנִרְפְּאוּ הַמַּיִם בְּצֹאתָו וּגְבָאָיו וְלֹא יֵרָפְאוּ לְמֶלַח נְתָנוּ (שם). כְּתִיב: **וְנִרְפְּאוּ הַמַּיִם**, וְאַתְּ אָמַרְתְּ: **וְלֹא יֵרָפְאוּ** הַמַּיִם? מָקוֹם הוּא שֶׁשְּׁמוֹ **יִוֹלֹא יֵרָפְאוּ׳**.

*

כְּתִיב (שם): **וְעַל הַנַּחַל יַעֲלֶה עַל שְׂפָתוֹ מִזֶּה וּמִזֶּה כָּל עֵץ מַאֲכָל, לֹא יִבּוֹל עָלֵהוּ, וְלֹא יִתֹּם פִּרְיוֹ, לְחָדָשָׁיו יְבַכֵּר.** תָּנֵי, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לְפִי שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה – תְּבוּאָה עוֹשָׂה לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, וְאֵילָן עוֹשֶׂה לִשְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ. אֲבָל לָעָתִיד לָבוֹא – הַתְּבוּאָה עוֹשָׂה לְחוֹדֶשׁ אֶחָד, וְאֵילָן עוֹשֶׂה לִשְׁנֵי חֳדָשִׁים. מַאי טַעֲמָא? **לְחָדָשָׁיו יְבַכֵּר.**

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: לְפִי שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה – הַתְּבוּאָה עוֹשָׂה לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, וְאֵילָן עוֹשֶׂה לִי״ב חוֹדֶשׁ, אֲבָל לָעָתִיד לָבוֹא – הַתְּבוּאָה עוֹשָׂה לְט״ו יוֹם, וְאֵילָן עוֹשֶׂה לְחוֹדֶשׁ אֶחָד. שֶׁכֵּן מָצִינוּ שֶׁעָשָׂת הַתְּבוּאָה בִּימֵי יוֹאֵל לַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם וְקָרֵב מִמֶּנָּה הָעוֹמֶר. מַאי טַעֲמָא? (יואל ב׳) **וּבְנֵי צִיּוֹן גִּילוּ וְשִׂמְחוּ בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם, כִּי נָתַן לָכֶם אֶת הַמּוֹרֶה לִצְדָקָה, וַיּוֹרֶד לָכֶם גֶּשֶׁם מוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ בָּרִאשׁוֹן.**

וּמַה מְקַיְּים רַבִּי יוֹסֵי **לְחָדָשָׁיו יְבַכֵּר**? בְּכָל חוֹדֶשׁ וְחוֹדֶשׁ יִהְיֶה מְבַכֵּר.

וְעָלֵהוּ לִתְרוּפָה (יחזקאל שם), רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: תַּרְפֵּיהּ מָצִיין עֲלֵיהּ.

וְתֶרֶף מִזּוֹנָה?

רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר: לְהַתִּיר פֶּה שֶׁלְּמַעְלָן. וְחַד אָמַר: לְהַתִּיר פֶּה שֶׁלְּמַטָּן.

רַבִּי חֲנִינָא וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, חַד אָמַר: לְהַתִּיר פֶּה עֲקָרוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לְהַתִּיר פֶּה אִלְּמִים.

*

וּלְעֻמָּתָן בַּצָּפוֹן וְכוּ׳. אַתְּ מוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה נְבוּכַדְנֶאצַּר לְכָאן, בָּא וְיָשַׁב לוֹ בְּדוֹפְנֵי שֶׁל אַנְטוֹכְיָה, וְיָצְאָה סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה לְקָרָאתוֹ, וְאָמְרָה לוֹ: הִגִּיעַ זְמַן הַבַּיִת הַזֶּה לֵיחָרֵב.

אָמַר לָהֶן: אוֹתוֹ שֶׁהִמְלַכְתִּי עֲלֵיכֶם – תְּנוּהִי לִי, וַאֲנִי הוֹלֵךְ.

בָּאוּ וְאָמְרוּ לִיְהוֹיָכִין מֶלֶךְ יְהוּדָה: נְבוּכַדְנֶאצַּר בָּעֵי לָךְ.

בֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע מֵהֶן כָּךְ, נָטַל מַפְתְּחוֹת שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, עָלָה לְגַגּוֹ שֶׁל הֵיכָל. אָמַר לְפָנָיו, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! לְשֶׁעָבַר – הָיִינוּ נֶאֱמָנִים לְךָ וְהָיוּ מַפְתְּחוֹתֶיךָ מְסוּרִין לָנוּ. עַכְשָׁיו שֶׁאֵין אָנוּ נֶאֱמָנִים – הֲרֵי מַפְתְּחוֹתֶיךָ מְסוּרִין לְךָ.

תְּרֵין אָמוֹרָאִין, חַד אָמַר:

[דף כ"ו ע"ב]

זְרָקָן, וְעוֹד לֹא יָרְדוּ. וְחַד אָמַר: בָּאָה כְּמִין יָד וְנוֹטְלָתָן מִיָּדוֹ.

כֵּינָן שֶׁרָאוּ כָּל

חוֹרֵי יְהוּדָה כֵּן, עָלוּ לְרֹאשׁ גַּגּוֹתֵיהֶן, וְנָפְלוּ וּמֵתוּ. הֲדָא הִיא דִּכְתִיב (ישעיה כב) **מַשָּׂא גֵּיא חִזָּיוֹן, מַה לָּךְ אֵיפוֹא כִּי עָלִית כֻּלָּךְ לַגַּגוֹת, תְּשֵׂאוֹת מְלֵאָה עִיר הוֹמִיָּה וְגוֹ'.**

הֲלָכָה ג'

מתני' שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שׁוּלְחָנוֹת הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ, שְׁמוֹנָה שֶׁל שַׁיִּישׁ בְּבֵית הַמִּטְבְּחַיִם – שָׁעֲלֵיהֶן מְדִיחִין אֶת הַקְּרָבַיִם.

וּשְׁנַיִם בְּמַעֲרַב הַכֶּבֶשׁ, אֶחָד שֶׁל שַׁיִּישׁ, וְאֶחָד שֶׁל כֶּסֶף. עַל שֶׁל שַׁיִּישׁ – הָיוּ נוֹתְנִין אֶת הָאֵיבָרִים, וְעַל שֶׁל כֶּסֶף – כְּלֵי שָׁרֵת.

וּשְׁנַיִם בָּאוּלָם מִבִּפְנִים עַל פֶּתַח הַבַּיִת, אֶחָד שֶׁל שַׁיִּישׁ וְאֶחָד שֶׁל זָהָב, עַל שֶׁל שַׁיִּישׁ – נוֹתְנִין לֶחֶם הַפָּנִים בְּכְנִיסָתוֹ, וְעַל שֶׁל זָהָב – בִּיצִיאָתוֹ, שֶׁמַּעֲלִין בַּקֹּדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין.

אֶחָד שֶׁל זָהָב מִבִּפְנִים – שֶׁעָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים תָּמִיד.

גמרא תָּנֵי: עַל שֶׁל כֶּסֶף.

(רַבִּי אַחַי וְרַבִּי מָיְיסָא, וּמָטוּ בְּשֵׁם רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק). רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. רַבִּי חֲנַנְיָה מָטֵי בָהּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לֵית כָּאן שֶׁל כֶּסֶף, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַרְתִּיחַ.

לֹא כֵּן תָּנֵי: זֶה אֶחָד מִן הַנִּיסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁכְּשֵׁם שֶׁהָיוּ מַנִּיחִין אוֹתוֹ חוֹם, כָּךְ הָיוּ מוֹצִיאִין אוֹתוֹ חוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל א, כא): **לְשׂוּם לֶחֶם חֹם בְּיוֹם הִלָּקְחוֹ.**

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: אֵין מַזְּגִירִין מַעֲשֶׂה נִסִּים.

בָּעוֹן קוֹמֵי רַבִּי אִילָא: לֹא הָיָה שָׁם לֶחֶם, מַהוּ לְהַנִּיחוֹ לְשַׁבָּת הַבָּאָה? אָמַר לוֹן: כְּתִיב (שמות כה): **וְנָתַתָּ עַל הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנַי תָּמִיד.** לֶחֶם פָּנִים, אֲפִילוּ פָּסוּל.

*

עֲשָׂרָה שֻׁלְחָנוֹת עָשָׂה שְׁלֹמֹה, דִּכְתִיב (דברי הימים ב, ד): **וַיַּעַשׂ שֻׁלְחָנוֹת עֲשָׂרָה וַיִּנַּח בַּהֵיכָל חֲמִשָּׁה מִיָּמִין וַחֲמִשָּׁה מִשְּׂמֹאול.** אִין תֵּימַר: חֲמִשָּׁה בַּדָּרוֹם וַחֲמִשָּׁה בַּצָּפוֹן, וַהֲלֹא אֵין הַשֻּׁלְחָן כָּשֵׁר אֶלָּא בַּצָּפוֹן! שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כה): **וְהַשֻּׁלְחָן תִּתֵּן עַל צֶלַע צָפוֹנָה!** מַה תַּלְמוּד לוֹמַר: **חֲמִשָּׁה מִיָּמִין וַחֲמִשָּׁה מִשְּׂמֹאל?** אֶלָּא, חֲמִשָּׁה מִימִין שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וַחֲמִשָּׁה מִשְּׂמֹאלוֹ.

אַף עַל פִּי כֵן, לֹא הָיָה מְסַדֵּר אֶלָּא בְּשֶׁל מֹשֶׁה בִּלְבַד, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א, ו): **אֶת הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר עָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים.**

רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַל כּוּלָּן הָיָה מְסַדֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים ב, ד): **אֶת הַשֻּׁלְחָנוֹת וְעַלֵיהֶם לֶחֶם הַפָּנִים.**

*

תָּנֵי: מִזְרָח וּמַעֲרָב הָיוּ נְתוּנִין; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי אֶלְעָזָר בִּי רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: צָפוֹן וְדָרוֹם הָיוּ נְתוּנִין.

מַאן דְּאָמַר: מִזְרָח וּמַעֲרָב – נִיחָא, כּוּלְהוֹן רְאוּיִין לְשֵׁירוּת.

מַאן דְּאָמַר: צָפוֹן וְדָרוֹם – נִמְצָא שֻׁלְחָן בַּדָּרוֹם

וּמְנוֹרָה בַּצָּפוֹן, וְהָא תָּנֵי: הַשֻּׁלְחָן – הָיָה נָתוּן מֵהֲצִי הַבַּיִת וְלִפְנִים מְשׁוּךְ מִן הַכּוֹתֶל שְׁתֵּי אַמּוֹת וּמֶחֱצָה כְּלַפֵּי הַצָּפוֹן. וּמְנוֹרָה – כְּנֶגְדּוֹ בַּדָּרוֹם. מִזְּבֵחַ הַזָּהָב – הָיָה נָתוּן בָּאֶמְצַע

[דף כ"ז ע"א]

הַבַּיִת, חוֹלֵק אֶת הַבַּיִת מֵהֲצִיוֹ וְלִפְנִים מְשׁוּךְ קִימְעָא כְּלַפֵּי צָפוֹן (חוץ), וְכוּלְהוֹן הָיוּ נְתוּנִין מִשְּׁלִישׁ הַבַּיִת וְלִפְנִים!

*

עָשָׂר מְנוֹרוֹת עָשָׂה שְׁלֹמֹה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים ב, ד): **וַיַּעַשׂ אֶת מְנֹרוֹת הַזָּהָב עֶשֶׂר כְּמִשְׁפָּטָם, וַיִּתֵּן בַּהֵיכָל חָמֵשׁ מִיָּמִין וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאול,** אֵין תֵּימַר: חָמֵשׁ בַּצָּפוֹן וְחָמֵשׁ בַּדָּרוֹם, וַהֲלֹא אֵין הַמְּנוֹרָה כְּשֵׁירָה אֶלָּא בַּדָּרוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כה): **וְאֶת הַמְּנֹרָה נֹכַח הַשֻּׁלְחָן עַל צֶלַע הַמִּשְׁכָּן תֵּימָנָה.** מַה תַּלְמוּד לוֹמַר: **חָמֵשׁ מִיָּמִין וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאל**? אֶלָּא **חָמֵשׁ מִיָּמִין** – מְנוֹרָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאלָהּ.

אַף עַל פִּי כֵן, לֹא הָיָה מַבְעִיר אֶלָּא שֶׁל מֹשֶׁה בִּלְבַד, שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים ב, יג): **וּמְנוֹרַת הַזָּהָב וְנֵרֹתֶיהָ לְבָעֵר בְּעֶרֶב בְּעֶרֶב.**

רַבִּי יוֹסֵה בִּי רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַל כּוּלָּן הָיָה מַבְעִיר, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ד) **וְאֶת הַמְּנֹרוֹת וְנֵרֹתֵיהֶם לְבַעֲרָם כַּמִּשְׁפָּט לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר, וְהַפֶּרַח וְהַנֵּרוֹת וְהַמֶּלְקָחַיִם זָהָב הוּא מִכְלוֹת זָהָב.** הֵן כִּילוּ זְהָבוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה.

תָּנֵי רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם אַסִי: הָיָה שְׁלֹמֹה נוֹטֵל אֶלֶף כִּכְּרֵי זָהָב, וּמַכְנִיסָן לַכּוּר וּמוֹצִיאָן, עַד שֶׁהוּא מַעֲמִידָן עַל אֶחָד. לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (שמות לח): **כִּכַּר זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְגוֹ'.**

תַּנְיָא: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בִּמְנוֹרַת זָהָב שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר, וְהָיְתָה יְתֵירָה דִּינָר זָהָב וְהִכְנִיסוּהָ לַכּוּר שְׁמוֹנִים פַּעַם, וְלֹא חָסְרָה כְּלוּם.

וְיָאוּת? עַד דְּלָא יְקוּם עַל בְּרֵרֵיהּ – הֲוָה חָסֵר. סְגָיוֹן מִן דּוּ, קָיְמִים עַל בְּרֵרֵיהּ – לֹא חָסֵר כְּלוּם.

הֲלָכָה ד׳

מתני׳ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שׁוֹפָרוֹת הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ, וְכָתוּב עֲלֵיהֶם: א תְּקִלִּין חַדְתִּין, ב וְתִקְלִין עַתִּיקִין, ג קִנִּין, ד וְגוּזְלֵי עוֹלָה, ה עֲצִים, ו לְבוֹנָה, ז זָהָב לַכַּפּוֹרֶת, ח-יג שִׁשָּׁה לְנֶדֶבָה.

תִּקְלִין חַדְתִּין – שֶׁבְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה.

וַעֲתִיקִין – מִי שֶׁלֹּא הֵבִיא אֶשְׁתָּקַד, שׁוֹקֵל לְשָׁנָה הַבָּאָה.

קִנִּין – הֵם תּוֹרִין. וְגוּזְלֵי עוֹלָה – הֵן בְּנֵי יוֹנָה.

כּוּלָּן עוֹלוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: קִנִּין – אֶחָד חַטָּאת וְאֶחָד עוֹלָה. גּוּזְלֵי עוֹלָה – כּוּלָּן עוֹלוֹת.

הָאוֹמֵר: "חֲרֵי עָלַי עֲצִים" – לֹא יִפְחוֹת מִשְּׁנֵי גְּזִירִין. "לְבוֹנָה" – לֹא יִפְחוֹת מִקּוֹמֶץ. "זָהָב" – לֹא יִפְחוֹת מִדִּינַר זָהָב.

שִׁשָּׁה לִנְדָבָה. נְדָבָה מֶה הָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ? לוֹקְחִים בָּהּ עוֹלוֹת. הַבָּשָׂר לַשֵּׁם, וְעוֹרוֹת לַכֹּהֲנִים.

זֶה מִדְרָשׁ דָּרַשׁ יְהוֹיָדָע כֹּהֵן גָּדוֹל: **אָשָׁם הוּא אָשׁוֹם אָשֵׁם לַה׳** (ויקרא ה), זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁהוּא בָּא מִשּׁוּם חַטָּאת וּמִשּׁוּם אַשְׁמָה – יִלָּקַח בָּהֶן עוֹלוֹת, הַבָּשָׂר – לַשֵּׁם, וְהָעוֹרוֹת – לַכֹּהֲנִים. נִמְצְאוּ שְׁנֵי פְּתוּבִין קַיָּמִין, אָשָׁם לַה׳, וְאָשָׁם לַכֹּהֵן. וְאוֹמֵר (מלכים ב, יב): **כֶּסֶף אָשָׁם וְכֶסֶף חַטָּאוֹת לֹא יוּבָא בֵּית ה׳, לַכֹּהֲנִים יִהְיוּ.**

[דף כ"ז ע"ב]

גמרא תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא הָיָה שׁוֹפָר שֶׁל קִינִּין בִּירוּשָׁלַיִם, מִפְּנֵי הַתַּעֲרוֹבוֹת, שֶׁמָּא תָּמוּת אַחַת מֵהֶן, וְנִמְצְאוּ דְּמֵי חַטָּאוֹת מֵיתוֹת מְעוֹרָבוֹת בָּהֶן.

וְהָתַנְיָא, הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה: "חֲרֵי עָלַי קֵן" – מְבִיאָה דְּמֵי קֵן וְנוֹתְנָתוֹ בְּשׁוֹפָר.

וְאוֹכֶלֶת בְּקָדָשִׁים, וְאֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת שֶׁמָּא נִתְעַצֵּל בָּהֶן, וְאֵין הַכֹּהֵן חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא דְּמֵי חַטָּאוֹת מֵיתוֹת מְעוֹרָבוֹת בָּהֶן!

כִּי קָאָמְרִינַן בְּחַטָּאת שֶׁמֵּתוּ בַּעֲלֵיהֶן וַדַּאי.

וְאִי אָמְרִינַן, נִבְרוֹר אַרְבַּע זוּזֵי וְנִישְׁדֵּי בְּנַהֲרָא, וְאִידָךְ – לִישְׁתְּרוּ!

הָא אָמְרִינַן בְּעַלְמָא: רַבִּי יְהוּדָה – לֵית לֵיהּ בְּרֵירָה.

*

רַבִּי יוֹסֵה בִּי רַבִּי בּוֹן אָמַר רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל בָּעֵי: אָמַר: "חֲרֵי עָלַי עֵץ" – מֵבִיא גִּיזָר אֶחָד.

אָמַר רַבִּי לְעָזָר: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן, שֶׁזֶּה קָרְבָּן בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה קָרְבָּן בִּפְנֵי עַצְמוֹ, כְּהַאי דְּתָנֵינַן תַּמָּן: שְׁנַיִם בְּיָדָם שְׁנֵי גְזֵרֵי עֵצִים. **קָרְבָּן** – לְרַבּוֹת אֶת הָעֵצִים.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: עוֹבְיִין – אַמָּה, בְּאַמָּה שׁוֹחֶקֶת, וְאָרְכָּן – בְּאַמָּה גְּדוּמָה. רַבִּי חוּנִי בְּשֵׁם רַבִּי אַמִי: בְּמִין טוּרְטָנִי.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: לְפִי שֶׁלֹּא הָיָה מָקוֹם הַמַּעֲרָכָה אֶלָּא אַמָּה עַל אַמָּה, לְפִיכָךְ לֹא הָיָה בּוֹ אֶלָּא אַמָּה גְּדוּמָה.

וְתָנֵי כֵּן: אַמָּה חִיסּוֹד, אַמָּה סוֹבֵב, אַמָּה כַּרְכּוֹב, וְאַמָּה קְרָנוֹת, וְאַמָּה מַעֲרָכָה.

*

לְבוֹנָה לֹא יִפָּחוֹת מִקּוֹמֶץ. נֶאֱמַר כָּאן (ויקרא ו): **אַזְכָּרָה,**

[דף כ"ח ע"א]

וְנֶאֱמַר לְהַלָּן (ויקרא כד, ז): **אַזְכָּרָה.** מַה **אַזְכָּרָה** הָאָמוּר לְהַלָּן – מְלֹא קוֹמֶץ, אַף **אַזְכָּרָה** הָאָמוּר כָּאן – מְלֹא קוֹמֶץ.

אִי מַה **אַזְכָּרָה** הָאָמוּרָה לְהַלָּן – שְׁנֵי קוֹמָצִין, אַף **אַזְכָּרָה** הָאֲמוּרָה כָּאן – שְׁנֵי קוֹמָצִין? אָמַר רַבִּי אִילָא: כְּלוּם לָמְדוּ לְקוֹמֶץ – אֶלָּא מִלֶּחֶם הַפָּנִים, מַה לְהַלָּן – קוֹמֶץ הֶחָסֵר פָּסוּל. אַף כָּאן – קוֹמֶץ הֶחָסֵר פָּסוּל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: מִילְתָא דְּרַבִּי אִילָא אָמְרָה, הַמִּתְנַדֵּב לְבוֹנָה – מְבִיאָה בְּקוֹמְצוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל.

רַבִּי חִזְקִיָּה חוֹלֵק עָלָיו, וְאוֹמֵר בְּשֵׁם רַבִּי יִרְמְיָה: וַאֲפִילּוּ בְּקוֹמֶץ הַבָּעָלִים.

*

זָהָב לֹא יִפָּחוֹת כּוֹ׳. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר : וְהוּא שֶׁהִזְכִּיר צוּרָה. אֲבָל אִם לֹא הִזְכִּיר צוּרָה – מֵבִיא אֲפִילּוּ צִינְּוֹרָה.

*

שְׁשָׁה לִנְרָבָה. חִזְקִיָּה אָמַר: כְּנֶגֶד שִׁשָּׁה בָּתֵּי אָבוֹת.

בַּר פְּדָיָה אָמַר: כְּנֶגֶד שֵׁשׁ בְּהֵמוֹת, פַּר, וְעֵגֶל, וְשָׂעִיר, אַיִל, גְּדִי, וְטָלֶה.

שְׁמוּאֵל אָמַר: כְּנֶגֶד שִׁשָּׁה קָרְבָּנוֹת, קִינֵּי זָבִים וְקִינֵּי זָבוֹת, קִינֵּי יוֹלְדוֹת, חַטָּאוֹת, וַאֲשָׁמוֹת, הַמְּנָחוֹת, וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עַל יְדֵי שֶׁהַנְּדָבָה מְרוּבָּה, רִיבּוּ לָהּ שׁוֹפְרוֹת הַרְבֵּה.

כְּתִיב (דברי הימים ב, כד): **וּכְכַלּוֹתָם הֵבִיאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְיהוֹיָדָע וְגוֹ׳** – רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר: שְׁתֵּי נְדָבוֹת עָשָׂה.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת פֶּרֶק עֲשִׂירִי

א. גַּרְעִינֵי זֵיתִים, גַּרְעִינֵי תְמָרִים, וְגַרְעִינֵי חָרוּבִין, כֻּלָּן אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מְכַנָּסִין – אֲסוּרִין. וּשְׁאָר כָּל הַגַּרְעִינִין, מְכַנָּסִין – אֲסוּרִין, שֶׁאֵין מְכַנָּסִין – מְתָּרִין:

ב. קְלִיפֵי פוֹלִין וְשׁוּמְשְׁמִין, יֵשׁ בָּהֶן אֹכֶל – אֲסוּרִין, אֵין בָּהֶן אֹכֶל – מְתָּרִין. קְלִיפֵי מְלָפְפִין, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶן אֹכֶל – אֲסוּרִין. גַּרְעִינֵי אֲתְרוֹג – מְתָּרִין. קְלִיפֵי אֲתְרוֹג אֲסוּרִין מִפְּנֵי שֶׁהַבְּרִיּוֹת אוֹכְלִין מֵהֶן. קְלִיפֵי אֲבַטִּיחַ וּמֵעֵי אֲבַטִּיחַ וּקְנוֹבֶת יֶרֶק שֶׁל תְּרוּמָה – רַבִּי דּוֹסָא מַתִּיר לַזָּרִים, וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ: הַבַּכָּרוֹת וְהַסְּיָפוֹת – אֲסוּרוֹת, בְּאֶמְצַע קַיִץ – מְתָּרוֹת:

ג. כְּשֵׁם שֶׁאֲסוּרוֹת לֶאֱכֹל בַּתְּרוּמָה – כָּךְ אֲסוּרוֹת בְּטֶבֶל וּבְמַעֲשֵׂר טֶבֶל, וּבְמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְּלָה תְרוּמָתוֹ, וּבְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ. הַמְצוּלוֹת וְהָרַקָּבוֹנוֹת שֶׁל תְּרוּמָה – אֲסוּרוֹת, הֶעֱלוּ אָבָק – מֻתָּרוֹת. סְבִין שֶׁל חֲדָשׁוֹת – אֲסוּרוֹת, שֶׁל יְשָׁנוֹת – מֻתָּרוֹת. עַד מָתַי חֲדָשׁוֹת אֲסוּרוֹת? כָּל זְמַן שֶׁבְּנֵי אָדָם רְגִילִין לַחְבֹּט בֵּין הַגְּרָנוֹת. רַבִּי אַחָא אוֹמֵר: שְׁלֹשִׁים יוֹם:

ד. תִּלְתָּן שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁחָפָה בְּהּ בַּת כֹּהֵן רֹאשָׁהּ – אֵין רַשָּׁאָה בַּת יִשְׂרָאֵל לָחוֹף אַחֲרֶיהָ. אֲבָל מְעַנֶּגֶת שְׁעָרָהּ בִּשְׁעָרָהּ:

ה. קְטָנִיּוֹת שֶׁל תְּרוּמָה – אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ טְחִינִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר בְּכַרְשִׁינִין:

ו. כַּמָּה יְהֵא בִּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאי וְיוֹלִיכֶנָּה לַכֹּהֵן? אֶחָד מִשְּׁמוֹנָה שַׁבַּשְּׁמִינִית. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁל דְּמַאי, אֲבָל בְּשֶׁל וַדַּאי, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא – אָסוּר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּטְמֵאָה, אֲבָל בִּטְהוֹרָה, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא. וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בִּתְרוּמוֹת מַעֲשֵׂר שֶׁבִּשְׁאָר כָּל הַפֵּרוֹת, אִם יֵשׁ בָּהּ כַּשִּׁעוּר – הוּא נוֹתְנָהּ לַכֹּהֵן, וְאִם לָאו – מַשְׁלִיכָהּ בָּאוּר וְשׂוֹרְפָהּ:

הַשָּׁלֵם

ז. פָּרָתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּלְדָה בְּכוֹר – מַאֲכִילָהּ כַּרְשִׁינִין שֶׁל תְּרוּמָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁזָּכוּ לָהּ כַּרְשִׁינִין. נוֹתֵן אָדָם כַּרְשִׁינֵי תְרוּמָה לְתוֹךְ שׁוּבָכוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

ח. עֶבֶד כֹּהֵן שֶׁבָּרַח, וְאִשֶּׁת כֹּהֵן שֶׁמָּרְדָה – הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִין בַּתְּרוּמָה בֶּחָזְקַת שֶׁהֵן קַיָּמִין. וְכֵן לֹא יֵצֵא הָרוֹצֵחַ מִחוּץ לִגְבוּל עִיר מֻקָּלָטוֹ, בְּחֶזְקַת שֶׁכֹּהֵן גָּדוֹל קַיָּם:

ט. בְּקָרוֹ שֶׁל כֹּהֵן שֶׁהָיָה עוֹמֵד אֵצֶל בְּקָרוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְכֵן כֵּלָיו שֶׁל כֹּהֵן שֶׁהָיָה נֶאֱרָג אֵצֶל כֵּלָיו שֶׁל יִשְׂרָאֵל – הֲרֵי זֶה מַדְלִיק עֲלֵיהֶן שֶׁמֶן שְׂרֵפָה. יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בַּחֲנוּתוֹ שֶׁל כֹּהֵן – הֲרֵי זֶה מְמַלֵּא לוֹ אֶת הַנֵּר. שֶׁמֶן שְׂרֵפָה עוֹלָה לַעֲלִיָּה וְיוֹרֵד לְדוּר, לַעֲשׂוֹת צָרְכָיו שֶׁל כֹּהֵן, וְלֹא לַעֲשׂוֹת צָרְכָיו שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אִם הָיָה שָׁתוּף עִמּוֹ בַּחֲנוּת – הֲרֵי זֶה מְתָּר. וְכֵן כֹּהֵן שֶׁהָיָה מֵיסֵב בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל – הֲרֵי זֶה מַדְלִיק לוֹ אֶת הַנֵּר. שֶׁמֶן שְׂרֵפָה, אַף עַל פִּי שֶׁעָמַד כֹּהֵן וְהָלַךְ לוֹ – אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְכַבּוֹתוֹ עַד שֶׁיִּתְכַּבֶּה מֵאֵלָיו. יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּכְנַס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל כֹּהֵן לְהַדְלִיק לוֹ אֶת הַנֵּר, וּמְבַקֵּשׁ לְיַלֵּךְ – טוֹבֶלֶת לוֹ פְּתִילָה בְּשֶׁמֶן שְׂרֵפָה. וְכֵן בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּכְנְסָה אֵצֶל בַּת כֹּהֵן, וּמְבַקֶּשֶׁת לְיַלֵּךְ – טוֹבֶלֶת לָהּ פְּתִילָה בְּשֶׁמֶן שְׂרֵפָה. בַּת כֹּהֵן שֶׁהָיְתָה בְּיָדָהּ נֵר מְלֵא שֶׁמֶן שְׂרֵפָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה – הֲרֵי זוֹ נוֹתֶנֶת לְתוֹכוֹ חֲלִיז כָּל שֶׁהוּא וּמַדְלִיקוֹ:

י. סְךְ כֹּהֵן עַצְמוֹ שֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה, וּמֵבִיא בֵּן בִּתּוֹ יִשְׂרָאֵל וּמְעַגְּלוֹ עַל גַּבָּיו. סְךְ כֹּהֵן עַצְמוֹ שֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה, וְנִכְנַס לַמֶּרְחָץ, וְאֵין הַזָּר נִמְנַע מִלְּשַׁמְּשָׁנוּ אַף עַל פִּי שֶׁנִּסֵּךְ הֵימֶנּוּ. לֹא יִתֵּן כֹּהֵן שֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה עַל גַּבֵּי טֶבְלָא שֶׁל שִׁישׁ לְהִתְעַגֵּל עֲלֵיהֶם, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַתִּיר:

יא. שֶׁמֶן שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי – אֵין סָכִין אוֹתוֹ בְּיָדַיִם טְמֵאוֹת. נָפַל עַל גַּבֵּי בָשָׂר – מְשַׁפְּשֵׁף אֲפִלּוּ בְּיָדַיִם טְמֵאוֹת. שֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה – אֵין חוֹסְמִין בּוֹ תַּנּוּר וְכִירַיִם, וְאֵין סָכִין בּוֹ

תּוֹסֶפְתָּא

מְנָעָל וְסַנְדָּל. לֹא יָסוּךְ אֶת רַגְלָיו וְהוּא בְּתוֹךְ הַמְּנָעָל, וְלֹא יָסוּךְ אֶת רַגְלָיו וְהוּא בְּתוֹךְ הַסַּנְדָּל. אֲבָל סָךְ אֶת רַגְלוֹ וְנוֹתְנָהּ לַמְּנָעָל, סָךְ אֶת רַגְלוֹ וְנוֹתְנָהּ לַסַּנְדָּל. סָךְ הַכֹּהֵן עַצְמוֹ שֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה, וּמִתְעַגֵּל עַל גַּבֵּי קְטוֹבְלְיָא חֲדָשָׁה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

יב. שְׁמָרִים שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - אָסוּר, וְשֶׁנִּי - מֻתָּר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שֵׁנִי - בְּנוֹתֵן טַעַם. וְשֶׁל תְּרוּמָה, רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי - אָסוּר. שְׁלִישִׁי - מֻתָּר. וְרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שְׁלִישִׁי - בְּנוֹתֵן טַעַם. וְשֶׁל חָדָשׁ, רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי וּשְׁלִישִׁי - אָסוּר, וּרְבִיעִי - מֻתָּר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: רְבִיעִי - בְּנוֹתֵן טַעַם. שְׁמָרֵי נָכְרִים שֶׁיָּבְשׁוּ - אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה:

יג. חַרְסִין שֶׁל זָב וְשֶׁל זָבָה, רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי - טָמֵא, שְׁלִישִׁי - טָהוֹר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁנָּתַן לְתוֹכוֹ מַיִם, אֲבָל לֹא נָתַן לְתוֹכוֹ מַיִם, אֲפִלּוּ עַד עֶשְׂרִי - טָמֵא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: שְׁלִישִׁי אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן לְתוֹכוֹ מַיִם - טָהוֹר:

יד. לוֹקְחִין וְשׁוֹאֲלִין מֵימֵי רַגְלַיִם מִכָּל מָקוֹם, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא שֶׁל נִדּוֹת הֵן, שֶׁלֹּא נָחְשְׁדוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל לְהָיוֹת מְכַנְּסוֹת מֵימֵי רַגְלֵיהֶם בְּשָׁעָה שֶׁהֵן נִדּוֹת:

טו. אֵין מְעָרְבִין תְּרוּמַת תְּבוּאָה וְקִטְנִית כְּאֶחָד. אֲבָל מְעָרְבִין שְׁמִשְׁמִין בָּאֲפִילִים, בַּעֲדָשִׁים, וְכָל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לְיַכְבֵּד. מִשֶּׁחָרְבָה יְהוּדָה, מֵהֶרָה תִּבָּנֶה - הִתְחִילוּ לְעָרֵב תְּבוּאָה בִּתְבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת בְּקִטְנִיּוֹת, אֲבָל לֹא תְּבוּאָה בְּקִטְנִיּוֹת וְלֹא קִטְנִיּוֹת בַּתְּבוּאָה:

טז. כֹּהֵן שֶׁנָּתְנוּ לוֹ תְּרוּמָה וּמָצָא בּוֹ דְּבָרִים אֲחֵרִים - הֲרֵי אֵלּוּ אָסוּרִין. וְלֹא עוֹד: אֶלָּא שֶׁמַּשְׁלִימִין לְבֵית הַדֶּמַע:

יז. אֵין מְבִיאִין תְּרוּמָה מִן הַגֹּרֶן לָעִיר, וּמִן הַמִּדְבָּר לַיִּשּׁוּב. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁחַיָּה אוֹכֶלְתָּהּ וּבְהֵמָה אוֹכֶלְתָּהּ - הִתְקִינוּ: שֶׁיְּהֵא מֵבִיא וְנוֹטֵל שְׂכָרוֹ מִכֹּהֵן, מִפְּנֵי בִּזָּיוֹן תְּרוּמָה:

הַשָּׁלֵם

יח. עֲשָׂרָה אֵין חוֹלְקִין לָהֶם בֵּין הַגְּרָנוֹת. אֵלּוּ הֵן: חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס, נָשִׁים וַעֲבָדִים, וְעֶרֶל וְטָמֵא, וְהַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ. וְכֻלָּן מְשַׁלְּחִין לָהֶם תְּרוּמָה מִתּוֹךְ הַבַּיִת, חוּץ מִן הַטָּמֵא. וְהַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ:

מַסֶּכֶת מַעֲשְׂרוֹת פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. [1][גְּרָנָן לְמַעֲשְׂרוֹת - חַיָּב עָלָיו מִשּׁוּם, טֶבֶל מִשֶּׁתִּגְמֹר מְלַאכְתּוֹ וּמְלֵאכֶת מְכַנְּסָתוֹ]:

ב. כָּל שֶׁתְּחִלָּתוֹ אֹכֶל וְסוֹפוֹ אֹכֶל, כְּגוֹן יָרָק - חַיָּב בְּתְחִלָּתוֹ וְחַיָּב בְּסוֹפוֹ. כָּל שֶׁתְּחִלָּתוֹ אֹכֶל וְאֵין סוֹפוֹ אֹכֶל, כְּגוֹן הַמְּקֻיָּם זֶרַע לְיֶרֶק - חַיָּב בְּתְחִלָּתוֹ וּפָטוּר בְּסוֹפוֹ. כָּל שֶׁאֵין תְּחִלָּתוֹ אֹכֶל וְסוֹפוֹ אֹכֶל, כְּגוֹן פֵּרוֹת אִילָן - פָּטוּר בְּתְחִלָּתוֹ וְחַיָּב בְּסוֹפוֹ. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם אָבִיו: אֲפִלּוּ לֹא הֵבִיא אִישׁ אֶלָּא גַּרְגִּיר אֶחָד בָּאֶשְׁכּוֹל - כָּל הָאֶשְׁכּוֹל כֻּלּוֹ הֲרֵי זֶה חַיָּב:

ג. הָאֶלְצָרִין, וְהָאַפְרְסְקִין, וְהָאִסְטְרוּבְלִין - מְשַׁיְּעִשׁוּ קִלְפָּה. הָאֱגוֹזִין, הַשְּׁקֵדִין - מְשַׁיְּעִשׁוּ מְגוּרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְשַׁיְּעִשׁוּ קִלְפָּה. בְּאֵיזוֹ קִלְפָּה אָמְרוּ? בְּקִלְפָּה תַּחְתּוֹנָה שֶׁעַל גַּב אֹכֶל. נְהוֹרַאי בֶּן שׁוּנְיָא אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: תַּפּוּחִין קְטַנִּים - פְּטוּרִין. תַּפּוּחֵי גְדוֹלִים - חַיָּבִין. תַּפּוּחֵי מֵילָא - חַיָּבִין, בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר מִשֵּׁם אָבִיו: שְׁקֵדִים הַמָּרִים - חַיָּבִין בֵּין קְטַנִּים בֵּין גְּדוֹלִים. שְׁקֵדִים מְתוּקִין - מְשַׁתְּפְרִשׁ קִלְפָּתָן הַחִיצוֹנָה. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל פּוֹטֵר אֶת הַמִּלְפְּפוֹנוֹת בְּקָטְנָן עַד שֶׁיְּקָרְחוּ[2]:

ד. הַסִּיאָה, וְהָאֲזוֹב, וְהַקּוֹרָנִית - מְשַׁיְּנִיצוּ. וְכָל הָאוֹבִים אֲדָמִין - מְשַׁיְּנִיצוּ. הָיְתָה שְׁנִיָּה וְנִכְנְסָה שְׁלִישִׁית - הֲרֵי הֵן שֶׁל שְׁלִישִׁית.

---

[1] הַגָּרְ"א לֹא גָּרַס לָהּ הָכָא, רַק לְהַלָּן בַּהֲלָכָה ד'.

[2] שֶׁיֵּשׁ עַל הַקְּלִפָּה כְּמִין שְׂעָרוֹת, וְנִקָּרְחוֹת בִּגְמַר בִּשּׁוּלָן.

תּוֹסֶפְתָּא

הָיְתָה עֶרֶב שְׁבִיעִית וְנִכְנְסָה שְׁבִיעִית – הֲרֵי הֵן שֶׁל שְׁבִיעִית. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל הַגָּמוּר – שֶׁהוּא לֶעָתִיד לָבֹא. עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל הָנֵץ, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: לְשֶׁעָבַר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֶעָתִיד לָבֹא. גָּרְנָן לְמַעֲשְׂרוֹת – חַיָּב עָלָיו מִשּׁוּם טֶבֶל מִשֶּׁתְּגָמֵר מְלַאכְתּוֹ וּמְלֵאכֶת מַכְנָסְתּוֹ. הָיָה מְפַקֵּס רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן, וּמַשְׁלִיךְ רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן – אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיִּגְמֹר כָּל צָרְכּוֹ:

ה. תּוֹרְמִין קִשּׁוּאִין וּדְלוּעִין, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פִיקֵּס. אֲבַטִּיחִין וּמְלָפְפוֹנוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁלַק. מְלָפְפוֹנוֹת שֶׁעֲתִידִין לַעֲלוֹתָן מִן הַיּוֹרָה – אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיַּעֲלֵם מִן הַיּוֹרָה. יָרָק שֶׁנֶּאֱגְדוּ בַּשָּׂדֶה וְעָתִיד לֶאֱגֹד צִינוֹק[3] קָטָן לַשּׁוּק, כֵּיוָן שֶׁאָגְדוּ בַּשָּׂדֶה – הֲרֵי זֶה חַיָּב:

ו. הַמְלַקֵּט בַּשָּׂדֶה, כֵּיוָן שֶׁלִּקֵּט כָּל צָרְכּוֹ – הֲרֵי זֶה חַיָּב. הַמְלַקֵּט בַּשָּׂדֶה, וְעָתִיד לְקַלֵּעַ בַּשּׁוּם וּלְאַגֵּד בַּבָּצָל – אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיְּקַלֵּעַ וְיֶאֱגֹד. שִׁבֳּלִין הַפּוֹלְטוֹת מִן הַגֹּרֶן, וּמַחְפּוֹרוֹת שֶׁל כְּרִי, וּקְצָצִין שֶׁל קִטְנִיּוֹת, כֵּיוָן שֶׁנִּתְמָרַח הַגֹּרֶן – לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר. קִטְנִיּוֹת – מְשֻׁיָּכִין, אֲבָל נוֹטֵל מִתַּחַת כְּבָרָה וְאוֹכֵל:

ז. הַמַּקְדִּישׁ אֶת הַבּוֹר עַד שֶׁלֹּא שִׁילָה וְקִיפָּה, וּפָדָאהּ – חַיָּב. וּמְשֶׁשִּׁילָה וְקִיפָּה וּפָדָאוֹ – חַיָּב. הִקְדִּישׁוֹ עַד שֶׁלֹּא שִׁילָה וְקִיפָּה, וּבָא גּוֹבֶר וְשִׁילָה וְקִיפָּה, וְאַחַר כָּךְ פָּדָאוֹ – פָּטוּר, הוֹאִיל וּבִשְׁעַת חוֹבָתוֹ הָיְתָה פְּטוּרָה. הַיַּיִן – מְשֻׁיָּקְפָּה. אַף עַל פִּי שֶׁקִּיפָּה – קוֹלֶטֶת מִן הַגַּת הָעֶלְיוֹנָה וּמִן הַצְּנוֹר וְשׁוֹתָה:

ח. הַשֶּׁמֶן – מְשֻׁיָּרֵד לָעוּקָל. אַף עַל פִּי שֶׁיָּרַד – נוֹטֵל מִן הָעוּקָל, וּמִן הַמְּלוּל, וּמִבֵּין הַפַּסִּין, וְנוֹתֵן לַחֲמִיטָה וְלַתַּמְחוּי. אֲבָל לֹא יִקַּבֵּל הַכְּלִי לִהְיוֹת מְשֻׁתַּמֵּשׁ מִמֶּנּוּ וְהוֹלֵךְ. הָיָה אוֹכֵל וְהוֹתִיר, וְחָשְׁכָה בְּלֵיל שַׁבָּת – מֻתָּר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁאָכַל וְהוֹתִיר וְחָשְׁכָה בְּלֵיל שַׁבָּת. אֲבָל לֹא יִתְכַּוֵּן וְיִתֵּן לְתוֹךְ אֲנַגְרוֹן הַרְבֵּה בִּשְׁבִיל שֶׁיּוֹתִיר וְיַכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ:

ט. הַמְקַפֶּה בָּעֲרֵבָה, וְהַמְקַפֶּה בַּכְּלִי – נוֹתֵן לַחֲמִיטָה וְלַתַּמְחוּי. הַמְעָרֶה מִמַּיִם לְמַיִם, וּמֵאִלְפָּס לְאִלְפָּס, וּמִקְּדֵרָה לִקְדֵרָה – מֻתָּר לִתֵּן לַשֵּׁנִי וְאָסוּר לִתֵּן לָרִאשׁוֹן:

י. הַסּוֹחֵט עֲנָבִים, לְתוֹךְ יָדוֹ – הֲרֵי זֶה פָּטוּר. לְתוֹךְ הַכְּלִי – הֲרֵי זֶה חַיָּב:

יא. הַבַּדְּדִין הַמַּדְלִיקִין מִבַּד לְבַד – אֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם גְּזֵלוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, שֶׁכָּךְ נָהֲגוּ:

יב. הָיָה דָּשׁ בֶּחָבִית וּמְעַגֵּל בַּמִּגּוּרָה, נִשְׁבְּרָה הֶחָבִית וְנִפְתְּחָה הַמִּגּוּרָה – אָסוּר לֶאֱכֹל מֵהֶן עֲרַאי. רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר, מִפְּנֵי שֶׁהַתַּחְתּוֹנוֹת צְרִיכוֹת לָעֶלְיוֹנוֹת:

מַסֶּכֶת מַעֲשְׂרוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

א. הַחַמָּרִין וּבַעֲלֵי הַבַּיִת שֶׁהָיוּ עוֹבְרִין וְשָׁבִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם – אוֹכְלִין וּפְטוּרִין, עַד שֶׁמַּגִּיעִין לְאוֹתוֹ מָקוֹם. אִם יְחִד לָהֶן בַּעַל הַבַּיִת בַּיִת בִּפְנֵי עַצְמָן, אִם לָנִין שָׁם – חַיָּבִין לְעַשֵּׂר, וְאִם לָאו – פְּטוּרִין מִלְּעַשֵּׂר:

ב. מַעֲשֶׂה שֶׁהָלַךְ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֵצֶל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי לִבְרוֹר חַיִל, וְהָיוּ בְּנֵי עֲיָרוֹת מְבִיאִין לָהֶם תְּאֵנִים, אָמַר: מַה אָנוּ לְעַשֵּׂר? אָמַר לָהֶם: אִם לָנִין אָנוּ כָּאן – אָנוּ חַיָּבִין לְעַשֵּׂר, וְאִם לָאו – פְּטוּרִין מִלְּעַשֵּׂר. הִגִּיעוּ לְמָקוֹם לִינָה, אֲפִלּוּ שְׁתֵּי שָׁעוֹת – צְרִיכִין לְעַשֵּׂר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הִגִּיעוּ לְמָקוֹם שְׁבִיתָה, אֲפִלּוּ בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי – צְרִיכִין לְעַשֵּׂר:

ג. הַתּוֹרֵם גְּרוֹגָרוֹת וְעָתִיד לְדוֹרְסָן, תְּמָרִים וְעָתִיד לְדוֹשָׁן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא יֹאכַל מֵהֶן עֲרַאי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אוֹכֵל מֵהֶן

---

[3] פֵּרוּשׁ: אֲגוּדָה. מִלְּשׁוֹן הַכָּתוּב (יִרְמְיָה כט, כו): "וְאֶל הַצִּינֹק".

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

עֲרַאי. מוֹדֶה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לַחֲכָמִים: בְּתוֹרַם שִׁבֳּלִין וְעָתִיד לַעֲשׂוֹתָן גֹּרֶן, עֲנָבִים וְעָתִיד לַעֲשׂוֹתָן יַיִן – שֶׁיֹּאכַל מֵהֶן עֲרַאי. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: בְּכַלְכָּלָה שֶׁתָּרַם עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּהּ – שֶׁלֹּא יֹאכַל מִמֶּנָּה עֲרַאי. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר מִקֶּל וָחֹמֶר. וּמַה אִם בְּשָׂעָה שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ זִיקַת שִׁלְשָׁה מַעֲשְׂרוֹת – אוֹכֵל הֵימֶנָּה עֲרַאי, שָׁעָה שֶׁאֵין עָלֶיהָ אֶלָּא זִיקַת שְׁנֵי מַעֲשְׂרוֹת – אֵינוֹ דִּין הוּא שֶׁיֹּאכַל הֵימֶנָּה עֲרַאי!

ד. הַלּוֹקֵחַ גְּרוֹגָרוֹת וְעָתִיד לְדוֹרְסָן, תְּמָרִים וְעָתִיד לְדוּשָׁן, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לֹא יֹאכַל מֵהֶן עֲרַאי, וּמַעֲשְׂרָן דְּמַאי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אוֹכֵל מֵהֶן עֲרַאי, וּמְעַשְּׂרָן וַדַּאי. מוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר לַחֲכָמִים: בְּלוֹקֵחַ שִׁבֳּלִין וְעָתִיד לַעֲשׂוֹתָן גֹּרֶן, עֲנָבִים וְעָתִיד לַעֲשׂוֹתָן יַיִן, זֵיתִים וְעָתִיד לַעֲשׂוֹתָן שֶׁמֶן – שֶׁאוֹכֵל מֵהֶן עֲרַאי. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר: בְּפֵרוֹת שֶׁאֵין צְרִיכִין גְּמַר מְלָאכָה – שֶׁלֹּא יֹאכַל מֵהֶן עֲרַאי:

ה. הַבּוֹצֵר כַּרְמוֹ לְשׁוּק, שֶׁאִם לֹא מָצָא לָהֶן שׁוּק מַחֲזִירָן לַגַּת. זֵיתִים לְשׁוּק, אִם לֹא מָצָא לָהֶן שׁוּק מַחֲזִירָן לַבַּד – אוֹכֵל מֵהֶן עֲרַאי וּמְעַשְּׂרָן וַדַּאי:

ו. אָמַר לוֹ: ׳צֵא וְלַקֵּט לְךָ תְּאֵנִים מִן הַתְּאֵנָה׳ – אוֹכֵל מֵהֶן עֲרַאי וּמְעַשְּׂרָן וַדַּאי. ׳צֵא וּמַלֵּא לְךָ כַּלְכָּלָה זוֹ׳ – אוֹכֵל מֵהֶן עֲרַאי וּמְעַשְּׂרָן דְּמַאי. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּעַם הָאָרֶץ. אֲבָל בְּחָבֵר – אוֹכֵל וְאֵין צָרִיךְ לְעַשֵּׂר; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּעַם הָאָרֶץ. אֲבָל בְּחָבֵר – לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר, שֶׁלֹּא נֶחְשְׁדוּ חֲבֵרִין תּוֹרְמִין שֶׁלֹּא מִן הַמֻּקָּף. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דְּבָרַי מִדִּבְרֵי אַבָּא, מָטָב יִתְרְמוּ חֲבֵרִין שֶׁלֹּא מִן הַמֻּקָּף, וְאַל יַאֲכִילוּ אֶת עַמֵּי הָאָרֶץ טְבָלִים:

ז. אָמַר לוֹ: ׳צֵא וְלַקֵּט לִי תְּאֵנִים מִן הַתְּאֵנָה׳ – אוֹכֵל וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גָּזֵל. ׳צֵא וּמַלֵּא לִי כַּלְכָּלָה זוֹ׳ – הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גָּזֵל.

הַשָּׁלֵם

בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ – מוֹצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת מִשֶּׁל בַּעַל הַבַּיִת וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

ח. אָמַר לוֹ: ׳צֵא וְלַקֵּט לְךָ עֶשְׂרִים תְּאֵנִים מִתּוֹךְ שֶׁלִּי, וַאֲנִי אֲמַלֵּא כְּרִסִּי מִתּוֹךְ שֶׁלְּךָ׳, הַמְלַקֵּט בְּמִנְיָן – חַיָּב. הַמְמַלֵּא כְּרֵסוֹ – פָּטוּר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: הַמְצָרֵף שָׁלֹשׁ תְּאֵנִים בְּתוֹךְ פִּיו – פָּטוּר. אַרְבַּע – הֲרֵי זֶה חַיָּב. אָמַר לוֹ: ׳צֵא וְלַקֵּט לְךָ כַּלְכָּלָה גְּדוֹלָה׳ – אֵין פְּחוּתָה מִסְאָה. ׳בֵּינוֹנִית׳ – אֵין פְּחוּתָה מִתְּרָקֵב. ׳קְטַנָּה׳ – אֵין פְּחוּתָה מִקַּבִּים:

ט. הַמֵּבִיא תְּאֵנִים מִן הַשָּׂדֶה לְאָכְלָן בְּחָצֵר שֻׁפְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת, שָׁכַח וְהִכְנִיסָן לְתוֹךְ בֵּיתוֹ – מוֹצִיאָן לֶחָצֵר וְאוֹכֵל מֵהֶן עֲרַאי:

י. הַמֵּבִיא תְּאֵנִים מִן הַשָּׂדֶה לְאוֹכְלָן בְּרֹאשׁ גַּגּוֹ, שָׁכַח וְהִכְנִיסָן לְתוֹךְ בֵּיתוֹ – אוֹכֵל מֵהֶן עֲרַאי. הַמֵּבִיא תְּאֵנִים מִן הַשָּׂדֶה, וְהֶעֱבִירָן בַּחֲצֵרוֹ לְאָכְלָן בְּרֹאשׁ גַּגּוֹ – לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מַעֲלָן לְרֹאשׁ הַגַּג וְאוֹכֵל:

יא. הַמּוֹצִיא אֶת פּוֹעֲלָיו לְשָׂדֵהוּ – אֵין רַשַּׁאי לְהַאֲכִילָן אֶלָּא אִם כֵּן עִשֵּׂר, וְהֵן אֵינָן רַשָּׁאִין לֶאֱכֹל אֶלָּא אִם כֵּן עִשְּׂרוּ. וְאִם הָיָה בַּעַל הַבַּיִת מוֹצִיא וְנוֹתֵן לִפְנֵיהֶן בְּעֵין יָפָה – אוֹכְלִין וְאֵין צְרִיכִין לְעַשֵּׂר:

יב. הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: ׳הֵילַךְ אִסָּר זֶה וְתֵן לִי בּוֹ חָמֵשׁ תְּאֵנִים׳ – אוֹכֵל אַחַת אַחַת וּפָטוּר. אִם צָרָפָן – חַיָּב. הָיָה בַּעַל הַבַּיִת מוֹצִיא וְנוֹתֵן לוֹ – לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ – אוֹכֵל אַחַת אַחַת וּפָטוּר. וְאִם צָרָף – חַיָּב:

יג. הַלּוֹקֵחַ גְּרוֹגָרוֹת מִן הַמְקֻצָּה – לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּלִקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ. אֲבָל בְּלִקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ – אוֹכֵל וְאֵין צָרִיךְ לְעַשֵּׂר:

יד. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ מְנַכְּשִׁין בַּשָּׂדֶה, וּמְעַדְּרִין בַּשָּׂדֶה – לֹא יֹאכְלוּ מִן הַזַּיִת וּמִן הַתְּאֵנָה, אֶלָּא אִם כֵּן נָתַן לָהֶן בַּעַל הַבַּיִת רְשׁוּת. נָתַן לָהֶם בַּעַל הַבַּיִת רְשׁוּת – אוֹכְלִין וּמְצַטָּרְפִין וּפְטוּרִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזָמַן שֶׁאֵין לָהֶם עָלָיו מְזוֹנוֹת. אֲבָל אִם יֵשׁ לָהֶן עָלָיו מְזוֹנוֹת – אוֹכְלִין וּפְטוּרִין. וְאִם צָרְפוּ – חַיָּבִין:

טו. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ עוֹדְרִין בַּתְּאֵנִים, וְגוֹדְרִין בַּתְּמָרִים, וּמוֹסְקִין בַּזֵּיתִים – אוֹכְלִין וּפְטוּרִין, שֶׁהַתּוֹרָה נָתְנָה לָהֶן רְשׁוּת. לֹא יִסְפּוֹת בַּמֶּלַח וְיֹאכַל – אֶלָּא אִם כֵּן נָתַן לוֹ בַּעַל הַבַּיִת רְשׁוּת. וְלֹא יֹאכַל בְּהֶן פִּתּוֹ – אֶלָּא אִם כֵּן נָתַן לוֹ בַּעַל הַבַּיִת רְשׁוּת:

טז. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְנַכֵּשׁ בַּבְּצָלִים – מְקָרְטֵם עָלֶה עָלֶה וְאוֹכֵל. לֹא יֹאחֵז קֻלַּח בְּיָדוֹ, אֶלָּא מְקָרְטְמוֹ בְּמַחְבָּר לַקַּרְקַע וְאוֹכֵל:

יז. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ עוֹקְרִין בַּבְּצָלִים, וְאוֹגְדִין בַּבְּצָלִים – אוֹכְלִין וּפְטוּרִין, שֶׁהַתּוֹרָה נָתְנָה לָהֶן רְשׁוּת:

יח. מָצָא כְּרֵיכוֹת בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד – אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם גָּזֵל, וְחַיָּבוֹת בַּמַּעֲשְׂרוֹת. בִּרְשׁוּת הָרַבִּים – מֻתָּרוֹת מִשּׁוּם גָּזֵל, וּפְטוּרוֹת מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת. וְהָאֲלוּמוֹת, בֵּין בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד בֵּין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים – אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם גָּזֵל וְחַיָּבוֹת בַּמַּעֲשְׂרוֹת:

יט. מָצָא תְּבוּאָה מְמֹרַחַת הָעֲשׂוּיָה כְּרִי – אֲסוּרָה מִשּׁוּם גָּזֵל. מְפֻזֶּרֶת – מֻתֶּרֶת מִשּׁוּם גָּזֵל. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ – חַיָּבִין בַּמַּעֲשְׂרוֹת וּפְטוּרִין מִתְּרוּמָה גְּדוֹלָה. וּבְעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה אוֹתָהּ תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. מָצָא כַּלְכָּלָה מְחֻפָּה – אֲסוּרָה מִשּׁוּם גָּזֵל וְחַיֶּבֶת בַּמַּעֲשְׂרוֹת. עַד הֵיכָן? עַד כְּדֵי שֶׁיָּכוֹל לְתָרֵם מִן הַמֻּקָּף[4]. לְאַחַר כָּךְ – עוֹשֶׂה אוֹתָהּ דְּמִים:

[4] בִּירוּשַׁלְמִי: מִן הַמַּפָּקָר.

כ. מָצָא קְצִיצוֹת – לֹא יֹהֵא קוֹצֵץ וְהוֹלֵךְ וְאוֹכֵל בָּהֶן, לְפִי שֶׁנִּחְשְׁדוּ רֹב אָדָם עַל־יְהֵן. הָיְתָה לוֹ עֲרֵמָה שֶׁל בְּצָלִים, וְשֶׁל גְּרוֹגָרוֹת, וְשֶׁל חֲרוּבִים בְּרֹאשׁ גַּגּוֹ – בּוֹרֵר וְאוֹכֵל, בּוֹרֵר וּמַנִּיחַ עַל הַשֻּׁלְחָן, בּוֹרֵר וּמַשְׁלִיךְ לִפְנֵי בְהֶמְתּוֹ בֶּחָצֵר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵין בְּהֵמָה אוֹכֶלֶת עֲרַאי בֶּחָצֵר. וְכֻלָּן שֶׁהִכְנִיסָן מִן הַשָּׂדֶה לָעִיר – לֹא יֹאכַל מֵהֶן עֲרַאי, לְפִי שֶׁאֵין סוֹפוֹ לְהַחֲזִיר אֶת הַמּוֹתָר. לְעוֹלָם מַאֲכִילָהּ פְּקִיעֵי עָמִיר עַד שֶׁיֵּעָשֶׂה חֲבִילוֹת:

כא. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא: כָּל שֶׁאֶחָד פּוֹתֵחַ וְאֶחָד נוֹעֵל – פָּטוּר. בִּשְׁנֵי שְׁתָפִים בִּשְׁנֵי דִּירִים. הַגַּגּוֹת – פְּטוּרִין, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן שֶׁל חָצֵר חַיֶּבֶת, מַעֲלִין לְרֹאשׁ הַגַּג וְאוֹכֵל:

כב. בֵּית הַכְּנֶסֶת וּבֵית הַתַּלְמוּד, אִם יֵשׁ בָּהֶן בֵּית דִּירָה – אֵין אוֹכְלִין בָּהֶן עֲרַאי. וְאִם לָאו – אוֹכֵל בָּהֶן עֲרַאי. הָאוּרִיּוֹת, וְהָאוֹצָרוֹת שֶׁבַּשָּׂדֶה הָעֲשׂוּיוֹת לְמִכְנָס בָּהֶן – אוֹכֵל בָּהֶן עֲרַאי. לְבֵית דִּירָה – אֵין אוֹכֵל בָּהֶן עֲרַאי. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: חָצֵר הַנַּעֲדֶרֶת – הֲרֵי הִיא כְּגִנָּה וְאוֹכֵל בָּהּ עֲרַאי:

כג. סַכַּת הַיּוֹצְרִים, אֲחֵרִים אוֹמְרִים מִשּׁוּם רַבִּי נָתָן: הַפְּנִימִית – חַיֶּבֶת, וְהַחִיצוֹנָה – פְּטוּרָה. תְּאֵנָה שֶׁבְּגִנָּה וְנוֹטָה לְחָצֵר – אוֹכֵל כְּדַרְכּוֹ וּפָטוּר. אִם לִקֵּט וְהִנִּיחַ עַל הַשֻּׁלְחָן, אֲפִלּוּ אַחַת – חַיָּב:

כד. אֵילָן שֶׁמְּקָצָתוֹ נָטוּעַ בָּאָרֶץ, וּמִקְּצָתוֹ בְּחוּצָה לָאָרֶץ, הוֹאִיל וּמִקְּצָתוֹ נָטוּעַ בָּאָרֶץ – כְּאִלּוּ כֻּלּוֹ נָטוּעַ בָּאָרֶץ; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חֶצְיוֹ הַנָּטוּעַ בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל – הֲרֵי הוּא כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. חֶצְיוֹ הַנָּטוּעָה בְּחוּצָה לָאָרֶץ – הֲרֵי הוּא כְּחוּצָה לָאָרֶץ:

מַסֶּכֶת מַעֲשְׂרוֹת פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: הַמְהַבְהֵב בַּשָּׂדֶה – הֲרֵי זֶה חַיָּב.

תּוֹסֶפְתָּא

הַשּׁוֹחֵק אֶת הַשּׁוּם וְאֶת הַשַּׁחֲלִים בַּשָּׂדֶה – חַיָּב׃

ב. תִּינוֹקוֹת שֶׁטָּמְנוּ תְּאֵנִים לַשַּׁבָּת, שְׁחוֹרוֹת וּמָצְאוּ לְבָנוֹת, לְבָנוֹת וּמָצְאוּ שְׁחוֹרוֹת – חַיָּבִין אֲסוּרוֹת, שֶׁמִּסְפֵּקָן אָסוּר. וְכָל שֶׁנִּדְאָן אָסוּר – סְפֵק מוּכָנָן אָסוּר׃

ג. כֵּלְכָּלַת הַשַּׁבָּת – בֵּית שַׁמַּאי פּוֹטְרִים, וּבֵית הִלֵּל מְחַיְּבִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר׃ הִלֵּל לְעַצְמוֹ הָיָה אוֹסֵר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר׃ הִלֵּל לְעַצְמוֹ הָיָה אוֹסֵר – לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר׃ הִלֵּל לְעַצְמוֹ הָיָה אוֹסֵר׃

ד. הַמַּעֲבִיר פֵּרוֹת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם לְקָצִיעוֹת, וְקָדַשׁ עֲלֵיהֶן הַיּוֹם, לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר׃ הִלֵּל לְעַצְמוֹ הָיָה אוֹסֵר׃

ה. סוֹפֵי תְּאֵנִים וּבֶהֵן תְּאֵנִים, מַכְבְּדוֹת תְּמָרָה וּבֶהֵן תְּמָרִים, הַכְנִיסוּם תִּינוֹקוֹת אוֹ פּוֹעֲלִין – פְּטוּרִין, הִכְנִיסָם בַּעַל הַבַּיִת – חַיָּבִין. הִכְנִיס שְׁבֻלִּין לְתוֹךְ בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹתָן עִסָּה – פָּטוּר. לְמוֹלְלָן בְּמִלֵּילוֹת – רַבִּי מְחַיֵּב, וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר׃

ו. הַמַּקְלִיף שְׁעוֹרִין, שְׁתַּיִם – פָּטוּר, שָׁלֹשׁ – חַיָּב. וּבַחִטִּים, שָׁלֹשׁ – פָּטוּר, אַרְבַּע – חַיָּב. אָמְרוּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר׃ אַף עַל פִּי שֶׁמַּחֲזִירָן לְמַעֲטָן הַזֶּה – הֲרֵי הוּא כְּמַחֲזִירָן לְמַעֲטָן אַחֵר׃

ז. כָּסְבָּר שֶׁזָּרְעָה לְזֶרַע, וְחִשֵּׁב עָלֶיהָ לְיֶרֶק – מִתְעַשֶּׂרֶת זֶרַע וְיֶרֶק. חָרְדָּל שֶׁזָּרְעוֹ לְיֶרֶק, וְחִשֵּׁב עָלָיו לְזֶרַע – מִתְעַשֵּׂר זֶרַע וְיֶרֶק. בִּבְתִנִּין נָהֲגוּ בִּירָקוֹת הֶתֵּר; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַבּוֹסַאי׃ מִימֵי לֹא נָמַתִּי לְאָדָם לוֹמַר׃ צֵא וְלַקֵּט תְּמָרוֹת שֶׁל תִּלְתָּן וְשֶׁל חַרְדָּל וְשֶׁל פּוֹל הַמִּצְרִי, וֶהֱוֵי פָּטוּר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת׃

ח. הַמַּטְלִיא – לֹא נָהֲגוּ בָּהּ חֲכָמִים הֶתֵּר, לֹא לְמַעֲשְׂרוֹת וְלֹא לַשְּׁבִיעִית. כְּשֶׁהוּא תוֹרֵם – תּוֹרֵם מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁאֵין תּוֹרְמִין מִמִּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ׃

הַשָּׁלֵם

ט. הָעוֹקֵר שְׁתָלִים מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ לִטְעָן בְּחוּצָה לָאָרֶץ, וּלְזָרַע, וּלְהַפְקִיר, וּלְמוֹכְרָן לְנָכְרִי – הֲרֵי זֶה חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁמּוֹצִיאִין מִדֵּי מַעֲשְׂרוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה׃ הַמְשַׁלֵּחַ לַחֲבֵרוֹ שְׁתָלִין, וְאֵטוּנִין, וַחֲבִילֵי תִלְתָּן – לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר וַדַּאי, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם מְשַׁלְּחִין לְחַבְרֵיהֶן טְבָלִים. וְהוֹצְנֵי פְּשָׁתָן – מְעַשְּׂרָן וַדַּאי, מִפְּנֵי שֶׁנִּתְחַשְּׁדוּ רוֹב אָדָם עֲלֵיהֶן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים׃ הֲרֵי הֵן כְּכָל הַפֵּרוֹת, וְאֵין מְעַשְּׂרָן אֶלָּא דְּמַאי׃

י. בְּצָלִים שֶׁהִשְׁרִישׁוּ זֶה בָּזֶה בְּקוּפּוֹת – הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקָתָן לַמַּעֲשְׂרוֹת וְלַשְּׁבִיעִית. אִם הָיוּ טְמֵאִים – לֹא עָלוּ יְדֵי טָמְאָתָן. וּמֻתָּר לְתִלְּשׁ מֵהֶן בְּשַׁבָּת. הִשְׁרִישׁוּ זֶה בְּזֶה בְּקַרְקַע עֲלֵיהָ – הֲרֵי הֵן בְּחֶזְקָתָן לְמַעֲשְׂרוֹת וְלַשְּׁבִיעִית. וְאִם הָיוּ טְמֵאִין – עָלוּ יְדֵי טָמְאָתָן. וְאָסוּר לְתַלֵּשׁ מֵהֶן בְּשַׁבָּת. וְאִם תָּלַשׁ – פָּטוּר. נָפְלָה עֲלֵיהֶן מַפֹּלֶת וְהֵן מְגֻלִּין – הֲרֵי אֵלּוּ כִּנְטוּעִין בְּשָׂדֶה. אֲסוּרִין בַּשְּׁבִיעִית, וְחַיָּבִין בְּמַעֲשְׂרוֹת׃

יא. הַלּוּף שֶׁבַּגּוּמּוֹת – בּוֹרֵר גַּסָּה גַּסָּה וּמַנִּיחַ בְּתוֹךְ יָדוֹ דַּקָּה דַּקָּה. בָּאָרֶץ וּבְתוֹךְ יָדוֹ – הֲרֵי זֶה פָּטוּר. וּבִכְלִי – הֲרֵי זֶה חַיָּב. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר׃ לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל הַבּוֹרֵר בָּאָרֶץ – שֶׁהוּא פָּטוּר, וְעַל הַבּוֹרֵר בִּכְלִי – שֶׁהוּא חַיָּב. עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל הַבּוֹרֵר בְּיָד – שֶׁבֵּית שַׁמַּאי מְחַיְּבִין, וּבֵית הִלֵּל פּוֹטְרִין׃

יב. הַמַּפְקִיר שָׂדֵהוּ, עַד שִׁלְשָׁה יָמִים – יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. אִם אָמַר׃ ׳הֲרֵי שָׂדַי מֻפְקֶרֶת יוֹם אֶחָד׳, ׳שַׁבָּת אֶחָד׳, ׳חֹדֶשׁ אֶחָד׳, ׳שָׁנָה אַחַת׳, ׳שְׁבוּעַ אַחַת׳, עַד שֶׁלֹּא זָכָה בּוֹ, בֵּין הוּא בֵּין אַחֵר – יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. מִשֶּׁזָּכָה בּוֹ, בֵּין הוּא בֵּין אַחֵר – אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, וְקוֹשֵׁר אֶת בְּהֶמְתּוֹ עַל גַּבֵּי הֶפְקֵר. אֲבָל לֹא עַל גַּבֵּי לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה. אֲבָל עוֹקֵר וּמַשְׁלִיךְ לְפָנֶיהָ׃

יג. סוֹפֵי תְּאֵנִים, וּמְשַׁמֵּר שָׂדֵהוּ מִפְּנֵי עֲנָבִים. סוֹפֵי עֲנָבִים, וּמְשַׁמֵּר שָׂדֵהוּ מִפְּנֵי

תּוֹסֶפְתָּא

יָרָק. אִם הָיוּ פּוֹעֲלִין עוֹבְרִין בֵּינֵיהֶן, אִם הָיָה בַּעַל הַבַּיִת מַקְפִּיד עֲלֵיהֶן – הֲרֵי א�לּוּ חַיָּבִין בַּמַּעֲשְׂרוֹת, וַאֲסוּרִין מִשּׁוּם גָּזֵל. וְאִם לָאו – הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין מִשּׁוּם גָּזֵל, וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר:

יד. הַזּוֹרֶה תִּבְנוֹ סְתָם וּלְקָחוֹ אַחֵר, אֲפִלּוּ לְהוֹצִיא הֵימֶנּוּ – פָּטוּר מִתְּרוּמָה. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מוֹדִין בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל, שֶׁלֹּא יִמְכֹּר אָדָם גְּרִישׁ שֶׁל תְּבוּאָה, וְעָבִיט שֶׁל עֲנָבִים, וּמַעֲטָן שֶׁל זֵיתִים, אֶלָּא לְחָבֵר וּלְעוֹשֶׂה בְּטָהֳרָה. מוֹכֵר לוֹ חִטִּים אַף עַל פִּי שֶׁיּוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁאֵינוֹ גּוֹבֵל עִסָּתוֹ בְּטָהֳרָה. וְכֵן בֶּן לֵוִי שֶׁנִּתְמַנּוּ לוֹ עֲטוּנִים שֶׁל זֵיתִים – הֲרֵי זֶה מַפְרִישׁ עִשּׂוּר זֵיתִים וְשֶׁמֶן טֶבֶל מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ. וְאוֹמֵר: ׳מַה שֶּׁזֵּיתִים הָאֵלּוּ רְאוּיִין לַעֲשׂוֹת, מַעֲשֵׂר – בִּדְרוֹמָן, וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר – בִּדְרוֹם דְּרוֹמָן׳:

טו. הַלּוֹקֵחַ שָׂדֶה יֶרֶק בְּסוּרְיָא, עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת – פָּטוּר. מִשֶּׁבָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת – חַיָּב. מִלַּקֵּט כִּדְרָכּוֹ, וּפָטוּר; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַף מִשֶּׁבָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת – חַיָּב לְפִי חֶשְׁבּוֹן. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָה: שֶׁאִם מָכַר לוֹ תְּבוּאָה לְקֹצֶר, וַעֲנָבִים לְבָצֵר, וְזֵיתִים לְמָסוֹק – שֶׁלּוֹקֵט כִּדְרָכּוֹ וּפָטוּר:

טז. אֵיזֶה שׁוּם בָּעַל בֶּכִי? כָּל שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא דּוֹר אֶחָד מַקִּיף אֶת הָעוֹמֶד. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁאֵין בּוֹ אֶלָּא קִלְפָּה אֶחָת. אֵיזֶה הוּא בָּצָל שֶׁל רִכְפָּה? כָּל שֶׁעוֹקְצוֹ נִמְעָךְ לְתוֹכוֹ.

יז. אֵלּוּ הֵן גְּרִיסִין הַקִּלְקִין? אַלְגּוֹסִין הַמְּרֻבָּעִין. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין לְךָ מְרֻבָּע מְשֻׁשֶּׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית. אֵלּוּ הֵן עֲדָשִׁין מִצְרִים? אֵלּוּ שֶׁגַּלְגַּלֵּיהֶן חַדִּים. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁאֵין בָּהֶם צוּרוֹת. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף הַקִּרְקָס. וְאֵלּוּ הֵן הַקִּרְקָס: שֶׁעוֹקְצֵיהֶן מוּעָטִין וּלְקִיטָתָן מְרֻבִּין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף הַקַּטְנִין וְהֵן שֶׁלְּמַטָּה מֵהֶן, כְּגוֹן אֵלּוּ צָרְכוּ חֲכָמִים לְתֵת בָּהֶן סִימָן, לְפִי שֶׁאֵין כַּיּוֹצֵא בָּהֶן בְּאֶרֶץ

הַשָּׁלֵם

יִשְׂרָאֵל. אֲבָל הָאַלְרְסִין, וְהָאַפַּרְסְקִין, וְהָאֲצָטְרְבִילִין – לֹא צָרְכוּ חֲכָמִים לִתֵּן בָּהֶן סִימָן, לְפִי שֶׁכַּיּוֹצֵא בָּהֶן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

יח. פְּרוֹת, לֹא הָלְכוּ בָּהֶן חֲכָמִים לֹא אַחַר הַטַּעַם, וְלֹא אַחַר הֲרִיחַ, וְלֹא אַחַר הַמַּרְאֶה, וְלֹא אַחַר הַדְּמִים, אֶלָּא אַחַר הָרֹב בִּלְבַד. וּשְׂאָר זְרָעוֹנֵי גִּנָּה, כְּגוֹן: זֶרַע קִשּׁוּאִין וּדְלוּעִין, וְזֶרַע לֶפֶת וּצְנוֹנוֹת שֶׁאֵין נֶאֱכָלִין – פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת, וְנִלְקָחִין מִכָּל אָדָם בַּשְּׁבִיעִית. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ אֶלָּא זְרָעוֹנֵי גִּנָּה בִּלְבַד. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף זְרָעוֹנֵי שָׂדֶה, כְּגוֹן: זֶרַע אִסְטִיס, וְזֶרַע קוֹצָה, וְזֶרַע בִּיקְיָא:

מַסֶּכֶת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי – אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ, וְאֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ, וְאֵין מְהַרְהֲרִינִין אוֹתוֹ, וְאֵין מַחְלִיפִין אוֹתוֹ, וְלֹא שׁוֹקְלִין כְּנֶגְדּוֹ דִּינָרֵי זָהָב אֶפִלּוּ לְחַלֵּל עֲלֵיהֶן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי אַחֵר. וְלֹא יִתְּנֵם לְשַׁלְחָנֵי לְהִתְגָּאוֹת בָּהֶן, וּלְהַלְווֹתָן לְהִתְעַשֵּׂר בָּהֶן. אִם בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יַעֲלוּ חֲלוּדָה – הֲרֵי זֶה מָתֹר:

ב. כֵּיצַד ׳אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ׳? לֹא יֹאמַר לוֹ: ׳הֵילֵךְ מְאתַיִם וְתֵן לִי מָנֶה שֶׁל חֲלִילִין׳. כֵּיצַד ׳אֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ׳? לֹא יִכָּנֵס לְבֵיתוֹ וְיִמַּשְׁכְּנֶנּוּ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלּוֹ. כֵּיצַד ׳אֵין מְהַרְהֲרִינִין אוֹתוֹ׳? לֹא יֹאמַר לוֹ: ׳הֵילֵךְ מַעֲשֵׂר זֶה וִיהֵא בְּיָדֵךְ, וְתֵן לִי עָלָיו חֲלִילִין׳. כֵּיצַד ׳אֵין מַחְלִיפִין אוֹתוֹ׳? לֹא יֹאמַר לוֹ: ׳הֵילֵךְ יַיִן וְתֵן לִי שֶׁמֶן׳, ׳הֵילֵךְ שֶׁמֶן וְתֵן לִי יַיִן׳. אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: ׳הֵילֵךְ יַיִן מִפְּנֵי שֶׁאֵין לִי שֶׁמֶן׳. וְהַלָּה אוֹמֵר לוֹ: ׳הֵילֵךְ שֶׁמֶן מִפְּנֵי שֶׁאֵין לִי יַיִן׳. נִמְצָאוּ, מַחְלִיפִין וְאֵין מַחְלִיפִין, וְעוֹשִׂין טוֹבָה זֶה עִם זֶה:

ג. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי – אֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ לֹא עַל גַּבֵּי צִינִית, וְלֹא עַל גַּבֵּי חֲזִיזִית, וְאֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ קָמִיעַ:

ד. אֵין מְחַלְּלִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי עַל אֲסִימוֹן, וְרַבִּי דוֹסָא מַתִּיר. אֲבָל פְּרוּטוֹת קְטַנּוֹת הַנְּתוּנוֹת

תּוֹסֶפְתָּא

לְסִימָן בַּמֶּרְחָץ - הַכֹּל שָׁוִין שֶׁאֵין מְחַלְּלִין אוֹתוֹ עֲלֵיהֶן׃

ה. אֵין מְחַלְּלִין אוֹתוֹ לֹא עַל מַטְבֵּעַ מָרוּד, וְלֹא עַל מַטְבֵּעַ שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא, וְלֹא עַל מַטְבֵּעַ שֶׁל מְלָכִים רִאשׁוֹנִים, וְלֹא עַל הַמָּעוֹת שֶׁאֵין בִּרְשׁוּתוֹ. כֵּיצַד? הָיוּ לוֹ מָעוֹת כָּזְבִיּוֹת וּמַמָּעוֹת יְרוּשַׁלְמִיּוֹת - אֵין מְחַלְּלִין אוֹתוֹ עֲלֵיהֶן. אִם חִלֵּל עֲלֵיהֶן - לֹא קָנוּ מַעֲשֶׂר. אֲבָל מַטְבֵּעַ שֶׁל מְלָכִים הָרִאשׁוֹנִים הַיּוֹצְאִין - מְחַלְּלִין אוֹתוֹ עֲלֵיהֶן. אֵין מְחַלְּלִין אוֹתוֹ, לֹא עַל מָעוֹת שֶׁהֵן בְּבָבֶל וְלֹא עַל מָעוֹת שֶׁבְּבָבֶל וְהֵן כָּאן. אֲבָל אִם הָיָה כָּאן, וְהָיוּ לוֹ מָעוֹת שֶׁל בָּבֶל - מְחַלְּלִין אוֹתוֹ עֲלֵיהֶן. כֵּיצַד 'אֵין מְחַלְּלִין עַל הַמָּעוֹת שֶׁאֵין בִּרְשׁוּתוֹ'? הָיוּ לוֹ מָעוֹת בְּגִיסְטְרָא, וּבִית הַמֶּלֶךְ, אוֹ שֶׁנָּפַל כִּיסּוֹ לַבּוֹר, אַף עַל פִּי שֶׁיָּדוּעַ שֶׁהוּא שָׁם - אֵין מְחַלְּלִין אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם, וְאִם חִלֵּל - לֹא קָנָה מַעֲשֵׂר׃

ו. כֵּיוֹצֵא בּוֹ, מִי שֶׁבָּא בַּדֶּרֶךְ וּבְיָדוֹ מָעוֹת, וְרָאָה אַנָּס בָּא כְּנֶגְדּוֹ לֹא יֹאמַר: 'פְּרוּטוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ מְחַלְּלִין עַל מָעוֹת הַלָּלוּ', וְאִם אָמַר: הֲרֵי הֵן מְחֻלָּלִים עַל מָעוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי בְּתוֹךְ בֵּיתִי, אִם עָשָׂה כֵּן - דְּבָרָיו קַיָּמִים. כֵּיוֹצֵא בּוֹ, הָיָה טָעוּן כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן, וְרָאָה אוֹתָם שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ, לֹא יֹאמַר: 'הֲרֵי הֵן עֲשׂוּיִין תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת עַל פֵּרוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי בְּתוֹךְ בֵּיתִי'. אֶמֶר כֵּן - לֹא אָמַר כְּלוּם. אִם עָשָׂה כֵּן - הֲרֵי זֶה אָסוּר׃

ז. לוֹקְחִין חַיָּה וְעוֹף לְבָשָׂר הַתַּאֲוָה, אֲבָל לֹא לִזְבָחֵי שְׁלָמִים. מְשֻׁגְּזָרוּ שֶׁיְּהֵא בְּשַׂר הַתַּאֲוָה מְטֻמָּא אֶת הַיָּדַיִם, אָמְרוּ: אֵין לוֹקְחִין חַיָּה לְבָשָׂר הַתַּאֲוָה, אֲבָל לוֹקְחִין עוֹף לְבָשָׂר הַתַּאֲוָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר אִישׁ אַכְלִים: אַף לֹא בְּשַׂר עוֹף לְבָשָׂר הַתַּאֲוָה, שֶׁכָּל הַגֵּת שֶׁנַּעֲשָׂה עַל גַּבֵּי בְּשַׂר הַתַּאֲוָה - טְמֵאָה לְקֹדֶשׁ, וְטָהוֹר לִתְרוּמָה׃

ח. הַלּוֹקֵחַ חֲבִית בִּירוּשָׁלַיִם, פְּתוּחָה - צָרִיךְ לֶאֱכוֹל כְּנֶגֶד הַקִּנְקַן. סְתוּמָה - אֵין צָרִיךְ לֶאֱכוֹל כְּנֶגֶד הַקִּנְקַן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁל יַיִן. אֲבָל בְּשֶׁל צִיר, וְשֶׁל חֹמֶץ, וְשֶׁל

הַשָּׁלֵם

מוֹרְיָס, וְשֶׁל שֶׁמֶן, וְשֶׁל דְּבַשׁ, בֵּין פְּתוּחָה בֵּין סְתוּמָה - אֵין צָרִיךְ לֶאֱכוֹל כְּנֶגֶד הַקִּנְקַן׃

ט. חֹרֶשׁ שֶׁל תְּמָרָה - אֵין צָרִיךְ לֶאֱכֹל כְּנֶגְדּוֹ. קְפוֹת, אִם הָיוּ דְּרוּסוֹת שֶׁל תְּמָרָה - אֵין אוֹכֵל כְּנֶגְדּוֹ. וּשְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים - אוֹכְלִין כְּנֶגְדָּן. וְאֵינוֹ אוֹכֵל, לֹא כְּנֶגֶד הַחֲרַצָּנִין, וְלֹא כְּנֶגֶד הַזָּגִין, וְלֹא כְּנֶגֶד הַגֶּפֶת׃

י. הַלּוֹקֵחַ צְבִי חַי בִּירוּשָׁלַיִם - אֵין צָרִיךְ לֶאֱכֹל כְּנֶגֶד הָעוֹר. שְׁחוּט - צָרִיךְ לֶאֱכֹל כְּנֶגֶד הָעוֹר׃

יא. אֵין מַשְׁכִּירִין בָּתִּים בִּירוּשָׁלַיִם, מִפְּנֵי שֶׁהֵן שֶׁל שְׁבָטִים. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף לֹא הַמִּטּוֹת. לְפִיכָךְ, עוֹרוֹת שֶׁל קָדָשִׁים - בַּעֲלֵי אוּשְׁפִּיזִין בָּאִין וְנוֹטְלִין אוֹתָן בִּזְרוֹעַ׃

יב. לוּלְבֵי הַזְּרָדִין וְהַחֲרוּבִין, עַד שֶׁלֹּא יַמְתִּיקוּ - אֵין נִקָּחִין בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. מִשֶּׁיַּמְתִּיקוּ - נִקָּחִין בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. אֲבָל הַלּוּף, וְהַחַרְדָּל, וְתוּרְמְסִין, וּשְׁאָר כָּל הַנִּכְבָּשִׁין, בֵּין מִשֶּׁיַּמְתִּיקוּ, בֵּין עַד שֶׁלֹּא יַמְתִּיקוּ - נִקָּחִין בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר׃

יג. חַלּוֹת חֲרִיעַ - נִקָּחוֹת בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וְאֵין מְטַמְּאוֹת טֻמְאַת אוֹכָלִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בָּא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אֵצֶל חֲלַפְתָּא, אָמַר לוֹ: חַלּוֹת חֲרִיעַ, מָה הֵן שֶׁיִּלָּקְחוּ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר? אָמַר לוֹ: לֹא יִלָּקְחוּ. אָמַר לוֹ: אַף אֲנִי אוֹמֵר כֵּן, אֶלָּא שֶׁעַקִּיבָה אוֹמֵר: שֶׁיִּלָּקְחוּ׃

יד. קוֹר - נִקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. וְאֵין מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכָלִין. כַּפְנִיּוֹת - נִקָּחוֹת בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וּמְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכָלִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קוֹר - הֲרֵי הוּא כְּעֵץ לְכָל דָּבָר. אֶלָּא, שֶׁנִּקַּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. כַּפְנִיּוֹת - הֲרֵי הֵן כְּפֵרוֹת לְכָל דָּבָר, אֶלָּא שֶׁפְּטוּרוֹת מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי אֶלִיעֶזֶר: כַּרְכּוֹם - אֵין נִקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, לְפִי שֶׁאֵין בּוֹ טַעַם אֶלָּא לְמַרְאֶה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בֶּן גְּרוּשׁ דָּן לִפְנֵי רַבִּי אֶלִיעֶזֶר: שֶׁל

תּוֹסֶפְתָּא

בֵּית אַבָּא הָיוּ לוֹקְחִין צִיר בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. אָמַר לוֹ: שֶׁמָּא קִרְבֵי דְּגִים מְעָרְבִין בּוֹ:

טו. הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה לְזִבְחֵי שְׁלָמִים, בְּשׁוֹגֵג - יַחְזְרוּ דָמֶיהָ לִמְקוֹמָן. בְּמֵזִיד - תַּעֲלֶה וְתֵאָכֵל בַּמָּקוֹם. בַּזְּמַן הַזֶּה - תָּמוּת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוֵּן וּלְקָחָהּ מִתְּחִלָּה לְשׁוּם שְׁלָמִים, אֲבָל בְּמִתְכַּוֵּן לְהוֹצִיא מָעוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי לְחֻלִּין, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד - יַחְזְרוּ דָמִים לִמְקוֹמָן. אִם הָיְתָה בְּהֵמָה בַּעֲלַת מוּם, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד - יַחְזְרוּ דָמִים לִמְקוֹמָן. אִם הָיוּ פֵּרוֹת טְמֵאִין, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד - יַחְזְרוּ דָמִים לִמְקוֹמָן:

טז. לֹג יַיִן שֶׁנָּפַל לְתוֹכוֹ לֹג דְּבַשׁ, וַהֲרֵי בּוֹ שְׁנֵי לוֹגִין - הַשֵּׁבַח לְפִי חֶשְׁבּוֹן. תַּבְשִׁיל שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁתִּבְּלוּ בְּתַבְלִין שֶׁל חֻלִּין - הַשֵּׁבַח לְפִי חֶשְׁבּוֹן. וְשֶׁל חֻלִּין שֶׁתִּבְּלוּ בְּתַבְלִין שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - אַל יוֹצִיא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלּוֹ לְפִדְיוֹן. קְפָלוֹט שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְשֶׁל חֻלִּין שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ זֶה עִם זֶה - הַשֵּׁבַח לְפִי חֶשְׁבּוֹן:

יז. הָיְתָה לוֹ עִסָּה שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וַאֲפָאָהּ - הַשֵּׁבַח לַשֵּׁנִי. נָפְלָה הַפַּת וְנִקְדַּח הַתַּבְשִׁיל - הַפַּגָּם לַשֵּׁנִי. בּוֹרֵר אֶת הַחִטִּים וְטוֹחֲנָן וּמְרַקְּדָן, דַּיָּם שֶׁיִּפְּדֶה כְּשִׁעוּר הַחִטִּים. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מָקוֹם שֶׁמְּחַשְּׁבִין אֶת הַהוֹצָאָה - פּוֹדִין אֶת הַחִטִּים וְאֵין פּוֹדִין אֶת הַכִּכָּרוֹת. מָקוֹם שֶׁאֵין מְחַשְּׁבִין אֶת הַהוֹצָאָה - אַף פּוֹדִין אֶת הַכִּכָּרוֹת:

יח. שֶׁמֶן שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וְרָאשֵׁי בְּשָׂמִים שֶׁל חֻלִּין, שֶׁנִּתְעָרְבוּ - הַשֵּׁבַח לְפִי חֶשְׁבּוֹן. זֶה הַכְּלָל אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: כָּל הַמּוֹתִיר בְּמִדַּת שִׁבְחוֹ נִכָּר - הַשֵּׁבַח לְפִי חֶשְׁבּוֹן. לֹא הוֹתִיר בְּמִדַּת שִׁבְחוֹ נִכָּר - הַשֵּׁבַח לַשֵּׁנִי:

מַסֶּכֶת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי פָּרָק שֵׁנִי

א. תִּלְתָּן שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁחָפָה בְּהּ בַּת כֹּהֵן רִאשָׁה - אֵין בַּת יִשְׂרָאֵל רַשַּׁאי לָחַץ אַחֲרֶיהָ. אֲבָל מְעַנֶּגֶת שְׁעָרָהּ:

הַשָּׁלֵם

ב. תִּלְתָּן שֶׁל מַעֲשֵׂר - יֹאכַל צוּמְחָנִיּוֹת. שֶׁל תְּרוּמָה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: כָּל מַעֲשֶׂיהָ בְּטָהֳרָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: כָּל מַעֲשֶׂיהָ בְּטֻמְאָה חוּץ מֵחֲפִיפָתָהּ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: כָּל מַעֲשֶׂיהָ בְּטָהֳרָה חוּץ מֵחֲפִיפָתָהּ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: כָּל מַעֲשֶׂיהָ בְּטֻמְאָה חוּץ מִשְּׁרִיָּתָהּ:

ג. כַּרְשִׁינִין שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - יֹאכְלוּ צַמְחוֹנִין. שֶׁל תְּרוּמָה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שׁוֹרִין בְּטָהֳרָה, וְשָׁפִין בְּטָהֳרָה, וּמַאֲכִילִין בְּטֻמְאָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: שׁוֹרִין וְשָׁפִין בְּטָהֳרָה וּמַאֲכִילִין בְּטֻמְאָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שׁוֹרִין וְשָׁפִין בְּטָהֳרָה וּמַאֲכִילִין בְּטֻמְאָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: כָּל מַעֲשֵׂיהֶן בְּטֻמְאָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: זוֹ מִשְׁנַת רַבִּי עֲקִיבָא. לְפִיכָךְ הוּא אוֹמֵר יִתְּנֻנּוּ לְכָל כֹּהֵן. וַחֲכָמִים לֹא הוֹדוּ לוֹ:

ד. אֵין שׁוֹרִין תְּמָרִים לְהוֹצִיא מֵהֶן שֵׁכָר תְּמָרִים. וְלֹא צְמוּקִים לְהוֹצִיא מֵהֶן מִי צְמוּקִים. אֲבָל שׁוֹחֲקָם וְעוֹשֶׂה אוֹתָן טְרִימָה. בְּתַבְלִין מָתֹק, מִפְּנֵי שֶׁכָּךְ הוּא מְלַאכְתּוֹ. צוֹרֵר אֶת הַתַּבְלִין וְנוֹתְנָן לְתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל. אִם נָפַל לִקְדֵרָה אַחֶרֶת, אִם בָּטֵל טַעְמָן - מֻתָּרִין. וְאִם לָאו - אֲסוּרִין:

ה. אֵין עוֹשִׂין אֶת הַיַּיִן אַלּוֹנִתִית, וְאֶת הַשֶּׁמֶן עָרֵב. סָךְ אֶת הַשֶּׁמֶן, וְאֵין סָךְ יַיִן וְחֹמֶץ, שֶׁהַשֶּׁמֶן - דַּרְכּוֹ לְסִיכָה, יַיִן וְחֹמֶץ - אֵין דַּרְכָּן לְסִיכָה:

ו. מָעוֹת חִלִּין וּמְעוֹת הֶקְדֵּשׁ שֶׁנִּתְפַּזְּרוּ, מַה שֶּׁלִּקֵּט - לִקֵּט לַהֶקְדֵּשׁ. אֶחָד מָעוֹת בְּמָעוֹת, פֵּרוֹת בְּפֵרוֹת, רְמוּנִין בְּרִמּוֹנִין, וְכָל דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְבָלֵל. אֲבָל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לְבָלֵל, מַה שֶּׁלִּקֵּט - לִקֵּט לִשְׁנֵיהֶם, וּמַה שֶּׁהוֹתִיר - הוֹתִיר לִשְׁנֵיהֶם:

ז. סֶלַע שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְשֶׁל חֻלִּין שֶׁנִּתְעָרְבוּ - מֵבִיא בְּסֶלַע מָעוֹת, וְאוֹמֵר: ״סֶלַע שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּכָל מָקוֹם שֶׁהִיא - מְחֻלֶּלֶת עַל

תּוֹסֶפְתָּא

מָעוֹת הָאֵלּוּ׳. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: בִּשְׁתַּיִם. סָלַע שֶׁל חֻלִּין וְשֶׁל הֶקְדֵּשׁ שֶׁנִּתְעָרְבוּ - בּוֹרֵר אֶת הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן וְאוֹמֵר: ׳אִם הֶקְדֵּשׁ הוּא - הֲרֵי הוּא הֶקְדֵּשׁ, וְאִם לָאו, הֶקְדֵּשׁ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא - מְחֻלָּל עַל זֶה׳. וּשְׁנֵיָה, הֲרֵי הִיא מְתֻרֶת. וְסָלַע שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְשֶׁל הֶקְדֵּשׁ - בּוֹרֵר אֶת הַיָּפֶה שֶׁבָּהֶן וְאוֹמֵר: ׳אִם הֶקְדֵּשׁ - הֲרֵי הֶקְדֵּשׁ, וְאִם לָאו, הֶקְדֵּשׁ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא - מְחֻלָּל עַל זֶה׳. נוֹטֵל אֶת הַשְּׁנֵיָה וּמְחַלֵּל אֶת הַמָּעוֹת עָלֶיהָ. סָלַע שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וְשֶׁל חֻלִּין, וְשֶׁל הֶקְדֵּשׁ, שֶׁנִּתְעָרְבוּ - מֵבִיא בְּסָלַע מָעוֹת, וְאוֹמֵר: ׳סָלַע שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא - מְחֻלָּלֶת עַל הַמָּעוֹת הָאֵלּוּ׳, בּוֹרֵר אֶת הַיָּפֶה שֶׁבָּהֶן, וְאוֹמֵר: ׳אִם הֶקְדֵּשׁ הוּא - הֲרֵי הוּא הֶקְדֵּשׁ, וְאִם לָאו, הֶקְדֵּשׁ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא - מְחֻלָּל עַל זֶה׳. נוֹטֵל אֶת הַשְּׁנֵיָה וּמְחַלֵּל אֶת הַמָּעוֹת עָלֶיהָ, וּשְׁלִישִׁית - הֲרֵי זוֹ מְתֻרֶת, מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ: מְחֻלָּלִין נֶחְשֶׁת עַל הַכֶּסֶף, וְכֶסֶף עַל הַזָּהָב, כֶּסֶף עַל הַנֶּחְשֶׁת מִדַּחַק, אֲבָל לֹא זָהָב עַל הַכֶּסֶף. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁמְּחֻלָּלִין כֶּסֶף עַל נְחשֶׁת - כָּךְ יְחֻלְּלוּ זָהָב עַל כֶּסֶף. אָמַר לוֹ: רַבִּי, מִפְּנֵי מָה מְחֻלָּלִין כֶּסֶף עַל נְחשֶׁת? שֶׁכֵּן מְחֻלָּלִין כֶּסֶף עַל הַזָּהָב. לֹא יְחֻלְּלוּ זָהָב עַל הַכֶּסֶף שֶׁאֵין מְחֻלָּלִין זָהָב עַל הַנְּחשֶׁת?! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: שֶׁכֵּן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁל זָהָב - מְחֻלָּלִין אוֹתוֹ עַל הַמָּעוֹת שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁל וַדַּאי, אֲבָל בְּשֶׁל דְּמַאי - מְחֻלָּלִין עַל הַכֹּל וְעַל הָאוֹכְלִין:

ח. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁל זָהָב שֶׁעָשָׂאוֹ כֵּלִים - אֵין לוֹ פִּדְיוֹן. אִם הָיָה שֶׁל כֶּסֶף - הֲרֵי זֶה מָתֹר. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁל דְּמַאי שֶׁנִּתְעָרֵב בְּשֶׁל וַדַּאי - יֵאָכְלוּ כֻּלָּם כְּחֻמּוּר שֶׁבָּהֶן:

ט. חֻמָּר בְּהֶקְדֵּשׁ שֶׁאֵין בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וּבְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁאֵין בְּהֶקְדֵּשׁ. הֶקְדֵּשׁ - מִתְחַלֵּלֶת עַל הַכֹּל, מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - אֵין מִתְחַלֵּל אֶלָּא עַל הַמָּעוֹת בִּלְבַד. הֶקְדֵּשׁ - נִפְדֶּה בְּכָל מָקוֹם וְאֵין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי נִפְדֶּית מִכָּאן וָאֵילָךְ וּמִכָּאן וָאֵילָךְ. הֶקְדֵּשׁ - נִכְנָס

הַשָּׁלֵם

לִירוּשָׁלַיִם וְיוֹצֵא, מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - נִכְנָס לִירוּשָׁלַיִם וְאֵין יוֹצֵא. חֻמָּר בְּהֶקְדֵּשׁ, שֶׁהֶקְדֵּשׁ - חָל עַל הַכֹּל, וּמוֹעֲלִין בּוֹ, לֹא הַתּוֹר לַאֲכִילָה אֶלָּא בְּפִדְיוֹן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי. חֻמָּר בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, שֶׁמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי - קוֹנֶה אֶת הַקַּנְקַן, אוֹסֵר דָּמָיו וַעֲרוּבָיו, סָפֵק עֲרוּבוֹ - כָּל שֶׁהוּא, אָסוּר לְאוֹנֵן, וְטָעוּן בִּעוּר, וְטָעוּן וִדּוּי, וְלֹא הַתּוֹר לַאֲכִילָה אֶלָּא בְּפִדְיוֹן, וְאֵין מַדְלִיקִין בּוֹ אֶת הַנֵּר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּתְרוּמָה. חֻמָּר בִּתְרוּמָה מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, שֶׁהַתְּרוּמָה - אֵינָהּ נִתֶּרֶם אֶלָּא מִן הַמֻּקֶּף, וְאֵינָהּ נִטֶּלֶת אֶלָּא מִן הַגֹּמוּר, וְאֵינָהּ נִטֶּלֶת מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא, וּמְדַמַּעַת, וְחַיֶּבִין עָלֶיהָ חֹמֶשׁ, וְנוֹהֶגֶת בְּכָל הַשָּׁנִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי:

י. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵין מְחַלְּלִין כֶּסֶף וּפֵרוֹת עַל הַכֶּסֶף אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ עִמּוֹ פְּרוּטְרוֹט, וַחֲכָמִים מַתִּירִין. רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ: שְׁלֹשָׁה דִּינָרִין כֶּסֶף וְדִינָר, הָרְבִיעִי - כֶּסֶף, וְהַשְּׁאָר - מָעוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, שַׁמַּאי הַזָּקֵן אוֹמֵר: יַנִּיחֶנָּה בַּחֲנוּת וְיֹאכַל כְּנֶגְדָּהּ:

יא. הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי מְגוּרוֹת, אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה וְאַחַת שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וּמָצָא בֵּינֵיהֶן פֵּרוֹת, קָרוֹב לְתְרוּמָה - יִפָּלוּ לְתְרוּמָה, קָרוֹב לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - יִפָּלוּ לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי. מֻחֱזָה עַל מֻחֱזָה - מְטִילִין אוֹתוֹ לִשְׁנֵי חוֹמְרִין. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: תֵּבָה שֶׁנִּשְׁתַּמְּשׁוּ בָהּ חֻלִּין וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וּמָצָא בְּתוֹכָהּ מָעוֹת, אִם רֹב הֵנִיחוּ חֻלִּין - חֻלִּין, אִם רֹב הֵנִיחוּ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן: הֲרֵי שְׁלָמִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חָזֶה וְשׁוֹק שֶׁהֵן אֲסוּרִין לַזָּרִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי: כָּךְ אָמְרוּ בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי: אִי אַתֶּם מוֹדִים לָנוּ בְּפֵרוֹת שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן, שֶׁיִּפְדֶּה מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלָּהּ וְיֹאכַל בְּכָל מָקוֹם, אַף פֵּרוֹת שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתָּן כַּיּוֹצֵא בָּהֶן. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שַׁמַּאי: לֹא! אִם אֲמַרְתֶּם בִּפְרוֹת שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן, שֶׁיָּכוֹל לְהַפְקִירָן וּלְפוֹטְרָן מִן

תּוֹסֶפְתָּא

הַמַּעֲשְׂרוֹת, תֹּאמְרוּ בְּפֵרוֹת שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתָּן, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַפְקִירָן וּלְפוֹטְרָן מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת? אָמְרוּ לָהֶן בֵּית הִלֵּל: אַף פֵּרוֹת שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתָּן, יָכוֹל לְהוֹצִיא תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת מִמָּקוֹם אַחֵר עֲלֵיהֶן עַד שֶׁיְּרִימוּ:

יב. אֵילָן שֶׁעוֹמֵד בְּפָנִים וְנוֹפוֹ נוֹטֶה לַחוּץ – יֵשׁ לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלּוֹ פִּדְיוֹן. הֶחֱזִיר נוֹפוֹ לִפְנִים – אֵין לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלּוֹ פִּדְיוֹן. הָיָה עוֹמֵד בַּחוּץ וְנוֹפוֹ נוֹטֶה לִפְנִים – אֵין לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלּוֹ פִּדְיוֹן. הֶחֱזִיר נוֹפוֹ לַחוּץ – יֵשׁ לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלּוֹ פִּדְיוֹן:

יג. בָּתִּים שֶׁפְּתְחֵיהֶן לִפְנִים וַחֲלָלָן לַחוּץ, פְּתְחֵיהֶן לַחוּץ וַחֲלָלָן לִפְנִים, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין פּוֹדִין בָּהֶן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי כְּאֵלּוּ הֵן מִבִּפְנִים, וְאֵין אוֹכְלִין בָּהֶם קָדָשִׁים קַלִּים כְּאֵלּוּ הֵן בַּחוּץ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִכְּנֶגֶד הַחוֹמָה וְלִפְנִים – כְּלִפְנִים. וּמִכְּנֶגֶד הַחוֹמָה וְלַחוּץ – כְּלַחוּץ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: זוֹ מִשְׁנַת רַבִּי עֲקִיבָה. מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין פּוֹדִין בָּהֶן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי כְּאֵלּוּ הֵן מִבִּפְנִים, וְאֵין אוֹכְלִין בָּהֶן קָדָשִׁים קַלִּין כְּאֵלּוּ הֵן מִבַּחוּץ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: הֲרֵי הֵן כִּלְשָׁכוֹת, אֶת שֶׁפְּתְחָהּ לִפְנִים – כִּלְפְנִים. וְאֶת שֶׁפְּתְחָהּ לַחוּץ – כְּלַחוּץ:

יד. לִשְׁכָּה בְּנוּיָה בַּקֹּדֶשׁ וּפְתְחָהּ לַחוֹל, תּוֹכָהּ – חוֹל, וְגַגָּהּ – קֹדֶשׁ. אוֹכְלִין בָּהּ קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, וְאֵין שׁוֹחֲטִין בָּהּ קָדָשִׁים קַלִּים, וְאֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ מִשּׁוּם טֻמְאָה. בְּנוּיָה בַּחוֹל וּפְתְחָהּ לַקֹּדֶשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מְקוֹמִין כֵּן, תּוֹכָהּ – קֹדֶשׁ, וְגַגָּהּ – חוֹל. אוֹכְלִין בָּהּ קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, וְשׁוֹחֲטִין בָּהּ קָדָשִׁים קַלִּים, וְחַיָּבִין עָלֶיהָ מִשּׁוּם טֻמְאָה. בְּנוּיָה בַּקֹּדֶשׁ וּפְתוּחָה לַחוֹל וְלַקֹּדֶשׁ, כֻּלָּהּ – קֹדֶשׁ. בְּנוּיָה בַּחוֹל וּפְתוּחָה לְקֹדֶשׁ וְלַחוֹל, כֻּלָּהּ – חוֹל. בְּנוּיָה בַּקֹּדֶשׁ וּבַחוֹל, וּפְתוּחָה לְקֹדֶשׁ וְלַחוֹל, וְגַגּוֹתֶיהָן, מִכְּנֶגֶד הַקֹּדֶשׁ וְלַקֹּדֶשׁ – קֹדֶשׁ, וּמִכְּנֶגֶד הַחוֹל וְלַחוֹל – חוֹל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם לְעִנְיַן טֻמְאָה, מִכְּנֶגֶד הַחוֹמָה וְלִפְנִים – כִּלְפְנִים, מִכְּנֶגֶד הַחוֹמָה וְלַחוּץ – כְּלַחוּץ. אִם לֶאֱכוֹל קָדָשִׁים – הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר פְּתִחָה:

הַשָּׁלֵם

טו. הָיְתָה בְנוּיָה בְּחוֹמַת עֲזָרָה – אוֹכְלִין בָּהּ קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, וְשׁוֹחֲטִין בָּהּ קָדָשִׁים קַלִּים. הָיְתָה בְנוּיָה בְּחוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם – אוֹכְלִין בָּהּ קָדָשִׁים קַלִּים וְאֵין פּוֹדִין בָּהּ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי:

טז. בֵּית הַבְּנוּי בַּחוֹמָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּאִלּוּ הוּא מִבַּחוּץ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כְּאִלּוּ הוּא מִבִּפְנִים:

יז. כָּל הַלְּשָׁכוֹת כֻּלָּן בְּנוּיוֹת בַּקֹּדֶשׁ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: תְּחוּמֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁבַּכְּתוּבִים – נִדּוֹנִין כְּחוּצָה לָאָרֶץ. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: נִדּוֹנִין כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

יח. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁנִּכְנַס לִירוּשָׁלַיִם וְנִטְמָא, בֵּין שֶׁנִּטְמָא בְּאַב הַטֻּמְאָה וּבֵין שֶׁנִּטְמָא בְּוֹלַד הַטֻּמְאָה, בֵּין מִבִּפְנִים בֵּין מִבַּחוּץ – בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: הַכֹּל יִפָּדֶה וְיֵאָכֵל בִּפְנִים. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: הַכֹּל יִפָּדֶה וְיֵאָכֵל מִבַּחוּץ, חוּץ מִשֶּׁנִּטְמָא בְּאַב הַטֻּמְאָה מִבִּפְנִים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: הַכֹּל יִפָּדֶה וְיֵאָכֵל בִּפְנִים, חוּץ מָה שֶׁנִּטְמָא בְּאַב הַטֻּמְאָה בַּחוּץ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: הַכֹּל יִפָּדֶה וְיֵאָכֵל בַּחוּץ, חוּץ מַה שֶׁנִּטְמָא בְּוֹלַד הַטֻּמְאָה מִבִּפְנִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: נִטְמָא בְּאַב הַטֻּמְאָה, בֵּין מִבִּפְנִים בֵּין מִבַּחוּץ – יִפָּדֶה וְיֵאָכֵל בַּחוּץ. נִטְמָא בְּוֹלַד הַטֻּמְאָה, בֵּין בִּפְנִים בֵּין בַּחוּץ – יִפָּדֶה וְיֵאָכֵל בִּפְנִים. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: נִטְמָא בַּחוּץ, בֵּין בְּאַב הַטֻּמְאָה בֵּין בְּוֹלַד הַטֻּמְאָה, יִפָּדֶה וְיֵאָכֵל בַּחוּץ. נִטְמָא בִּפְנִים, בֵּין בְּאַב הַטֻּמְאָה בֵּין בְּוֹלַד הַטֻּמְאָה – יִפָּדֶה וְיֵאָכֵל בִּפְנִים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל שֶׁנִּטְמָא בְּאַב הַטֻּמְאָה בַּחוּץ – שֶׁיִּפָּדֶה וְיֵאָכֵל בַּחוּץ. וְעַל שֶׁנִּטְמָא בְּוֹלַד הַטֻּמְאָה בִּפְנִים – שֶׁיִּפָּדֶה וְיֵאָכֵל בִּפְנִים. עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל שֶׁנִּטְמָא בְּאַב הַטֻּמְאָה בִּפְנִים, וּבְוֹלַד הַטֻּמְאָה בַּחוּץ, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: נִפָּדֶה בַּמָּקוֹם, וְיֵאָכֵל

תּוֹסֶפְתָּא

בַּמָּקוֹם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: נִפְדֶּה בַּמָּקוֹם, וְיֵאָכֵל בְּכָל הַמָּקוֹמוֹת:

יט. הַלָּקוּחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁנִּטְמָא – יִפָּדֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יִקָּבֵר. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה: מַחְמִיר אַתָּה בַּטְּפֵלָה יָתֵר מִן הָעִקָּר. אָמַר לָהֶם: מְצִינוּ שֶׁהֶחְמִירוּ בַּטְּפֵלָה יָתֵר מִן הָעִקָּר, שֶׁהַתְּמוּרָה – חָלָה עַל בַּעַל מוּם קָבוּעַ, הֶקְדֵּשׁ – אֵין חָל עַל בַּעַל מוּם קָבוּעַ. אָמְרוּ לוֹ: מִמָּקוֹם שֶׁבָּאתָה, מַה לְּהַלָּן, תְּמִימִין – אֵין נִפְדִּין, וּבַעֲלֵי מוּמִין – נִפְדִּין, אַף כָּאן, טְהוֹרִין – לֹא יִפָּדוּ, טְמֵאִין – יִפָּדוּ:

כ. הַמַּשְׁאִיל קַנְקַנִּין לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, עַד שֶׁלֹּא גִּיפָּן – לֹא קָנָה מַעֲשֵׂר, וּמִשֶּׁגִּיפָּן – קָנָה מַעֲשֵׂר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁל יַיִן. אֲבָל שֶׁל צִיר וְשֶׁל חֹמֶץ וְשֶׁל מוֹרִיס, שֶׁל שֶׁמֶן וְשֶׁל דְּבַשׁ, בֵּין גָּפָם בֵּין שֶׁלֹּא גָּפָם – לֹא קָנָה מַעֲשֵׂר. בֵּין גָּפָם בֵּין שֶׁלֹּא גָּפָם – עוֹלִים בְּאֶחָד וּמֵאָה. בֵּין גָּפָם בֵּין שֶׁלֹּא גָּפָם – תּוֹרֵם מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. אֵימָתַי אָמְרוּ קָנָה מַעֲשֵׂר? בִּזְמַן שֶּׁכָּלָה מַעֲשֵׂר. אֲבָל אִם הִפְקִיד לְתוֹכָהּ רְבִיעִית שֶׁל חֻלִּין, אַף עַל פִּי שֶׁגָּפָם – לֹא קָנָה מַעֲשֵׂר:

כא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל הַדּוֹרֵךְ בְּחָבִיּוֹת, שֶׁמְּפַתֵּחַ וְאֵין צָרִיךְ לְעָרוֹת. עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל הַדּוֹרֵךְ בַּגַּת, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְפַתֵּחַ וּמְעָרֶה לַגַּת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מְפַתֵּחַ וְאֵין צָרִיךְ לְעָרוֹת:

מַסֶּכֶת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. הַמּוֹלִיךְ פֵּרוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי מִמָּקוֹם הַיָּקֵר לְמָקוֹם הַזּוֹל, אוֹ מִמָּקוֹם הַזּוֹל לְמָקוֹם הַיָּקֵר – פּוֹדֵהוּ כְּשַׁעַר מְקוֹמוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁל דְּמַאי. אֲבָל בְּשֶׁל וַדַּאי – פּוֹדִין אוֹתוֹ כְּשַׁעַר הַמָּקוֹם הַזּוֹל:

ב. פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי כְּשַׁעַר הַזּוֹל, כְּמוֹ שֶׁחֲנָנִי לוֹקֵחַ בְּאוֹתוֹ הַמִּין. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: כְּמוֹ שֶׁחֲנָנִי לוֹקֵחַ – כְּמוֹ שֶׁחֲנָנִי לוֹקֵחַ וְלֹא כְּמוֹ שֶׁהוּא מוֹכֵר. הַמְצָרֵף דִּינָר זָהֹב לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי – כְּמוֹ שֶׁשִּׁלְחָנִי פּוֹרֵט וְלֹא כְּמוֹ שֶׁהוּא מְצָרֵף. הָיָה מוֹלִיכוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וּמִשְׁתַּכֵּר עָלָיו עַל שָׁוְיוֹ רַבָּה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: עַד דִּינָר. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁאֵין לוֹ דָּמִים – דַּיּוֹ שֶׁיֹּאמַר הוּא וְחוּמְשׁוֹ מְחֻלָּל עַל אִיסָר זֶה:

ג. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁאֵין דָּמָיו יְדוּעִים – נִפְדֶּה עַל פִּי שְׁלֹשָׁה לָקוֹחוֹת וְלֹא עַל פִּי שְׁלֹשָׁה שֶׁאֵין לָקוֹחוֹת, אֲפִלּוּ אֶחָד מֵהֶן נָכְרִי, וַאֲפִילּוּ אֶחָד מֵהֶן בְּעָלִים – כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לִפְתֹּחַ רִאשׁוֹן. אִם אָמַר: הֲרֵי הוּא שֶׁלִּי בְּסֶלַע, וְאֶחָד אוֹמֵר בְּסֶלַע וְאִסָּר – יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ. זֶה חֹמֶר בְּהֶקְדֵּשׁ מִבְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי:

ד. אֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי אַכְסָרָה אֶלָּא מָעוֹת. כֵּיצַד? הָיוּ לוֹ פֵּרוֹת מְרֻקָּבִין וּמָעוֹת מֻחְלָדִין – לֹא יֹאמַר: ׳כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִתֵּן בִּצְבוּר זֶה, וְכַמָּה אָדָם רוֹצֶה לִתֵּן בִּכְרִי זֶה׳, אֶלָּא אוֹמֵר: ׳כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִקַּח לוֹ מָעוֹת בְּסֶלַע׳, וְ׳כַמָּה אָדָם רוֹצֶה לִקַּח לוֹ פֵּרוֹת בְּדִינָר׳:

ה. סֶלַע, כַּמָּה תְּהֵא חֲסָרָה וְלֹא יִהְיוּ מְחֻלְּלִין עָלֶיהָ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי? לְסֶלַע – אַרְבַּע אִסָּרוֹת. וּלְדִינָר – אִיסָר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְסֶלַע – אַרְבַּע פּוּנְדְיאוֹת. וּלְדִינָר – פּוּנְדְיוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: סֶלַע – שְׁמוֹנָה פּוּנְדְיאוֹת. וְדִינָר – שְׁנֵי פּוּנְדְיאוֹת. יֶתֶר עַל כֵּן – מְחֻלְּלָה בְּשָׁוְיָהּ. עַד כַּמָּה תִּפָּחֵת וְיִהֵא רַשַּׁאי לְקַיְּמָהּ בְּסֶלַע? סֶלַע – עַד שֶׁקֶל, וּבְדִינָר – עַד רֻבַּע. פָּחוֹת מִכֵּן, אֲפִלּוּ אִיסָר – אֵין רַשַּׁאי לְהָחֵל עָלֶיהָ. הָיְתָה יוֹצֵא לְסִימוֹן בְּסֶלַע, וּלְמַטְבֵּעַ בְּשֶׁקֶל, לְסִימוֹן בְּשֶׁקֶל, וּלְמַטְבֵּעַ בְּסֶלַע – אֵין לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי אֶלָּא כְּשַׁעַר הַמַּטְבֵּעַ:

ו. הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת לַחֲבֵרוֹ וְנִמְצְאוּ טְבָלִים – רָץ אַחֲרָיו לְתַקְּנָן. לֹא מָצָאוֹ, בְּיָדוּעַ שֶׁהֵן קַיָּמִין – צָרִיךְ לְעַשֵּׂר עַל יָדוֹ, אִם בְּיָדוּעַ שֶׁאֵין קַיָּמִין – אֵין צָרִיךְ לְעַשֵּׂר עַל יָדוֹ. סָפֵק

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁהֵן קַיָּמִין סָפֵק שֶׁאֵינָן קַיָּמִין – מְעַשֵּׂר עֲלֵיהֶן וְקוֹרֵא שֵׁם לְמַעַשְׂרוֹתֵיהֶם:

ז. הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת לַחֲבֵרוֹ, הַמּוֹכֵר אוֹמֵר: טְבָלִים מְכֻרָתִי לְךָ, וְהַלּוֹקֵחַ אוֹמֵר: מְתֻקָּנִין מָכַרְתָּ לִי – כּוֹפִין אֶת הַמּוֹכֵר לְתַקֵּן מִשֶּׁלּוֹ אֶת שֶׁלּוֹ. הֲרֵי שֶׁלָּקְחוּ שֶׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶת גָּרְנוֹ, אִם מֻחֲמַת הַחוֹב – צָרִיךְ לְעַשֵּׂר עַל יָדוֹ. אִם מֻחֲמַת אֹנֶס – אֵין צָרִיךְ לְעַשֵּׂר עַל יָדוֹ:

ח. הָאוֹכֵל פֵּרוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד – יִזְעַק לַשָּׁמַיִם; דִּבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּשׁוֹגֵג – יִזְעַק לַשָּׁמַיִם. בְּמֵזִיד – יַחְזִרוּ דָמִים לִמְקוֹמָן. וְאִם הָיוּ מָעוֹת, שׁוֹגֵג – יִצְעַק לַשָּׁמַיִם. מֵזִיד – יַחְזִרוּ דָמִים לִמְקוֹמָן; דִּבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי אוֹמֵר: בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד – יַחְזִרוּ דָמִים לִמְקוֹמָן:

ט. הַגּוֹנֵב טְבָלוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ – מְשֻׁלָּם לוֹ דְּמֵי טְבָלוֹ; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: דְּמֵי חֻלִּין שֶׁבּוֹ:

י. יִשְׂרָאֵל שֶׁאָכַל פֵּרוֹתָיו בְּטִבְלוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְחַיֵּב בָּהֶן לַשָּׁמַיִם – אֵין לַכֹּהֵן בָּהֶן כְּלוּם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר יח, יט): "אֲשֶׁר יָרִימוּ" – אֵין לַכֹּהֵן בָּהֶן אֶלָּא עַד שֶׁיָּרִימוּ. וְכֵן בֶּן לֵוִי שֶׁאָכַל מַעֲשְׂרוֹתָיו בְּטִבְלוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְחַיֵּב בָּהֶן לַשָּׁמַיִם – אֵין לַכֹּהֵן בָּהֶן כְּלוּם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן: "וְזֶה אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה'" – אֵין לְךָ בָּהֶן אֶלָּא עַד שֶׁיָּרִימוּ:

יא. הַמֵּבִיא פֵּרוֹת מִן הַגֹּרֶן לָעִיר, הִפְרִישׁ תְּרוּמָה וּנְתָנָהּ לַכֹּהֵן, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּנְתָנוֹ לַלֵּוִי, מַעֲשֵׂר עָנִי וּנְתָנוֹ לָעָנִי – אֵין מְחַשֵּׁב עִמָּהֶן דְּמֵי הֲבָאָה. אֲבָל אִם קָרָא לָהֶן שֵׁם בַּגֹּרֶן – הֲרֵי זֶה מְחַשֵּׁב עִמָּהֶן דְּמֵי הֲבָאָה:

יב. הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת לַחֲבֵרוֹ, וְאָמַר לוֹ: פֵּרוֹת שֶׁמָּכַרְתִּי לְךָ טְבָלִין הֵם, בְּשֵׂר בְּכוֹר הוּא, יַיִן נָסֶךְ הוּא – מַה שֶּׁאָכְלוּ אָכְלוּ, וַיַּחְזִיר לָהֶן אֶת הַדְּמִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: דָּבָר שֶׁהַנֶּפֶשׁ קָצָה בּוֹ – מַה שֶּׁאָכְלוּ אָכְלוּ וַיַּחְזִיר לָהֶן אֶת הַדְּמִים. דָּבָר שֶׁאֵין הַנֶּפֶשׁ קָצָה בּוֹ – מַה שֶּׁאָכְלוּ אָכְלוּ, וַינַכֶּה לָהֶן מִן הַדְּמִים:

הַשָּׁלֵם

יג. אֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַיִם בַּזְּמַן הַזֶּה. וְאֵין אוֹכְלִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַיִם בַּזְּמַן הַזֶּה. וְאֵין מְחַלְּלִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַיִם בַּזְּמַן הַזֶּה. וְאֵין מוֹכְרִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַיִם בַּזְּמַן הַזֶּה. וְאֵין מוֹצִיאִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַיִם בַּזְּמַן הַזֶּה. וְאִם הוֹצִיא – הֲרֵי אֵלּוּ יֵרָקְבוּ. הַמְחַלֵּל מָעוֹת עַל פֵּרוֹת בִּירוּשָׁלַיִם בַּזְּמַן הַזֶּה – בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: זֶה וְזֶה מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: הַמָּעוֹת – כְּמוֹת שֶׁהָיוּ, וְהַפֵּרוֹת – כְּמוֹת שֶׁהָיוּ:

יד. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: מַפְרִישׁ אָדָם מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁל דְּמַאי, וְתוֹרְמוֹ וְאוֹכְלוֹ, וְאֵין צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ שֵׁנִי. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ שֵׁנִי, שֶׁמָּא הוּרַם הָרִאשׁוֹן – לֹא הוּרַם הַשֵּׁנִי. וַהֲלָכָה כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל:

טו. רָאָה אֶחָד שֶׁהִפְרִישׁ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי – נֶאֱמָן עַל הָרִאשׁוֹן; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נֶאֱמָן עַל הָרִאשׁוֹן – נֶאֱמָן עַל הַשֵּׁנִי. אֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַשֵּׁנִי – אֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הָרִאשׁוֹן:

טז. הִפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְאָכָלָן, עַל אוֹתוֹ הַמִּין – נֶאֱמָן, עַל מִין אַחֵר – אֵינוֹ נֶאֱמָן; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַף עַל אוֹתוֹ הַמִּין – אֵינוֹ נֶאֱמָן. לֹא כָל הֵימֶנּוּ שֶׁיִּתְקִין אֶת עַצְמוֹ וְיָבֹא וְיִקַּלְקְלֵנוּ:

יז. הָאוֹמֵר: מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁחִפַּף זֶה מְחֻלָּל עַל אֵיסָר זֶה, וְלֹא קָבַע לוֹ מָקוֹם – רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קָרֵא שֵׁם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיֹּאמַר: לִצְפוֹנוֹ אוֹ לִדְרוֹמוֹ. מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי יוֹסֵי, שֶׁנִּכְנְסוּ אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת לְכְזִיב, אָמְרוּ: לֹא נָדַע הֵיאַךְ בַּעַל הַבַּיִת הַזֶּה מְתַקֵּן אֶת פֵּרוֹתָיו. כֵּיוָן שֶׁהִרְגִּישׁ בָּהֶן, הָלַךְ וְהֵבִיא לִפְנֵיהֶן דְּלוּסְקְיָא מְלֵא דִּינְרֵי זָהָב. אָמְרוּ לוֹ: הֵיאַךְ אַתָּה מְתַקֵּן אֶת פֵּרוֹתֶיךָ? אָמַר לָהֶם,

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

כָּךְ וְכָךְ אֲנִי אוֹמֵר: מַעֲשֶׂה שֶׁנִּבְחַף זֶה מְחֻלָּל עַל אִיסָּר זֶה. אָמְרוּ לוֹ: צֵא וֶאֱכוֹל אֶת פֵּרוֹתֶיךָ, הִשְׁתַּכַּרְתָּ בְּמָעוֹת, אִבַּדְתָּ נְפָשׁוֹת:

יח. חָבֵר שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ פֵּרוֹת, אֲפִלּוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם כְּנָטָן - הֲרֵי הֵן בְּחֶזְקַת מְתֻקָּנִין:

שמואל א פרק יח

א וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אֶל־שָׁאוּל וְנֶפֶשׁ יְהוֹנָתָן
נִקְשְׁרָה בְּנֶפֶשׁ דָּוִד ויאהבו (וַיֶּאֱהָבֵהוּ) יְהוֹנָתָן
כְּנַפְשׁוֹ: ב וַיִּקָּחֵהוּ שָׁאוּל בַּיּוֹם הַהוּא וְלֹא נְתָנוֹ
לָשׁוּב בֵּית אָבִיו: ג וַיִּכְרֹת יְהוֹנָתָן וְדָוִד בְּרִית
בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ כְּנַפְשׁוֹ: ד וַיִּתְפַּשֵּׁט יְהוֹנָתָן אֶת־
הַמְּעִיל אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתְּנֵהוּ לְדָוִד וּמַדָּיו וְעַד־חַרְבּוֹ
וְעַד־קַשְׁתּוֹ וְעַד־חֲגֹרוֹ: ה וַיֵּצֵא דָּוִד בְּכֹל אֲשֶׁר
יִשְׁלָחֶנּוּ שָׁאוּל יַשְׂכִּיל וַיְשִׂמֵהוּ שָׁאוּל עַל אַנְשֵׁי
הַמִּלְחָמָה וַיִּיטַב בְּעֵינֵי כָל־הָעָם וְגַם בְּעֵינֵי עַבְדֵי
שָׁאוּל: {פ}
ו וַיְהִי בְּבוֹאָם בְּשׁוּב דָּוִד מֵהַכּוֹת אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי
וַתֵּצֶאנָה הַנָּשִׁים מִכָּל־עָרֵי יִשְׂרָאֵל לשור (לָשִׁיר)
וְהַמְּחֹלוֹת לִקְרַאת שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ בְּתֻפִּים בְּשִׂמְחָה
וּבְשָׁלְשִׁים: ז וַתַּעֲנֶינָה הַנָּשִׁים הַמְשַׂחֲקוֹת
וַתֹּאמַרְן הִכָּה שָׁאוּל בַּאֲלָפָו וְדָוִד בְּרִבְבֹתָיו: ח
וַיִּחַר לְשָׁאוּל מְאֹד וַיֵּרַע בְּעֵינָיו הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר
נָתְנוּ לְדָוִד רְבָבוֹת וְלִי נָתְנוּ הָאֲלָפִים וְעוֹד לוֹ אַךְ
הַמְּלוּכָה: ט וַיְהִי שָׁאוּל עוֹן (עוֹיֵן) אֶת־דָּוִד מֵהַיּוֹם
הַהוּא וָהָלְאָה: {ס} י וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַתִּצְלַח רוּחַ
אֱלֹהִים | רָעָה | אֶל־שָׁאוּל וַיִּתְנַבֵּא בְתוֹךְ־הַבַּיִת
וְדָוִד מְנַגֵּן בְּיָדוֹ כְּיוֹם | בְּיוֹם וְהַחֲנִית בְּיַד־שָׁאוּל:
יא וַיָּטֶל שָׁאוּל אֶת־הַחֲנִית וַיֹּאמֶר אַכֶּה בְדָוִד
וּבַקִּיר וַיִּסֹּב דָּוִד מִפָּנָיו פַּעֲמָיִם: יב וַיִּרָא שָׁאוּל
מִלִּפְנֵי דָוִד כִּי־הָיָה יְהוָה עִמּוֹ וּמֵעִם שָׁאוּל סָר: יג
וַיְסִרֵהוּ שָׁאוּל מֵעִמּוֹ וַיְשִׂמֵהוּ לוֹ שַׂר־אָלֶף וַיֵּצֵא
וָיָבֹא לִפְנֵי הָעָם: {ס} יד וַיְהִי דָוִד לְכֹל דְּרָכָו
מַשְׂכִּיל וַיהוָה עִמּוֹ: טו וַיַּרְא שָׁאוּל אֲשֶׁר־הוּא
מַשְׂכִּיל מְאֹד וַיָּגָר מִפָּנָיו: טז וְכָל־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה
אֹהֵב אֶת־דָּוִד כִּי־הוּא יוֹצֵא וָבָא לִפְנֵיהֶם: {פ}
יז וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד הִנֵּה בִתִּי הַגְּדוֹלָה מֵרַב
אֹתָהּ אֶתֶּן־לְךָ לְאִשָּׁה אַךְ הֱיֵה־לִי לְבֶן־חַיִל
וְהִלָּחֶם מִלְחֲמוֹת יְהוָה וְשָׁאוּל אָמַר אַל־תְּהִי יָדִי
בּוֹ וּתְהִי־בוֹ יַד־פְּלִשְׁתִּים: {ס} יח וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־
שָׁאוּל מִי אָנֹכִי וּמִי חַיַּי מִשְׁפַּחַת אָבִי בְּיִשְׂרָאֵל
כִּי־אֶהְיֶה חָתָן לַמֶּלֶךְ: יט וַיְהִי בְּעֵת תֵּת אֶת־מֵרַב
בַּת־שָׁאוּל לְדָוִד וְהִיא נִתְּנָה לְעַדְרִיאֵל הַמְּחֹלָתִי
לְאִשָּׁה: כ וַתֶּאֱהַב מִיכַל בַּת־שָׁאוּל אֶת־דָּוִד וַיַּגִּדוּ
לְשָׁאוּל וַיִּשַׁר הַדָּבָר בְּעֵינָיו: כא וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
אֶתְּנֶנָּה לוֹ וּתְהִי־לוֹ לְמוֹקֵשׁ וּתְהִי־בוֹ יַד־פְּלִשְׁתִּים
וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד בִּשְׁתַּיִם תִּתְחַתֵּן בִּי הַיּוֹם:
כב וַיְצַו שָׁאוּל אֶת־עֲבָדָו דַּבְּרוּ אֶל־דָּוִד בַּלָּט
לֵאמֹר הִנֵּה חָפֵץ בְּךָ הַמֶּלֶךְ וְכָל־עֲבָדָיו אֲהֵבוּךָ
וְעַתָּה הִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ: כג וַיְדַבְּרוּ עַבְדֵי שָׁאוּל
בְּאָזְנֵי דָוִד אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר דָּוִד
הַנְקַלָּה בְעֵינֵיכֶם הִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ וְאָנֹכִי אִישׁ־רָשׁ
וְנִקְלֶה: כד וַיַּגִּדוּ עַבְדֵי שָׁאוּל לוֹ לֵאמֹר כַּדְּבָרִים
הָאֵלֶּה דִּבֶּר דָּוִד: כה וַיֹּאמֶר שָׁאוּל כֹּה־תֹאמְרוּ
לְדָוִד אֵין־חֵפֶץ לַמֶּלֶךְ בְּמֹהַר כִּי בְּמֵאָה עָרְלוֹת
פְּלִשְׁתִּים לְהִנָּקֵם בְּאֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ וְשָׁאוּל חָשַׁב
לְהַפִּיל אֶת־דָּוִד בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים: כו וַיַּגִּדוּ עַבָדָיו
לְדָוִד אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשַׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי דָוִד
לְהִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ וְלֹא מָלְאוּ הַיָּמִים: כז וַיָּקָם דָּוִד
וַיֵּלֶךְ | הוּא וַאֲנָשָׁיו וַיַּךְ בַּפְּלִשְׁתִּים מָאתַיִם אִישׁ
וַיָּבֵא דָוִד אֶת־עָרְלֹתֵיהֶם וַיְמַלְאוּם לַמֶּלֶךְ
לְהִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ וַיִּתֶּן־לוֹ שָׁאוּל אֶת־מִיכַל בִּתּוֹ
לְאִשָּׁה: {ס} כח וַיַּרְא שָׁאוּל וַיֵּדַע כִּי יְהוָה עִם־
דָּוִד וּמִיכַל בַּת־שָׁאוּל אֲהֵבָתְהוּ: כט וַיֹּאסֶף שָׁאוּל

לֵרֹא מִפְּנֵי דָּוִד עֹוד וַיְהִי שָׁאוּל אֹיֵב אֶת־דָּוִד כָּל־
הַיָּמִים: {פ}
ל וַיֵּצְאוּ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים וַיְהִי | מִדֵּי צֵאתָם שָׂכַל
דָּוִד מִכֹּל עַבְדֵי שָׁאוּל וַיִּיקַר שְׁמוֹ מְאֹד: {ס}

שמואל א פרק יט

א וַיְדַבֵּר שָׁאוּל אֶל־יוֹנָתָן בְּנוֹ וְאֶל־כָּל־עֲבָדָיו
לְהָמִית אֶת־דָּוִד וִיהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל חָפֵץ בְּדָוִד
מְאֹד: ב וַיַּגֶּד יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵאמֹר מְבַקֵּשׁ שָׁאוּל
אָבִי לַהֲמִיתֶךָ וְעַתָּה הִשָּׁמֶר־נָא בַבֹּקֶר וְיָשַׁבְתָּ
בַּסֵּתֶר וְנַחְבֵּאתָ: ג וַאֲנִי אֵצֵא וְעָמַדְתִּי לְיַד־אָבִי
בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר אַתָּה שָׁם וַאֲנִי אֲדַבֵּר בְּךָ אֶל־אָבִי
וְרָאִיתִי מָה וְהִגַּדְתִּי לָךְ: {ס} ד וַיְדַבֵּר יְהוֹנָתָן
בְּדָוִד טֹוב אֶל־שָׁאוּל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַל־יֶחֱטָא
הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדֹּו בְּדָוִד כִּי לֹוא חָטָא לָךְ וְכִי מַעֲשָׂיו
טוֹב־לְךָ מְאֹד: ה וַיָּשֶׂם אֶת־נַפְשֹׁו בְכַפֹּו וַיַּךְ אֶת־
הַפְּלִשְׁתִּי וַיַּעַשׂ יְהוָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה לְכָל־יִשְׂרָאֵל
רָאִיתָ וַתִּשְׂמָח וְלָמָּה תֶחֱטָא בְּדָם נָקִי לְהָמִית
אֶת־דָּוִד חִנָּם: ו וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל בְּקֹול יְהוֹנָתָן
וַיִּשָּׁבַע שָׁאוּל חַי־יְהוָה אִם־יוּמָת: ז וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן
לְדָוִד וַיַּגֶּד־לֹו יְהוֹנָתָן אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וַיָּבֵא יְהוֹנָתָן אֶת־דָּוִד אֶל־שָׁאוּל וַיְהִי לְפָנָיו
כְּאֶתְמוֹל שִׁלְשֹׁום: {ס} ח וַתֹּוסֶף הַמִּלְחָמָה לִהְיֹות
וַיֵּצֵא דָּוִד וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים וַיַּךְ בָּהֶם מַכָּה גְדוֹלָה
וַיָּנֻסוּ מִפָּנָיו: ט וַתְּהִי רוּחַ יְהוָה | רָעָה אֶל־שָׁאוּל
וְהוּא בְּבֵיתֹו יֹשֵׁב וַחֲנִיתֹו בְּיָדֹו וְדָוִד מְנַגֵּן בְּיָד: י
וַיְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לְהַכֹּות בַּחֲנִית בְּדָוִד וּבַקִּיר וַיִּפְטַר
מִפְּנֵי שָׁאוּל וַיַּךְ אֶת־הַחֲנִית בַּקִּיר וְדָוִד נָס וַיִּמָּלֵט
בַּלַּיְלָה הוּא: {פ}

יא וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים אֶל־בֵּית דָּוִד לְשָׁמְרֹו
וְלַהֲמִיתֹו בַּבֹּקֶר וַתַּגֶּד לְדָוִד מִיכַל אִשְׁתֹּו לֵאמֹר
אִם־אֵינְךָ מְמַלֵּט אֶת־נַפְשְׁךָ הַלַּיְלָה מָחָר אַתָּה
מוּמָת: יב וַתֹּרֶד מִיכַל אֶת־דָּוִד בְּעַד הַחַלֹּון וַיֵּלֶךְ
וַיִּבְרַח וַיִּמָּלֵט: יג וַתִּקַּח מִיכַל אֶת־הַתְּרָפִים
וַתָּשֶׂם אֶל־הַמִּטָּה וְאֵת כְּבִיר הָעִזִּים שָׂמָה
מְרַאֲשֹׁתָיו וַתְּכַס בַּבָּגֶד: {ס} יד וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל
מַלְאָכִים לָקַחַת אֶת־דָּוִד וַתֹּאמֶר חֹלֶה הוּא: {ס}
טו וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל אֶת־הַמַּלְאָכִים לִרְאֹות אֶת־דָּוִד
לֵאמֹר הַעֲלוּ אֹתֹו בַמִּטָּה אֵלַי לַהֲמִתֹו: טז וַיָּבֹאוּ
הַמַּלְאָכִים וְהִנֵּה הַתְּרָפִים אֶל־הַמִּטָּה וּכְבִיר
הָעִזִּים מְרַאֲשֹׁתָיו: {ס} יז וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־מִיכַל
לָמָּה כָּכָה רִמִּיתִנִי וַתְּשַׁלְּחִי אֶת־אֹיְבִי וַיִּמָּלֵט
וַתֹּאמֶר מִיכַל אֶל־שָׁאוּל הוּא־אָמַר אֵלַי שַׁלְּחִנִי
לָמָּה אֲמִיתֶךָּ: יח וְדָוִד בָּרַח וַיִּמָּלֵט וַיָּבֹא אֶל־
שְׁמוּאֵל הָרָמָתָה וַיַּגֶּד־לֹו אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה־לֹו
שָׁאוּל וַיֵּלֶךְ הוּא וּשְׁמוּאֵל וַיֵּשְׁבוּ בנוית (בְּנָיוֹת):
יט וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד בנוית (בְּנָיוֹת)
בָּרָמָה: כ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים לָקַחַת אֶת־דָּוִד
וַיַּרְא אֶת־לַהֲקַת הַנְּבִיאִים נִבְּאִים וּשְׁמוּאֵל עֹמֵד
נִצָּב עֲלֵיהֶם וַתְּהִי עַל־מַלְאֲכֵי שָׁאוּל רוּחַ אֱלֹהִים
וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם־הֵמָּה: כא וַיַּגִּדוּ לְשָׁאוּל וַיִּשְׁלַח
מַלְאָכִים אֲחֵרִים וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם־הֵמָּה {ס} וַיֹּסֶף
שָׁאוּל וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים שְׁלִשִׁים וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם־
הֵמָּה: כב וַיֵּלֶךְ גַּם־הוּא הָרָמָתָה וַיָּבֹא עַד־בֹּור
הַגָּדֹול אֲשֶׁר בַּשֶּׂכוּ וַיִּשְׁאַל וַיֹּאמֶר אֵיפֹה שְׁמוּאֵל
וְדָוִד וַיֹּאמֶר הִנֵּה בנוית (בְּנָיוֹת) בָּרָמָה: כג וַיֵּלֶךְ
שָׁם אֶל־נוית (נָיוֹת) בָּרָמָה וַתְּהִי עָלָיו גַּם־הוּא
רוּחַ אֱלֹהִים וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וַיִּתְנַבֵּא עַד־בֹּאֹו בנוית
(בְּנָיוֹת) בָּרָמָה: כד וַיִּפְשַׁט גַּם־הוּא בְּגָדָיו

וַיִּתְנַבֵּא גַּם־הוּא לִפְנֵי שְׁמוּאֵל וַיִּפֹּל עָרֹם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלָּיְלָה עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִיאִם: {פ}

שמואל א פרק כ

א וַיִּבְרַח דָּוִד מנוות (מִנָּיוֹת) בָּרָמָה וַיָּבֹא וַיֹּאמֶר | לִפְנֵי יְהוֹנָתָן מֶה עָשִׂיתִי מֶה־עֲוֹנִי וּמֶה־חַטָּאתִי לִפְנֵי אָבִיךָ כִּי מְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשִׁי: ב וַיֹּאמֶר לוֹ חָלִילָהּ לֹא תָמוּתְ הִנֵּה לו־עשה (לֹא־יַעֲשֶׂה) אָבִי דָּבָר גָּדוֹל אוֹ דָּבָר קָטֹן וְלֹא יִגְלֶה אֶת־אָזְנִי וּמַדּוּעַ יַסְתִּיר אָבִי מִמֶּנִּי אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֵין זֹאת: ג וַיִּשָּׁבַע עוֹד דָּוִד וַיֹּאמֶרְ יָדֹעַ יָדַע אָבִיךָ כִּי־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וַיֹּאמֶר אַל־יֵדַע־זֹאת יְהוֹנָתָן פֶּן־יֵעָצֵב וְאוּלָם חַי־יְהוָהְ וְחֵי נַפְשֶׁךָ כִּי כְּפֶשַׁע בֵּינִי וּבֵין הַמָּוֶת: ד וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד מַה־תֹּאמַר נַפְשְׁךָ וְאֶעֱשֶׂה־לָּךְ: {פ}

ה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוֹנָתָן הִנֵּה־חֹדֶשׁ מָחָר וְאָנֹכִי יָשֹׁב־אֵשֵׁב עִם־הַמֶּלֶךְ לֶאֱכֹול וְשִׁלַּחְתַּנִי וְנִסְתַּרְתִּי בַּשָּׂדֶה עַד הָעֶרֶב הַשְּׁלִשִׁית: ו אִם־פָּקֹד יִפְקְדֵנִי אָבִיךָ וְאָמַרְתָּ נִשְׁאֹלְ נִשְׁאַל מִמֶּנִּי דָּוִד לָרוּץ בֵּית־לֶחֶם עִירוֹ כִּי זֶבַח הַיָּמִים שָׁם לְכָל־הַמִּשְׁפָּחָה: ז אִם־כֹּה יֹאמַר טוֹב שָׁלוֹם לְעַבְדֶּךָ וְאִם־חָרֹה יֵחָרֶה לוֹ דַּע כִּי־כָלְתָה הָרָעָה מֵעִמּוֹ: ח וְעָשִׂיתָ חֶסֶד עַל־עַבְדֶּךָ כִּי בִבְרִית יְהוָה הֵבֵאתָ אֶת־עַבְדְּךָ עִמָּךְ וְאִם־יֶשׁ־בִּי עָוֹן הֲמִיתֵנִי אַתָּה וְעַד־אָבִיךָ לָמָּה־זֶּה תְּבִיאֵנִי: {פ}

ט וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן חָלִילָה לָּךְ כִּי | אִם־יָדֹעַ אֵדַע כִּי־כָלְתָה הָרָעָה מֵעִם אָבִי לָבוֹא עָלֶיךָ וְלֹא אֹתָהּ אַגִּיד לָּךְ: {ס} י וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוֹנָתָן מִי יַגִּיד לִי אוֹ מַה־יַּעֲנְךָ אָבִיךָ קָשֶׁה: {ס} יא וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן

אֶל־דָּוִד לְכָה וְנֵצֵא הַשָּׂדֶה וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם הַשָּׂדֶה: {ס} יב וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵלְ כִּי־אֶחְקֹר אֶת־אָבִי כָּעֵת | מָחָרְ הַשִּׁלְשִׁית וְהִנֵּה־טוֹב אֶל־דָּוִד וְלֹא־אָז אֶשְׁלַח אֵלֶיךָ וְגָלִיתִי אֶת־אָזְנֶךָ: יג כֹּה־יַעֲשֶׂהְ יְהוָה לִיהוֹנָתָן וְכֹה יֹסִיף כִּי־יִיטַב אֶל־אָבִי אֶת־הָרָעָה עָלֶיךָ וְגָלִיתִי אֶת־אָזְנְךָ וְשִׁלַּחְתִּיךָ וְהָלַכְתָּ לְשָׁלוֹם וְיִהְיְ יְהוָהְ עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־אָבִי: יד וְלֹא אִם־עוֹדֶנִּי חָי וְלֹא־תַעֲשֶׂה עִמָּדִי חֶסֶד יְהוָה וְלֹא אָמוּת: טו וְלֹא־תַכְרִית אֶת־חַסְדְּךָ מֵעִם בֵּיתִי עַד־עוֹלָם וְלֹא בְּהַכְרֵת יְהוָהְ אֶת־אֹיְבֵי דָוִד אִישׁ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: טז וַיִּכְרֹת יְהוֹנָתָן עִם־בֵּית דָּוִד וּבִקֵּשׁ יְהוָה מִיַּד אֹיְבֵי דָוִד: יז וַיֹּוסֶף יְהוֹנָתָן לְהַשְׁבִּיעַ אֶת־דָּוִד בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ כִּי־אַהֲבַת נַפְשׁוֹ אֲהֵבוֹ: {ס} יח וַיֹּאמֶר־לוֹ יְהוֹנָתָן מָחָר חֹדֶשׁ וְנִפְקַדְתָּ כִּי יִפָּקֵד מוֹשָׁבֶךָ: יט וְשִׁלַּשְׁתָּ תֵּרֵד מְאֹד וּבָאתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ שָּׁם בְּיוֹם הַמַּעֲשֶׂה וְיָשַׁבְתָּ אֵצֶל הָאֶבֶן הָאָזֶל: כ וַאֲנִי שְׁלֹשֶׁת הַחִצִּים צִדָּה אוֹרֶה לְשַׁלַּח־לִי לְמַטָּרָה: כא וְהִנֵּה אֶשְׁלַח אֶת־הַנַּעַר לֵךְ מְצָא אֶת־הַחִצִּים אִם־אָמֹרְ אֹמַר לַנַּעַר הִנֵּה הַחִצִּים | מִמְּךָ וֶהֱנָּה קָחֶנּוּ | וָבֹאָה כִּי־שָׁלוֹם לְךָ וְאֵין דָּבָר חַי־יְהוָה: כב וְאִם־כֹּה אֹמַרְ לָעֶלֶם הִנֵּה הַחִצִּים מִמְּךָ וָהֶלְאָה לֵּךְ כִּי שִׁלַּחֲךָ יְהוָה: כג וְהַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וָאַתָּה הִנֵּה יְהוָה בֵּינִי וּבֵינְךָ עַד־עוֹלָם: {ס} כד וַיִּסָּתֶר דָּוִד בַּשָּׂדֶה וַיְהִי הַחֹדֶשׁ וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־(אֶל־) הַלֶּחֶם לֶאֱכֹול: כה וַיֵּשֶׁב ׀ הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשָׁבוֹ כְּפַעַם | בְּפַעַם אֶל־מוֹשַׁב הַקִּיר וַיָּקָם יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב אַבְנֵר מִצַּד שָׁאוּל וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד: כו וְלֹא־דִבֶּר שָׁאוּל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרֶה הוּא בִּלְתִּי טָהֹור הוּא כִּי־לֹא טָהֹור: {ס}

כז וַיְהִי מִמָּחֳרַת הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד
{פ}
וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־יְהוֹנָתָן בְּנוֹ מַדּוּעַ לֹא־בָא בֶן־
יִשַׁי גַּם־תְּמוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלָּחֶם: כח וַיַּעַן
יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל נִשְׁאֹל נִשְׁאַל דָּוִד מֵעִמָּדִי עַד־
בֵּית לָחֶם: כט וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי נָא כִּי זֶבַח מִשְׁפָּחָה
לָנוּ בָּעִיר וְהוּא צִוָּה־לִי אָחִי וְעַתָּה אִם־מָצָאתִי חֵן
בְּעֵינֶיךָ אִמָּלְטָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־אֶחָי עַל־כֵּן לֹא־
בָא אֶל־שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ: {ס} ל וַיִּחַר־אַף שָׁאוּל
בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ בֶּן־נַעֲוַת הַמַּרְדּוּת הֲלוֹא
יָדַעְתִּי כִּי־בוֹחֵר אַתָּה לְבֶן־יִשַׁי לְבָשְׁתְּךָ וּלְבֹשֶׁת
עֶרְוַת אִמֶּךָ: לא כִּי כָל־הַיָּמִים אֲשֶׁר בֶּן־יִשַׁי חַי
עַל־הָאֲדָמָה לֹא תִכּוֹן אַתָּה וּמַלְכוּתֶךָ וְעַתָּה שְׁלַח
וְקַח אֹתוֹ אֵלַי כִּי בֶן־מָוֶת הוּא: {ס} לב וַיַּעַן
יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה יוּמַת
מֶה עָשָׂה: לג וַיָּטֶל שָׁאוּל אֶת־הַחֲנִית עָלָיו
לְהַכֹּתוֹ וַיֵּדַע יְהוֹנָתָן כִּי־כָלָה הִיא מֵעִם אָבִיו
לְהָמִית אֶת־דָּוִד: {ס} לד וַיָּקָם יְהוֹנָתָן מֵעִם
הַשֻּׁלְחָן בָּחֳרִי־אָף וְלֹא־אָכַל בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי
לֶחֶם כִּי נֶעְצַב אֶל־דָּוִד כִּי הִכְלְמוֹ אָבִיו: {ס} לה
וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה לְמוֹעֵד דָּוִד וְנַעַר
קָטֹן עִמּוֹ: לו וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ רֻץ מְצָא נָא אֶת־
הַחִצִּים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מוֹרֶה הַנַּעַר רָץ וְהוּא־יָרָה
הַחֵצִי לְהַעֲבִרוֹ: לז וַיָּבֹא הַנַּעַר עַד־מְקוֹם הַחֵצִי
אֲשֶׁר יָרָה יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר
וַיֹּאמֶר הֲלוֹא הַחֵצִי מִמְּךָ וָהָלְאָה: לח וַיִּקְרָא
יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר מְהֵרָה חוּשָׁה אַל־תַּעֲמֹד
וַיְלַקֵּט נַעַר יְהוֹנָתָן אֶת־החצי (הַחִצִּים) וַיָּבֹא אֶל־
אֲדֹנָיו: לט וְהַנַּעַר לֹא־יָדַע מְאוּמָה אַךְ יְהוֹנָתָן
וְדָוִד יָדְעוּ אֶת־הַדָּבָר: {ס} מ וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת־
כֵּלָיו אֶל־הַנַּעַר אֲשֶׁר־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הָבִיא
הָעִיר: מא הַנַּעַר בָּא וְדָוִד קָם מֵאֵצֶל הַנֶּגֶב וַיִּפֹּל
לְאַפָּיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּשְׁקוּ | אִישׁ
אֶת־רֵעֵהוּ וַיִּבְכּוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ עַד־דָּוִד הִגְדִּיל:
מב וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ
שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה יִהְיֶה | בֵּינִי
וּבֵינֶךָ וּבֵין זַרְעִי וּבֵין זַרְעֶךָ עַד־עוֹלָם: {פ}

שמואל א פרק כא

א וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וִיהוֹנָתָן בָּא הָעִיר: ב וַיָּבֹא דָוִד נֹבָה
אֶל־אֲחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן וַיֶּחֱרַד אֲחִימֶלֶךְ לִקְרַאת דָּוִד
וַיֹּאמֶר לוֹ מַדּוּעַ אַתָּה לְבַדֶּךָ וְאִישׁ אֵין אִתָּךְ: ג
וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן הַמֶּלֶךְ צִוַּנִי דָבָר
וַיֹּאמֶר אֵלַי אִישׁ אַל־יֵדַע מְאוּמָה אֶת־הַדָּבָר
אֲשֶׁר־אָנֹכִי שֹׁלֵחֲךָ וַאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאֶת־הַנְּעָרִים
יוֹדַעְתִּי אֶל־מְקוֹם פְּלֹנִי אַלְמוֹנִי: ד וְעַתָּה מַה־יֶּשׁ
תַּחַת־יָדְךָ חֲמִשָּׁה־לֶחֶם תְּנָה בְיָדִי אוֹ הַנִּמְצָא: ה
וַיַּעַן הַכֹּהֵן אֶת־דָּוִד וַיֹּאמֶר אֵין־לֶחֶם חֹל אֶל־תַּחַת
יָדִי כִּי־אִם־לֶחֶם קֹדֶשׁ יֵשׁ אִם־נִשְׁמְרוּ הַנְּעָרִים
אַךְ מֵאִשָּׁה: {פ}
ו וַיַּעַן דָּוִד אֶת־הַכֹּהֵן וַיֹּאמֶר לוֹ כִּי אִם־אִשָּׁה
עֻצְּרָה־לָּנוּ כִּתְמוֹל שִׁלְשֹׁם בְּצֵאתִי וַיִּהְיוּ כְלֵי־
הַנְּעָרִים קֹדֶשׁ וְהוּא דֶּרֶךְ חֹל וְאַף כִּי הַיּוֹם יְקֻדַּשׁ
בַּכֶּלִי: ז וַיִּתֶּן־לוֹ הַכֹּהֵן קֹדֶשׁ כִּי לֹא־הָיָה שָׁם לֶחֶם
כִּי־אִם־לֶחֶם הַפָּנִים הַמּוּסָרִים מִלִּפְנֵי יְהוָה לָשׂוּם
לֶחֶם חֹם בְּיוֹם הֻלְּקְחוֹ: ח וְשָׁם אִישׁ מֵעַבְדֵי שָׁאוּל
בַּיּוֹם הַהוּא נֶעְצָר לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁמוֹ דֹּאֵג הָאֲדֹמִי
אַבִּיר הָרֹעִים אֲשֶׁר לְשָׁאוּל: ט וַיֹּאמֶר דָּוִד
לַאֲחִימֶלֶךְ וְאֵין יֶשׁ־פֹּה תַּחַת־יָדְךָ חֲנִית אוֹ־חֶרֶב
כִּי גַם־חַרְבִּי וְגַם־כֵּלַי לֹא־לָקַחְתִּי בְיָדִי כִּי־הָיָה

דְּבַר־הַמֶּלֶךְ נָחוּץ: {ס} י וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן חֶרֶב׀ גָּלְיָת
הַפְּלִשְׁתִּי אֲשֶׁר־הִכִּיתָ | בְּעֵמֶק הָאֵלָה הִנֵּה־הִיא
לוּטָה בַשִּׂמְלָה אַחֲרֵי הָאֵפוֹד אִם־אֹתָהּ תִּקַּח־לְךָ
קָח כִּי אֵין אַחֶרֶת זוּלָתָהּ בָּזֶה {ס} וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵין
כָּמוֹהָ תְּנֶנָּה לִי: יא וַיָּקָם דָּוִד וַיִּבְרַח בַּיּוֹם־הַהוּא
מִפְּנֵי שָׁאוּל וַיָּבֹא אֶל־אָכִישׁ מֶלֶךְ גַּת: יב וַיֹּאמְרוּ
עַבְדֵי אָכִישׁ אֵלָיו הֲלוֹא־זֶה דָּוִד מֶלֶךְ הָאָרֶץ הֲלוֹא
לָזֶה יַעֲנוּ בַמְּחֹלוֹת לֵאמֹר הִכָּה שָׁאוּל׀ בַּאֲלָפָו
וְדָוִד בְּרִבְבֹתָו: יג וַיָּשֶׂם דָּוִד אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
בִּלְבָבוֹ וַיִּרָא מְאֹד מִפְּנֵי אָכִישׁ מֶלֶךְ־גַּת: יד וַיְשַׁנּוֹ
אֶת־טַעְמוֹ בְּעֵינֵיהֶם וַיִּתְהֹלֵל בְּיָדָם וַיִּתְחָו עַל־
דַּלְתוֹת הַשַּׁעַר וַיְיָרֶד רִירוֹ אֶל־זְקָנוֹ: {ס} טו
וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־עֲבָדָיו הִנֵּה תִרְאוּ אִישׁ מִשְׁתַּגֵּעַ
לָמָּה תְּבִיאוּ אֹתוֹ אֵלָי: טז חֲסַר מְשֻׁגָּעִים אָנִי כִּי־
הֲבֵאתֶם אֶת־זֶה לְהִשְׁתַּגֵּעַ עָלָי הַזֶּה יָבוֹא אֶל־
בֵּיתִי: {פ}

שמואל א פרק כב

א וַיֵּלֶךְ דָּוִד מִשָּׁם וַיִּמָּלֵט אֶל־מְעָרַת עֲדֻלָּם
וַיִּשְׁמְעוּ אֶחָיו וְכָל־בֵּית אָבִיו וַיֵּרְדוּ אֵלָיו שָׁמָּה: ב
וַיִּתְקַבְּצוּ אֵלָיו כָּל־אִישׁ מָצוֹק וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־לוֹ
נֹשֶׁא וְכָל־אִישׁ מַר־נָפֶשׁ וַיְהִי עֲלֵיהֶם לְשָׂר וַיִּהְיוּ
עִמּוֹ כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ: ג וַיֵּלֶךְ דָּוִד מִשָּׁם מִצְפֵּה
מוֹאָב וַיֹּאמֶר | אֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב יֵצֵא־נָא אָבִי וְאִמִּי
אִתְּכֶם עַד אֲשֶׁר אֵדַע מַה־יַּעֲשֶׂה־לִּי אֱלֹהִים: ד
וַיַּנִּחֵם אֶת־פְּנֵי מֶלֶךְ מוֹאָב וַיֵּשְׁבוּ עִמּוֹ כָּל־יְמֵי
הֱיוֹת־דָּוִד בַּמְּצוּדָה: {ס} ה וַיֹּאמֶר׀ גָּד הַנָּבִיא אֶל־
דָּוִד לֹא תֵשֵׁב בַּמְּצוּדָה לֵךְ וּבָאתָ־לְךָ אֶרֶץ יְהוּדָה
וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיָּבֹא יַעַר חָרֶת: {ס} ו וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל כִּי
נוֹדַע דָּוִד וַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ וְשָׁאוּל׀ יוֹשֵׁב בַּגִּבְעָה
תַּחַת־הָאֶשֶׁל בָּרָמָה וַחֲנִיתוֹ בְיָדוֹ וְכָל־עֲבָדָיו
נִצָּבִים עָלָיו: ז וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַעֲבָדָיו הַנִּצָּבִים עָלָיו
שִׁמְעוּ־נָא בְּנֵי יְמִינִי גַּם־לְכֻלְּכֶם יִתֵּן בֶּן־יִשַׁי שָׂדוֹת
וּכְרָמִים לְכֻלְּכֶם יָשִׂים שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת:
ח כִּי׀ קְשַׁרְתֶּם כֻּלְּכֶם עָלַי וְאֵין־גֹּלֶה אֶת־אָזְנִי
בִּכְרֹת־בְּנִי עִם־בֶּן־יִשַׁי וְאֵין־חֹלֶה מִכֶּם עָלַי וְגֹלֶה
אֶת־אָזְנִי כִּי הֵקִים׀ בְּנִי אֶת־עַבְדִּי עָלַי לְאֹרֵב כַּיּוֹם
הַזֶּה: {ס} ט וַיַּעַן דֹּאֵג הָאֲדֹמִי וְהוּא נִצָּב עַל־
עַבְדֵי־שָׁאוּל וַיֹּאמַר רָאִיתִי אֶת־בֶּן־יִשַׁי בָּא נֹבָה
אֶל־אֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲחִטוּב: י וַיִּשְׁאַל־לוֹ בַּיהוָה
וְצֵדָה נָתַן לוֹ וְאֶת חֶרֶב גָּלְיָת הַפְּלִשְׁתִּי נָתַן לוֹ:
יא וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ לִקְרֹא׀ אֶת־אֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲחִיטוּב
הַכֹּהֵן וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִיו הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בְּנֹב
וַיָּבֹאוּ כֻלָּם אֶל־הַמֶּלֶךְ: {ס} יב וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
שְׁמַע־נָא בֶן־אֲחִיטוּב וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי אֲדֹנִי: יג וַיֹּאמֶר
אֵלָיו שָׁאוּל לָמָּה קְשַׁרְתֶּם עָלַי אַתָּה וּבֶן־יִשַׁי
בְּתִתְּךָ לוֹ לֶחֶם וְחֶרֶב וְשָׁאַל לוֹ בֵּאלֹהִים לָקוּם
אֵלַי לָאֹרֵב כַּיּוֹם הַזֶּה: {ס} יד וַיַּעַן אֲחִימֶלֶךְ אֶת־
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר וּמִי בְכָל־עֲבָדֶיךָ כְּדָוִד נֶאֱמָן וַחֲתַן
הַמֶּלֶךְ וְסָר אֶל־מִשְׁמַעְתֶּךָ וְנִכְבָּד בְּבֵיתֶךָ: טו
הַיּוֹם הַחִלֹּתִי לִשְׁאוֹל־ (לִשְׁאָל־) לוֹ בֵּאלֹהִים
חָלִילָה לִי אַל־יָשֵׂם הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדּוֹ דָבָר בְּכָל־בֵּית
אָבִי כִּי לֹא־יָדַע עַבְדְּךָ בְּכָל־זֹאת דָּבָר קָטֹן אוֹ
גָדוֹל: טז וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מוֹת תָּמוּת אֲחִימֶלֶךְ אַתָּה
וְכָל־בֵּית אָבִיךָ: יז וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָרָצִים הַנִּצָּבִים
עָלָיו סֹבּוּ וְהָמִיתוּ | כֹּהֲנֵי יְהוָה כִּי גַם־יָדָם עִם־
דָּוִד וְכִי יָדְעוּ כִּי־בֹרֵחַ הוּא וְלֹא גָלוּ אֶת־אָזְנִי
(אָזְנָי) וְלֹא־אָבוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ לִשְׁלַח אֶת־יָדָם
לִפְגֹּעַ בִּכֹהֲנֵי יְהוָה: {ס} יח וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לדויג
(לְדוֹאֵג) סֹב אַתָּה וּפְגַע בַּכֹּהֲנִים וַיִּסֹּב דוֹיג

(דואגג) הָאֲדֹמִי וַיִּפְגַּע־הוּא בַּכֹּהֲנִים וַיָּמֶת | בַּיּוֹם הַהוּא שְׁמֹנִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ נֹשֵׂא אֵפוֹד בָּד: יט וְאֶת נֹב עִיר־הַכֹּהֲנִים הִכָּה לְפִי־חָרֶב מֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה מֵעוֹלֵל וְעַד־יוֹנֵק וְשׁוֹר וַחֲמוֹר וָשֶׂה לְפִי־חָרֶב: כ וַיִּמָּלֵט בֶּן־אֶחָד לַאֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲחִיטוּב וּשְׁמוֹ אֶבְיָתָר וַיִּבְרַח אַחֲרֵי דָוִד: כא וַיַּגֶּד אֶבְיָתָר לְדָוִד כִּי הָרַג שָׁאוּל אֶת כֹּהֲנֵי יְהוָה: כב וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאֶבְיָתָר יָדַעְתִּי בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־שָׁם דוֹיג (דואגג) הָאֲדֹמִי כִּי־הַגֵּד יַגִּיד לְשָׁאוּל אָנֹכִי סַבֹּתִי בְּכָל־נֶפֶשׁ בֵּית אָבִיךָ: כג שְׁבָה אִתִּי אַל־תִּירָא כִּי אֲשֶׁר־יְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשִׁי יְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשֶׁךָ כִּי־מִשְׁמֶרֶת אַתָּה עִמָּדִי: {ס}

שמואל א פרק כג

א וַיַּגִּדוּ לְדָוִד לֵאמֹר הִנֵּה פְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בִּקְעִילָה וְהֵמָּה שֹׁסִים אֶת־הַגָּרָנוֹת: ב וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר הַאֵלֵךְ וְהִכֵּיתִי בַּפְּלִשְׁתִּים הָאֵלֶּה {ס} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד לֵךְ וְהִכִּיתָ בַפְּלִשְׁתִּים וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת־קְעִילָה: ג וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי דָוִד אֵלָיו הִנֵּה אֲנַחְנוּ פֹּה בִּיהוּדָה יְרֵאִים וְאַף כִּי־נֵלֵךְ קְעִלָה אֶל־מַעַרְכוֹת פְּלִשְׁתִּים: {ס} ד וַיֹּסֶף עוֹד דָּוִד לִשְׁאוֹל בַּיהוָה וַיַּעֲנֵהוּ יְהוָה וַיֹּאמֶר קוּם רֵד קְעִילָה כִּי־אֲנִי נֹתֵן אֶת־פְּלִשְׁתִּים בְּיָדֶךָ: ה וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַאֲנָשָׁיו קְעִילָה וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים וַיְנַהֵג אֶת־מִקְנֵיהֶם וַיַּךְ בָּהֶם מַכָּה גְדוֹלָה וַיֹּשַׁע דָּוִד אֶת יֹשְׁבֵי קְעִילָה: {ס} ו וְיִהִי בְּבִרְחַ אֶבְיָתָר בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ אֶל־דָּוִד קְעִילָה אֵפוֹד יָרַד בְּיָדוֹ: ז וַיַּגֶּד לְשָׁאוּל כִּי־בָא דָוִד קְעִילָה וַיֹּאמֶר שָׁאוּל נִכַּר אֹתוֹ אֱלֹהִים בְּיָדִי כִּי נִסְגַּר לָבוֹא בְּעִיר דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ: ח וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל אֶת־כָּל־הָעָם לַמִּלְחָמָה לָרֶדֶת קְעִילָה לָצוּר אֶל־דָּוִד וְאֶל־אַנָשָׁיו: ט וַיֵּדַע דָּוִד כִּי עָלָיו שָׁאוּל מַחֲרִישׁ הָרָעָה וַיֹּאמֶר אֶל־אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן הַגִּישָׁה הָאֵפוֹד: {ס} י וַיֹּאמֶר דָּוִד יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שָׁמַעַ שָׁמַע עַבְדְּךָ כִּי־מְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לָבוֹא אֶל־קְעִילָה לְשַׁחֵת לָעִיר בַּעֲבוּרִי: יא הַיסְגִּרֻנִי בַעֲלֵי קְעִילָה בְיָדוֹ הֲיֵרֵד שָׁאוּל כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עַבְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַגֶּד־נָא לְעַבְדֶּךָ {ס} וַיֹּאמֶר יְהוָה יֵרֵד: {ס} יב וַיֹּאמֶר דָּוִד הַיסְגִּרוּ בַּעֲלֵי קְעִילָה אֹתִי וְאֶת־אַנָשַׁי בְּיַד־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר יְהוָה יַסְגִּירוּ: {ס} יג וַיָּקָם דָּוִד וַאֲנָשָׁיו כְּשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ וַיֵּצְאוּ מִקְּעִלָה וַיִּתְהַלְכוּ בַּאֲשֶׁר יִתְהַלָּכוּ וּלְשָׁאוּל הֻגַּד כִּי־נִמְלַט דָּוִד מִקְּעִילָה וַיֶּחְדַּל לָצֵאת: יד וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּמִּדְבָּר בַּמְּצָדוֹת וַיֵּשֶׁב בָּהָר בְּמִדְבַּר־זִיף וַיְבַקְשֵׁהוּ שָׁאוּל כָּל־הַיָּמִים וְלֹא־נְתָנוֹ אֱלֹהִים בְּיָדוֹ: טו וַיַּרְא דָּוִד כִּי־יָצָא שָׁאוּל לְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשׁוֹ וְדָוִד בְּמִדְבַּר־זִיף בַּחֹרְשָׁה: {ס} טז וַיָּקָם יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל וַיֵּלֶךְ אֶל־דָּוִד חָרְשָׁה וַיְחַזֵּק אֶת־יָדוֹ בֵּאלֹהִים: יז וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַל־תִּירָא כִּי לֹא תִמְצָאֲךָ יַד שָׁאוּל אָבִי וְאַתָּה תִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאָנֹכִי אֶהְיֶה־לְּךָ לְמִשְׁנֶה וְגַם־שָׁאוּל אָבִי יֹדֵעַ כֵּן: יח וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית לִפְנֵי יְהוָה וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּחֹרְשָׁה וְיהוֹנָתָן הָלַךְ לְבֵיתוֹ: {ס} יט וַיַּעֲלוּ זִפִים אֶל־שָׁאוּל הַגִּבְעָתָה לֵאמֹר הֲלוֹא דָוִד מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ בַּמְּצָדוֹת בַּחֹרְשָׁה בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה אֲשֶׁר מִימִין הַיְשִׁימוֹן: כ וְעַתָּה לְכָל־אַוַּת נַפְשְׁךָ הַמֶּלֶךְ לָרֶדֶת רֵד וְלָנוּ הַסְגִּירוֹ בְּיַד הַמֶּלֶךְ: כא וַיֹּאמֶר שָׁאוּל בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה כִּי חַמַלְתֶּם עָלָי: כב לְכוּ־נָא הָכִינוּ עוֹד וּדְעוּ וּרְאוּ אֶת־מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר תִּהְיֶה רַגְלוֹ מִי רָאָהוּ שָׁם כִּי אָמַר אֵלַי עָרוֹם יַעְרִם הוּא:

כג וּרְאוּ וּדְעוּ מִכָּל הַמַּחֲבֹאִים אֲשֶׁר יִתְחַבֵּא שָׁם
וְשַׁבְתֶּם אֵלַי אֶל־נָכוֹן וַהֲלַכְתִּי אִתְּכֶם וְהָיָה אִם־
יֶשְׁנוֹ בָאָרֶץ וְחִפַּשְׂתִּי אֹתוֹ בְּכֹל אַלְפֵי יְהוּדָה: כד
וַיָּקוּמוּ וַיֵּלְכוּ זִיפָה לִפְנֵי שָׁאוּל וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו
בְּמִדְבַּר מָעוֹן בָּעֲרָבָה אֶל יְמִין הַיְשִׁימוֹן: כה וַיֵּלֶךְ
שָׁאוּל וַאֲנָשָׁיו לְבַקֵּשׁ וַיַּגִּדוּ לְדָוִד וַיֵּרֶד הַסֶּלַע
וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַּר מָעוֹן וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל וַיִּרְדֹּף אַחֲרֵי־
דָוִד מִדְבַּר מָעוֹן: כו וַיֵּלֶךְ שָׁאוּל מִצַּד הָהָר מִזֶּה
וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו מִצַּד הָהָר מִזֶּה וַיְהִי דָוִד נָחְפָּז לָלֶכֶת
מִפְּנֵי שָׁאוּל וְשָׁאוּל וַאֲנָשָׁיו עֹטְרִים אֶל־דָּוִד וְאֶל־
אֲנָשָׁיו לְתָפְשָׂם: כז וּמַלְאָךְ בָּא אֶל־שָׁאוּל לֵאמֹר
מַהֲרָה וְלֵכָה כִּי־פָשְׁטוּ פְלִשְׁתִּים עַל־הָאָרֶץ: כח
וַיָּשָׁב שָׁאוּל מֵרְדֹּף אַחֲרֵי דָוִד וַיֵּלֶךְ לִקְרַאת
פְּלִשְׁתִּים עַל־כֵּן קָרְאוּ לַמָּקוֹם הַהוּא סֶלַע
הַמַּחְלְקוֹת: כט וַיַּעַל דָּוִד מִשָּׁם וַיֵּשֶׁב בְּמְצָדוֹת
עֵין־גֶּדִי: {ס}

שמואל א פרק כד

א וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁב שָׁאוּל מֵאַחֲרֵי פְּלִשְׁתִּים וַיַּגִּדוּ
לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד בְּמִדְבַּר עֵין גֶּדִי: {ס} ב וַיִּקַּח
שָׁאוּל שְׁלֹשֶׁת אַלְפֵים אִישׁ בָּחוּר מִכָּל־יִשְׂרָאֵל
וַיֵּלֶךְ לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד וַאֲנָשָׁיו עַל־פְּנֵי צוּרֵי
הַיְעֵלִים: ג וַיָּבֹא אֶל־גִּדְרוֹת הַצֹּאן עַל־הַדָּרֶךְ וְשָׁם
מְעָרָה וַיָּבֹא שָׁאוּל לְהָסֵךְ אֶת־רַגְלָיו וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו
בִּירֵכְתֵי הַמְּעָרָה יֹשְׁבִים: ד וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי דָוִד
אֵלָיו הִנֵּה הַיּוֹם אֲשֶׁר־אָמַר יְהוָה אֵלֶיךָ הִנֵּה אָנֹכִי
נֹתֵן אֶת־אויבך (אֹיִבְךָ) בְּיָדֶךָ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר
יִטַב בְּעֵינֶיךָ וַיָּקָם דָּוִד וַיִּכְרֹת אֶת־כְּנַף־הַמְּעִיל
אֲשֶׁר־לְשָׁאוּל בַּלָּט: ה וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיַּךְ לֵב־דָּוִד
אֹתוֹ עַל אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־כָּנָף אֲשֶׁר לְשָׁאוּל: ו
וַיֹּאמֶר לַאֲנָשָׁיו חָלִילָה לִי מֵיהוָה אִם־אֶעֱשֶׂה אֶת־
הַדָּבָר הַזֶּה לַאדנִי לִמְשִׁיחַ יְהוָה לִשְׁלֹחַ יָדִי בּוֹ כִּי־
מְשִׁיחַ יְהוָה הוּא: ז וַיְשַׁסַּע דָּוִד אֶת־אֲנָשָׁיו
בַּדְּבָרִים וְלֹא נְתָנָם לָקוּם אֶל־שָׁאוּל וְשָׁאוּל קָם
מֵהַמְּעָרָה וַיֵּלֶךְ בַּדָּרֶךְ: {ס} ח וַיָּקָם דָּוִד אַחֲרֵי־כֵן
וַיֵּצֵא מן המערה (מֵהַמְּעָרָה) וַיִּקְרָא אַחֲרֵי־שָׁאוּל
לֵאמֹר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַיַּבֵּט שָׁאוּל אַחֲרָיו וַיִּקֹּד דָּוִד
אַפַּיִם אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ: {ס} ט וַיֹּאמֶר דָּוִד לְשָׁאוּל
לָמָּה תִשְׁמַע אֶת־דִּבְרֵי אָדָם לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד
מְבַקֵּשׁ רָעָתֶךָ: י הִנֵּה הַיּוֹם הַזֶּה רָאוּ עֵינֶיךָ אֵת
אֲשֶׁר־נְתָנְךָ יְהוָה | הַיּוֹם | בְּיָדִי בַּמְּעָרָה וְאָמַר
לַהֲרָגְךָ וַתָּחָס עָלֶיךָ וָאֹמַר לֹא־אֶשְׁלַח יָדִי בַּאדנִי
כִּי־מְשִׁיחַ יְהוָה הוּא: יא וְאָבִי רְאֵה גַּם רְאֵה אֶת־
כְּנַף מְעִילְךָ בְּיָדִי כִּי בְכָרְתִי אֶת־כְּנַף מְעִילְךָ וְלֹא
הֲרַגְתִּיךָ דַּע וּרְאֵה כִּי אֵין בְּיָדִי רָעָה וָפֶשַׁע וְלֹא־
חָטָאתִי לָךְ וְאַתָּה צֹדֶה אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ: יב
יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּנְקָמַנִי יְהוָה מִמֶּךָּ וְיָדִי לֹא
תִהְיֶה־בָּךְ: יג כַּאֲשֶׁר יֹאמַר מְשַׁל הַקַּדְמֹנִי
מֵרְשָׁעִים יֵצֵא רֶשַׁע וְיָדִי לֹא תִהְיֶה־בָּךְ: יד אַחֲרֵי
מִי יָצָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי מִי אַתָּה רֹדֵף אַחֲרֵי
כֶּלֶב מֵת אַחֲרֵי פַּרְעֹשׁ אֶחָד: טו וְהָיָה יְהוָה לְדַיָּן
וְשָׁפַט בֵּינִי וּבֵינֶךָ וְיֵרֶא וְיָרֶב אֶת־רִיבִי וְיִשְׁפְּטֵנִי
מִיָּדֶךָ: {פ}

טז וַיְהִי | כְּכַלּוֹת דָּוִד לְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֶל־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר שָׁאוּל הֲקֹלְךָ זֶה בְּנִי דָוִד וַיִּשָּׂא
שָׁאוּל קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ: יז וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד צַדִּיק אַתָּה
מִמֶּנִּי כִּי אַתָּה גְּמַלְתַּנִי הַטּוֹבָה וַאֲנִי גְּמַלְתִּיךָ
הָרָעָה: יח ואת (וְאַתָּה) הִגַּדְתָּ הַיּוֹם אֵת אֲשֶׁר־
עָשִׂיתָה אִתִּי טוֹבָה אֵתْ אֲשֶׁר סִגְּרַנִי יְהוָה בְּיָדֶךָ
וְלֹא הֲרַגְתָּנִי: יט וְכִי־יִמְצָא אִישׁ אֶת־אֹיְבוֹ וְשִׁלְּחוֹ

בְּדֶרֶךְ טוֹבָה וַיהוָה יְשַׁלֶּמְךָ טוֹבָה תַּחַת הַיּוֹם הַזֶּה
אֲשֶׁר עָשִׂיתָה לִי: כ וְעַתָּה הִנֵּה יָדַעְתִּי כִּי מָלֹךְ
תִּמְלֹךְ וְקָמָה בְיָדְךָ מַמְלֶכֶת יִשְׂרָאֵל: כא וְעַתָּה
הִשָּׁבְעָה לִי בַּיהוָה אִם־תַּכְרִית אֶת־זַרְעִי אַחֲרָי
וְאִם־תַּשְׁמִיד אֶת־שְׁמִי מִבֵּית אָבִי: כב וַיִּשָּׁבַע
דָּוִד לְשָׁאוּל וַיֵּלֶךְ שָׁאוּל אֶל־בֵּיתוֹ וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו
עָלוּ עַל־הַמְּצוּדָה: {ס}

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת ויחי

יום **ראשון**	**5** / ה	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין י"ט **ירושלמי:** שקלים כ"א **תוספתא:** תרומות י **נ"ך:** שמואל א יח **משניות:** סוטה ו **זהר:** חלק א עמ' תלה-תלו	**עלות השחר** (72 דק') ... 5:23 **נץ החמה** ..... 6:41 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:24 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:12 **סו"ז תפילה** ..... 10:03 **חצות היום** ..... 11:43 **שקיעה** ..... 4:45 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:58
יום **שני**	**6** / ו	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין כ' **ירושלמי:** שקלים כ"ב **תוספתא:** מעשרות א **נ"ך:** שמואל א יט **משניות:** סוטה ז **זהר:** חלק א עמ' תלו-תלח	**עלות השחר** (72 דק') ... 5:23 **נץ החמה** ..... 6:41 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:24 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:12 **סו"ז תפילה** ..... 10:03 **חצות היום** ..... 11:44 **שקיעה** ..... 4:46 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:59
יום **שלישי**	**7** / ז	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין כ"א **ירושלמי:** שקלים כ"ג **תוספתא:** מעשרות ב **נ"ך:** שמואל א כ **משניות:** סוטה ח **זהר:** חלק א עמ' תלט-תמ	**עלות השחר** (72 דק') ... 5:23 **נץ החמה** ..... 6:41 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:25 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:13 **סו"ז תפילה** ..... 10:03 **חצות היום** ..... 11:44 **שקיעה** ..... 4:47 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:00
יום **רביעי**	**8** / ח	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין כ"ב **ירושלמי:** שקלים כ"ד **תוספתא:** מעשרות ג **נ"ך:** שמואל א כא **משניות:** סוטה ט **זהר:** חלק א עמ' תמא-תמב	**עלות השחר** (72 דק') ... 5:24 **נץ החמה** ..... 6:41 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:25 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:13 **סו"ז תפילה** ..... 10:04 **חצות היום** ..... 11:45 **שקיעה** ..... 4:48 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:01
יום **חמישי**	**9** / ט	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין כ"ג **ירושלמי:** שקלים כ"ה **תוספתא:** מעשר שני א **נ"ך:** שמואל א כב **משניות:** גטין א **זהר:** חלק א עמ' תמג-תמד	**עלות השחר** (72 דק') ... 5:24 **נץ החמה** ..... 6:41 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:25 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:13 **סו"ז תפילה** ..... 10:04 **חצות היום** ..... 11:45 **שקיעה** .....4:48 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:01
יום **שישי**	**10** / י	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין כ"ד **ירושלמי:** שקלים כ"ו **תוספתא:** מעשר שני ב **נ"ך:** שמואל א כג **משניות:** גטין ב **זהר:** חלק א עמ' תמה-תמו	**צום עשרה בטבת, הילולת רבי נתן זיע"א** **עלות השחר** (72 דק') ... 5:24 **נץ החמה** ..... 6:41 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:25 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:13 **סו"ז תפילה** ..... 10:04 **חצות היום** ..... 11:46 **שקיעה** ..... 4:49 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:02 **הדלקת נרות** (40 דק'): **4:09** (20 דק'): **4:29**
שב"ק	**11** / יא	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין כ"ה **ירושלמי:** שקלים כ"ז **תוספתא:** מעשר שני ג **נ"ך:** שמואל א כד **משניות:** גטין ג **זהר:** חלק א עמ' תמז-תמח	**שבת קודש פרשת ויחי** **עלות השחר** (72 דק') ... 5:24 **נץ החמה** ..... 6:41 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:26 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:13 **סו"ז תפילה** ..... 10:04 **חצות היום** ..... 11:46 **שקיעה** ..... 4:50 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 6:03 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 6:03**

אָמַר רַבִּי נָתָן הַקָּדוֹשׁ:

'מִי שֶׁחָזָק בְּטְבִילַת מִקְוֶה - יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל!'...

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)